

Dalarnas skogs-, hag- och krattfibblor

TORBJÖRN TYLER

Botaniska Museet, Ö. Vallgatan 20, 223 61 Lund

e-mail: torbjorn.tyler@botmus.lu.se

Dalarna är med sina 301 arter sannolikt Sveriges fibblerikaste landskap, åtminstone om man enbart ser till antalet arter. Samtidigt är Dalarna ett av landets största landskap och tack vare främst Gunnar Samuelssons och Karl Johanssons insatser är det även ett av de med avseende på hökfibblor bäst undersökta och dokumenterade. Sammantaget leder detta till att materialet som berör hökfibblor i Dalarna är mycket omfattande och svåröverskådligt och det är fullt förståeligt att det kan kännas övermäktigt att lära sig alla dessa arter. Jag vill därför redan här poängtera att när jag nu försöker presentera all tillgänglig information om alla förekommande arter så är det inte i tron att någon i förstone skall lära sig allt detta. Eftersom det endast är ett fåtal arter som är vanliga och utbredda över hela landskapet, medan de flesta tvärt om är inskränkta till någon del eller något hörn av detsamma, är det emellertid inte alls så många arter som den som främst rör sig i sina hemmamarker har en chans att träffa på. Det är främst i några socknar i västligaste Dalarna som artantalen är riktigt höga jämfört med förhållandena i övriga landet. Genom att jag redan i nycklarna försökt indikera arternas utbredning i landskapet hoppas jag att det skall vara möjligt att enkelt navigera förbi de arter som är osannolika i ens eget område och jag rekommenderar den som främst vill lära sig arterna hemmavid att med märkpenna eller liknande själv markera de arter som kan vara aktuella. Den som gjort sig den mödan och lärt sig något tiotal arter kommer antagligen att finna att hen känner igen merparten av de fibblor som finns i hemmamarkerna.

Varför skall man då alls lära sig Dalarnas hökfibblor? Ett tungt vägande argument är att en stor andel av arterna är knutna till miljöer med allmänt höga naturvärden (gamla örtrika granskogar, slätterrester och sätervallar samt gamla bruks- och kulturmiljöer). I dessa miljöer kan hökfibblorna dels vara hotade för egen del, dels kan de tjäna som indikatorer för övriga naturvärden och förstärka dessa. En lång rad i Dalarna förekommande arter kommer att upptas på nästa version av den nationella rödlistan (Rödlista 2010) och utan att veta exakt vilka vågar jag påstå att flera arter dött ut helt under de senaste 100 åren. Ett annat argument är just det faktum att fibblefloran i Dalarna undersöktes mycket intensivt under perioden 1897–1921 och att det alltså finns goda möjligheter att jämföra och dokumentera de förändringar som skett. Hittills är det bara Lima och Transtrand med närmast angränsande delar av omgivande socknar som undersökts i modern tid, men här kunde mycket stora förändringar jämfört med materialet från 1897–1921 påvisas (Tyler & Bertilsson 2009). Ett tredje argument är förstås att hökfibblorna såväl i landskapet som helhet som i många intressanta och skyddsvärda lokalmiljöer utgör en mycket stor del av den botaniska biologiska mångfalden. Sannolikt finns de allra artrikaste fibble-lokalerna i landet i Dalarna. Kastarberget och Hemfjällets östra sluttning i Transtrand leder ligan med 78 respektive 71 arter av de här behandlade grupperna, följt av ytterligare lokaler i Transtrand och Lima, men även i andra delar av Dalarna finns åtskilliga lokaler från vilka fler än 30 arter uppgivits (Tabell 1). Flertalet av dessa lokaler har dock inte besökts av någon fibble-kunnig botanist på över 50 år och det vore därför både intressant och värdefullt att återbesöka dem och dokumentera skedda förändringar. Samtidigt bör det påpekas att listan över Dalarnas hökfibblor inte är fullständig. Särskilt i de nordvästra socknarna och på flera av de allra artrikaste lokalerna förekommer fibblor som ännu inte blivit vetenskapligt beskrivna. Åtskilliga arter är bara kända från en enda lokal och värdet av sådana arter kan man naturligtvis diskutera, men samtliga arter som beskrivits har tagits med här.

Växtgeografiskt kan man urskilja två kärnområden för fibblor i Dalarna och det är dessa områden som gör landskapet så unikt. Det ena området utgörs i stort sett av Västerdalälvens dalgång i Lima och Transtrands socknar och det andra av området närmast Siljan samt angränsande trakter upp mot Älvdalen och Boda. Inom bägge dessa områden finns flera tiotal arter som inte förekommer någon annan stans i världen. I resten av Dalarna finns också många artrika områden, men här handlar det mest om ansamlingar av arter med en större utbredning som även sträcker sig in i omgivande landskap. Således har Bergslagsområdet (omfattande delar av Dalarna, Värmland och Västmanland) en i många stycken unik fibbleflora, till Dalarnas sydöstra hörn når åtskilliga arter med tyngdpunkt i

Götaland och Mälardalen, i Hamra socken längst i nordost finns åtskilliga arter som annars bara är kända från Hälsingland och Medelpad och i Särna och Idre tillkommer många arter med utbredning norrut i fjällkedjan. Egentligen är det bara ca 35 arter som är något så när vanliga i hela landskapet (Tabell 2), men eftersom de sällsynta arterna är så många till antalet är det inte alls svårt att hitta några av dem.

Tabell 1. Lokaler från vilka mer än 25 arter är kända sedan tidigare, ordnade efter socknar i bokstavsordning.

Bjursås, Holen (13Fno): 30 arter	Rättvik, Lerdal (14Fsv): 33
Bjursås, Rexbo (13Fno): 38	Rättvik, Sjurberg (14Fsv): 32
Bjursås, Stängseln (13Fno): 26	Rättvik, Vikarbyn (14Fsv): 30
Bjursås, Sörskog (13Fno): 26	Rättvik, Östbjörka (14Fsv): 34
Boda, Gulleråsen (14Fsv): 31	Silvberg, Ulvshyttan (12Fno): 26
Boda, Lenåsen (14Fsv): 51	Stora Skedvi, Nyberget (13Gsv): 31
Boda, Osmundsberget (14Fsv): 55	Säfsnäs, Fredriksberg (12Esv): 25
Boda, Silverberget (14Fsv): 52	Säter, Tingsvallen (12Fno): 29
Boda, Västanå (14Fsv): 38	Transtrand, Bompasättern (=Bond-Perssättern): 52
Grangärde, Brädberget (12Fnv): 33	Transtrand, Hormundeberget (14Dsv): 53
Grangärde, Hästberg (12Fnv): 26	Transtrand, Kastarberget (14Dsv): 64
Grangärde, Saxberget (12Fsv): 31	Transtrand, Källan (14Dnv): 27
Idre, Idreberget (16Cso): 30	Transtrand, Millarsätra (=Mill-Larssättern) (14Dnv): 28
Idre, Lillfjäten (16Dnv): 34	Transtrand, Mornäs (14Dnv): 30
Kopparberg, Rogsbyn (13Fno): 26	Transtrand, N. Brända (14Dnv): 29
Leksand, N. Bergsäng (13Fnv): 28	Transtrand, V. Långstrand (14Dnv): 35
Leksand, Åsleda (= Åsleden?) (13Fnv): 26	Transtrand, Vålåsen (14Dnv): 33
Lima, Bullberget (14Dsv): 39	Älvdalen, Björnberg(-et) (14Env): 46
Lima, Limberget (14Dsv): 61	Älvdalen, Blyberg (14Env): 43
Lima, S. Fenningsbergets fåbodar (14Dsv): 33	Älvdalen, Dysberg (14Dno): 25
Lima, Skålmo (14Dsv): 36	Älvdalen, Däråberg (14Dno): 37
Malung, Mo-Myckelberg (13Dno): 35	Älvdalen, Evetsberg (14Env): 26
Malung, Råberget (13Dno): 39	Älvdalen, Navarnäs (15Dso): 26
Ore, Arvet (14Fnv): 31	Älvdalen, Nybolet (14Env): 36
Orsa, Skattungbyn (14Eno): 39	Älvdalen, Ribbåsen (15Esv): 30
Rättvik, Blecket (14Fsv): 26	Älvdalen, Skärklitt (14Env): 31
	Älvdalen, Väsaberget (14Env): 27

Tabell 2. Arter som är vanliga i stora delar av landskapet (kända från mer än 55 lokaler).

Skogsfibblor:	<i>H. lepidulum</i> : 72
<i>H. canipes</i> : 148 lokaler	<i>H. microcymon</i> : 71 (kring Siljan)
<i>H. pellucidum</i> : 128	<i>H. anfracticeps</i> : 69
<i>H. philanthrax</i> : 126	<i>H. adunans</i> : 66
<i>H. expallidiforme</i> : 105	<i>H. lepidiceps</i> : 58 (mest i SO)
<i>H. orbicans</i> : 95 (saknas i NV)	Krattfibblor:
<i>H. scioides</i> : 86	<i>H. amplificatum</i> : 236 lokaler
<i>H. hjeltii</i> : 59 (mest i SO)	<i>H. calatharium</i> : 164
Hagfibblor:	<i>H. coniops</i> : 98
<i>H. constringens</i> : 361 lokaler	<i>H. praetenerum</i> : 97
<i>H. diaphanoides</i> : 343	<i>H. caesiiflorum</i> : 92
<i>H. triviale</i> : 277	<i>H. fulvescens</i> : 88
<i>H. acroleucum</i> : 189	<i>H. plumbeum</i> : 85
<i>H. schlyteri</i> : 162 (saknas i NV)	<i>H. oxylepium</i> : 76
<i>H. subpellucidum</i> : 154	<i>H. cinerellum</i> : 67
<i>H. acidodontum</i> : 139	<i>H. ravidum</i> : 64
<i>H. ceramotum</i> : 127	<i>H. maculosum</i> : 57
<i>H. involutum</i> : 110 (mest i N)	
<i>H. leucotrachelum</i> : 87 (saknas i V)	
<i>H. subsimile</i> : 75	

Som tidigare nämnts kommer en mycket stor del av vår kunskap om Dalarnas hökfibblor från undersökningar av Gunnar Samuelsson och Karl Johansson. Den förre samlade fibblor i Dalarna alla somrar mellan 1902 och 1922 och nästan alla delar av landskapet besöktes. Den senare undersökte området kring Siljan redan 1897–1901 och återvände sedan 1917–18 till Dalarna för att exkurera tillsammans med Samuelsson. Tillsammans sammanställde de alla insamlade uppgifter i två publikationer vilka dock mest bara består av långa lokallistor och helt saknar bestämningsnycklar och liknande (Dalarnes Hieracia Vulgatiformia & Dalarnes Hieracia Silvaticiformia, bägge tryckta i Leipzig på eget förlag 1923). Andra personer som bidragit till vår kunskap om Dalarnas fibblor är Erik Almquist (1930–63, främst Söderbärke s:n), Gunnar Andersson (1903 i Hamra), Anders Björck (1902–22 i Orsa), S.J. Enander (1894–1902 i Idre), Antipas Ericsson (1920–27 i Leksand), K.P. Hägerström (1877–94 i stora delar av landskapet), Birger Hedrén (1924–35 i Lima och Transtrand), H.E. Johansson (1927–28 i Stora Tuna), Otto Juel (1904–05 i Stora Kopparberg), Fredrik Lönnkvist (1888 i Silvberg), Carl Malmström (1923 i Mora), Sten Nordenstam (1930–79 i olika delar av landskapet), Magnus Östman (1897–1903 i Hamra), G.A. Ringselle (1932–38 i främst Transtrand), Karl Steénhoff (1915–19 i Grangärde), Otto Vesterlund (1912–42 i NV Dlr), Gunnar Wistrand (1973 i Idre) samt författaren tillsammans med Anders Bertilsson (2008 i V Dlr). Totalt finns det ca. 7000 fynduppgifter om hökfibblor i Dalarna i herbarierna och litteraturen och i stort sett allt detta material har gått igenom och datalagts för föreliggande sammanställning. Om någon vill ha mer detaljerad information om någon art eller arterna i någon socken så plockar jag gärna fram detta ur min databas. I projektet har även ingått att utreda nomenklaturen för samtliga arter och resultatet härav har publicerats i *Nordic Journal of Botany* 27: 37–53. Svenska namn på alla arter har tagits fram i samråd med Thomas Karlsson och projektet har i sin helhet finansierats genom bidrag från Svenska Artprojektet.

Vad du som nybörjare behöver för att kunna studera fibblor i Dalarna är 1) bestämningsnycklarna som jag presenterar här, gärna kompletterade med egna markeringar av de arter som finns i just din del av Dalarna, 2) de artbeskrivningar som jag av utrymmesskäl inte funnit det möjligt att trycka men som du kan ladda ned till din dator från Dalarnas botaniska sällskaps hemsida, 3) den beskrivning av fibblornas karaktärer och speciella terminologi som du finner i *Svensk Botanisk Tidskrift* 100: 19–33 (2006), 4) en växtpress samt 5) tid och energi att i lugn och ro sätta dig ned med de fibblor du samlat och pressat. Jag rekommenderar nybörjaren att först samla en försvarlig bunt fibblor då det är så mycket lättare att få grepp om arter och karaktärer om man har många exemplar som samtidigt kan jämföras. Viss hjälp kan du även få av de bilder på vanligare arter som ingår i *Herbarium Hieraciorum Sueciae Virtuale* (se *Botaniska Notiser* 140(4): 43–47) och som du kan ladda ned till din dator från www.botmus.lu.se/bilagor/Tyler_Herbarium_Hieracium.zip. När du väl har samlat på dig en bunt fibblor är du varmt välkommen att skicka dem till mig för kontrollbestämning och då kan jag samtidigt registrera dina fynd i min databas så att de kommer till nytta i det fortsatta arbetet med rödlistan och kommande publikationer.

Bestämningsnycklarna är så konstruerade att många arter faller ut på mer än ett ställe och det finns således ofta alternativa vägar fram till samma art. Detta eftersom det är så gott som omöjligt att konstruera helt uteslutande nyckelsteg för så många arter med i många fall gemensamma karaktärsdrag. Som vid allt arbete med komplicerade bestämningsnycklar kan det vara en god idé att efter hand notera vilka steg man är osäker på och sedan prova dessa alternativa vägar tills man har provat alla möjligheter som verkar rimliga och på så sätt fått fram en lista med några olika artnamn som man sedan kan jämföra artbeskrivningarna för och så förhoppningsvis hitta rätt art. Efter hand som man lär sig karaktärerna för vissa arter går det allt fortare att nyckla då man intuitivt kan gå förbi orimliga alternativ. Utbredningsuppgifterna inom hakparenteser i nycklarna är baserade på socknar och skall tolkas enligt följande: N Dlr = Norra halvan, ungefär syd till Siljan; NV Dlr = Främst Idre och Särna; NO Dlr = Främst Hamra; S Dlr = Södra halvan, ungefär nord till Siljan; SO Dlr = Gränstrakterna mot Gästrikland och Uppland ungefär in till Falun; V Dlr = Malung, Lima, Transtrand, Idre, Särna och del av Älvdalen.

En ny art

En av de arter som behandlas i det följande har aldrig blivit formellt vetenskapligt beskriven på artnivå. För att artnamnet skall bli giltigt krävs därför följande omkombination.

H. longilobum (Dahlst. ex Zahn) T. Tyler **comb. et stat nov.**

Basionym: *H. murorum* ssp. *longilobum* Dahlst. ex Zahn, in Engler: *Das Pflanzenreich* IV (1921–23): 297.

Översikt över nyckeln

- A. Stjälk med 0 – 2 (mycket sällan 3) blad (det övre oftast förkrympt); blad ofta med bred (hjärtlik, tvär, rundad eller vigglik bas); korgställning oftast kandelaberlik med ± bågböjda grenar.
- B. Holkar tätt glandulära, helt utan enkelhår.
- C. Mellersta holkfjäll helt utan stjärnhår eller med blott ± glesa sådana i de basala fjällkanterna. **Grupp 1**
- CC. Mellersta holkfjäll tydligt stjärnhåriga med stjärnhårsludd ± begränsat till, och bildandes ± sammanhängande ränder längs holkfjällens kanter. **4**
- CCC. Holkar tydligt stjärnhåriga med åtminstone mot basen över fjällens hela yta ± jämnt spritt stjärnhårsludd. **7**
- BB. Holkar med täta glandler och (åtm. på primärholken) färre, föga framträdande, oftast till över mitten mörka hår.
- C. Mellersta holkfjäll helt utan stjärnhår eller med blott ± glesa sådana i de basala fjällkanterna. **2**
- CC. Mellersta holkfjäll tydligt stjärnhåriga med stjärnhårsludd ± begränsat till, och bildandes ± sammanhängande ränder längs holkfjällens kanter. **5**
- CCC. Holkar tydligt stjärnhåriga med åtminstone mot basen över fjällens hela yta ± jämnt spritt stjärnhårsludd. **8**
- BBB. Holkar med minst lika många, åtminstone från mitten ljusspetsade hår som glandler.
- C. Mellersta holkfjäll helt utan stjärnhår eller med blott ± glesa sådana i de basala fjällkanterna. **3**
- CC. Mellersta holkfjäll tydligt stjärnhåriga med stjärnhårsludd ± begränsat till, och bildandes ± sammanhängande ränder längs holkfjällens kanter. **6**
- CCC. Holkar tydligt stjärnhåriga med åtminstone mot basen över fjällens hela yta ± jämnt spritt stjärnhårsludd. **9**
- AA. Stjälk med 2 – flera blad (sällan 1 hos svultna exemplar men då vanligen kompletterat med något litet fjälligt blad högre upp); blad alltid med killikt avsmalnande bas; korgställning aldrig kandelaberlik.
- B. Holkar och holkskaft klädda av täta – hopade glandler men utan eller med betydligt färre, alltid åtminstone till mitten mörka hår.
- C. Holkglandler åtminstone delvis långa (> 0,8 mm). **10**
- CC. Holkglandler kortare. **11**
- BB. Holkar och holkskaft övervägande glandulära, utan eller med få och till över mitten mörka hår, men åtminstone holkskaften ± glest beklädda (eller kala).
- C. Holkfjäll i hela sin längd tydligt stjärnhåriga (åtminstone längs kanterna) samt ofta med tydlig spetstofs. **12**
- CC. Holkfjäll helt utan stjärnhår, eller endast nedom mitten tydligt stjärnhåriga. **13**
- BBB. Holkar med rikliga – täta, ± långt ljusspetsade hår.
- C. Holkbeklädnad (särskilt primärholken) helt dominerad av täta–hopade, nästan från basen ljusa hår (glandler få eller mycket korta och föga framträdande); krontänder ofta ± cilierade. **14**
- CC. Holkhår glesare och ofta mörkare; krontänder aldrig cilierade.
- D. Holkfjäll med stjärnhårsludd (ibland ± sparsamt) som är tydligt koncentrerat till holkfjällens kanter; oftast med tydliga spetstofsar. **15**
- DD. Holkfjäll med ± över hela ytan utspritt stjärnhårsludd. **16**
- DDD. Holkar endast nedom mitten (eller åtminstone närmast basen) med tydligt stjärnhårsludd. **17**
- DDDD. Holkar nästan helt utan, eller med till fjällens basala kanter begränsade stjärnhår. **18**
- BBBB. Holkar utan eller med blott få hår och/eller glandler men med ± rikligt och jämnt spritt stjärnhårsludd. **19**

Grupp 1 – Fåbladiga arter med rent glandulära holkar ± utan stjärnhårsludd.

1	* Märken ± rent gula.	2
	* Märken ± mörkprickiga – svartnande.	8
2	* Holkfjäll påfallande smala, vasst spetsiga.	3
	* Holkfjäll minst medelbreda, trubbiga – brett triangelspetsiga.	4
3	* Holkar och holkskaft mycket långt (> 1 mm) glandulära; Blad ± fint men tätt sågtandade, med rundad–vigglig bas. [SO Dlr]	28. <i>glandulosissimum</i>
	* Holkar och holkskaft kortare glandulära; blad tämligen djupt triangeltandade, ofta med tvär–pillik bas.	30. <i>lepistoides</i>
4	* Blad långsträckta, tätt och ± regelbundet dimorft tandade. [Grytnäs]	74. <i>opaciceps</i>
	* Blad < 2,5 ggr längre än breda, ± glest likstort tandade.	5
5	* Blad regelbundet ± vasst och såglik tandade.	6
	* Blad mycket grovt och oregelbundet tandade.	7
6	* Åtminstone yttre blad med tvär–brett pillik bas.	29. <i>insuccatum</i>
	* Alla blad med avsmalnande, rundad–vigglig bas.	45. <i>dactylites</i>
7	* Blad med kraftigt förstorade, ± pillikt–spjutligt utdragna basalflikar; stjälkblad under föga stjärnhåriga.	122. <i>goniophyllum</i>
	* Basalflikar ej påfallande stora; stjälkblad under tätt stjärnhåriga.	66. <i>pseudoincrassans</i>
8	* Åtminstone inre blad med på skaftet nedstigande fria bladtänder; bladtandning oftast mycket oregelbunden.	9
	* Aldrig med nedstigande bladtänder (utom någon gång hos <i>H. osmundaceum</i> & <i>H. spargens</i>); bladtandning regelbunden eller ± oregelbunden.	17
9	* Holkglandler långa (> 1 mm) och ± klena–krusiga.	10
	* Holkglandler mest kortare, ± grova och styva.	12
10	* Blad ofta violettanlupna, ovan glest håriga, grunt men vasst och ± sylsmalt tandade. [Idre]	38. <i>oligochnoum</i>
	* Blad aldrig violettanlupna, tätt och jämnt håriga, ± grovt och trubbigt tandade.	11
11	* Holkfjäll brett trubbiga.	77. <i>mallopodum</i>
	* Holkfjäll med smalt utdragen, trubbad eller spetsig spets. [V Dlr]	70. <i>stenolomoides</i>
12	* Blad ca 3 ggr längre än breda, ± dimorft flikiga. [Älvdalen]	126. <i>macromalloides</i>
	* Blad bredare, grunt–medeldjupt, ± likstort tandade.	13
13	* Blad ovan ± kala. [V Dlr]	240. <i>stymnophyllum</i>
	* Blad jämnt håriga.	14
14	* Stjälkblad och inre rosettblad mycket smalt och vasst tandade–flikiga.	55. <i>amblyglochin</i>
	* Blad mest brett och grovt tandade.	15
15	* Stjälkblad under tätt stjärnhåriga; märken glest prickiga; holkfjäll olivbruna.	66. <i>pseudoincrassans</i>
	* Blad föga stjärnhåriga; märken ± tätt prickiga; holkfjäll grönsvarta.	16
16	* Blad brett elliptiska, < 2,8 ggr längre än breda, glest och oregelbundet tandade; holkfjäll ± trubbiga.	134. <i>stenstroemii</i>
	* Blad mest smalare, ± regelbundet triangeltandade; holkfjäll spetsiga. [S Dlr]	32. <i>sudermannicum</i>

- 17 * Holkfjäll smala–medelbreda, ± vasst spetsiga. 18
 * Holkfjäll minst medelbreda, ± trubbiga. 21
- 18 * Holkfjäll mot basen med ± rikligt stjärnhårsludd längs kanterna; märke ± sotsvart; krontänder
 ± kala. 40. *patale*
 * Holkfjäll endast mycket sparsamt och ± spritt stjärnhåriga; märke ljusare. 19
- 19 * Krontänder kala. [Idre] 37. *neomicracladium*
 * Krontänder ± tätt cilierade. 20
- 20 * Holkfjäll med välutvecklad och nedlöpande spetstofs. [Hamra] 33. *aethiadenium*
 * Spetstofs ± 0. [Lima] 35. *demutabile*
- 21 * Blad ± regelbundet dimorft tandade. 22
 * Blad ± likstort och/eller mycket oregelbundet tandade. 23
- 22 * Holkglandler med ± ljusa–gula knappar; stjälkblad under tätt stjärnhårigt. [Transtrand] 76. *mallopodoides*
 * Holkglandler helsvarta; stjälkblad föga stjärnhårigt. [SO Dlr] 73. *ancisum*
- 23 * Blad ± långsträckta, > 2,3 ggr längre än breda. 24
 * Blad bredare, äggrunda – brett elliptiska – omvänt äggrunda, mest < 2 ggr bredden. 29
- 24 * Blad med täml. långa (> 15 % av bladbredden), ± sylsmala, vasst uddspetsiga tänder; holkar mest
 kort (≤ 0,5 mm) glandulära. [Idre] 42. *subviridans*
 * Blad grundare och/eller grövre tandade; holkar med minst medellånga glandler. 25
- 25 * Blad grunt, glest, brett och oregelbundet tandade, ofta endast nedom mitten med tydliga tänder. 26
 * Blad ± runt om ± vasst och regelbundet triangeltandade. 28
- 26 * Blad ovan ± kala, långt och smalt skaftade; holkfjäll med tät och yvig spetstofs. [Idre] 22. *pseudodiminuens*
 * Blad ± tätt håriga med ± breda och korta skaft; holkfjäll ± utan spetstofs. 27
- 27 * Holkfjäll breda, ± brett trubbiga, klädda av medellånga, grova, ± brunknappiga glandler. 56. *eumeces*
 * Holkfjäll knapt medelbreda med smalt utdragen, trubbad eller spetsig spets, klädda av till en del
 långa, klena och ± krusiga, helsvarta glandler. [V Dlr] 70. *stenolomoides*
- 28 * Krontänder cilierade; holkfjäll mycket breda, brett rundtrubbiga eller hastigt hopdragna till en
 brett triangulär spets. [Gustavs & Säter] 54. *spargens*
 * Krontänder kala; holkfjäll från bred bas jämnt avsamlande till en ± smaltrubbig spets. 39. *osmundaceum*
- 29 * Blad nästan cirkelrunda; holkar och holkskaft med mycket tätt hopade, mycket långa och ±
 krusiga glandler. [Hamra] 19. *cyclum*
 * Blad ungefär dubbelt så långa som breda; holkar och holkskaft med medellång–lång, aldrig
 krusig glandelbeklädnad. 30
- 30 * Blad mycket grovt och glest tandade, vanligen blott med 2–3 stora tänder på var sida (ibland
 t.o.m. helbräddade), de yttre oftast med brett pillik bas. 122. *goniophyllum*
 * Blad tätare tandade, aldrig med pillik bas. 31
- 31 * Krontänder cilierade; blad ± vågiga–veckade med grund men spretigt utspärrad tandning;
 stjälkblad under tätt stjärnhåriga. 18. *birameum*
 * Krontänder ± kala (sällan glest cilierade hos *H. elvdalense* & *H. malaxatum*); stjälkblad sällan
 stjärnhårigt. 32

- 32 * Blad medeldjupt (10–20 % av bladbredd), ± regelbundet och något såglik tandade. [Lima & Transtrand] 33
 * Blad mest grundare, ± oregelbundet tandade med breda utspärrade triangeländer, ibland med enstaka grövre tänder närmast bladbasen. 34
- 33 * Holkfjäll med välutvecklad spetstofs; stjälekblad elliptiskt lansettlika utan påfallande utdragen spets. 46. *malaxatum*
 * Holkfjäll utan spetstofs; stjälekblad ± dolklika med långt utdragen helbräddad spets. 129. *ocriophyllum*
- 34 * Rosettblad oftast mycket stora och tunna med jämnt äggrund–elliptisk form; stjälekblad stort men vanligen ensamt. 134. *stenstroemii*
 * Rosettblad påfallande små med kantig omkrets; stjälekblad ofta 2–3. [NV Dlr] 20. *elvdalense*
- Grupp 2** – Fåbladiga arter med övervägande glandulära holkar med ± inblandade mörka hår men ± utan stjärnhårsludd.
- 1 * Holkfjäll smalt utdraget sylspetsiga; blad oftast smala (ca 3 ggr bredden), blågröna, ovan ± kala; bladskäft vanligen intensivt lilafärgade. 2
 * Holkfjäll trubbiga–kortspetsiga; blad rent gröna, ovan oftast ± håriga; bladskäft sällan lilafärgade. 6
- 2 * Blad mycket tätt dimorft tandade – dubbeltandade, åtminstone de yttre ± grovt och trubbigt. [Transtrand] 229. *ruminosum*
 * Bladtandning annorlunda. 3
- 3 * Holkskäft med tätt hopade svarta glandler; holkar med få hår; krontänder cilierade. [Särna & Idre] 245. *bergstroemii*
 * Holkskäft glest – måttligt tätt glandulära; holkar med få–täta hår; krontänder kala. 4
- 4 * Blad ± kort triangulära med brett pillik bas och utspärrade basalflikar. [Idre] 235. *lissodermum*
 * Blad oftast ± långsträckt lansettlika med vigglik–killik (om än ofta djupt flikig) bas. 5
- 5 * Märken mörka–svarta; holkglandler helsvarta; blad ofta fläckiga. 257. *caesitium*
 * Märken ± glest prickiga; holkglandler ± ljusknappiga; blad aldrig fläckiga. 261. *praetenerum*
- 6 * Bladskäft med långt nedstigande bladtänder eller fria bladflikar. 7
 * Bladskäft utan nedstigande bladtänder eller blott men någon ± fri flik närmast bladbasen. 12
- 7 * Märken ± rent gula. 93. *limitianum*
 * Märken ± tätt prickiga. 8
- 8 * Holkglandler korta, gul–brun–knappiga. [V Dlr] 9
 * Holkglandler minst medellånga, helsvarta; blad medelbreda. 10
- 9 * Holkfjäll vass–spetsiga, ± tätt håriga. [V Dlr] 91. *stiptadenium*
 * Holkfjäll smaltrubbiga, med blott enstaka hår. [Transtrand] 90. *implume*
- 10 * Holkfjäll med breda ± rundtrubbiga – brett triangulära spetsar; krontänder ± cilierade. 88. *subterscissum*
 * Holkfjäll ± spetsiga; krontänder kala. [S Dlr] 11
- 11 * Holkfjäll med ± tydlig spetstofs och ± långa vitspetsade hår. [S Dlr] 85. *persimile*
 * Holkfjäll med ± nakna spetsar och mest korta, nästan helsvarta hår. [S Dlr] 81. *haegerstroemii*
- 12 * Holkar med rikliga–täta hår bland glandlerna. 13
 * Holkar med enstaka–få hår (ofta endast på centralholken). 32

- 13 * Blad djupt tandade – flikiga (> 15 % av bladbredd). 14
 * Blad grunt–medeldjupt tandade. 17
- 14 * Blad ovan ± kala. 255. *xystophorum*
 * Blad ovan tätt och jämnt håriga. [V Dlr] 15
- 15 * Holkfjäll brett rundtrubbiga; krontänder cilierade. [Transtrand] 89. *anisolobum*
 * Holkfjäll kortspetsiga; krontänder kala. 16
- 16 * Holkglandler svarta. [V Dlr] 86. *philanthracinum*
 * Holkglandler ljusknappiga. [V Dlr] 91. *stiptadenium*
- 17 * Blad i regel tätt fläckiga (undantaget extrema skuggformer), grovt och brett tandade; holkfjäll utdraget smaltrubbiga; krontänder cilierade. [Transtrand] 113. *maeandrinum*
 * Blad aldrig fläckiga. 18
- 18 * Blad ± smalt elliptiska, > 2,8 ggr längre än breda. 19
 * Blad bredare äggrunda–elliptiska. 22
- 19 * Holkfjäll ± spetsiga; krontänder kala. 20
 * Holkfjäll brett rundtrubbiga; krontänder cilierade. 21
- 20 * Blad oregelbundet och spretigt (ibland trubbigt) tandade. [NV Dlr] 108. *hyperlepideum*
 * Blad smalt och vasst sågtandade. 216. *comanticeps*
- 21 * Blad ovan ± kala, nästan helbräddade med smala lilafärgade skaft. [Orsa & Lima]
 * Blad tätt håriga, ± sågtandade, grönskaftade. [V Dlr] 103. *amoenifrons*
 52. *macromallum*
- 22 * Holkglandler mycket långa (> 1 mm), ± spensliga och krusiga. [N Dlr] 23
 * Holkglandler korta–medellånga, aldrig krusiga. 25
- 23 * Holkfjäll med välutvecklad spetstofs. [Idre] 109. *nigrocyanum*
 * Holkfjäll ± utan spetstofs. 24
- 24 * Blad tätt och regelbundet sågtandade; krontänder kala. [N Dlr] 102. *pulchridens*
 * Blad utspärret triangeltandade; krontänder ± cilierade. [Idre] 101. *phaeotrichum*
- 25 * Krontänder cilierade; holkfjäll med välutvecklad spetstofs. [V Dlr] 26
 * Kronbräm kalt. 28
- 26 * Åtminstone yttre blad triangulärt äggrunda med ± pillik bas, längs kanten ± vågiga. [V Dlr]
 * Blad elliptiska med avsmalnande bas, plana. 238. *ruminosiforme* 27
- 27 * Alla blad (inkl. stjälkbladet) med mycket fina, ofta endast antydda tänder. [Lima]
 * Blad tydligare tandade, stjälkblad t.o.m. ofta djupt flikigt. [V Dlr] 237. *placibile*
 64. *polycampylum*
- 28 * Blad äggrunda, ± regelbundet tandade. [NV Dlr] 29
 * Blad smalare–bredare elliptiska, mycket oregelbundet tandade. 30
- 29 * Blad ovan nästan kala; korgställning kandelaberlik med starkt utspärrade och bågböjda grenar; märken tätt prickiga. [Älvdalen & Idre] 110. *subhastatum*
 * Blad ovan tätt håriga; korgställning med ± raka, spetsvinkligt uppåtriktade grenar; märken glest prickiga – ± gula. [Idre] 5. *brevipilosum*

- 30 * Holkfjäll spetsiga med helt nakna spetsar och f.ö. beklädda av mest korta hår och glandler. *84. junciniforme*
* Holkfjäll trubbiga eller spetsiga med välutvecklad spetstofs, holkbeklädnad minst medellång. 31
- 31 * Holkfjäll bredare–smalare trubbiga; blad vanligen mycket stora och tunna, oregelbundet tandade men alltid plana; holkar oftast blott på centralholken med ± få hår. *80. canipes*
* Holkfjäll ± spetsiga; blad medelstora, oftast i kanten vågiga och därigenom efter pressning med ± vikta tänder; alla holkar med rikliga–täta hår. [NV Dlr] *108. hyperlepideum*
- 32 * Blad tätt och ± regelbundet dimorft tandade. 33
* Blad knappast dimorft tandade. 35
- 33 * Blad lansettlika – smalt elliptiska (> 2,5 ggr längre än breda) med killik bas; märke nästan rent gult. [Grytnäs] *74. opaciceps*
* Blad bredare elliptiska med rundad bas; märke ± prickigt. [Transtrand] 34
- 34 * Holkfjäll jämnt avsmalnande till en ± sylvass spets. [Transtrand] *229. ruminosum*
* Holkfjäll trubbiga eller hastigt hopdragna till en kort triangulär spets. [Transtrand] *76. mallopodoides*
- 35 * Holkar med långa (> 1 mm), ± klena–krusiga glandler. [V Dlr] 36
* Holkar endast med kortare, oftast grova och raka glandler. 38
- 36 * Holkfjäll ± brett rundtrubbiga; blad äggrunda–lansettlika, de yttre med tvär bas, ± brett och glest tandade. [V Dlr] *25. subplacerum*
* Holkfjäll ± spetsiga; blad jämnt rundad elliptiska – omvänt äggrunda; ± tätt och smalt tandade. 37
- 37 * Holkfjäll i spetsen helt nakna. [Transtrand] *97. abiegni*
* Holkfjäll med gles men tydlig och nedlöpande spetstofs. [Idre] *59. leucurolepium*
- 38 * Märken nästan rent gula. *84. junciniforme*
* Märken ± prickiga–svartnande. 39
- 39 * Blad skarpt sågtandade med smala, ± uddlikt utdragna tänder. [Idre] *42. subviridans*
* Bladtandning utspärrad och oftast ± grov och/eller oregelbunden 40
- 40 * Blad ovan ± kala; krontänder ± cilierade. 41
* Blad ± jämnt håriga; krontänder kala. 42
- 41 * Blad med tvär – kort vigglik bas och ofta grova utspärrade basalflikar; holkglandler mest korta och brunknappiga. *255. xystophorum*
* Blad med långt killikt–viggligt nedlöpande bas; holkglandler minst medellånga, helsvarta. [Särna & Idre] *245. bergstroemii*
- 42 * Blad vanligen stora och tunna, mycket grovt och oregelbundet tandade. 43
* Blad små–medelstora och oftast relativt regelbundet tandade. 44
- 43 * Holkar små med blott 9–10 mm långa fjäll. [Boda] *83. juncinescens*
* Holkar minst medelstora med längre fjäll. *80. canipes*
- 44 * Holkfjäll matt olivgröna–svartgröna, sparsamt men tydligt stjärnhåriga och längs de övre kanterna med glesa ullhår; blad ± oregelbundet och asymmetriskt tandade (isynnerhet stjälkbladet). *82. ithytomum*
* Holkfjäll blanka, grönsvarta, ovan mitten ± helt utan stjärnhår och ullhår och mot spetsen helt nakna; blad ± regelbundet tandade. [NV Dlr] 45

- 45 * Blad lansettlikt elliptiska med killik – långt vigglikt nedlöpare bas, i sol ± fläckiga; holkglandler delvis > 1 mm långa. [NV Dlr] 256. *arcuaticuneatum*
* Blad ± äggrunda med brett rundad – tvär bas, aldrig fläckiga; holkglandler knapt medellånga. 46
- 46 * Holkfjäll från bred bas ± jämnt och vasst triangelspetsiga; yttre blad med tvär – grunt pillik bas. [Idre] 26. *atrighlomerosum*
* Holkfjäll medelbreda, smaltrubbiga; alla blad med ± rundad bas. [Idre] 47. *aethocranum*

Grupp 3 – Fåbladiga arter med övervägande ljushåriga holkar men ± utan stjärnhårsludd.

- 1 * Rosettblad ovan ± kala. 2
* Bladovansidor jämnt–tätt håriga. 7
- 2 * Krontänder cilierade. [V Dlr] 3
* Krontänder kala. 5
- 3 * Holkhår till eller över mitten mörka. [V Dlr] 238. *ruminosiforme*
* Holkhår från nedom mitten ljusspetsade. 4
- 4 * Bladbas ± pillik; märke ± prickigt; holkskaft ± glest beklätt av hår och glandler. [Lima & Transtrand] 274. *speculare*
* Bladbas sällan pillik; märke sotsvart; holkskaft tätt beklädda. [Idre] 298. *oligasterum*
- 5 * Holkfjäll medelbreda, olivgröna, smaltrubbiga; holkskaft tätt glandulära. [Älvdalen & Idre] 110. *subhastatum*
* Holkfjäll smala, grönsvarta, utdraget sylspetsiga; holkskaft ± glest beklädda. 6
- 6 * Blad gulgröna; holkar små med 10–11 mm långa fjäll; märke ± prickigt. [Lima & Transtrand] 242. *zonulatiforme*
* Blad blekt blågröna; holkar stora med 12–13 mm långa fjäll; märke ± svartnande. 278. *oxylepium*
- 7 * Blad djupt (> 20 % av bladbredd) och ± regelbundet dimorft flikiga; holkfjäll vass-spetsiga, klädda av täta, ± ljusknappiga glandler och täta, till eller över mitten mörka hår. [V Dlr] 91. *stiptadenium*
* Blad likstort och oftast grundare tandade. 8
- 8 * Holkfjäll breda, ± brett rundtrubbiga. Stjälkblad 2–3. [S Dlr] 107. *ethologum*
* Holkfjäll smala–medelbreda, ± spetsiga. 9
- 9 * Åtminstone yttre blad med tvär–hjärtlik bas; bladtandning vanligen grov och ofta trubbig. 10
* Blad med rundad – kiligt avsmalnande bas. 13
- 10 * Blad i sol fläckiga; holkar med från nära basen ljus-spetsade hår. 117. *philanthrax*
* Blad aldrig fläckiga; holkhår till eller över mitten svarta. 11
- 11 * Krontänder kala; stjälkblad ofta 2, lansettlika med jämnt avsmalnande spets. [NV Dlr] 108. *hyperlepideum*
* Krontänder tätt cilierade; stjälkblad 0–1, med avsatt utdragen spets. 12
- 12 * Blad plana, ± jämnt triangeltandade; holkglandler ± svarta. [S Dlr] 16. *remanens*
* Blad ± vågiga–veckade, mycket grovt–buktigt tandade; holkglandler ± ljusknappiga. [V Dlr] 238. *ruminosiforme*

- 13 * Blad äggrunda, mindre än dubbelt så långa som breda, tätt men grunt triangeltandade; holkhår ungefär till mitten mörka; märke nästan rent gult. [Idre] *5. brevipilosum*
* Blad elliptiska – omvänt lansettlika, med oregelbundna tandning. 14
- 14 * Blad långsträckta, > 2,8 ggr längre än breda. 15
* Blad bredare. 17
- 15 * Krontänder cilierade. [S Dlr] *114. neritodon*
* Krontänder kala. 16
- 16 * Märke nästan rent gult; inre blad ej påfallande smala. *216. comanticeps*
* Märke tätt prickigt; inre blad mycket smala. [Lima & Transtrand] *98. offulgens*
- 17 * Blad mycket fint tandade utan förstorade basalflikar; holkhår åtminstone till mitten mörka; krontänder tätt cilierade. *104. anodontum*
* Blad åtminstone mot basen med några grova tänder eller flikar; kronbräm kalt eller cilierat. 18
- 18 * Holkhår åtminstone till mitten svartbasiga. [V Dlr] 19
* Holkhår från nedan mitten ljus-spetsade. 20
- 19 * Blad i regel tätt fläckiga; holkfjäll utdraget smaltrubbiga; krontänder ± cilierade. [Transtrand] *113. maeandrinum*
* Blad aldrig fläckiga; holkfjäll ± spetsiga; krontänder kala. [NV Dlr] *108. hyperlepideum*
- 20 * Blad i exponerade lägen tätt fläckiga; stjälekblad under föga stjärnhåriga. *117. philanthrax*
* Blad aldrig fläckiga; stjälekblad under tätt stjärnhåriga. [Idre] *116. phaeocomoides*

Grupp 4 – Fåbladiga arter med rent glandulära holkar med till fjällkanterna koncentrerat stjärnhårsludd.

- 1 * Holkskaft med få-glesa glandler; märke ± rent gult; blad djupt flikiga. *227. lacerifolium*
* Holkskaft tätt glandulära. 2
- 2 * Holkfjäll med rikligt stjärnhårsludd bildandes breda och sammanhängande, ofta inåt oskarpt avgränsade luddränder längs kanterna. 3
* Holkar med sparsammare stjärnhårsludd helt begränsade till fjällkanterna. 14
- 3 * Blad nästan helbräddade eller grovt buktbräddade, brett äggrunda med ± tvär – brett rundad bas. 4
* Blad ± djupt och vasst tandade. 5
- 4 * Krontänder tätt och långt cilierade; blad ovan nästan kala. *13. hjeltii*
* Krontänder kala, blad ± tätt långhåriga. *51. integratum*
- 5 * Stjälekblad under tätt stjärnhåriga. 6
* Stjälekblad föga stjärnhåriga. 8
- 6 * Blad relativt smalt och vasst tandade. *58. gripharium*
* Blad mycket grovt och brett, ofta trubbigt tandade. 7
- 7 * Blad buktbräddade eller grovt och trubbigt tandade; stjälekblad utan sylfika flikar. *63. perlaxum*
* Blad brett men ± spetsigt triangeltandade; stjälekblad ofta med trådsmala sylfika flikar. [NV Dlr] *61. obtextum*
- 8 * Blad kraftigt vågiga i kanten, med grund men mycket tät och spretig tandning; stjälekblad 0–1; krontänder oftast ± cilierade. *131. polycymum*
* Blad ± plana; stjälekblad 1–3. 9

- 9 * Märken glest prickiga – rent gula; holkfjäll oftast i spetsen rödanlupna. *71. tincticuspis*
 * Märken glesare-tätare prickiga; krontänder kala; holkfjäll till spetsen grönsvarta. 10
- 10 * Blad > 2,5 ggr längre än breda, de inre närmast elliptiskt linjära. [Idre] *36. legnodes*
 * Blad bredare, de inre ej påfallande smala. 11
- 11 * Holkfjäll medelbreda, liksom holkskaften klädda av måttligt täta, knapt medellånga glandler. 12
 * Holkfjäll mycket breda, liksom holkskaften klädda av tätt hopade, ± långa glandler. 13
- 12 * Blad ovan jämnt-tätt håriga; stjälkblad med långa, ± rakt utspärrade sylflikar. *44. thysanotum*
 * Blad ovan nästan kala; stjälkblad utan sådana flikar. [Transtrand & Särna] *24. chloeropsis*
- 13 * Blad mest fint sågtandade; holkfjällens stjärnhårsludd ± begränsat till kanterna. *50. euthysanum*
 * Blad tämligen djupt tandade; holkfjäll åtminstone nedom mitten med ± rikligt stjärnhårsludd även på ryggarna. [V Dlr] *132. pycnotomum*
- 14 * Blad äggrunda med tvär-pil- eller hjärtlik bas (sällan brett rundad). 15
 * Blad äggrunda eller elliptiska med rundad, vigg- eller killikt avsmalnande bas. 20
- 15 * Märke ± rent gult. 16
 * Märke ± tätt prickigt – svartnande. 17
- 16 * Holkfjäll breda, ± brett trubbiga. *29. insuccatum*
 * Holkfjäll smala, ± spetsiga. *30. lepistoides*
- 17 * Blad djupt och ± regelbundet dimorft tandade – flikiga (> 15 % av bladbredd). 18
 * Blad grundare och likstort tandade. 19
- 18 * Märke tätt prickigt – svartnande; krontänder oftast cilierade. *123. grandidens*
 * Märke glest prickigt; krontänder kala. [Transtrand] *2. intermarginatum*
- 19 * Rosettblad vanligen mycket stora, ovan ± kala; holkglandler helsvarta. *15. pellucidum*
 * Rosettblad små, tätt långhåriga; holkglandler ± ljusknappiga. [V Dlr] *17. transtrandense*
- 20 * Bladskäft normalt med nedstigande fria bladflikar. *55. amblyglochin*
 * Bladskäft utan fria flikar eller nedstigande bladtänder. 21
- 21 * Blad helbräddade – ± fintandade (< 10 % av bladbredd). 22
 * Blad djupare tandade – flikiga. 26
- 22 * Holkglandler knapt medellånga. 23
 * Holkglandler långa (> 1 mm). 25
- 23 * Blad i kanten vågiga-krusiga, runt om tätt men grunt och oregelbundet tandade. *131. polycymum*
 * Blad plana. 24
- 24 * Holkfjäll smala och ± spetsiga; blad med största bredden vid eller ovan mitten, de inre och stjälkbladen syltandade. *40. patale*
 * Holkfjäll ± breda, trubbiga; blad med största bredden nedom mitten, alla (inklusive stjälkbladen) ± såglik triangeltandade. *39. osmundaceum*
- 25 * Holkfjäll med långt och smalt utdragen spets som i knopp skjuter långt över blomanlagen. [Lima & Transtrand] *41. phaleratum*
 * Holkfjäll breda, brett rundtrubbiga. *50. euthysanum*
- 26 * Holkfjäll breda och ± brett trubbiga. 27
 * Holkfjäll smala-medelbreda, ± spetsiga. 29

- 27 * Holkar nästan svarta, dels genom holkfjällens grönsvarta egenfärg, dels genom extremt tät hopade långa svarta glandler. *31. paramaurum*
* Holkar ej så mörka; holkglandler ± medellånga och måttligt täta. 28
- 28 * Holkfjäll 9–10 mm långa, kort och brett tillspetsade, utan framträdande spetstofs. [SO Dlr] *73. ancisum*
* Holkfjäll 11–12 mm långa, med ± utdragen spets med välutvecklad spetstofs. [V Dlr] *132. pycnotomum*
- 29 * Märken ± sotsvarta; holkar knapt medellångt glandulära. *40. patale*
* Märken ljusare; holkbeklädnad ofta längre. 30
- 30 * Holkglandler medellånga och aldrig krusiga; stjälkblad under föga stjärnhåriga. [Lima & Transtrand] *41. phaleratum*
* Holkglandler långa, klena och ± krusiga; stjälkblad under tät stjärnhåriga. 31
- 31 * Holkfjäll med yvig och nedlöpande spetstofs och breda, ± sammanhängande stjärnluddsränder längs kanterna. *58. gripharium*
* Holkfjäll ± utan spetstofs och vanligen endast nedom mitten med ± otydliga stjärnluddsränder. [V Dlr] *70. stenolomoides*

Grupp 5 – Fåbladiga arter med övervägande glandulära holkar med ± inblandade hår samt till fjällkanterna koncentrerat stjärnhårsludd.

- 1 * Blad triangulära-äggrunda med hjärtlik-pillik (sällan spjutlik-tvär) bas. 2
* Blad med ± brett rundad – killikt nedlöpande bas. 11
- 2 * Blad gulgröna, tät korthåriga; krontänder ± cilierade. *1. argentimontanum*
* Blad mörkgröna-blågröna, gleshåriga-kala; krontänder kala. 3
- 3 * Blad ± regelbundet dimorft tandade; holkfjäll med breda filtartade stjärnluddsband längs kanterna. 4
* Blad likstort tandade (eller ± helbräddade); holkfjäll med sparsammare stjärnhårsludd. 5
- 4 * Holkskaft med tät hopade glandler; blad ovan kala. *4. triangulare*
* Holkskaft glesare beklädda; blad ± jämnt håriga. [Orsa & Lima] *3. multisigne*
- 5 * Holkar med blott enstaka helsvarta hår; holkskaft utan hår; krontänder kala. 6
* Holkar och holkskaft med fler hår och/eller kombination annorlunda. 9
- 6 * Holkar små med jämnmörka med 9–10 mm långa fjäll; märke ± svart. *15. pellucidum*
* Holkar större med längre, brett ljuskantade fjäll; märke oftast ljusare. 7
- 7 * Märke rent gult – glest prickigt; holkfjäll med glesa och otydliga stjärnluddsränder. [V Dlr] *34. cosmiodontum*
* Märke ± tät prickigt; holkfjäll med rikligt stjärnhårsludd bildandes tydliga luddränder. 8
- 8 * Holkfjäll medelbreda, kort vass-spetsiga; åtminstone inre blad och stjälkblad relativt djupt grovtandade. *6. eurygonium*
* Holkfjäll breda, brett trubbiga; alla blad inklusive stjälkbladet brett hjärtlika och endast grunt tandade. [Lima] *9. parmiferum*
- 9 * Blad nästan cirkelrunda – brett elliptiska med jämnt rundad spets; stjälkblad brett hjärtlikt. *14. orbicans*
* Blad äggrunt triangulära med ± spetsig spets. [Transtrand & Älvdalen] 10

- 10 * Blad med ± rakt utspärrade – framåtkrökta basalflikar och därigenom ± spjutlik bas; holkfjäll vasst spetsiga. [Älvdalen] *7. inophyllum*
* Blad med ± bakåtriktade basalflikar och därigenom ± hjärtlik–pillik bas; holkfjäll smaltrubbiga. [Transtrand] *10. platygastor* var. *hormundense*
- 11 * Holkar med blott enstaka–få hår (ofta endast på centralholken). 12
* Holkar med talrikare hår. 27
- 12 * Holkfjäll med rikligt stjärnhårsludd bildandes breda och sammanhängande, ofta inåt oskarpt avgränsade luddränder längs kanterna. 13
* Holkar med sparsammare ludd bildandes smala och ± osammanhängande luddränder. 17
- 13 * Blad ovan kala, blågröna, i sol fläckiga, ofta med på skaftet långt nedlöpande flikighet. [S Dlr] *225. porrigens*
* Blad jämnt håriga, aldrig fläckiga. 14
- 14 * Holkfjäll smala och ± vasst spetsiga; holkskaft vanligen med ± hår. *124. informe*
* Holkfjäll minst medelbreda, oftast ± trubbiga; holkskaft vanligen hårlösa. 15
- 15 * Holkglandler mycket långa och ± krusiga. *125. integratifrons*
* Holkglandler knapt medellånga. 16
- 16 * Blad i kanten starkt vågiga–krusiga; krontänder ± cilierade. *131. polycymum*
* Blad plana; krontänder kala. *6. eurygonium*
- 17 * Märke rent gult – mycket glest prickigt. 18
* Märke mörkare. 21
- 18 * Krontänder tätt och långt cilierade; blad blågröna, mycket långt styvhåriga. [S Dlr] *48. ciliatiflorum*
* Krontänder kala; blad gröna, mjukhåriga. 19
- 19 * Holkfjäll gulgröna med ljust gulknappiga glandler. [Transtrand] *121. fulvasterum*
* Holkfjäll mörkare med ± svarta glandler. 20
- 20 * Holkfjäll smala, de mellersta ± brett trubbiga men de inre smalt vass-spetsiga; yttre blad vanligen med ± pillik bas. [V Dlr] *34. cosmiodontum*
* Holkfjäll breda, alla trubbiga; inga blad med pillik bas (ibland dock djupt asymmetriskt flikad). *80. canipes*
- 21 * Blad grunt och ± regelbundet triangeltandade; aldrig med på skaftet nedstigande bladtänder. [V Dlr] 22
* Blad ± grovt och oregelbundet tandade och ofta med på skaftet nedstigande bladtänder. 23
- 22 * Holkfjäll med långt och smalt utdragen spets som i knopp skjuter långt över blomanlagen. [Lima & Transtrand] *41. phaleratum*
* Holkfjäll breda, brett rundtrubbiga. [Lima] *65. praetusum*
- 23 * Stjälkblad under tätt stjärnhåriga. [S Dlr] *68. sparsidens*
* Stjälkblad föga stjärnhåriga. 24
- 24 * Holkfjäll breda och ± brett trubbiga, med blott sparsamt stjärnludd längs fjällkanterna och utan eller med föga framträdande spetstofs. *80. canipes*
* Holkfjäll smala–medelbreda, ± smalspetsiga, med ± rikligt stjärnhårsludd längs kanterna och välutvecklad yvig spetstofs. 25
- 25 * Holkfjäll mest trubbiga med få och korta hår; krontänder ± cilierade. *79. camurum*
* Holkfjäll spetsiga med ± långa hår; krontänder kala. 26

- 26 * Till alla delar grov art med långt grovhåriga blad och tätt hopade, upp till 1,5 mm långa glandler på holkar och holkskaft. [Transtrand] 100. *pachycranum*
* Medelgrov art med medelmåttigt tät hår- och glandelbeklädnad. 124. *informe*
- 27 * Holkfjäll med rikligt stjärnhårsludd bildandes breda och sammanhängande, ofta inåt oskarpt avgränsade luddränder längs kanterna. 28
* Holkar med sparsammare ludd bildandes smala och ± osammanhängande luddränder. 37
- 28 * Blad ovan ± kala. 29
* Blad ± jämnt håriga. 32
- 29 * Märken nästan rent gula; krontänder kort men tätt cilierade. [S Dlr] 239. *sarcophyllum*
* Märken ± tätt prickiga – svartnande; krontänder kala eller otydligt cilierade. [NV Dlr] 30
- 30 * Blad ± äggrunda, mest < 2 ggr längre än breda, åtminstone de yttre med ± tvär bas; inga bladskäft med fria tänder. [Älvdalen] 7. *inophyllum*
* Blad ± långsträckt elliptiska, även de yttersta med smalt vigg- eller killik bas, ofta med på skaftet nedlöpande tandning. 31
- 31 * Blad ± djupt flikiga, vanligen med på skaftet nedstigande fria flikar; korgställning tätt sammansatt med starkt bågböjda grenar. [V Dlr] 264. *nordlanderi*
* Blad ± fint tandade, aldrig med på skaftet nedstigande tandning; korgställning ± rakgrenig. [NV Dlr] 258. *longicollum*
- 32 * Blad med smalt killik bas och på skaftet långt nedlöpande fria bladtänder. [Hedemora & Ludvika] 87. *pteropodium*
* Blad med brett rundad – hastigt vigglikt hopdragen bas, utan eller blott med någon enstaka fri bladflik på skaftet närmast bladskivan (sällan med bladlika bihang hos *H. cuprimumontanum*). 33
- 33 * Blad ± helbräddade eller buktbräddade. 12. *albovittatum*
* Blad med tydliga, triangulära, spetsiga tänder (*H. daniciforme* ibland dock endast buktbräddad). 34
- 34 * Holkfjäll smala och vass-spetsiga–sylspetsiga, klädda av långa glandler och få–rikliga nästan helsvarta hår. 124. *informe*
* Holkfjäll minst medelbreda, trubbiga eller spetsiga, klädda av korta glandler och ± täta och vitspetsade hår. 35
- 35 * Holkfjäll med stjärnhårsludd endast som ± välavgränsade band längs kanterna; stjälkblad under ± utan stjärnhår. 105. *cuprimumontanum*
* Holkfjäll förutom längs kanterna åtminstone nedom mitten med stjärnhårsludd även ± spritt på ryggarna; stjälkblad under ± tätt stjärnhårigt. 36
- 36 * Rosett- och stjälkblad stora och breda (< dubbelt så långa som breda), de förra med breda ± vingade skaft, det senare vanligen ± oskaftat; holkfjäll ± utan spetstofs. [Boda] 119. *daniciforme*
* Rosettblad medeltstora, mer långsträckta; stjälkblad ofta outvecklat eller litet, om välutvecklat med ± långt skaft; holkfjäll med välutvecklad nedlöpande spetstofs. [NV Dlr] 258. *longicollum*
- 37 * Blad fintandade – nästan helbräddade (tänder < 10 % av bladbredd). 38
* Blad djupare tandade. 43
- 38 * Holkar mest kort glandulära; krontänder ± tätt cilierade. 39
* Holkar med minst medellånga glandler; krontänder ± kala. 41
- 39 * Blad smalt elliptiska – spolförmiga, i bägge ändar jämnt avsmalnande. [Lima & Orsa] 103. *amoenifrons*
* Blad ungefär äggrunda, med bred bas. 40

- 40 * Blad i sol fläckiga; holkar med gulknappiga glandler. [V Dlr] 297. *dalecarlicum*
 * Blad aldrig fläckiga; holkglandler ± helsvarta. [Stora Tuna] 11. *tunense*
- 41 * Holkfjäll smala och ± vasst spetsiga, åtminstone nedom mitten med ± stjärnhår även på ryggarna. 124. *informe*
 * Holkfjäll minst medelbreda, trubbiga, med stjärnhårsludd helt begränsat till kanterna. 42
- 42 * Holkfjäll grönsvarta; blad tätt grovhåriga. [Idre] 109. *nigrocyanum*
 * Holkfjäll ± olivgröna; blad ovan gleshåriga – nästan kala. 14. *orbicans*
- 43 * Holkar klädda av tätt hopade, långa (> 1 mm) och krusiga glandler samt rikliga, långa men helmörka hår. 127. *morulum*
 * Holkar med kortare, aldrig krusig beklädnad. 44
- 44 * Märke nästan rent gult; blad ± såglik tandade. 216. *comanticeps*
 * Märke ± prickigt – svart; blad grovt och/eller utspärat tandade. 45
- 45 * Blad ofta fläckiga, tätt håriga med tätt långhåriga skaft; holkfjäll närmast sylspetsiga. [V Dlr] 86. *philanthracinum*
 * Blad aldrig fläckiga, föga tätt håriga; holkfjäll trubbiga–kortspetsiga. 46
- 46 * Holkar klädda av täta, korta och ± ljusknappiga glandler och ungefär lika många mörka hår. [Grangärde] 96. *venetifolium*
 * Holkbeklädnad mer dominerad av oftast längre och helmörka glandler. 47
- 47 * Rosettblad vanligen mycket stora, glest och grovt tandade; holkfjäll endast längs kanterna med ± sparsamt stjärnhårsludd. 80. *canipes*
 * Rosettblad vanligen små; holkfjäll nedom mitten med ± spritt stjärnhårsludd på ryggarna. 48
- 48 * Inre blad smala, djupt sylflikiga. [Transtrand] 130. *platysemum*
 * Inre blad ej påfallande smala. 124. *informe*

Grupp 6 – Fåbladiga arter med övervägande ljushåriga holkar med till fjällkanterna koncentrerat stjärnhårsludd.

- 1 * Blad ovan jämnt–tätt håriga. 2
 * Blad ovan kala – mycket glest och ojämnt håriga. 10
- 2 * Holkar med från nära basen ljusa hår. 3
 * Holkhår åtminstone till mitten svartbasiga. 6
- 3 * Blad längs kanten kraftigt vågiga och efter pressning veckade. [V Dlr] 118. *regillatum*
 * Blad ± plana. 4
- 4 * Blad ovan mycket kort (ca. 0,7 mm) håriga, mycket grovt och oregelbundet tandade; korgställning gles och spretig med nästan raka grenar och holkskaft. 112. *expallidiforme*
 * Blad ovan tätt långhåriga (≥ 1 mm), vanligen ± regelbundet o./el. smalt tandade; korgställning tätt kandelaberlikt sammansatt med starkt bågböjda grenar. 5
- 5 * Blad i sol fläckiga; holkfjäll tämligen smala och ± spetsiga med ± sparsamt stjärnludd längs kanterna och föga framträdande spetstofs. 117. *philanthrax*
 * Blad aldrig fläckiga; holkfjäll breda, brett rundtrubbiga, med breda och tydliga stjärnluddsränder samt tät och yvig spetstofs. [S Dlr] 115. *oistophyllum*
- 6 * Blad ± smalt lansettlikt elliptiska med killik bas; märke nästan rent gult. 216. *comanticeps*
 * Blad bredare med bredare bas; märke ± tätt prickigt. 7

- 7 * Blad brett äggrunt triangulära med tvär – grunt pillik bas. [Transtrand] *10. platygastor*
 * Blad smalare med vigglik bas. 8
- 8 * Holkfjäll bredtrubbiga; blad i kanten vågiga och efter pressning veckade. *105. cuprimontanum*
 * Holkfjäll ± spetsiga; blad plana. 9
- 9 * Bladtänder grova, brett triangulära–vårtlika med obetydliga uddspetsar. *99. oligogonium*
 * Bladtänder smala med utdragna uddspetsar. [NV Dlr] *258. longicollum*
- 10 * Blad nästan cirkelunda – mycket brett elliptiska, runt om regelbundet fintandade; holkhår till eller över mitten mörka. *14. orbicans*
 * Blad av annan form. 11
- 11 * Stjälkblad vanligen 2 (det övre dock ofta ± förkrympt); holkfjäll med extremt breda och täta stjärnluddsränder varför holkarna även på håll framstår som tydligt randiga. *300. caesiomurorum*
 * Stjälkblad 0–1; holkfjäll med måttligt tydliga stjärnluddsränder. 12
- 12 * Blad ± äggrunda, åtminstone de yttre med tvär – ± pillik bas; tandning varierande. 13
 * Blad ± långsträckt elliptiska med vigglik–killik bas, ± djupt, ofta dimorft flikiga och vanligen med på skaftet nedstigande fria flikar. [V Dlr] 16
- 13 * Holkbeklädnad dominerad av långa, från nära basen ljusa hår; blad mycket grovt, brett och oregelbundet tandade. *112. expallidiforme*
 * Holkbeklädnad med mer framträdande glandler och kortare, vanligen åtminstone till mitten svartbasiga hår. 14
- 14 * Blad ± vågiga och efter pressning veckade, med tät och ± djup men ytterst oregelbunden tandning och vanligen med fria bladlika bihang på skaftet. *94. marginellum*
 * Blad plana, mer regelbundet tandade och sällan eller aldrig med på skaftet nedstigande tandning eller bladlika bihang. [Transtrand & Älvdalen] 15
- 15 * Holkfjäll blekt olivgröna, med föga utvecklad spetstofs och ± smala och otydliga luddränder längs kanterna; märke ± glest prickigt. [Transtrand & Älvdalen] *8. machairodon*
 * Holkfjäll svartgröna, med välutvecklad nedlöpande spetstofs och täta och breda luddränder längs kanterna; märke ± svart. [Älvdalen] *7. inophyllum*
- 16 * Holkglandler ± ljusknappiga; blad vanligen tätt och ± dimorft tandade–flikiga; korgställning ej påfallande kandelaberlik. [V Dlr] *263. dasytomum*
 * Holkglandler helsvarta; blad normalt relativt glest och mycket vasst tandade–flikiga; korgställning utpräglad kandelaberlik med starkt bågböjda grenar. [V Dlr] *264. nordlanderi*

Grupp 7 – Fåbladiga arter med rent glandulära holkar utan inblandade hår men åtminstone nedom mitten över holkfjällen ± jämnt spritt stjärnhårsludd.

- 1 * Blad med hjärtlik–pillik–tvär (eller mycket brett rundad) bas. 2
 * Blad med avsmalnande, vigglik–killik bas. 6
- 2 * Blad ovan tätt håriga, tätt och regelbundet dimorft tandade; holkfjäll smala. [Mora & Boda] *75. carcarophyllum*
 * Blad ± likstort tandade (ibland helbräddade); holkfjäll minst medelbreda. 3
- 3 * Blad kala eller ± håriga, ± helbräddade – buktbräddade; krontänder långt och tätt cilierade. *13. hjeltii*
 * Blad tydligt tandade; krontänder kala. 4
- 4 * Märke tätt prickigt – svart; holkglandler helsvarta. *27. cyrtotrachelum*
 * Märke gult – ± glest prickigt; holkglandler oftast ljusknappiga. 5

- 5 * Blad ± långsträckt lansettlika, > 2 ggr längre än breda, vanligen ± djupt flikiga; holkfjäll i hela sin längd åtminstone längs kanterna med rikligt stjärnhårsludd; holkskaft kala eller med ± glesa glandler. 227. *lacerifolium*
 * Blad ± brett äggrunda, mest grunt tandade; holkfjäll ovan mitten föga stjärnhåriga; holkskaft med talrika glandler. 228. *siljense*
- 6 * Märke ± rent gult eller mycket glest prickigt. 7
 * Märke mörkare. 10
- 7 * Blad smalt elliptiska, grovt och trubbigt tandade – buktbräddade, de inre liksom stjälekbladet undertill tätt stjärnhåriga. 57. *gilvocaniceps*
 * Blad ± skarptandade, sällan stjärnhåriga. 8
- 8 * Blad ± smalt lansettlika, > 3,5 ggr längre än breda, ovan ± kala. 222. *calatharium*
 * Blad bredare, ± jämnt håriga. 9
- 9 * Blad tätt och ± dimorft eller oregelbundet tandade. [Grytnäs] 74. *opaciceps*
 * Blad regelbundet likstort sågtandade. 45. *dactylites*
- 10 * Blad ± djupt tandade – flikiga (> 15 % av bladbredd, utom hos svältformer). 11
 * Blad grunt– medeldjupt tandade (utom hos mycket frodiga individ). 21
- 11 * Blad med vass, framåtriktad, ± såglik tandning. 12
 * Bladtandning knappast såglik. 13
- 12 * Holkar små med övervägande trubbiga fjäll (utom de innersta), märke ± prickigt. 248. *cinerellum*
 * Holkar medelstora med utdraget sylspetsiga fjäll; märke ± svart. 43. *tanyglochis*
- 13 * Bladskäft med nedstigande fria bladtänder. 14
 * Bladskäft utan nedstigande bladtänder. 18
- 14 * Holkglandler långa (> 1 mm) och ofta ± krusiga; blad tätt långhåriga. 77. *mallopodum*
 * Holkglandler mest korta, aldrig krusiga; blad kala – ± gleshåriga. 15
- 15 * Blad ovan ± håriga; holkfjäll minst medelbreda. 16
 * Blad ovan helt kala; holkfjäll påfallande smala. 17
- 16 * Holkfjäll mest smaltrubbiga med välutvecklad spetstofs. 120. *diminuens*
 * Holkfjäll vass-spetsiga, ± utan spetstofs. [Transtrand] 252. *pachycalamum*
- 17 * Inre blad mycket smala, > 4 ggr längre än breda, ± blågröna och i sol fläckiga; holkglandler helsvarta. 254. *psepharum*
 * Inre blad ej påfallande smala, gräsgröna, aldrig fläckiga; holkglandler ± ljusknappiga. 249. *gymnocentrum*
- 18 * Holkfjäll långt och ± krusigt glandulära; stjälekblad under tätt stjärnhårigt. 58. *gripharium*
 * Holkfjäll kort–medellångt glandulära; stjälekblad föga stjärnhårigt. 19
- 19 * Krontänder ± cilierade; holkar klädda av tätt hopade men mest korta glandler. [Rättvik] 78. *mundulifolium*
 * Krontänder kala; holkar med måttligt täta, minst medellånga glandler. 20
- 20 * Holkfjäll 9–10 mm långa, kort och brett trubbspetsade, utan framträdande spetstofs. [SO Dlr] 73. *ancisum*
 * Holkfjäll 11–12 mm långa, med ± utdragen spets med välutvecklad spetstofs. [V Dlr] 132. *pyncotomum*
- 21 * Blad med trubbiga–vårtlika tänder eller närmast buktbräddade. 22
 * Blad med ± vassa – triangulära tänder. 23

- 22 * Bladtandning ± framåtriktat såglik (om än trubbig); holkar med tätt hopade, mycket långa och ± spensliga glandler; krontänder kala. [V Dlr] *62. obtusoserratum*
 * Bladtandning aldrig såglik; holkglandler medellånga och mycket grova; krontänder oftast ± cilierade. *63. perlaxum*
- 23 * Holkar med tätt hopade, långa (de längsta > 1 mm) och ± krusiga glandler. 24
 * Holkbeklädnad aldrig krusig och oftast kortare. 26
- 24 * Holkar förutom mot basen med stjärnhårsludd även längs de övre fjällkanterna. *58. gripharium*
 * Holkar utan stjärnluddsränder längs de övre fjällkanterna. 25
- 25 * Blad mycket brett, glest och oregelbundet tandade (ibland nästan helbräddade). *67. scioides*
 * Blad ± tätt och regelbundet skarptandade. [Transtrand] *250. leptum*
- 26 * Holkar med långa (> 1 mm) glandler. 27
 * Holkar kort–medellångt glandulära. 30
- 27 * Stjälkblad under föga stjärnhåriga. 28
 * Stjälkblad under tätt stjärnhåriga. [NV Dlr] 29
- 28 * Holkar små med 9–10 mm långa fjäll. [Lima & Transtrand] *129. ocriophyllum*
 * Holkar stora med 12–13 mm långa fjäll. [SO Dlr] *244. anisotomum*
- 29 * Holkfjäll i hela sin längd med mycket rikligt stjärnhårsludd (åtm. längs kanterna); stjälkblad i regel ensamt. [NV Dlr] *61. obtextum*
 * Holkfjäll ovan mitten ± helt utan stjärnhår; stjälkblad oftast 2. [Älvdalen] *72. viriatum*
- 30 * Holkfjäll i hela sin längd (åtm. längs kanterna) med tydligt stjärnhårsludd. 31
 * Holkfjäll ovan mitten ± utan stjärnhår. 37
- 31 * Blad såglik framåtriktat, ofta ± dimorft tandade. [Rättvik] *78. mundulifolium*
 * Bladtandning knappast såglik. 32
- 32 * Blad åtminstone mot basen vasst och sylsmalt tandade; korgar mycket stora med långa strålblommor. [SV Dlr] *49. distinctum*
 * Blad ± brett tandade; korgar ej påfallande stora. 33
- 33 * Blad ± långsträckta, > 2,5 ggr längre än breda, ± tätt men oregelbundet tandade, de inre ofta med på skaftet nedstigande bladtandning; holkfjäll smaltrubbiga, mest kort glandulära. *120. diminuens*
 * Blad kortare, relativt glest tandade och aldrig med på skaftet nedlöpande tandning; holkfjäll ± spetsiga, medellångt glandulära. 34
- 34 * Holkglandler knapt medellånga ($\leq 0,7$ mm). 35
 * Holkglandler medellånga–långa. 36
- 35 * Blad ovan jämnt–tätt håriga; stjälkblad med långa, ± rakt utspärrade sylflikar. *44. thysanotum*
 * Blad ovan nästan kala; stjälkblad utan sådana flikar. [Transtrand & Särna] *24. chloeropsis*
- 36 * Åtminstone en del blad med största bredden ovan bladmitten; stjälkblad under tätt stjärnhåriga. [NV Dlr] *61. obtextum*
 * Blad bredast vid eller nedom mitten; stjälkblad föga stjärnhåriga. [Lima & Transtrand] *41. phaleratum*
- 37 * Blad mycket grunt men brett triangeltandade och därigenom ± kantiga i omkrets, med största bredden snarare nedom än ovan bladmitten; stjälkblad under föga stjärnhåriga. 38
 * Bladtänder ungefär liksidigt triangulära, blad knappast kantiga och med största bredden vid eller ovan mitten; stjälkblad under ofta ± stjärnhåriga. 39

- 38 * Blad mörkgröna med gröna skaft; holkfjäll med välutvecklad spetstofs. [NV Dlr] 20. *elvdalense*
* Blad ljus gulgröna med ± lilafärgade skaft; holkfjäll ± utan spetstofs. [Lima] 21. *ochrochlorum*
- 39 * Krontänder tätt men kort cilierade; korgställning ofta flocklik med tunna och bågböjda grenar som ofta grenar sig nära basen. 18. *birameum*
* Krontänder ± kala; korgställning annorledes. 40
- 40 * Inre blad smalt lansettlika – linjära, regelbundet, mycket smalt och ofta ± dimorft syltandade. [Transtrand] 250. *leptum*
* Alla rosettblad ± breda och knappast syltandade. 41
- 41 * Alla rosettblad med triangulär spets, stjälkblad med långt utdragen spets. [Lima & Transtrand]
129. ocriophyllum
* Yttre och mellersta rosettblad ± rundtrubbiga, de inre liksom stjälkbladet kort tillspetsade. 42
- 42 * Holkfjäll ± smala; blad relativt regelbundet, smalt och vasst tandade; stjälkblad (om välutvecklat) närmast sylflikigt. 40. *patale*
* Holkfjäll breda; alla blad grovt och oregelbundet tandade. 69. *steloides*

Grupp 8 – Fåbladiga arter med övervägande glandulära holkar med ± inblandade mörka hår samt åtminstone nedom mitten ± jämnt spritt stjärnhårsludd.

- 1 * Blad triangulära–äggrunda med hjärtlik–pillik bas (sällan ± tvär och djupt flikig). 2
* Blad äggrunda–elliptiska med tvär–rundad–vigglig–killik bas. 7
- 2 * Blad gulgröna, ovan tätt korthåriga; holkfjäll breda, ± brett trubbiga. 1. *argentimontanum*
* Blad ± blågröna, ovan nästan kala; holkfjäll ± spetsiga. 3
- 3 * Alla blad runt om grunt och regelbundet sågtandade. [Lima & Älvdalen] 233. *centrotum*
* Åtminstone inre blad djupt och oregelbundet flikiga och med på skaftet nedstigande fria bladflikar. 4
- 4 * Holkfjäll med sparsamt stjärnludd; märken ljusa – rent gula. 5
* Holkfjäll med över hela ytan rikligt spritt stjärnhårsludd; märken tätt prickiga. 6
- 5 * Krontänder kala; holkhår korta. [S Dlr] 273. *sinuosifrons*
* Krontänder cilierade; holkhår långa. [V Dlr] 238. *ruminosiforme*
- 6 * Holkar och holkskaft blott glest beklädda av hår och glandler (men gråfiltade av stjärnhårsludd). [Älvdalen] 267. *apicum*
* Holkar och holkskaft tätt glandulära. [Malung] 92. *distrudens*
- 7 * Märken rent gula – mycket glest prickiga. 8
* Märken mörkare. 15
- 8 * Blad ovan ± jämnt håriga. 9
* Blad ovan nästan kala. 12
- 9 * Blad långsträckta, > 2,5 ggr längre än breda, spetsiga, med ± regelbundet dimorft tandning. [Grytnäs] 74. *opaciceps*
* Blad kortare, ± rundtrubbiga, likstort tandade. [V Dlr] 10
- 10 * Holkglandler korta, ± gulknappiga. [Transtrand] 121. *fulvasterum*
* Holkglandler minst medellånga, helsvarta. 11

- 11 * Blad åtminstone närmast basen med några ± långa och grova tänder; holkar med blott få hår, holkskaft helt utan hår. [V Dlr] 34. *cosmiodontum*
* Blad runt om fintandade; holkar och holkskaft med rikligare hår. [Lima] 53. *molucratum*
- 12 * Blad runt om grunt och regelbundet tandade, aldrig fläckiga; korgställning kandelaberlik med långa, ofta flocklikt anordnade, bågböjda grenar. [Idre] 23. *umbelliferum*
* Blad grovt och oregelbundet tandade–flikiga, i sol fläckiga; korgställning ± rakgrenig. [S Dlr]
- 13 * Holkar med minst medellånga, grova, helsvarta glandler men oftast blott få hår; alla blad med ± vigglik–killik bas. [S Dlr] 225. *porrigens*
* Holkar klädda av korta och klena, ± ljusknappiga glandler samt ± rikliga–täta korta hår; yttre blad ofta med tvär–pillik bas. 14
- 14 * Krontänder tätt cilierade. [S Dlr] 239. *sarcophyllum*
* Krontänder kala. [S Dlr] 273. *sinuosifrons*
- 15 * Holkar med blott enstaka–få hår (ofta endast på primärholken). 16
* Holkar med rikliga–täta hår (alltid med flera hår på varje holk). 41
- 16 * Blad ovan ± kala, ofta ± blågröna; holkfjäll ± vass–spetsiga, ofta påfallande smala. 17
* Blad ovan ± jämnt–tätt håriga, aldrig med blåaktig anstrykning; holkfjäll spetsiga eller oftare trubbiga. 24
- 17 * Blad brett äggrunt triangulära. [Malung] 92. *distrudens*
* Blad ± smalt elliptiska–lansettlika. 18
- 18 * Holkar med minst medellånga (≥ 1 mm) glandler och hår. 19
* Holkbeklädnad kort. 21
- 19 * Holkfjäll även ovan mitten åtminstone längs kanterna med tydligt stjärnhårsludd. 124. *informe*
* Holkfjäll ovan mitten ± utan stjärnhår. 20
- 20 * Blad djupt flikiga – pardelade. [Ål & Rättvik] 247. *centonale*
* Blad grovt och oregelbundet tandade men knappast flikiga. [Särna & Idre] 245. *bergstroemii*
- 21 * Blad mörkt blåaktigt gröna, i sol fläckiga. 257. *caesitium*
* Blad ljust gulgröna, aldrig fläckiga. 22
- 22 * Holkfjäll ovan mitten nästan nakna; korgställning utpräglat kandelaberlik. [V Dlr] 253. *percrenatum*
* Holkfjäll även ovan mitten med ± täta glandler och enstaka hår och stjärnhår; korgställning oftast gles och spretig. 255. *xystophorum*
- 24 * Blad äggrunda, ± djupt dimorft tandade–flikiga; holkar med ± krusiga glandler. [Malung] 92. *distrudens*
* Blad elliptiska – omvänt äggrunda; holkglandler av varierande längd. 25
- 25 * Blad mycket grunt fintandade (< 10 % av bladbredd) eller endast buktbräddade. 26
* Blad djupare tandade–flikiga. 31
- 26 * Blad mest buktbräddade – mycket brett och grunt triangeltandade. 27
* Blad grunt vasstandade – uddtandade. 29
- 27 * Holkglandler medellånga, ± ljusknappiga. [SO Dlr] 60. *lingua*
* Holkglandler mycket långa (> 1 mm), svarta. 28
- 28 * Holkar med tätt hopade glandler och därigenom ± svarta. 125. *integratifrons*
* Holkar måttligt tätt glandulära. [Lima] 65. *praetusum*

- 29 * Blad i sol fläckiga; krontänder tätt cilierade; holkfjäll med välutvecklad nedlöpande spetstofs och ± guldgula glandler. [V Dlr] 297. *dalecarlicum*
* Blad aldrig fläckiga; krontänder kala eller cilierade; holkfjäll ± utan spetstofs. 30
- 30 * Holkfjäll 9–10 mm långa, jämnt avsmalnande mot en kort spets, klädda av måttligt täta, knapt medellånga glandler. [Ore] 246. *brevialatum*
* Holkfjäll 12–13 mm långa, med långt utdragen spets, klädda av tätt hopade, långa glandler. [SO Dlr] 244. *anisotomum*
- 31 * Blad rundtrubbiga, mycket glest, grovt och ± trubbigt tandade; stjälekblad under tätt stjärnhåriga. [S Dlr] 68. *sparsidens*
* Blad sällan glest grovtandade och i så fall med föga stjärnhåriga stjälekblad. 32
- 32 * Holkskaft med blott få-glesa glandler; blad tätt och ± dimorft tandade. [Älvdalen] 230. *trunciceps*
* Holkskaft tätt glandulära. 33
- 33 * Yttre blad med ± pillik bas; märke ± glest prickigt. [V Dlr] 34. *cosmiodontum*
* Alla blad med vigglik-killikt avsmalnande bas. 34
- 34 * Bladskaft i ± hela sin längd med taggliska fria bladflikar; holkfjäll klädda av tätt hopade, mycket långa och ± krusiga glandler. [Lima & Transtrand] 251. *nigrofuscum*
* Bladskaft med få eller inga nedstigande fria bladflikar; holkbeklädnad oftast glesare och kortare. 35
- 35 * Holkfjäll smala, klädda av minst medellånga glandler och i hela sin längd åtminstone längs kanterna tydligt stjärnhårsludd. 124. *informe*
* Holkfjäll minst medelbreda, oftast kort glandulära och ovan mitten ofta ± utan stjärnhår. 36
- 36 * Holkfjäll med välutvecklad spetstofs. 37
* Holkfjäll ± utan spetstofs. [NV Dlr] 39
- 37 * Holkglandler långa (> 1 mm) och ± krusiga. [Lima] 65. *praetusum*
* Holkglandler kortare, aldrig krusiga. 38
- 38 * Holkfjäll med mycket rikligt stjärnhårsludd. 120. *diminuens*
* Holkfjäll endast mot basen med sparsamt stjärnludd. 255. *xystophorum*
- 39 * Blad glest men regelbundet ± såglik tandade, i sol fläckiga. [NV Dlr] 256. *arcuaticuneatum*
* Blad tätare och/eller oregelbundnare tandade, aldrig fläckiga. 40
- 40 * Blad glest, grovt och ± oregelbundet tandade, de yttre och mellersta rundtrubbiga, ± tätt håriga. [Älvdalen & Idre] 232. *angustidens*
* Blad tätt och regelbundet, ibland ± dimorft skarptandade, med lång triangulär spets, ± glest håriga. [V Dlr] 253. *percrenatum*
- 41 * Blad ovan gleshåriga-kala, ofta blåaktigt gröna och/eller med smala intensivt lilafärgade skaft; holkfjäll av växlande form men ofta påfallande smala och/eller ± sylspetsiga (krattfibblor). 42
* Blad ± jämnt-tätt håriga, aldrig blåaktiga och endast sällan med lilafärgade skaft; holkfjäll minst medelbreda, trubbiga-kortspetsiga (skogsfibblor). 55
- 42 * Krontänder ± tätt cilierade. [Lima] 237. *placibile*
* Krontänder ± kala. 43
- 43 * Holkfjäll med i hela sin längd rikligt spritt stjärnhårsludd. 44
* Holkar med mer måttligt stjärnludd som oftast är ± begränsat till fjällens nedre halva. 45

- 44 * Blad i sol fläckiga; holkar och holkskaft med ungefär från mitten ljusspetsade hår. [S Dlr] 271. *pravifrons*
* Blad aldrig fläckiga; holkar med nästan helsvarta hår, holkskaft vanligen utan hår. [Malung] 92. *distrudens*
- 45 * Blad brett äggrunda, mindre än dubbelt så långa som breda, mest fintandade; holkglandler med ± gula knappar. [Lima & Älvdalen] 233. *centrotum*
* Blad mer långsträckt elliptiska – omvänt lansettlika; holkglandler ± helsvarta. 46
- 46 * Korgställning kandelaberlik med kort (< 2 cm) akladium. 47
* Korgställning ± oregelbunden och långgrenig, akladium långt (oftast > 4 cm). 52
- 47 * Blad regelbundet dimorft tandade – dubbeltandade, med ± jämnt killikt avsmalnande bas; stjälkblad under tätt stjärnhåriga. [Ludvika] 265. *penduliforme*
* Blad knappast regelbundet dimorft tandade, med ± bred vigglik–tvär bas; stjälkblad med eller utan stjärnhår. 48
- 48 * Holkfjäll tämligen breda, smaltrubbiga; holkskaft tätt glandulära; blad ± grunt tandade (< 10 % av bladbredd). [Transtrand] 128. *mutabundum*
* Holkfjäll smala och spetsiga; holkskaft ofta ± glest glandulära. 49
- 49 * Holkskaft tätt glandulära; blad ± djupt och regelbundet syltandade. [Transtrand] 243. *zonulatum*
* Holkskaft ± glest beklädda. 50
- 50 * Blad i sol fläckiga, ovan helt kala; holkglandler helsvarta; märke ± svart. 257. *caesitium*
* Blad aldrig fläckiga, ± gleshåriga; holkglandler oftast ± ljusknappiga; märke ± glest prickigt. 51
- 51 * Blad ± omvänt lansettlika med långt avsmalnande bas; bladskaft och stjälkbas vanligen intensivt lilafärgade; holkar tätt men kort beklädda. 261. *praetenerum*
* Blad ± brett elliptiska, åtm. de yttre med brett rundad – tvär bas; skaft och stjälk sällan lilafärgade; holkar glesare men minst medellångt beklädda. [Transtrand] 231. *ambigosum*
- 52 * Märke ± glest prickigt – rent gult; blad djupt och oregelbundet grovflikiga med på skaftet nedstigande fria flikar. [S Dlr] 273. *sinuosifrons*
* Märke mörkt–svart. 53
- 53 * Holkskaft ± rikligt glandulära. [Transtrand] 236. *manocolum*
* Holkskaft utan eller med blott ± få glandler. [S Dlr] 54
- 54 * Korgställning med zigzagböjd huvudaxel och långt, oftast sidoriktat akladium; blad ± oregelbundet tandade–flikiga. [S Dlr] 262. *prolixum*
* Korgställning med rakt genomgående mittaxel övergående i ett upprätt akladium; blad ± regelbundet sågtandade. [S Dlr] 280. *solanum*
- 55 * Bladskaft med nedstigande fria bladtänder eller bladlika bihang. 56
* Bladskaft utan fria bladflikar. 62
- 56 * Holkar med tätt hopade långa (> 1 mm) och ± krusiga glandler samt ± talrika mycket långa (> 1,5 mm) mörka hår. [Lima & Transtrand] 251. *nigrofuscum*
* Holkbeklädnad kortare, aldrig krusig. 57
- 57 * Holk med ± sparsamt stjärnhårsludd begränsat till fjällens nedre halva. 58
* Holkfjäll rikligt stjärnluddiga och så även ovan mitten (åtm. längs kanterna). 59
- 58 * Holkfjäll breda och ± bredtrubbiga; bladskaft med talrika långt nedstigande fria bladflikar. 88. *subterscissum*
* Holkfjäll tämligen smala, åtminstone de inre vass-spetsiga; bladskaft endast med någon enstaka fri bladflik närmast bladbasen. [Transtrand] 231. *ambigosum*

- 59 * Blad tätt och djupt (> 15 % av bladbredden) ± tydligt dimorft tandade–flikiga. 60
* Blad grundare, ± likstort eller oregelbundet tandade; märke ± prickigt. 61
- 60 * Blad brett triangulärt äggrunda, de yttre med ± pil- eller hjärtlik bas. [Malung] 92. *distrudens*
* Blad ± elliptiska, alla med vigglik–killik, djupt flikig bas. [S Dlr] 95. *sarissatum*
- 61 * Krontänder kala; holkar och holkskaft tätt glandulära. [Hedemora & Ludvika] 87. *pteropodium*
* Krontänder ± cilierade; holkar och holkskaft ± glest glandulära. [V Dlr] 106. *delime*
- 62 * Blad endast grunt buktbräddade; holkar små med < 10 mm långa fjäll klädda av gulknappiga glandler. [SO Dlr] 60. *lingua*
* Blad ± vasst tandade (sällan buktbräddade men då med större och mörkare holkar). 63
- 63 * Holkar med tätt hopade, långa (> 1 mm) och krusigt vridna glandler samt rikliga långa ± helsvarta hår; blad ± regelbundet sågtandade, i sol fläckiga. 127. *morulum*
* Holkare kortare och/eller glesare beklädda; blad knappast sågtandade. 64
- 64 * Holkfjäll endast nedom mitten med tydligt stjärnhårsludd. [V Dlr] 65
* Holkfjäll även i övre halvan med tydligt stjärnludd (åtminstone längs kanterna). 70
- 65 * Krontänder cilierade. 66
* Krontänder kala. 68
- 66 * Blad i sol fläckiga; holkglandler med guldgula knappar; holkskaft ± utan hår. [V Dlr] 297. *dalecarlicum*
* Blad aldrig fläckiga; holkglandler helsvarta; holkskaft med ± talrika hår. 67
- 67 * Holkfjäll med långa (> 1 mm) grova hår. [V Dlr] 106. *delime*
* Holkhår mest korta. [V Dlr] 64. *polycampylum*
- 68 * Blad ± grunt, brett och glest tandade; korgställning kandelaberlik med bågböjda grenar. [Transtrand] 231. *ambigosum*
* Blad medeldjupt triangulärt – ± såglik tandade; korgställning oregelbunden med mest ± raka grenar och holkskaft. 69
- 69 * Holkar med minst medellånga glandler, få–rikliga hår och mot basen sparsamt stjärnhårsludd. [NV Dlr] 256. *arcuaticuneatum*
* Holkar med korta glandler, ± täta hår och nedom mitten ± rikligt stjärnhårsludd. [Transtrand] 243. *zonulatum*
- 70 * Krontänder cilierade. [NV Dlr] 71
* Krontänder ± kala. 72
- 71 * Holkar med korta–medellånga (< 1 mm) glandler och hår; korgställningsgrenar nästan raka. [NV Dlr] 258. *longicollum*
* Holkar med längre beklädnad och > 1,3 mm långa mörka hår; korgställningsgrenar starkt utspärrade och bågböjda. [V Dlr] 106. *delime*
- 72 * Blad tätt och ± dimorft tandade; holkskaft utan eller med få hår. [V Dlr] 73
* Blad glest, mycket grunt och brett tandade; holkskaft med rikliga–täta hår. 74
- 73 * Holkar klädda av glandler, korta (< 1 mm) hår och mycket rikligt stjärnhårsludd; blad brett triangulärt äggrunda. [Malung] 92. *distrudens*
* Holkar med längre hår och sparsammare stjärnludd; blad mest elliptiska, de inre smala. [Transtrand] 130. *platysemum*
- 74 * Stjälkblad under föga stjärnhåriga; holkfjäll ± sparsamt stjärnhåriga. [Säfsnäs] 111. *valgidentatum*
* Stjälkblad under ± tätt stjärnhåriga; holkfjäll rikligt stjärnluddiga. 75

- 75 * Rosett- och stjälekblad stora och breda (< dubbelt så långa som breda), de förra med breda, ± vingade skaft, det senare vanligen ± oskaftat; holkfjäll ± utan spetstofs. [Boda] *119. daniciforme*
 * Rosettblad medeltstora, mer långsträckta; stjälekblad ofta outvecklat eller litet, om välutvecklat med ± långt skaft; holkfjäll med välutvecklad nedlöpande spetstofs. [NV Dlr] *258. longicollum*

Grupp 9 – Fåbladiga arter med övervägande ljushåriga holkar och åtminstone nedom mitten ± jämnt spritt stjärnhårsludd.

- 1 * Blad ± jämnt håriga, aldrig blåaktigt gröna; holkskaft tätt glandulära. 2
 * Blad kala – mycket glest och ojämnt håriga, ofta med blåaktig anstrykning; holkskaft ofta glesare beklätt. 8
- 2 * Blad > 2,5 ggr längre än breda, ± regelbundet dimorft tandade – dubbeltandade. 3
 * Blad sällan så smala, ± likstort tandade. 4
- 3 * Stjälekblad under tätt stjärnhåriga. [Ludvika] *265. penduliforme*
 * Stjälekblad föga stjärnhåriga. [V Dlr] *263. dasytomum*
- 4 * Blad ± regelbundet sylsmalt sågtandade; korgställning mycket oregelbunden med mycket korta eller aborterade korgskaft och akladium (holkar ofta parvis sammanvuxna); krontänder tätt och långt cilierade. [V Dlr] *133. regillatiforme*
 * Blad och korgställning annorledes. 5
- 5 * Holkfjäll med mycket välutvecklad nedlöpande spetstofs; krontänder ± cilierade. [NV Dlr] 6
 * Holkfjäll med föga framträdande spetstofs; krontänder kala. 7
- 6 * Holkar med korta–medellånga (< 1 mm) glandler och hår; korgställningsgrenar nästan raka. [NV Dlr] *258. longicollum*
 * Holkar med längre beklädnad och > 1,3 mm långa mörka hår; korgställningsgrenar starkt utspärrade och bågböjda. [V Dlr] *106. delime*
- 7 * Holkglandler helsvarta. [Idre] *260. phaeopsarum*
 * Holkglandler ± ljusknappiga. [Säfsnäs] *111. valgidentatum*
- 8 * Blad triangulära–äggrunda med hjärtlik–pillik bas (sällan tvär men djupt flikig). 9
 * Blad med största bredden vid eller ovan mitten, med vigglik–killik bas. 16
- 9 * Holkskaft utan eller med blott få glandler. 10
 * Holkskaft med ± rikliga – täta glandler. 12
- 10 * Blad i omkrets jämnt rundade, ± rundtrubbiga. [O Dlr] *275. subulicuspis*
 * Blad ± triangulära, triangulärt spetsiga. 11
- 11 * Blad mindre än dubbelt så långa som breda, regelbundet dimorft sågtandade. *268. caesiiflorum*
 * Blad mer långsträckta, oftast oregelbundnare tandade–flikiga. *272. scandinavium*
- 12 * Blad smalt och sylvasst tandade–flikiga. [Älvdalen] *267. apicum*
 * Blad mycket grovt och brett tandade. 13
- 13 * Holkar och holkskaft tätt glandulära och med till över mitten mörka (ofta till spetsen ± grå–mörka) hår. [V Dlr] *238. ruminosiforme*
 * Holkar och holkskaft ± glest glandulära och med åtminstone från mitten ljusa hår. 14
- 14 * Märke ± tätt prickigt; krontänder glest men långt cilierade. *234. itharophyton*
 * Märke gult – glest prickigt; krontänder ± kala. 15

- 15 * Holkar små med 9–10 mm långa fjäll klädda av korta hår och rikligt ± jämnt spritt stjärnhårsludd. 269. *chlorellum*
* Holkar stora med 11–12 mm långa fjäll klädda av mycket långa (> 1,5 mm) och grova hår men blott ± sparsamt stjärnhårsludd. [Lima & Transtrand] 274. *speculare*
- 16 * Holkskaft med rikliga–täta glandler. 17
* Holkskaft utan eller med blott enstaka glandler. 26
- 17 * Mellersta (och inre) blad långsträckta, > 2,8 ggr längre än breda. 18
* Blad bredare. 20
- 18 * Krontänder kala. [NV Dlr] 258. *longicollum*
* Krontänder cilierade. 19
- 19 * Blad blåaktigt mörkgröna, vanligen tätt fläckiga; korgställning vanl. tätt sammansatt med korta bågböjda grenar och kort akladium. 259. *maculosum*
* Blad gulgröna, aldrig fläckiga; korgställning mer långgrenig och oftast fåkorgig. [V Dlr] 241. *vinaceiforme*
- 20 * Holkfjäll med sparsamt stjärnhårsludd, vanligen blott nedom mitten. 21
* Holkfjäll med rikligt stjärnhårsludd. 23
- 21 * Blad blekt blågröna; holkar stora med 12–13 mm långa fjäll. 278. *oxylepium*
* Blad gulgröna; holkar medelstora med 9–11 mm långa fjäll. [NV Dlr] 22
- 22 * Holkar med tätt–hopad beklädnad av hår och glandler; stjälkblad 0–1. [Lima & Transtrand] 242. *zonulatiforme*
* Holkar med relativt gles beklädnad; stjälkblad oftast 2–3. [Idre] 295. *idrense*
- 23 * Blad grunt (< 10 % av bladbredd) och brett triangeltandade; krontänder långt men glest cilierade. 234. *itharophyton*
* Blad djupare och smalare tandade. 24
- 24 * Holkfjäll långt utdraget sylspetsiga, utan spetstofs. 277. *coadunatum*
* Holkfjäll smaltrubbiga–kortspetsiga, med välutvecklad spetstofs. 25
- 25 * Blad vågiga–buckliga, ofta fläckiga, oregelbundet triangeltandade. [S Dlr] 271. *pravifrons*
* Blad plana, aldrig fläckiga, tätt, ± regelbundet dimorft, ± sylsmalt sågtandade. [Älvdalen] 267. *apicum*
- 26 * Holkfjäll utdraget sylspetsiga. 27
* Holkfjäll smaltrubbiga–kortspetsiga. 31
- 27 * Inre blad mycket smala (> 3,5 ggr längre än breda), nästan alltid tätt fläckiga; korgställning tätt sammansatt med kläna, starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. 259. *maculosum*
* Blad bredare, endast i stark sol ± fläckiga; korgställning glesare med ± raka grenar och längre akladium. 28
- 28 * Märke tätt prickigt – svart; holkarnas hår till eller över mitten svarta. [S Dlr] 280. *solanum*
* Märke glest prickigt – rent gult; holkhår från nedom mitten ljusspetsade. 29
- 29 * Blad och holkfjäll ± ljust gulgröna, de senare med gulknappiga glandler (ofta få). [Lima & Transtrand] 282. *vinaceum*
* Blad blågröna; holkfjäll svartgröna–blåsvarta med ± helsvarta glandler. 30

- 30 * Stjälkblad oftast outvecklat; rosettblad oftast ± trubbigt tandade–flikiga, de yttre med ± hjärtlik–pillik bas. *281. stenolepis*
* Med åtminstone ett välutvecklat stjälkblad (undantaget svältformer); rosettblad ± sylvasst tandade, alla med vigglik–killik (men ofta djupt flikig) bas. *279. plumbeum*
- 31 * Stjälkblad och ofta även de inre rosettbladen tätt stjärnhåriga. 32
* Stjälkblad föga stjärnhåriga. 33
- 32 * Blad glest och grovt, ± likstort tandade; yttre holkfjäll i spetsen tandade/sargade/kluvna. *276. brandelii*
[Älvdalen & Idre]
* Blad tätt, ± dimorft tandade med på skaftet långt nedlöpande tandning; holkfjäll utan sådan spets. *266. pendulum*
- 33 * Holkar stora med 10–13 mm långa fjäll klädda av långa (> 1 mm) hår. *288. ravidum*
* Holkar mindre, blott kort håriga. [Lima & Transtrand] *270. compitale*

Grupp 10 – Flerbladiga arter med tätt och långt glandulära holkar och holkskaft.

- 1 * Holkfjäll ovan mitten helt utan stjärnhår och utan eller med obetydlig spetstofs. 2
* Holkfjäll även i övre halvan (åtm. längs fjällkanterna) med ± stjärnhårsludd, därtill ofta med välutvecklad spetstofs. 17
- 2 * Holkfjäll brett rundtrubbiga. 3
* Holkfjäll antingen med smalt utdragen (trubbig el. ± spetsig) spets eller bredspetsade men med ± vasst triangulär spets. 4
- 3 * Blad djupt och oregelbundet flikiga med på skaftet nedlöpande flikighet; holkfjäll med breda, ± ljusa hinnartade kanter och ovan mitten hastigt glesnande glandelbeklädnad. *158. phaedrophyllum*
* Blad sällan flikiga eller med på skaftet nedlöpande tandning; holkfjäll utan framträdande hinnkanter och nästan ända till spetsen med tätt hopade glandler. *152. diaphanoides*
- 4 * Holkar med rikliga–täta långa mörka hår. 5
* Holkar utan eller på sin höjd med få hår. 6
- 5 * Blad i regel tätt fläckiga–marmorerade; holkfjäll breda. *156. oletatum*
* Blad aldrig fläckiga; holkfjäll knapt medelbreda. [Hamra] *155. oestmanii*
- 6 * Blad ovan ± kala; holkfjäll mot basen tydligt stjärnhåriga. 7
* Blad ± jämnt håriga. 8
- 7 * Blad i regel tätt fläckiga – marmorerade, glest och grovt tandade. [Älvdalen] *226. saurotoides*
* Blad aldrig fläckiga, ± tätt, smalt och vasst tandade. *224. porrigentiforme*
- 8 * Krontänder ± cilierade; korgställning ± kandelaberlik; blad mycket grunt tandade. *56. eumeces*
* Krontänder kala; korgställning ± rakgrenig. 9
- 9 * Blad ± smalt rombiska – elliptiska, nästan helbräddade eller med blott mycket korta uddtänder; stjälkblad breda, helt oskaftade. *159. progrediens*
* Blad elliptiska – rundat lansettlika, tydligare tandade. 10
- 10 * Blad djupt och oregelbundet flikiga med på skaftet nedlöpande flikighet; holkfjäll med långt utdragen ± spetsig spets, i knopp långt överskjutande de utslagna blommorna. *163. taenifolium*
* Blad endast hos extremt frodiga individ med på skaftet nedstigande bladflikar och i så fall med kort tillspetsade holkfjäll. 11
- 11 * Blad mest > 3,5 ggr längre än breda; stjälkbas och bladskaft normalt skarpt violetta; holkfjäll ± vasst spetsiga. [V Dlr] 12
* Blad mest bredare; stjälkblad 2–3; holkfjäll trubbiga eller kort och brett tillspetsade. 13

- 12 * Holkfjäll mot basen tydligt stjärnhåriga, f.ö. klädda av måttligt täta glandler. [V Dlr] 172. *stenocoloides*
* Holkfjäll ± helt utan stjärnhår men med tätt hopade glandler. [Malung] 173. *stenocolum*
- 13 * Holkfjäll mest trubbiga, mot basen oftast tydligt stjärnhåriga. 14
* De flesta holkfjällen spetsiga. 15
- 14 * Stjälkblad under ± tätt stjärnhåriga, med ± brett vingat men aldrig mot stjälfästet vidgas skaft; holkfjäll klädda av ± gulbrunnknappiga glandler, alla tätt anlagda mot holkbasen. [V Dlr] 157. *paeminosum*
* Stjälkblad föga stjärnhåriga, ± smalskaftade men med vid stjälfästet något vidgat skaft; de yttre holkfjällen löst anlagda och nedstigande på holkskaftet, med enbart helsvarta glandler. [Hamra] 217. *longilobum*
- 15 * Holkfjäll med hastigt avsatt, ungefär liksidigt triangulär spets; holkglandler mest medellånga glandler. [O Dlr] 160. *schlegelii*
* Holkfjäll mer jämnt avsmalnande till en längre, smaltrubbig eller spetsig spets; holkglandler till en del > 1 mm långa glandler. 16
- 16 * Stjälkblad smalt lansettlika med lång, helbräddad, smalt triangulär spets; yttre holkfjäll ± löst anlagda. [N Dlr] 153. *dissomorphum*
* Stjälkblad mer rundade, utan sådan spets; yttre holkfjäll tätt anlagda. 154. *leptogrammum*
- 17 * Holkarnas stjärnhårsludd ± begränsat till fjällkanterna; holkar med mest medellånga glandler. 18
* Holkar med ± spritt stjärnhårsludd; holkglandler ofta > 1 mm långa. 19
- 18 * Holkar med ± talrika hår bland glandlerna. 216. *comanticeps*
* Holkar utan hår. 169. *subarctoum*
- 19 * Krontänder cilierade; holkar med ± rikliga mörka hår; blad ofta fläckiga. [Lima & Transtrand] 215. *imbricatiforme*
* Krontänder kala. 20
- 20 * Rosett- och stjälkblad brett omvänt äggrunda, ± grunt tandade; märke rent gult – glest prickigt; korgställningsgrenar ± bågböjda. [N Dlr] 161. *storliense*
* Blad annorledes. 21
- 21 * Blad ± smalt elliptiska (> 2,5 ggr längre än breda), grunt tandade; holkfjäll medelbreda, smaltrubbiga; relativt klen art. 162. *subpellucidum*
* Blad bredare, ± djupt sågtandade – flikiga; holkfjäll breda-äggrunda; grova och högvuxna arter. 22
- 22 * Akladiet och stjälkens övre del med ± talrika, långa (> 1 mm), från nära basen ljusa hår. 168. *oblaqueatum*
* Blomställning utan eller med korta mörka hår. 23
- 23 * Primärholk och akladium vanligen med enstaka hår; holkglandler helsvarta; blad mycket vasst och regelbundet såglik tandade-flikiga. 164. *acidodontum*
* Holkställning hårlös; holkglandler ± ljusknappiga; blad oftast mer oregelbundet tandade. 165. *ceramotum*

Grupp 11 – Flerbladiga arter med tätt men relativt kort glandulära holkar och holkskaft.

- 1 * Holkfjäll med tydligt stjärnhårsludd som är begränsat till kanterna och där bildar ± tydliga luddränder. 2
* Holkfjäll antingen helt utan eller med ± jämnt spritt stjärnhårsludd. 7

- 2 * Blad glest men oftast mycket djupt sylflikiga; holkar och holkskaft helt utan hår. [NO Dlr] 167. megalodon
* Blad knappast sylflikiga; holkställning oftast med åtminstone enstaka hår. 3
- 3 * Holkar med talrika hår; blad aldrig fläckiga. 4
* Holkar utan eller med blott något enstaka hår; blad ofta fläckiga. 6
- 4 * Holkfjäll brett rundtrubbiga. [V Dlr] 219. erithallum
* Holkfjäll smaltrubbiga–spetsiga. 5
- 5 * Blad ovan ± kala; stjälekblad 3–5. 207. acroleucum
* Blad ovan jämnt styvhåriga; stjälekblad 1–3 (ofta rudimentära). 216. comanticeps
- 6 * Holkar och holkskaft oftast helt utan hår; märke tätt prickigt – svart. 150. ornatum
* Holkar och holkskaft med ± hår; märke ljust – rent gult. [O Dlr] 149. ornatiforme
- 7 * Holkar åtminstone nedom mitten med tydligt stjärnhårsludd. 8
* Holkar helt utan eller endast med glest spridda stjärnhår närmast basen. 12
- 8 * Blad långsträckta, > 3,5 ggr längre än breda, vanligen endast fint tandade, aldrig med på skaftet nedstigande bladflikar; stjälekblad under tätt stjärnhåriga. 162. subpellucidum
* Blad bredare, oftast djupare tandade och ofta med på skaftet nedlöpan­de bladtandning; stjälekblad föga stjärnhåriga. 9
- 9 * Holkar med rikliga–täta hår. 216. comanticeps
* Holkar utan eller med blott få hår. 10
- 10 * Blad blågröna, i sol fläckiga; holkfjäll trubbiga. [S Dlr] 225. porrigens
* Blad aldrig blågröna eller fläckiga; holkfjäll spetsiga. 11
- 11 * Blad i regel ± djupt utspärrat tandade och med på skaftet nedlöpan­de tandning; holkar oftast med enstaka hår. 224. porrigentiforme
* Blad grunt och glest sågtanade med lång helbräddad bas och utan tänder på skaftet; holkar hårlösa. [V Dlr] 172. stenocoloides
- 12 * Holkar med ± rikliga – täta hår. 13
* Holkar hårlösa eller med blott enstaka hår. 14
- 13 * Stjälekblad under tätt stjärnhåriga. [V Dlr] 219. erithallum
* Stjälekblad föga stjärnhåriga. [S Dlr] 107. ethologum
- 14 * Blad ca 2,5 gr längre än breda, ± djupt tandade, ofta med på skaftet nedlöpan­de bladtandning. [S Dlr] 166. ludovicience
* Blad smalare, grunt tandade (< 10 % av bladbredden). 15
- 15 * Blad på bägge sidor (undantaget undersidans mittnerv) ± helt utan hår och stjärnhår. [V Dlr] 170. chrysophorum
* Blad ± håriga och åtminstone stjälekbladen undertill ± tätt stjärnhåriga. 16
- 16 * Blad mycket smala (> 3,5 ggr längre än breda). 174. subglaucovirens
* Blad bredare. 171. pseudodiaphanum

Grupp 12 – Flerbladiga arter med övervägande (men relativt glest) glandulära holkar med rikligt och ± över hela ytan spritt stjärnhårsludd, ofta med tydlig spetstofs men med kala eller ± glest glandulära holkskaft.

- 1 * Märke ± tätt prickigt – svart; holkskaft med talrika glandler. 2
* Märke rent gult – glest prickigt; holkskaft utan eller med få glandler. 6

- 2 * Blad oftast ± djupt syltandade – flikiga; holkar huvudsakligen nedom mitten stjärnhåriga. 3
* Blad ± grunt tandade; holkar med över hela ytan ± jämnt spritt stjärnhårsludd. 5
- 3 * Blad blågröna, i sol fläckiga; holkfjäll trubbiga. [S Dlr] 225. *porrigens*
* Blad aldrig blågröna eller fläckiga. 4
- 4 * Holkfjäll vass-spetsiga, klädda av helsvarta glandler. 224. *porrigentiforme*
* Holkfjäll smaltrubbiga, med ± ljusknappiga glandler. 211. *orthocolon*
- 5 * Blad (åtm. stjälkbladen) regelbundet vasst sågtandade; holkar klädda av ± gulknappiga glandler och ± rikliga hår. [Kopparberg] 179. *leucodaedalum*
* Blad knappast sågtandade; holkar med helsvarta glandler och oftast blott få hår. 162. *subpellucidum*
- 6 * Blad långsmala (> 4 ggr längre än breda), vanligen tätt fläckiga; holkfjäll klädda av helsvarta glandler och åtminstone i övre halvan med tydliga stjärnluddränder längs kanterna. [V Dlr] 208. *eustictum*
* Blad aldrig fläckiga, oftast bredare; holkfjäll sällan med tydliga stjärnluddränder och i så fall med gulknappiga glandler. 7
- 7 * Blad nästan alltid lilaanlupna, mest fint tandade (< 10 % av bladbredden). 8
* Blad endast under otjänliga förhållanden lilaanlupna, oftast djupare tandade–flikiga. 9
- 8 * Blad ± smalt lansettlika (> 3,5 ggr längre än breda); stjälkblad 3–5. [S Dlr] 177. *lepidiforme*
* Blad bredare, jämnt rundat elliptiska–spolformiga; stjälkblad 2–3. 178. *lepidulum*
- 9 * Högväxt art med 3–8 stjälkblad; holkar med stjärnhårsludd som är ± koncentrerat till fjällkanterna och åtminstone ovan mitten bildar tydliga luddränder. 212. *resupinatum*
* Lägre arter med 1–2 stjälkblad. 10
- 10 * Klen art med ± regelbundet, grunt sågtandade blad och små och småblommiga hokar. 213. *subsimile*
* Grova arter med ± djupt smalflikiga blad och stora holkar med påfallande långa strålblommor. 11
- 11 * Holkfjäll ovan mitten med ± tydliga ränder av stjärnhårsludd längs kanterna; holkskaft med ± glandler. 222. *calatharium*
* Holkfjäll ovan mitten utan eller med glest spridda stjärnhår; holkskaft ± utan glandler. 223. *fulvescens*

Grupp 13 – Flerbladiga arter med övervägande (men relativt glest) glandulära holkar utan eller med till holkbasen begränsat stjärnhårsludd, utan spetstofsar och med kala eller ± glest glandulära holkskaft.

- 1 * Holkfjäll ± helt utan stjärnhårsludd. 2
* Holkfjäll åtminstone i nedre halvan med tydligt stjärnhårsludd. 11
- 2 * Holkfjäll breda, brett rundtrubbiga – kort och brett triangelspetsiga. 3
* Holkfjäll smaltrubbiga – ± vass-spetsiga. 6
- 3 * Grov och högväxt art med styvfibble-artad habitus, tidigt vissnande rosettblad, 3–6 stora, ± oskaftade, romboidiskt lansettlika stjälkblad med glesa ± klolika syltänder–flikar. [O Dlr] 182. *similigerum*
* Medelgrova arter utan dessa kännetecken. 4
- 4 * Holkar långt och ± helsvart glandulära; blad djupt flikiga med på skaftet nedstigande fria flikar. 158. *phaedrophyllum*
* Holkar kort glandulära; blad ± grunt tandade. [V Dlr] 5

- 5 * Märke ± rent gult. [V Dlr] 170. *chrysophorum*
* Märke ± svart. [Idre] 151. *amorphophyllum*
- 6 * Holkglandler bärnstensfärgade. 176. *lepidiceps*
* Holkglandler ± svarta (sällan ljusare hos *anfracticeps*). 7
- 7 * Holkar med ± talrika, från nedom mitten ljusspetsade hår. 8
* Hokar utan eller med blott få och mörka hår. 9
- 8 * Stjälkblad 2–3; rosettblad ± buckliga–veckade och oftast mycket grovt och oregelbundet tandade; märke ± svart. 180. *leucotrachelum*
* Stjälkblad 3–6; rosettblad plana, ± regelbundet sågtandade – klolikt sylflikiga; märke ljusare. [O Dlr] 182. *similigerum*
- 9 * Åtminstone stjälkbladen tydligt dimorft tandade; holkskaft med ± rikliga glandler. 185. *anfracticeps*
* Alla blad likstort tandade; holkskaft med eller utan glandler. 10
- 10 * Stjälkblad 3–6, romboidiskt lansettlika, regelbundet glest sågtandade – framåtriktat sylflikiga; yttre holkfjäll ± löst anlagda. [O Dlr] 182. *similigerum*
* Stjälkblad 2–3, ± rundat elliptiska, oregelbundet tandade; yttre holkfjäll tätt anlagda. 175. *atronitens*
- 11 * Holkfjäll vass-spetsiga – sylspetsiga. 12
* Holkfjäll ± trubbiga. 13
- 12 * Holkar med täta glandler men 0–få hår; holkskaft med ± rikliga–täta glandler. 224. *porrigentiforme*
* Holkar med ± glesa glandler men talrikare hår; holkskaft med ± få glandler. 181. *madarodes*
- 13 * Märke ± svart; korgställning långgrenig med mycket långt, ofta ± sidoriiktat akladium. [SO Dlr] 287. *longimanum*
* Märke ljusare. 14
- 14 * Holkskaft med rikliga–täta glandler; glandler helsvarta. [O Dlr] 149. *ornatiforme*
* Holkskaft utan eller med ± få glandler; glandler gulknappiga–svarta. 15
- 15 * Holkglandler helsvarta. [Lima] 183. *trachlosimum*
* Holkglandler med gula–gulbruna knappar. 16
- 16 * Blad djupt och grovt tandade–flikiga, vanligen med på skaftet nedstigande bladflikar, ± aldrig lilaanlupa. 223. *fulvescens*
* Blad ± fintandade, nästan alltid lilaanlupna. 17
- 17 * Blad mest > 3,3 ggr längre än breda; märke ± tätt prickigt. 176. *lepidiceps*
* Blad i regel bredare; märke glest prickigt – rent gult. 178. *lepidulum*

Grupp 14 – Flerbladiga arter med holkbeklädnad helt dominerad av tätt hopade, nästan från basen ljusa hår.

- 1 * Märken ± rent gula. 2
* Märken ± tätt prickiga – svarta. 7
- 2 * Stjälkblad 3–6, i sol fläckiga; holkglandler gulknappiga. 3
* Stjälkblad 1–3, aldrig fläckiga; holkglandler svarta–bruna. 4

- 3 * Blad mest omvänt lansettlika (med största bredden ovan mitten), åtminstone delvis ± grovt och trubbigt tandade. *138. orsense*
* Blad lansettlika – smalt rombiska, glest såglik syltandade. *218. chloocranum*
- 4 * Blad mest < 3 ggr längre än breda; holkfjäll brett trubbiga, ibland något tandade i spetsen, ± helt utan stjärnhår. [V Dlr] *196. ophochlorum*
* Blad mest smalare; holkfjäll ± tillspetsade, ± tydligt stjärnluddiga. 5
- 5 * Klen–medelgrovt art med smala blad (vanligen < 15 cm långa och 3,7–4,5 ggr längre än breda); holkskaft ± helt utan glandler; holkfjäll ljusst grågröna–pistagegröna, omärkligt glandulära men mycket långt håriga (de längsta håren 1,5–2 mm) och med ± rikligt och åtminstone i nedre halvan ± spritt stjärnludd, uppåt ofta ± otydliga luddränder i kanterna samt vanligen välutvecklad nedlöpande spetstofs. *144. trichelliceptis*
* Grövre arter med påfallande stora basalblad (ofta > 15 cm, vanligen 3,3–4,1 ggr längre än breda); holkskaft ± glandulära; holkfjäll grönsvarta, med rikliga–täta korta glandler och mest medellånga hår (de längsta håren 1,0–1,3 mm) och endast sparsamt stjärnludd i de basala kanterna. 6
- 6 * Holkfjäll med lång och smal, ± spetsig spets. *145. xanthostylum*
* Holkfjäll mycket breda, brett och kort tillspetsade (oftast trubbiga). [Idre] *137. ophochloroides*
- 7 * Blad ovan ± kala, ofta fläckiga; stjälekblad 1–3; akladium > 2 cm långt. (Blad fläckiga men stjälekblad 4–6 och akladium kort = *218. H. chloocranum*.) 8
* Blad ± håriga, aldrig fläckiga; akladium oftast mycket kort. 9
- 8 * Blad endast i stark sol glest fläckiga; holkar med mycket långa (> 1,5 mm) hår; holkskaft ± helt utan glandler. *284. exaltans*
* Blad normalt tätt fläckiga (undantaget skuggformer); holkhår mest ca 1 mm långa; holkskaft ± glandulära. *283. basifolium*
- 9 * Blad < 2,8 ggr längre än breda. *146. constringens*
* Blad smalare. 10
- 10 * Holkskaft kala eller med blott ± få hår; korgställning ofta med ± flocklikt närmade grenar. *142. schlyteri*
* Holkskaft tätare beklädda med hår och glandler; korgställning aldrig flocklik. 11
- 11 * Holkfjäll mycket breda och trubbiga, närmast äggrunda, åtminstone nedom mitten rikligt stjärnluddiga. [Transtrand] *135. imbricatum*
* Holkfjäll av normal form, oftast smalspetsade (sällan rundtrubbiga men då ± utan stjärnhår). 12
- 12 * Holkfjäll brett trubbiga; blad mycket smala (ca. 4 ggr bredden), grunt och oregelbundet tandade. [S Dlr] *186. phaliotrichum*
* Holkfjäll ± smalt vass-spetsiga; blad oftast medeldjupt–djupt tandade. 13
- 13 * Krontänder cilierade. *139. plicatum*
* Krontänder kala. 14
- 14 * Stjälekblad 1–2, holkskaft måttligt tätt beklädda. 15
* Stjälekblad 3–6, holkskaft mycket tätt håriga och ± glandulära. 16
- 15 * Märke ± glest prickigt; holkfjäll täml. smala, ± stjärnluddiga. *145. xanthostylum*
* Märke ± svart; holkfjäll breda, kort och brett tillspetsade, ej eller mycket sparsamt stjärnhåriga. *136. multiceps*
- 16 * Blad vanligen lilaanlupna, ovan ± glest håriga; holkfjäll utan spetstofs. [SO Dlr] *140. praeviride*
* Blad nästan aldrig lilaanlupna, ± jämnt håriga; holkfjäll med välutvecklad spetstofs. [V Dlr] 17
- 17 * Blad och stjälek glest håriga; holkfjäll spetsiga. [V Dlr] *143. suriforme*
* Blad och stjälek påfallande tätt långhåriga; holkfjäll smaltrubbiga. [V Dlr] *141. pseudoplicatum*

Grupp 15 – Flerbladiga arter med holkbeklädnad av glandler, rikliga-täta ± långt ljusspetsade hår, samt stjärnhårsludd som är tydligt koncentrerat koncentrerat till holkfjällens kanter.

- 1 * Holkfjäll med mycket täta filtartade stjärnluddsband längs kanterna; blad < 2,5 ggr längre än breda. 300. caesiomurorum
* Holkfjäll med måttligare stjärnhårsludd; blad smalare. 2
- 2 * Stjälkblad i regel ensamt; holkhår från nära basen ljusa; märke ± svart. 146. constringens
* Stjälkblad 2–5; holkhår oftast ungefär till mitten mörka. 3
- 3 * Blad ± djupt flikiga med på skaftet nedstigande fria flikar; holkar stora med > 11 mm långa fjäll; märken rent gula – glest prickiga. 214. dissimile
* Blad nästan aldrig flikiga eller med på skaftet nedlöpande tandning; holkar små–medelstora med kortare fjäll; märken ± tätt prickiga – svarta. 4
- 4 * Holkskaft kala eller med ± glesa hår och glandler. 195. microcymon
* Holkskaft tätt beklädda. 5
- 5 * Holkfjäll mycket sparsamt stjärnhåriga, endast med en gles rad av stjärnhår längs yttersta kanten. [S Dlr] 199. subirriguum
* Holkfjäll med ± rikligt stjärnhårsludd (åtm. mot bas och/el. spets). 6
- 6 * Holkfjällens stjärnhår helt begränsade till fjällkanterna (och oftast främst i fjällens övre halva). 207. acroleucum
* Holkfjäll åtminstone nedom mitten med ± jämnt spritt stjärnhårsludd. 7
- 7 * Holkfjäll med kort, ± brett trubbad spets. [Sollerö & Orsa] 210. subpilulatum
* Holkfjäll ± vasst spetsiga eller med smalt utdraget men något trubbad spets. 209. macrocentrum

Grupp 16 – Flerbladiga arter med holkbeklädnad av glandler, rikliga-täta ± långt ljusspetsade hår, samt ± över hela ytan utspritt stjärnhårsludd.

- 1 * Holkskaft utan eller med blott få glandler. 2
* Holkskaft med ± rikliga-täta glandler. 11
- 2 * Holkar med relativt få och oftast föga framträdande glandler; blad ovan nästan kala. 3
* Holkar med rikliga-täta glandler och ungefär lika talrika hår; blad ovan ± jämt håriga. 21
- 3 * Stjälkblad 1–3; holkar med från nära basen ljusa, ofta långa (> 1,3 mm) hår; märke oftast ± rent gult – ± glest prickigt. 4
* Stjälkblad 2–5; holkhår korta–medellånga, ofta till mitten svartbasiga; märke tätt prickigt – svart. 7
- 4 * Blad nästan helbräddade – glest och grunt tandade; holkar med blott enstaka-få glandler och mot fjällspetsarna tydligt tättnande stjärnhårsludd. 301. helsingicum
* Blad vanligen minst medeldjupt tandade – flikiga; holkar oftast med talrika glandler (om än ± dolda bland håren) och stjärnhårsludd som avtar mot fjällspetsarna. 5
- 5 * Blad i regel tätt fläckiga (undantaget skuggformer). 283. basifolium
* Blad ofläckade eller i stark sol med glesa och otydliga fläckar. 6
- 6 * Holkar stora med 10–13 mm långa fjäll klädda av långa (> 1 mm) hår. 288. ravidum
* Holkar mindre, blott kort håriga. [Lima & Transtrand] 270. compitale

- 7 * Blad ofta fläckiga; holkfjäll tätt håriga men utan eller med blott få glandler samt med mycket rikligt filtartat stjärnhårsludd. *203. chloroleucum*
* Blad aldrig fläckiga; holkfjäll med glesare hår och oftast talrikare glandler samt mer måttligt stjärnhårsludd. 8
- 8 * Holkfjäll knapt medelbreda, åtminstone de inre ± sylspetsiga; yttre rosettblad oftast mycket breda (< 1,5 ggr bredden). [V Dlr] *202. laetifolium*
* Holkfjäll breda och trubbiga; yttre blad ej anmärkningsvärt breda. 9
- 9 * Stjälkblad 2–3, alla utom det översta ± långt skaftade; holkar med minst medellånga och ± grova glandler. [Lima & Transtrand] *190. causiatum*
* Stjälkblad 3–6, flertalet ± oskaftade; holkar med mycket små och korta glandler. 10
- 10 * Holkfjäll åtminstone mot basen ± rikligt stjärnluddiga, klädda av korta (< 0,8 mm) hår och glandler; akladium oftast mycket kort. [V Dlr] *293. dermatodes*
* Holkfjäll blott sparsamt stjärnhåriga, med medellånga hår; akladium minst medellångt. *195. microcymon*
- 11 * Krontänder ± tätt cilierade; blad ofta fläckiga; holkar och holkskaft tätt glandulära med ± talrika inblandade till över mitten mörka hår. [Lima & Transtrand] *215. imbricatiforme*
* Krontänder kala. 12
- 12 * Stjälkblad 3–6; rosettblad långsträckta, > 4 ggr längre än breda. 13
* Stjälkblad 1–3; rosettblad bredare. 15
- 13 * Inre rosettblad och stjälkblad tätt och ± dimorft tandade; holkskaft ± glest beklädda. *198. stipatum*
* Blad glest och likstort tandade; holkskaft med täta glandler och hår (i varierande proportioner). 14
- 14 * Holkfjäll med kort, ± brett trubbad spets. [Sollerö & Orsa] *210. subpilulatum*
* Holkfjäll ± vasst spetsiga eller med smalt utdraget men något trubbad spets. *209. macrocentrum*
- 15 * Blad ± tätt fläckiga (undantaget skuggformer). 16
* Blad aldrig fläckiga. 17
- 16 * Blad och stjälk tätt långhåriga. [Transtrand] *147. mataeum*
* Blad och stjälk (utom närmast basen) nästan kala. *283. basifolium*
- 17 * Blad nästan helbräddade – mycket fint sågtandade. *191. cuneolatum*
* Blad tydligare tandade. 18
- 18 * Blad (isynnerhet stjälkbladen) djupt sylflikiga och oftast med på skaftet nedstigande fria flikar; holkfjäll åtminstone mot spetsen med tydliga ränder av stjärnhårsludd längs kanterna; märke rent gult – ± glest prickigt. *214. dissimile*
* Blad sällan sylflikiga eller med stjärnluddsränder och i så fall med mörka märken. 19
- 19 * Märke nästan rent gult; holkarnas stjärnhårsludd främst koncentrerat till holkens nedre halva. *193. involutum*
* Märke ± tätt prickigt – svart; holkar oftast med över hela ytan ± jämnt spritt stjärnhårsludd. 20
- 20 * Holkar relativt glest beklädda; holkar utan eller med blott få hår och glandler; blad med påfallande lång helbräddad, raksidigt triangulär spets. [S Dlr] *220. pristophyllum*
* Holkar och vanligen även holkskaft tätt beklädda med hår och glandler; blad mer rundade med konvexa kanter. 21
- 21 * Holkar med mycket långa (> 1,7 mm) hår; blad ofta med på skaftet nedlöpande flikighet. *285. grophosum*
* Holkhår mest medellånga (0,8–1,5 mm); bladskaft utan nedstigande bladflikar. 22

- 22 * Grov art med 3–7 romboidiska stjälkblad. *194. megavulgatum*
 * Klen–medelgrov art med 2–3, ± rundat elliptiska stjälkblad. *200. triviale*

Grupp 17 – Flerbladiga arter med holkbeklädnad av glandler, rikliga–täta ± långt ljusspetsade hår, samt till holkens nedre halva koncentrerat stjärnhårsludd.

- 1 * Blad < 2,8 ggr längre än breda; stjälkblad 1–3. 2
 * Blad > 2,5 ggr längre än breda; stjälkblad 1–6. 10
- 2 * Blad blågröna, i sol fläckiga; holkfjäll långt och smalt utdraget sylspetsiga. *279. plumbeum*
 * Blad rent gröna, sällan fläckiga; holkfjäll trubbiga–kortspetsiga. 3
- 3 * Holkskaft med rikliga–täta glandler. 4
 * Holkskaft utan eller med blott få glandler. 7
- 4 * Blad i regel tätt fläckiga – marmorerade (undantaget skuggformer), tätt och djupt sågtandade – kamflikiga. [Transtrand] *147. mataeum*
 * Blad aldrig fläckiga och med annorlunda tandning. 5
- 5 * Krontänder ± tydligt cilierade. *295. idrense*
 * Krontänder alltid kala. 6
- 6 * Blad ± grunt men smalt och vasst sågtandade – uddtandade; holkar med från nedom mitten ljusa hår. *289. verniferum*
 * Blad grovt och brett tandade; holkhår till eller över mitten mörka. *189. barrimum*
- 7 * Holkhår från nära basen ljus-spetsade; märke gult – glest prickigt. *288. ravidum*
 * Holkhår till eller över mitten mörka; märke ± tätt prickigt – svart. 8
- 8 * Blad ovan ± håriga; krontänder ± cilierade; i fjällnära miljöer. [Transtrand] *296. sublestum*
 * Blad ovan helt kala; krontänder kala; låglandsarter. [SO Dlr] 9
- 9 * Holkar medelstora med < 10 mm långa fjäll och relativt korta strålblommor; akladium oftast < 3 cm långt. [SO Dlr] *286. laeticolor*
 * Holkar stora med längre fjäll och långa blommor; akladium vanligen mycket långt och ± sidoriktat. [SO Dlr] *287. longimanum*
- 10 * Holkfjäll breda, brett rundtrubbiga, de yttre löst anlagda; märke ± rent gult. [Lima] *183. trachlosimum*
 * Holkfjäll smalare o./el. mer smalspetsade; märkesfärg varierande. 11
- 11 * Blad ± djupt tandade – flikiga (> 15 % av bladbredd). 12
 * Blad grundare tandade. 17
- 12 * Blad ofta lilaanlupna, ± vågiga–veckade, grovt och asymmetriskt tandade–flikiga; holkar och holkskaft med rikliga–täta glandler. *299. amplificatum*
 * Blad nästan aldrig lilaanlupna, plana, oftast smalare och mer regelbundet tandade–flikiga; holkskaft utan eller med ± glesa glandler. 13
- 13 * Holkfjäll nästan till spetsen ± tätt beklädda med hår och glandler samt oftast med tydlig spetstofs; stjälkblad 0–2. 14
 * Holkfjäll med uppåt glesnande beklädnad och ± lång naken spets; stjälkblad 1–5. 15
- 14 * Blad endast i stark sol glest fläckiga; holkar med mycket långa (> 1,5 mm) hår; holkskaft ± helt utan glandler. *284. exaltans*
 * Blad normalt tätt fläckiga (undantaget skuggformer); holkhår mest ca 1 mm långa; holkskaft ± glandulära. *283. basifolium*

- 15 * Holkfjäll blåsvarta, vasst spetsiga. *291. caesiicolor*
 * Holkfjäll ljusare, oftast ± trubbiga. 18
- 16 * Stjälkblad 1–3; holkfjäll mycket långt håriga (> 1,5 mm). *292. coniops*
 * Stjälkblad 3–7; holkfjäll kortare beklädda. [O Dlr] *290. albinotum*
- 17 * Holkskaft helt utan glandler. 18
 * Holkskaft ± glandulära. 20
- 18 * Stjälkblad 3–6; akladium oftast mycket kort. [V Dlr] *293. dermatodes*
 * Stjälkblad 1–3; akladium minst medellångt (> 2 cm). 19
- 19 * Blad ovan ± tätt håriga, nästan alltid blålila anlupna. *192. dolichorhachis*
 * Blad ovan nästan kala, nästan aldrig lilaanlupna. *292. coniops*
- 20 * Holkar klädda av glesa, mycket korta (< 0,5 mm) glandler och ± täta, långa (> 1,3 mm), från
 nedom mitten ljusspetsade hår. [Älvdalen & Idre] *294. subdentulum*
 * Holkar med rikliga–täta, korta–medellånga glandler och glesa–täta, korta–medellånga, till eller
 över mitten svartbasiga hår. 21
- 21 * Holkfjäll med långt utdragen spetsig spets (i knopp överskjutande blomanlagen), relativt glest
 beklädda av minst medellånga hår och svarta glandler; holkskaft ofta med blott få glandler och hår.
181. madarodes
 * Holkfjäll mest smaltrubbiga, tätt beklädda av korta hår och korta, ofta ljusknappiga glandler;
 holkskaft med rikliga–täta hår och glandler. *188. adunans*
- Grupp 18** – Flerbladiga arter med holkbeklädnad av glandler, rikliga–täta ± långt ljusspetsade hår,
 men ± helt utan, eller till fjällens basala kanter begränsade stjärnhår.
- 1 * Holkfjäll trubbiga. 2
 * Holkfjäll ± spetsiga (eller med smalt utdragen spets). 10
- 2 * Holkskaft utan eller med blott få glandler. 3
 * Holkskaft ± glandulära. 6
- 3 * Holkar med minst lika mycket glandler som till eller över mitten mörka hår. [Lima] *183. trachlosimum*
 * Holkar övervägande håriga med från nedom mitten ljusspetsade hår. 4
- 4 * Stjälkblad 1–3; blad vanligen djupt sågtandade – såglik flikiga. *292. coniops*
 * Stjälkblad 3–6; blad ± grunt och spretigt tandade. 5
- 5 * Blad i sol fläckiga, plana; holkskaft tätt håriga. *218. chloocranum*
 * Blad aldrig fläckiga, ± starkt vågiga–veckade; holkskaft kala eller glest beklädda. *195. microcymon*
- 6 * Stjälkblad 3–5, under tätt stjärnhåriga; yttre blad ± starkt vågiga–veckade. *195. microcymon*
 * Stjälkblad 1–3, med eller utan stjärnhår; blad plana. 7
- 7 * Holkar mycket små med < 10 mm långa, brett rundade fjäll klädda av mycket korta ljusknappiga
 glandler och korta (< 1 mm) hår. *197. praepilulatum*
 * Holkar medelstora med 10–11 mm långa, smalt lansettlika fjäll klädda av bruna–svarta glandler
 och minst medellånga (> 1 mm) hår. 8
- 8 * Märke ± rent gult. [V Dlr] *196. opochlorum*
 * Märke tätt prickigt – svart. 9

- 9 * Blad i sol fläckiga; holkfjäll klädda av från nedom mitten ljusspetsade hår samt med välutvecklad spetstofs. [S Dlr] 148. *lugubre*
 * Blad aldrig fläckiga; holkhår åtminstone till mitten svartbasiga; holkfjäll ± utan spetstofs. 189. *barrimum*
- 10 * Yttre holkfjäll löst anlagda eller ± nedstigande på holkskaften. 11
 * Alla holkfjäll tätt fästade vid holken. 17
- 11 * Holkar med långa (> 1,3 mm) hår. 12
 * Holkhår kortare. 14
- 12 * Blad jämnt håriga men föga stjärnhåriga. 192. *dolichorhachis*
 * Blad ovan nästan kala men stjälkblad under ± stjärnhåriga. [NV Dlr] 13
- 13 * Holkar och holkskaft med rikliga svartknappiga glandler; märke mörkt–svart. [Älvdalen & Idre] 294. *subedentulum*
 * Holkar med få och föga framträdande gulknappiga glandler, holkskaft nästan utan glandler; märke glest prickigt – gult. [V Dlr] 201. *coniceps*
- 14 * Blad ± sågtandade – framåtriktat eller klolikt flikiga; holkfjäll ± helt utan stjärnhår. [O Dlr] 182. *similigerum*
 * Blad ± glest och spretigt tandade, ibland vågiga–veckade; holkfjäll sparsamt men tydligt stjärnhåriga. 15
- 15 * Holkfjäll ± blåsvarta, mest trubbiga (eller de inre kort och brett spetsiga), med fler hår än glandler. 195. *microcymon*
 * Holkfjäll ljusare, de mellersta och inre vasst spetsiga, med fler glandler än hår. 16
- 16 * Holkar klädda av gulbruna glandler och till mitten mörka hår. [S Dlr] 184. *villattingense*
 * Holkar klädda av helsvarta glandler och från nedom mitten ljusa hår. 180. *leucotrachelum*
- 17 * Holkskaft helt kala eller med blott få–glesa hår. 18
 * Holkskaft tätare beklädda och ± glandulära. 19
- 18 * Blad mycket smala (4–5 ggr längre än breda), ± grunt tandade. 187. *scotocranum*
 * Blad medelbreda, djupt sågliket tandade–flikiga. 292. *coniops*
- 19 * Blad ± brett elliptiska (ca 3 ggr längre än breda), åtminstone de inre ± dimorft tandade; holkar och holkskaft klädda av täta glandler och ungefär lika talrika från mitten ljusspetsade hår. 20
 * Blad smalare, ± likstort tandade. 21
- 20 * Holkfjäll kort och jämnt tillspetsade, klädda av medellånga glandler, hår, samt en mycket smal strimma av stjärnhår längs kanterna. [S Dlr] 199. *subirriguum*
 * Holkfjäll med smalt utdragen, smaltrubbig–spetsig spets, klädda av korta glandler, hår, samt sparsamt men åtminstone mot holkbasen ± spritt stjärnhårsludd. 299. *amplificatum*
- 21 * Holkfjäll mest smaltrubbiga; stjälkblad 3–6, i sol fläckiga; holkar och holkskaft mycket tätt beklädda av korta hår och glandler. 221. *turbiniceps*
 * Holkfjäll jämnt och vasst tillspetsade; stjälkblad 1–4, aldrig fläckiga; holkar och holkskaft ± glest glandulära. 22
- 22 * Holkar klädda av långa (> 1,3 mm) grova hår men färre, mycket korta glandler. [Älvdalen & Idre] 294. *subedentulum*
 * Holkar klädda av rikliga–täta, korta–medellånga hår och glandler. 23
- 23 * Holkar klädda av gulbruna glandler och till mitten mörka hår. [S Dlr] 184. *villattingense*
 * Holkar klädda av helsvarta glandler och från nedom mitten ljusa hår. 180. *leucotrachelum*

Grupp 19 – Flerbladiga arter med holkar ± utan eller med blott få hår och glandler men med ± rikligt jämnt spritt stjärnhårsludd.

- 1 * Blad vanligen tätt fläckiga – marmorerade (undantaget skuggformer). [V Dlr] 205. *hepaticum*
* Blad aldrig fläckiga. 2
- 2 * Blad 4–5 ggr längre än breda, med långt och smalt utdragen killik bas och på skaftet ± nedstigande bladtänder; holkfjäll svartaktigt olivbruna; kronblad ≤ 20 mm långa (från holkbas till spets). [Mora & Älvdalen] 206. *leiocranum*
* Blad mest ca 3 ggr längre än breda, vanligen utan på skaftet nedstigande tandning; holkfjäll bleka; kronblad ca 25 mm långa. [Lima & Transtrand] 204. *hepaticiforme*

Artbeskrivningar

I artbeskrivningarna har jag strävat efter att för samtliga arter beskriva alla väsentliga karaktärer med en strikt standardiserad terminologi så att de skall vara lätta att jämföra med varandra. Arterna har ordnats i sektioner och artgrupper baserat på en preliminär numerisk analys av alla arter i södra Sverige, men särskilt indelningen i artgrupper kommer att bli föremål för revidering efter hand som nya data tillkommer. Efter rubriken ”*Utbredning*” beskrivs artens utbredning i Dalarna baserat på lokaler och socknar samt, inom hakparenteser och i förekommande fall, artens utbredning i övriga landet.

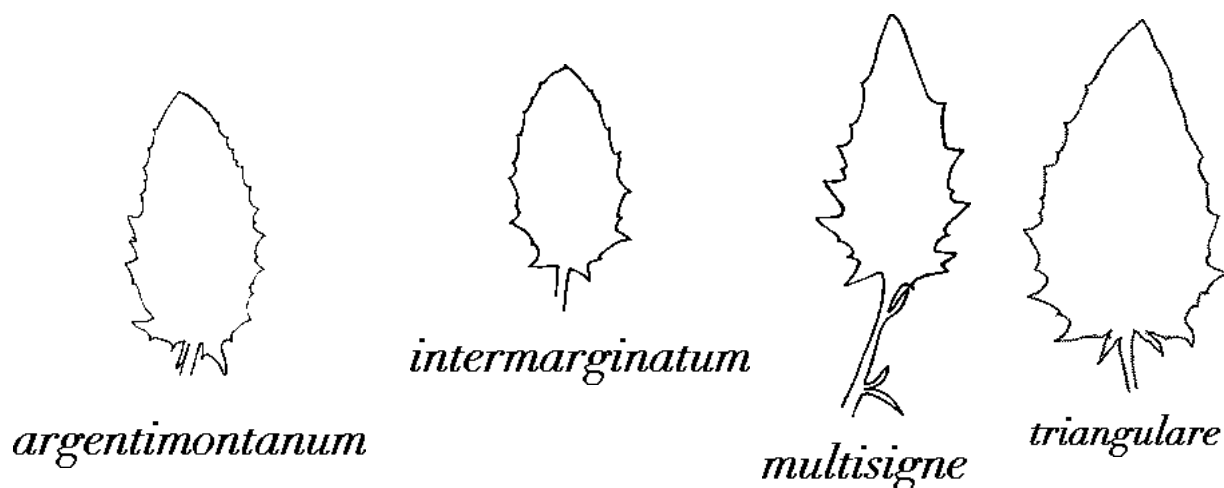
Hieracium sect. *Hieracium* – Skogsfibblor

Utmärkande för hela sektionen är att bladen med få undantag är relativt breda (< 3 ggr längre än breda), ofta har bred bas och ± brett trubbig spets, är gulgröna–mörkt gräsgröna och ovan oftast ± jämnt–tätt håriga. Rosettbladen är relativt talrika medan stjälkbladen sällan är fler än 2 (oftast 0–1). Holkfjällen är brett trubbiga – kort och ± brett tillspetsade och har alltid en tät beklädnad av svarta glandler, ibland kompletterade med hår som undantagsvis kan vara lika talrika som glandlerna, samt med eller utan stjärnhårsludd som hos de flesta arter är tydligt koncentrerat till fjällens kanter. Holkfjällen har därtill oftast en välutvecklad spetsofs. Holkskaften är alltid tätt klädda av glandler, ibland därtill med inblandade hår. Krontänderna är kala eller cilierade och korgställning oftast starkt sammansatt med ± starkt utspärrade och bågbojda grenar (kandelaberlik). Av de hithörande artgrupperna är *H. pellucidum* agg., *H. triangulare* agg., *H. marginellum* agg. och *H. lanuginosum* agg. relativt distinkta och väl avgränsade medan de övriga tenderar att flyta samman och förenas av arter med avvikande karaktärskombinationer.

Skogsfibblor växer främst i äldre, något näringsrikare granskogar (ofta i branta sluttningar) samt i glest beskogade tidigare kulturmarker såsom igenväxande slätterängar, kring sätrar och ödegårdar och i gamla bruks- och industrimiljöer. I den mån sådana längre förekommer kan de förekomma mycket rikligt i hävdade slätterängar. Ibland kan de påträffas på vägrenar men då i allmänhet i direkt anslutning till någon rikare skogs- eller kulturmiljö. Då såväl äldre rikare granskogar som ängsmarker med slättergynnad flora blivit sällsynta kan man utgå från att många skogsfibblor varit betydligt vanligare förr än nu och att denna utarmning alltjämnt forstätter. Kalhyggesbruk med efterföljande tät ungskog utplånar effektivt de flesta arter, men även spontan igenväxning av gamla kulturmarker kan i längden vara förödande. Lokaler med en rik flora av skogsfibblor bör därför tillmätas ett högt naturvärde och så långt som möjligt skyddas från exploatering och kalkhyggesbruk. Åtskilliga hithörande arter har därtill ett mycket litet utbredningsområde och måste betraktas som utrotningshotade (se vidare den kommande Rödlista 2010).

1–4 *H. triangulare* agg.

Hithörande arter kännetecknas av att bladen är små, kala–korthåriga, något blåaktigt gröna, ofta lilaanlupna, brett äggrunda–triangulära med tydligt hjärtlik–pillik bas, regelbundet och tämligen djupt, ± tydligt dimorft vasstandade, ofta med skaftade småbladslika bihang på de långa och smala, ofta lilafärgade skaften. Holkarna är små med ± korta, kortspetsiga fjäll klädda av korta–medellånga glandler och 0–rikliga, korta, ± kort vitspetsade hår samt måttligt–rikligt stjärnludd längs fjällkanterna.

1. *H. argentimontanum* Johanss. – silverbergsfibbla

Blad: gulaktigt gröna, tätt korthåriga, med smala lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 1, ± tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, flertalet ± brett trubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: hopade, korta, svarta. *Holkhår*: enstaka–glesa, korta, nästan helmörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, ojämnt spritt och ± samlat längs fjällkanterna. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och enstaka hår. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: otydligt cilierat. *Korgställning*: gles och nästan enkel med långa, ± utspärrade men nästan raka grenar som skjuter högt över det korta akladiet. *Utbredning*: 9 lokaler och glest spridd i nästan hela landskapet. Härutöver endast känd från Grängesberg i Vsm.

2. *H. intermarginatum* Johanss. & Sam. – kuggfibbla

Blad: rent gröna, ofta lilaanlupna, jämnt håriga och med tätt långhåriga, ofta skarpt lilafärgade skaft och kanter. *Stjälkblad*: 1, ± stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, kortspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt båggenig med starkt utspärrade korta grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Något lik 17. *H. transtrandense* men skild genom svarta holkglandler och djupare och mer tydligt dimorft tandade blad. *Utbredning*: Endast känd från flera lokaler på Hemfjällets ostsluttning i Transtrand (1917–2007).

3. *H. multisigne* Johanss. & Sam. – hårig triangelfibbla

Blad: tjocka, blåaktigt gröna, ofta violettanlupna, ± jämnt håriga, vanligen med på skaftet långt nedstigande fria bladflikar. *Stjälkblad*: 1–2, ± stjärnhåriga, liksom de inre rosettbladen utpräglat triangulära. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, de flesta smaltrubbiga men de inre ± vass-spetsiga, blekt olivgröna. *Holkglandler*: täta, ± korta, brunsvarta. *Holkhår*: få–rikliga, korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: rikligt, bildandes breda, inåt oskarpt avgränsade luddband längs fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad (men föga framträdande bland stjärnluddet). *Holkskaft*: med ± täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles och spretig med långa, nästan raka grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Mycket lik 4. *H. triangulare* men skild genom ± jämnt håriga blad, grövre och mer utspärrad bladtandning, därigenom snarare spjutlik än pillik bladbas, större holkar med bredare fjäll, längre kronblad samt glesare glandelbeklädnad på holkar och holkskaft. *Utbredning*: Endast känd från Åberga i Orsa samt Bullberget och Limberget i Lima.

4. *H. triangulare* (Almq.) Norrl. – triangelfibbla

H. subtriangulare (Stenstr.) Dahlst. – *H. sublacerifolium* Johanss.

Blad: tjocka, mörkgröna, oftast violettanlupna, kala–gleshåriga, med smala lilafärgade skaft som ibland bär skaftade bladlika bihang. *Stjälkblad*: 0–1, äggrunt med långt utdragen spets, ej el. glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 8–11 mm, från täml. bred bas jämnt avsmalnande, kortspetsiga, olivbruna. *Holkglandler*: täta, mest korta och klena, gulbruna. *Holkhår*: enstaka–rikliga, ± korta, ± kort vitspetsade. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt, isynnerhet mot spetsarna med breda filtartade luddband längs fjällkanterna samt med mycket tät och yvig spetstofs. *Holkskaft*: med hopade korta glandler och 0–få hår. *Märke*: tätt prickigt–svart. *Kronbräm*: kalt (sällan mycket kort cilierat). *Korgställning*: tät och sammansatt men rakgenig med föga utspärrade grenar. Akladium ofta mycket kort. *Övrigt*: En mycket särpräglad art

lätt igenkännlig genom bladform och holkfjällens breda luddband och korta men täta beklädnad av såväl hår som glandler. Mycket närstående är dock 3. *H. multisigne*, jämför denna! *Utbredning*: 18 lokaler och glest spridd över hela landskapet. [Sm–LL]

5–11 *H. inophyllum* agg.

Ingående arter kännetecknas av små äggrunda rosettblad med brett rundad – ± hjärtlik bas samt holkar med en blandad beklädnad med ± stort inslag av mörka hår samt stjärnhårsludd som är samlat längs fjällkanterna. Errinrar om arter i *H. triangulare* agg. men bladformen är inte lika triangulär.

5. *H. brevipilosum* Johanss. & Sam. – **snaggfibbla**

Blad: gröna, tätt korthåriga, med tätt ullhåriga, ± lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 0–1, tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: ca 10 mm, medelbreda, kortspetsiga, blankt och mörkt grågröna, de yttre något löst anlagda. *Holkglandler*: täta, korta, brunsvarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta glandler och få hår. *Märke*: glest prickigt – nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med nästan raka, föga utspärrade grenar och kort akladium. *Övrigt*: Till holkarna snarlik 91. *H. stiptadenium* men skild genom äggrunda, ± grunt och regelbundet tandade blad. De inre bladen närmar sig dock till formen dem hos *H. stiptadenium* och utifrån det sparsamma material som föreligger av *H. brevipilosum* är det svårt att värdera skiljekaraktärerna. *Utbredning*: Endast känd från Lilldrevdagsåsen i Idre (1922).

6. *H. eurygonium* Johanss. – **bredtandad fibbla**

Blad: mörkgröna, ibland violettanlupna, jämnt håriga, med smal men åtminstone på en del blad tydligt pillik bas. *Stjälkblad*: 1, vanl. stort och äggrunt med smalt utdragen spets, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: ca 11 mm, medelbreda, kort vass-spetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: hopade, mest medellånga, svarta. *Holkhår*: enstaka–få, medellånga–långa, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: rikligt längs fjällkanterna och där (isynnerhet mot fjällspetsarna) bildandes täta luddband. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt båggrenig med kort akladium. *Utbredning*: 7 lokaler i nordvästra och centrala Dalarna. [Vrm]

7. *H. inophyllum* Johanss. & Sam – **småfibbla**

Blad: små, mörkgröna, ofta lilaanlupna, glest håriga, med långa och smala lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 1, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, knapt medelbreda, vasst kortspetsiga – sylspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: ± täta, korta, svarta. *Holkhår*: ± täta, korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± rikligt längs fjällkanterna och mot fjällspetsarna sammanflytande med en välutvecklad nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med ± täta glandler och få hår. *Märke*: ± sotsvart. *Kronbräm*: kalt. Kronblad mycket korta. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort–medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från 5 lokaler i Älvdalen.

8. *H. machairodon* Johanss. & Sam. – **knivfibbla**

Blad: ljust blåaktigt gröna, nästan kala. *Stjälkblad*: 0–1, ± stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–11 mm, smala, kort vassspetsiga, blekt olivgröna. *Holkglandler*: täta, ytterst korta, svarta. *Holkhår*: täta, medellånga, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta korta glandler och rikliga hår. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: långgrenig, ofta flocklikt sammandragen med utspärrade, ± bågböjda grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från 7 lokaler i Transtrand och Älvdalen.

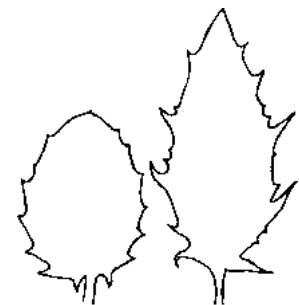
brevipilosum

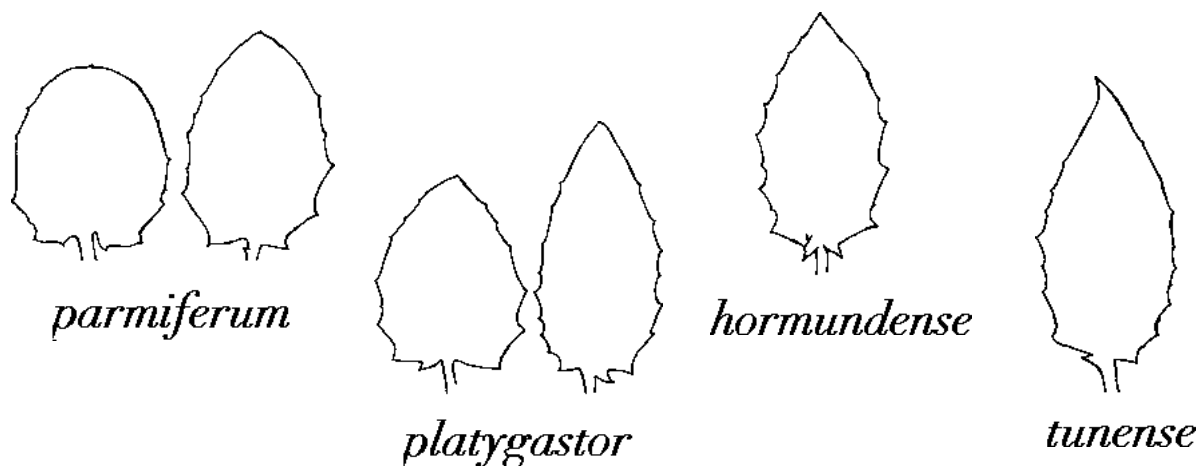
eurygonium

inophyllum

machairodon

9. *H. parmiferum* Johanss. & Sam. – sköldfibbla

Blad: gröna, ofta ljuslilaanlupna, glest håriga. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt, mycket brett äggrunt med smalt svanslikt utdragen spets. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, ± brett trubbiga. *Holkgländer*: hopade, delvis långa, ± krusiga, svarta. *Holkhår*: ± enstaka, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta gländer och enstaka hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: otydligt cilierat. *Korgställning*: måttligt sammansatt med nästan raka, föga utspärrade, ± flocklikt närmande grenar och kort akladium. *Övrigt*: Enligt originalbeskrivningen utan hår på holkarna och främst därigenom skild från 6. *H. eurygonium*, men typmaterialet har ± håriga holkar. Däremot skild genom bredare, brett trubbiga fjäll utan spetstofs och bredare, grundare tandade blad. Emedan *H. parmiferum* endast är känd från en lokalgrupp är det dock tveksamt om den är värd att upprätthålla som en art skild från *H. eurygonium*. Från Hemfjället i Transtrand föreligger däremot en form som habituellt är ytterligt snarlik typen för *H. parmiferum* men som saknar hår på holkarna och har betydligt rikligare och ± spritt stjärnhårsludd och således rimligen representerar en obeskriven art. Ej helt olik 15. *H. pellucidum* men holkar betydligt större och med bredare fjäll med tydligare luddränder. *Utbredning*: Endast känd från flera lokaler på Limberget i Lima (1918–29).

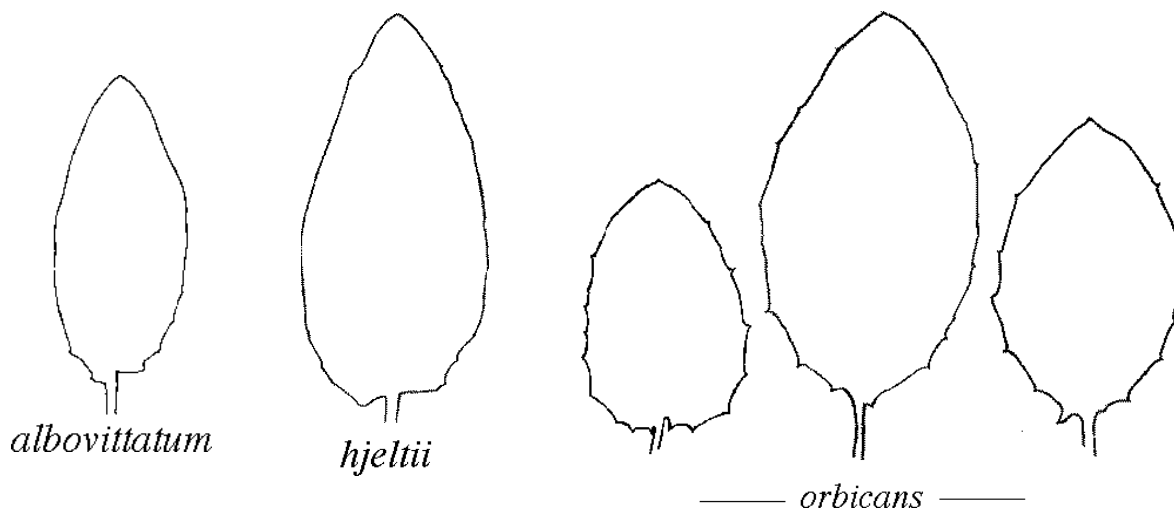
10. *H. platygastor* Johanss. & Sam. – hormundsfibbla

Inkl.: var. *hormundense* Johanss. & Sam.

Blad: gulgröna, jämnt håriga (eller hos var. *hormundense* nästan kala). *Stjälkblad*: 1, brett triangulärt lansettlikt, med eller utan utdragen spets, tätt men grunt sågtandat, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, smaltrubbiga. *Holkgländer*: täta, korta–medellånga, bruna–svarta. *Holkhår*: täta, korta, till eller över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt, otydligt samlat längs fjällkanterna. Spetstofs gles men långt nedlöpande. *Holkskaft*: med täta gländer och få–rikliga hår. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tämligen gles med långa, måttligt utspärrade och böjda grenar samt medellångt–långt akladium. *Övrigt*: Var. *hormundense* skiljer sig från huvudformen genom nästan kala blad samt holkar med längre beklädnad som mer domineras av gländer, färre hår på holkskaften och annan form på stjälkbladet, men då bägge formerna blott är kända från en lokal vardera är det svårt att avgöra det taxonomiska värdet av dessa skillnader. *Utbredning*: Typrasen är endast känd från Hemfjället ovan Bompasättern [=Bond-Perssättern] i Transtrand (1917–18) medan var. *hormundense* endast är känd från Klittfallet på Hormundsberget i Transtrand (1912–17).

11. *H. tunense* Johanss. & Sam. – tunafibbla

Blad: mörkgröna, ovan nästan kala men med tätt långhåriga kanter och skaft. *Stjälkblad*: 0–1, tätt smalflikigt och liksom de innersta stjälkbladen med långt utdragen spets, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, de flesta ± brett trubbiga, svartgröna. *Holkgländer*: täta, medellånga, grova, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs mycket tät, yvig och långt nedlöpande. *Holkskaft*: med täta gländer. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: tätt och långt cilierat. *Korgställning*: måttligt sammansatt med grova, nästan raka grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Tuna-Hästberg i Stora Tuna (1927–28).

12–17 *H. pellucidum* agg.

Ingående arter kännetecknas av undertill ofta blålila anlupna, brett äggrunda blad med hjärtlik – brett rundad bas, ± trubbad spets och smala, ofta lilafärgade skaft, ± grund och regelbunden, utspärrad bladtandning. Stjälkblad 0–1, oftast hjärtligt–brett äggrunt. Holkbeklädnad av täta–hopade svarta glandler med eller utan inblandning av mörka hår samt sparsamt–rikligt stjärnhårsludd som är begränsat till holkfjällens kanter. Holkfjällen har en välutvecklad spetstofs och märkena är ± tätt prickiga–svartnande.

12. *H. albovittatum* Dahlst. – vitbandad fibbla

Blad: mörkt gräsgröna, vanl. smalt lilaskaftade och ibland violettanlupna, jämnt korthåriga, de yttre brett äggrunda med ± tvär bas. *Stjälkblad*: 1–2, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, kort vassspetsiga, mörkgröna. *Holkglandler*: täta–hopade, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, korta–medellånga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± rikligt, samlat till breda men ottydligt avgränsade luddband längs fjällkanterna. Därtill med gles men yvig spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och ± få hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: glest cilierat (ofta nästan omärkligt). *Korgställning*: sammansatt med måttligt utspärrade, nästan raka grenar och oftast mycket kort akladium. *Övrigt*: Till bladformen mycket lik 15. *H. pellucidum* men blad ovan håriga och holkfjäll med betydligt rikligare hår och stjärnludd. *Utbredning*: 21 lokaler och glest spridd i hela landskapet. [Sm–Hrj]

13. *H. hjeltii* Norrl. – hjeltfibbla

H. silvaticum ssp. *ptychophyllum* Dahlst.

Blad: mörkgröna, ibland blåviolett anlupna, nästan helbräddade men ofta vågiga, glest korthåriga – kala, med ± smala, tätt långhåriga skaft. *Stjälkblad*: 1, äggrunt, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9 mm, breda, kortspetsiga, svartgröna–grönsvarta. *Holkglandler*: täta–hopade, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt, bildandes täta, dåligt avgränsade luddband längs fjällkanterna och därtill oftast glest utbrett även över fjällens ryggar. Spetstofs välutvecklad men föga framträdande bland stjärnhårsluddet. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: tätt och långt cilierat. *Korgställning*: spretigt och oregelbundet sammansatt med föga utspärrade, ± raka grenar och medellångt–långt akladium. *Övrigt*: Genom sina helbräddade blad lik 51. *H. integratum* men lätt skild genom rikligare stjärnluddiga holkar, glest beklädda blad och cilierat kronbräm. Habituellt annars mest lik 15. *H. pellucidum* men lätt skild genom holkfjällens och krontändernas beklädnad. F.ö. en mycket särpräglad och vittspridd art som förefaller sakna nära släktingar. *Utbredning*: 59 lokaler och relativt vanlig i sydöstra halvan men saknas helt i de nordvästligaste socknarna. [Sk–Hls]

14. *H. orbicans* (Almq. ex Stenstr.) Dahlst. – cirkelfibbla

Blad: gröna, tunna, ofta violettanlupna, med smala och långa, ibland lilafärgade skaft, glest håriga – ± kala, jämnt rundade men de yttersta oftast med något intryckt–hjärtlik bas. *Stjälkblad*: 1–2, ± hjärtlika – brett äggrunda, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, knapt medelbreda, smalare–bredare trubbiga, ± ljus olivgröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, oliklånga, delvis långa, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, helmörka – kort vitspetsade. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt – täml. rikligt lång

fjällkanterna, åtm. mot spets och bas med tydliga luddränder samt med yvig spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och glesa hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt eller glest cilierat. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade och båg böjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: Har vissa likheter med arter i *H. lanuginosum* agg. men är oftast lätt igenkänd på de mycket karakteristiska i bägge ändar jämnt rundade, brett elliptiska–nästan cirkelrunda, ovan nästan kala basalbladen, det brett äggrunda stjälkbladet samt de rikliga mörka holkhåren. Materialet från Norrland avviker genom smalare och spetsigare holkfjäll från mer sydliga former av arten men är knappast artskilt. *Utbredning*: 95 lokaler och vanlig i stora delar av landskapet men saknas i de nordvästligaste socknarna. [Sm–Jmt]

15. *H. pellucidum* Laest. – granfibbla

H. nigroglandulosum Lönnr. – *H. melanolepis* Almq. ex Norrl.

Blad: blåaktigt mörkgröna, i starkt sol ibland glest fläckiga, undertill nästan alltid gråblåaktigt violettanlupna och vanl. med smala lila skaft, ± kala, de yttersta karakteristiskt rundade med intryckt–hjärtlik bas. Hos frodiga ex blir bladen mer långsträckta och stundom med enstaka bladlika bihang på skaftet. *Stjälkblad*: 0–1, hjärtformat med kort utdragen spets, ej eller glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 8–9 mm, breda, ± bredtrubbiga–kortspetsiga, grönsvarta nästan utan ljusare kanter. *Holkglandler*: tätt hopade, ungefär liklånga, korta–medellånga, grova, svarta. *Holkhår*: 0–få, korta, ± helsvarta. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt men tydligt längs fjällkanterna. Spetstofs tät och yvig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med ± starkt utspärrade och båg böjda grenar och kort akladium. *Övrigt*: En särpräglad och mycket vittspridd art. I allmänhet lätt igenkänd genom sin bladform, de påfallande små holkarna och svarta märkena. *Utbredning*: 128 lokaler och i hela landskapet en av de vanligaste skogsfibblorna. [Hela landet]

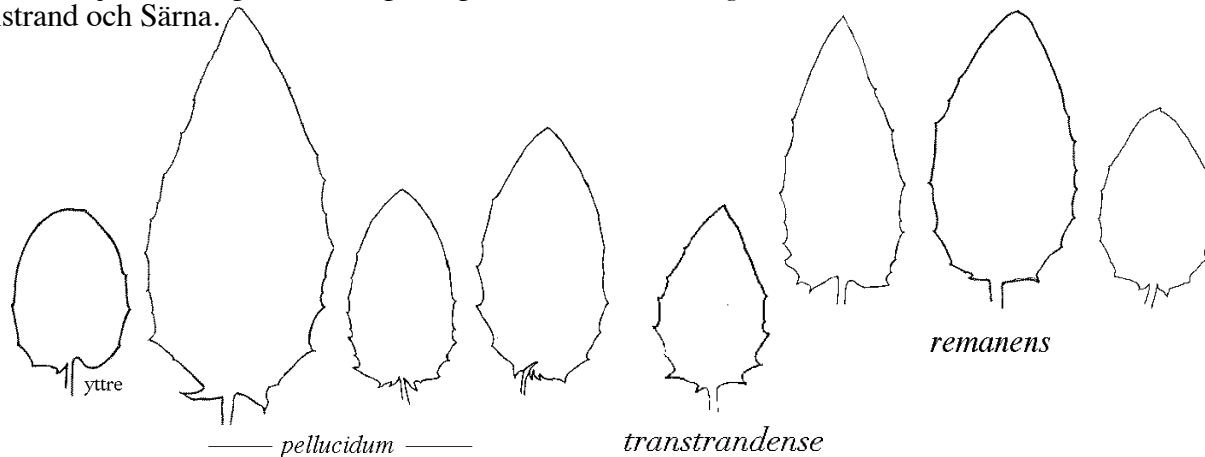
16. *H. remanens* (Malme) Dahlst. – hårig granfibbla

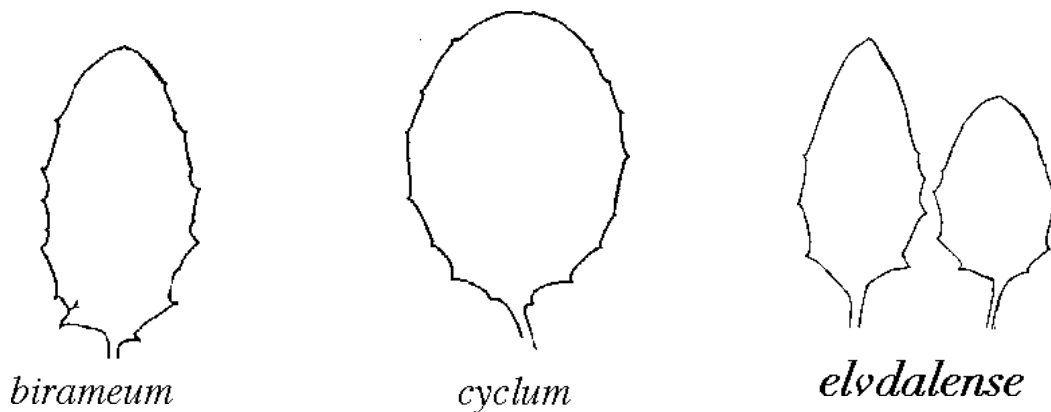
Blad: gräsgröna, ± smalt lilaskaftade, oftast violettanlupna, liksom skaften och stjälkens nedre del tätt långhåriga. *Stjälkblad*: 0–1, hjärtligt med ± utdragen spets, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, smalspetsade, kortspetsiga–sylspetsiga, brunaktigt grönsvarta. *Holkglandler*: täta, korta, brunsvarta. *Holkhår*: täta, långa, från mitten ljusspetsade eller ibland nästan helmörka. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs gles men yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och rikliga hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: tätt cilierat. *Korgställning*: sammansatt med måttligt utspärrade och böjda grenar; akladium medellångt. *Övrigt*: Till bladformen ofta mycket lik 15. *H. pellucidum* men lätt skild genom rikligt mörkhåriga holkar. *Utbredning*: Åsbo i Grytnäs (1911) vilket är artens nordligaste kända förekomst. [Ög–Upl]

17. *H. transtrandense* T. Tyler – transtrandsfibbla

H. insuccatum var. *occidentale* Johanss. & Sam.

Blad: mörkgröna, sällan violettanlupna, jämnt och tätt långhåriga med tätt långhåriga, ± smala och ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt, oftast litet men med ± långa trådsmala basalflikar. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga. *Holkglandler*: hopade, grova, medellånga, ± gulbruna. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± sparsamt men tydligt längs fjällkantern, mot spetsen sammanflytande med en långt nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt eller ibland tätt och långt cilierat. *Korgställning*: vanligen flockligt sammandragen med ± långa, starkt utspärrade och båg böjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Skild från 29. *H. insuccatum* genom smalare, ± smalspetsade holkfjäll med tydligt stjärnhårs-ludd längs hela fjällens längd samt ± prickigt märke. *Utbredning*: Endast känd från 5 lokaler i Lima, Transtrand och Särna.

18–23 *H. umbelliferum* agg.

Ingående arter kännetecknas av brett elliptiska – nästan cirkelrunda, i bägge ändar brett rundade blad med \pm grund och runt om likstor tandning. Holkfjällen är medelbreda, smaltrubbiga och tätt klädda av glandler med eller utan inblandning av mörka hår samt \pm ojämnt spritt stjärnhårsludd (ibland \pm 0). Korgställningen är utpräglat kandelaberlik och ofta flocklik, med tunna, starkt utspärrade–hängande, bågböjda grenar.

18. *H. birameum* Johanss. & Sam. – klykfibbla

Blad: mörkgröna, jämnt och tätt håriga, långskaftade, med grund men i alla riktningar utspärrad tandning. *Stjälkblad*: 1–2, till formen \pm lika rosettbladen, jämnt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, flertalet utpräglat smaltrubbiga (de innersta dock vass-spetsiga), mörkt brungröna–brunsvarta. *Holkglandler*: täta, medellånga, brunsvarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: främst nedom mitten sparsamt spritt eller \pm koncentrerat till de basala fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: tätt men kort cilierat. *Korgställning*: tätt sammansatt, ofta flocklik, med tunna, starkt utspärrade–hängande och bågböjda grenar och \pm kort akladium; ofta med karakteristisk gaffellik förgrening av holkskaften mycket nära utgångspunkten från mittaxeln samt med holkfjällsliknande fjäll på korgställningsgrenarna. *Utbredning*: 26 lokaler i nordvästra halvan av landskapet. [Hls, Hrj]

19. *H. cyclum* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. – hjulfibbla

Blad: mörkgröna, tätt och jämnt långhåriga, med mycket långa men täml. breda skaft. *Stjälkblad*: 1–2, utan stjärnhår. *Holkfjäll*: ca 12 mm, medelbreda, smaltrubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: extremt tätt hopade, mycket långa och spensliga, \pm krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: 0. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med mycket täta, långa glandler. *Märke*: svart. *Kronbräm*: \pm kalt. *Korgställning*: med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: En synnerligen särpräglad art utmärkt av mycket långskaftade, nästan cirkelrunda eller racketformade blad samt holkbeklädnad som uteslutande består av extremt täta och långa glandler. *Utbredning*: Tandsjöberget i Hamra (1903). [Angränsande delar av Hälsingland och Härjedalen]

20. *H. elvdalense* Sam. – älvdalsfibbla

Blad: små, mörkgröna, jämnt håriga, med påfallande kantig omkrets. *Stjälkblad*: 1–3, lansettlika, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: täta, medellånga, något klena och krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: sparsamt men tydligt längs de basala fjällkanterna eller mot basen \pm jämnt spritt. Spetstofs liten men yvig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt eller glest cilierat. *Korgställning*: med tunna, måttligt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: En föga särpräglad men ändå som det förefaller väl avgränsad art. Snarlik bl. a. 40. *H. patale*, men skild bl. a. genom tendens till flera stjälkblad som är grunt och brett tandade (aldrig syltandade) samt något längre glandulära holkfjäll. Bladens kantiga omkrets och breda triangeltandning som brukar framställas som artens främsta kännetecken är endast påtaglig hos vissa modifikationerna av arten. *Utbredning*: Endast känd från 13 lokaler i Lima, Transtrand och Älvdalen.

ochrochlorum

pseudodiminuens

umbelliferum

chloeropsis

21. *H. ochrochlorum* Johanss. & Sam. – blek älvdalsfibbla

Blad: ljus gulgröna, glest långhåriga, ibland blålila anslupna och med lila skaft. *Stjälkblad:* 1–2, ej stjärnhåriga, lansettlika, grunt grovtandade. *Holkfjäll:* 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga, mörkt olivbruna. *Holkglandler:* täta, medellånga men spensliga, svarta. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* täml. rikligt längs fjällkanternas nedre halva och närmast basen ± jämnt spritt. Spetstofs otydlig. *Holkskaft:* med ± täta glandler. *Märke:* glest prickigt. *Kronbräm:* tätt men kort cilierat. *Korgställning:* med klena, starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort, ofta S-formigt krökt akladium. *Övrigt:* Snarlik vissa modifikationer av 20. *H. elvadalense* och skulle kunna tas som en extrem modifikation av denna men är av allt att döma artschild. *Utbredning:* Endast känd från "Getskäret" på Limberget i Lima (1918).

22. *H. pseudodiminuens* Johanss. & Sam. – norsk spädfibbla

H. murorum var. *obscurans* Norrl.

Blad: gröna, ± kala, långt och smalt skaftade. *Stjälkblad:* 1–2, lansettlika, ± helbräddade, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 10–11 mm, breda, ± brett trubbiga. *Holkglandler:* hopade, medellånga, svarta. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad och yvig. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* prickigt. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* med måttligt utspärrade och böjda grenar samt minst medellångt akladium. *Utbredning:* 6 lokaler i Idre. Häruöver i Norge.

23. *H. umbelliferum* (Lindeb.) Norrl. – kandelaberfibbla

H. praenodatum Johanss.

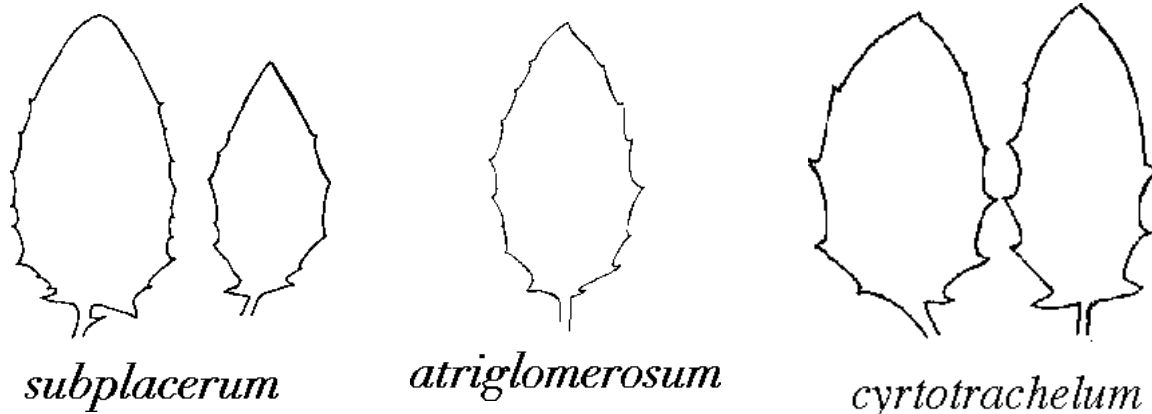
Blad: mörkgröna, glest och ojämnt håriga. *Stjälkblad:* 1–2, smalt lansettlika, ± långt syltandade, långskaftade, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 11–12 mm, smala, de flesta smaltrubbiga–kortspetsiga, mörkt grågröna. *Holkglandler:* täta, medellånga, något spensliga, brunsvarta. *Holkhår:* rikliga, korta, till över mitten svarta. *Holkstjärnhår:* täml. rikligt – rikligt, mot basen jämnt spritt men uppåt ± koncentrerat till fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* glest prickigt – nästan rent gult. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* ± enkel med långa, starkt utspärrade (eller t.o.m. vid basen nedåtriktade) och bågböjda grenar som ofta är flocklikt anordnade, samt långt akladium. *Utbredning:* Lillfjäten, Lövåsen och Övre Hågådalen i Idre vilket är de sydligaste kända förekomsterna för denna nordliga art. [Hrj–LL]

24–25 *H. mundulum* agg.

Två arter i Dalarna kan föras till denna artgrupp.

24. *H. chloeropsis* Johanss. & Sam. – gräsgrön fibbla

Blad: ljus gulgröna, nästan kala, med mycket smala skaft. *Stjälkblad:* 1, smalt lansettlikt, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll:* 9–10 mm, medelbreda, kortspetsiga, svartgröna. *Holkglandler:* täta, knapt medellånga, grova, brunknappiga. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* mycket rikligt, främst längs fjällkanterna och där bildandes breda, inåt otydligt begränsade luddband, men åtminstone mot basen även ± spritt på fjällens ryggar. Spetstofs tät och yvig. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* glest prickigt. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort akladium. *Utbredning:* Endast känd från Hormundsberget, Kastarberget och Mornäs i Transtrand (1917–38) samt vid Tangån nedom Björnholmsstugan i Särna (2007).

25. *H. subplacorum* Sam. – krusbärsfibbla

Blad: tjocka, mörkgröna, ibland violettanlupna, tätt håriga, kort men smalt skaftade och ibland med någon fri flik på skaftet. De yttre breda med brett tvär – grunt hjärtlik bas men de mellansta och inre betydligt smalare. *Stjälkblad*: 1–2, ± lansettlika–dolkformade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–10 mm, ± breda, ± brett trubbiga, grönsvarta. *Holkglander*: hopade, delvis långa, ± spensliga–krusiga, svarta. *Holkhår*: enstaka–få (åtm. primärholken), långa, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta långa glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Kronbräm*: kort och ibland omärkligt cilierat. *Korgställning*: tätt och oregelbundet sammansatt med korta och veka, måttligt utspärrade och bågböjda grenar samt kort–medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från 7 lokaler i Lima, Transtrand och Älvdalen.

26–32 *H. glandulosissimum* agg.

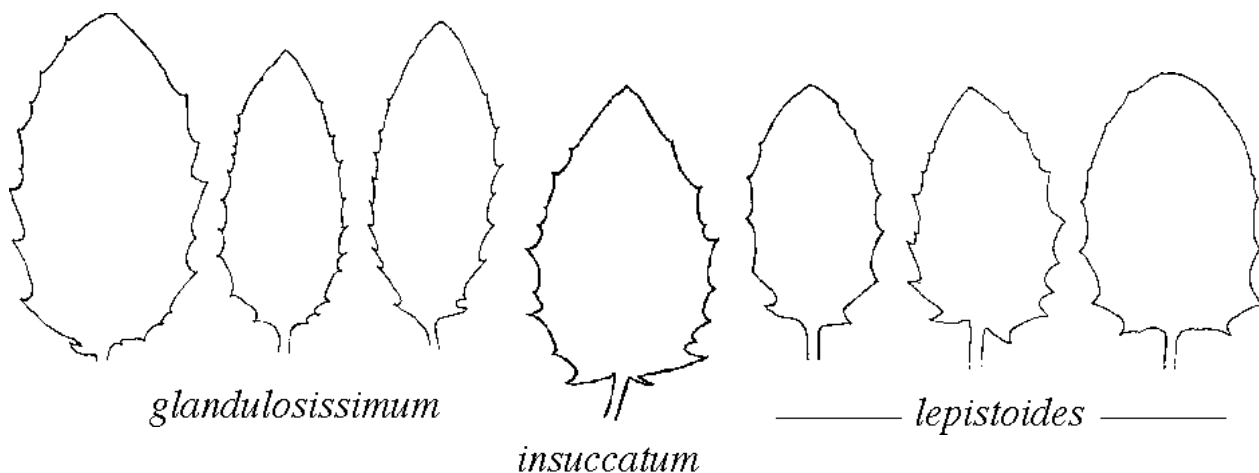
En löst sammansatt grupp av arter kännetecknade av ± smalt äggrunda–elliptiska, sällan lilaanlupna blad med tvär – brett vigglik bas och medelbreda skaft, minst medeldjup, relativt regelbunden, ± likstor och såglik bladtandning som aldrig fortsätter ned på bladskaftet samt minst ett välutvecklat stjälkblad. Holkfjällen är klädda av tätt hopade glandler av varierande längd samt 0–få mörka hår. Korgställningen är tätt sammansatt med bågböjda grenar och kort akladium.

26. *H. atrighlomerosum* Johanss. & Sam. – röskåsfibbla

Blad: mörkgröna, ibland lilaanlupna, jämnt håriga. De yttre med tvär – grunt pillik bas. *Stjälkblad*: oftast 2, ± stjärnhåriga, dolklik med lång triangulär spets. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, kort vassspetsiga, grönsvarta. *Holkglander*: täta–hopade, medellånga, svarta. *Holkhår*: få, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: ± 0 (mycket sparsamt närmast basen). Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: Snarlikt 47. *H. aethocranum* men skild genom bredare men ± vasst triangelspetsiga holkfjäll med något längre glandlebeklädnad samt mer äggrund bladform med bredare ± tvär bas. *Utbredning*: Endast känd från Röskåsen på Härjehogna i Idre (1922).

27. *H. cyrtotrachelum* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. – hornfibbla

Blad: stora, gräsgröna, sällan violettanlupna, jämnt håriga, med smala ± lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 1–3, glest stjärnhåriga, smalt lansettlika, asymmetriskt flikiga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, ± brett trubbiga, svartgröna. *Holkglander*: täta, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, mot basen jämnt spritt men ovan mitten 0 eller sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: nästan svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles och spretig med starkt utspärrade och bågböjda grenar, zigzagböjd mittaxel samt akladium av växlande längd. *Övrigt*: En art som intar en tveksam position mellan skogs- och krattfibblorna. Liknar ganska mycket krattfibblan 248. *H. cinerellum* om än med sparsammare stjärnluddiga holkar och hårigare och ej fullt så vasst och djupt flikiga blad. *Utbredning*: 33 lokaler i nordvästra halvan av landskapet. [Hls, Hrj]

28. *H. glandulosissimum* (Dahlst.) Brenner – aspfibbla

Blad: gräsgröna, ibland lilaanlupna, glest håriga, med täml. smala skaft. *Stjälkblad*: 1, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–12 mm, mycket smala, jämnt avsmalnande till en vass spets, grönsvarta–brunsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, oliklånga, delvis mycket långa, gulbruna–svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna; med eller utan spetstofs. *Holkskaft*: med täta långa glandler. *Märke*: rent gult – glest prickigt. *Kronbräm*: kalt eller ± otydligt cilierat. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar, ibland flocklik. Akladium medellångt. *Övrigt*: Kan förväxlas med arter i *H. canipes* agg. men skild från flertalet av dessa genom grunt men vasst och regelbundet tandade blad samt gult märke. Dock tämligen variabel och måhända inte helt enhetlig och förefaller ha givits något olika omfattning av olika tidigare experter varför äldre utbredningsuppgifter inte kan accepteras rakt av. *Utbredning*: 29 lokaler i sydöstra halvan av landskapet. [Nrk–Hls]

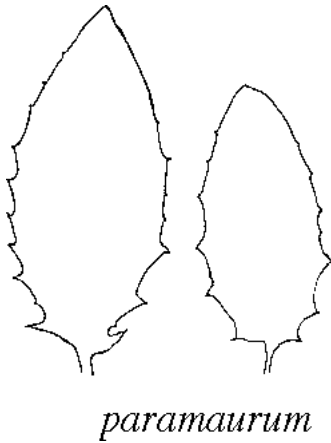
29. *H. insuccatum* Johanss. – saftfibbla

Blad: mörkgröna, sällan violettanlupna, jämnt och tätt långhåriga med tätt långhåriga, ± smala och ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt, oftast litet men med ± långa trådsmala basalflikar. *Holkfjäll*: 11–12 mm, mycket breda, ± brett trubbiga, klart mörkgröna. *Holkglandler*: hopade, grova, medellånga, ± gulbruna. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± sparsamt längs fjällkanterna (ibland nästan 0), åtminstone i övre halvan och där sammanflytande med en långt nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: ± rent gult. *Kronbräm*: kalt eller ibland tätt och långt cilierat (tycks kunna variera även mellan holkar inom individ!). *Korgställning*: med ± långa, starkt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Mycket lik 30. *H. lepestoides* men med bredare och trubbigare holkfjäll, lägre växt och i allmänhet kortare och mer triangulära–hjärtlika blad. *Utbredning*: 14 spridda lokaler. [Hls–Jmt]

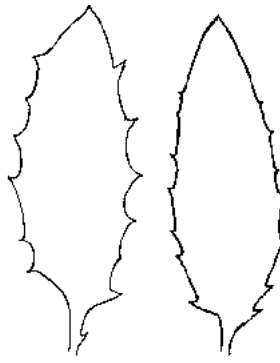
30. *H. lepestoides* (Johanss.) Brenner – björkfibbla

H. murorum ssp. *nigriticeps* Dahlst. ex Zahn

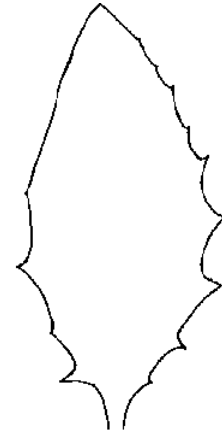
Blad: gröna, nästan aldrig violettanluna, jämnt håriga med tätt långhåriga, medelbreda, ofta mörkt lilafärgade skaft; till formen täml. variabla men alltid relativt djupt och vasst triangeltandade och vanligen har åtm. vissa blad en bred, ± tvär bas. *Stjälkblad*: 1–3, ± lansettlika, föga stjärnhåriga, oftast med talrika smala, ibland nästan trådlika sylflikar. *Holkfjäll*: 8–10 mm, smala, kortspetsiga–sylspetsiga, svartaktigt mörkgröna. *Holkglandler*: hopade, omväxlande korta och medellånga, svarta. *Holkhår*: 0 (sällan enstaka, helsvarta). *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt – täml. sparsamt, främst samlat längs fjällens övre kanter men där vanligen bildande tydliga luddränder som sammanflyter med en långt nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med täta, ± klena och korta glandler. *Märke*: ± rent gult. *Kronbräm*: kalt, eller mer sällan kort men tätt cilierat. *Korgställning*: vanligen mycket mångkorgig och tätt sammansatt med starkt utspärrade ± bågböjda grenar och kort akladium; ibland delvis flockligt sammandragen. *Övrigt*: En relativt variabel och mycket vittspridd art som främst kan förväxlas med vissa parkfibblor. Bladform och antal stjälkblad varierar inom ganska vida gränser men i regel är arten lätt igenkännlig genom sina talrika påfallande små holkar med rent gula märken och smala holkfjäll klädda av övervägande korta raka glandler och som mot spetsen har tydliga luddränder i kanterna men f.ö. nästan saknar stjärnhår. Jämför med 29. *H. insuccatum* som är mycket närstående. *Utbredning*: 12 spridda lokaler, men förefaller saknas sydvästra halvan av landskapet. [Nästan hela landet]

paramaurum

sudermannicum

aethiadenium

31. *H. paramaurum* Johanss. – dysterfibbla

H. nastophyllum Johanss.

Blad: mörkgröna, ibland violettanlupna, ofta \pm krusiga–veckade i kanterna, jämnt håriga, täml. smalt skaftade. *Stjälkblad*: 1, ej stjärnhårigt, lansettlikt med något utdragen spets. *Holkfjäll*: 10–12 mm, breda, \pm trubbiga, grönsvarta. *Holkglander*: extremt tätt hopade, \pm långa, klena och krusiga, brunsvarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs \pm tydlig. *Holkskaft*: med mycket täta glandler. *Märke*: \pm tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt eller kort och otydligt cilierat. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: Till bladformen lik 28. *H. glandulosissimum* men skild bl. a. genom mörkare märke. Kan även förväxlas med hårlösa arter i *H. canipes* agg. men har mer rundad bladform och regelbundnare bladtandning samt tydligare stjärnhåriga holkar är dessa. *Utbredning*: 16 spridda lokaler men saknas i de nordvästligaste socknarna. [Vrm, Vsm]

32. *H. sudermannicum* Dahlst. & Malme – sörmlandsfibbla

H. subobscurans (Dahlst.) Dahlst. ex Johanss.

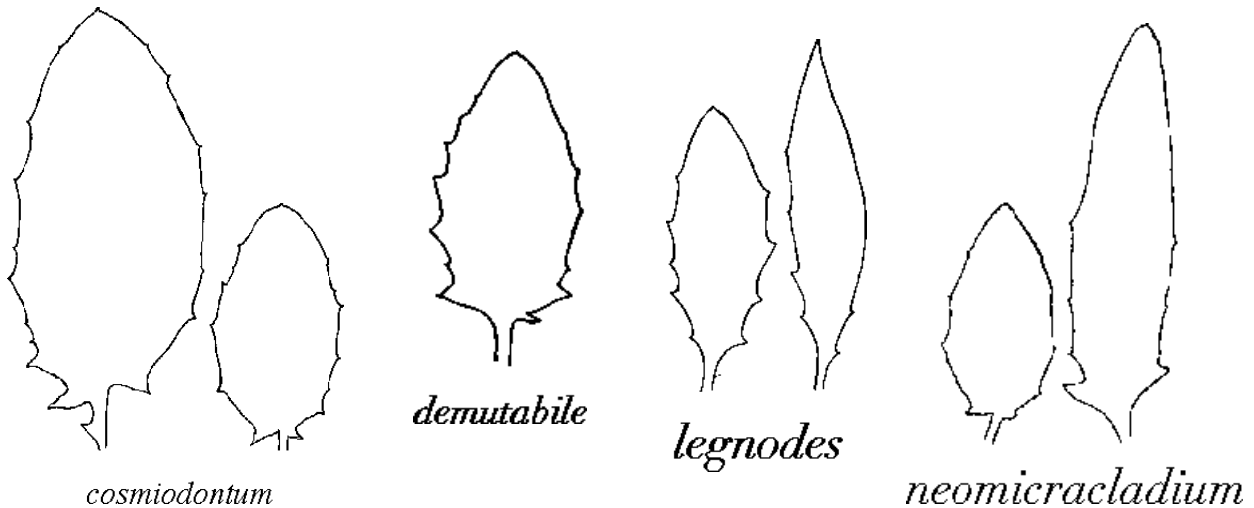
Blad: gröna, ibland lilaskaftade, \pm glest håriga. *Stjälkblad*: 1–2, smalt lansettlika, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, knapt medelbreda, kortspetsiga – \pm sylspetsiga, svartgröna. *Holkglander*: hopade, mest medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: \pm 0 – mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna, men med tydlig spetstofs. *Holkskaft*: med mycket täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade, \pm bågböjda grenar och kort akladium. *Övrigt*: Liknar 134. *H. stenstroemii* men skild genom spetsigare holkfjäll, smalare blad med regelbunden och vass tandning samt mindre holkar. *Utbredning*: Hospitalet i Säter samt mellan Königshytan och Tjärnan i Hedemora. [Srm, Vrm, Vsm]

33–44 *H. patale* agg.

Ingående arter kännetecknas av lansettlika–elliptiska blad med smala skaft och tvär–vigglik bas samt medeldjup, \pm regelbunden, \pm vass och likstor bladtandning. Stjälkbladen är däremot ofta djupt och smalt vassflikiga. Holkfjällen är oftast relativt smala och spetsiga och klädda av täta–hopade, mest korta–medellånga glandler, inga eller blott få inblandade hår samt en varierande mängd stjärnhårsludd. Krontänderna är oftast kala och märkena \pm prickiga–svartnande. Gruppen skiljer sig från *H. sparsidens* agg. främst genom \pm regelbundet skarptandade blad med smala skaft. Flera hithörande arter närmar sig krattfibblorna i en eller flera karaktärer.

33. *H. aethiadenium* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. – himmelsfibbla

Blad: gröna, jämnt håriga, med smala lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 1–2, smalt lansettlika med blott någon enstaka sylsmal tand vid basen, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, mycket smala, korstspetsiga–sylspetsiga, svartgröna. *Holkglander*: tätt hopade, mest medellånga men klena och \pm krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt, mot basen \pm jämnt spritt men uppåt samlat längs fjäll kanterna och sammanflytande med en långt nedlöpande spetstofs av mycket långa och något styva hår. *Holkskaft*: med mycket täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: glest men långt cilierat. *Korgställning*: med slanka, \pm utspärrade och bågböjda grenar samt kort, ofta sidoriiktat akladium. *Utbredning*: Acksjöberget i Hamra (1903). [Angränsande delar av Hls och Hrj]

34. *H. cosmiodontum* Omang – rönnfibbla

Blad: gräsgröna, sällan violettanlupna, jämnt håriga, smalt–medelbrett skaftade. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, tämligen smala, av varierande form inom holkarna, de mellersta vanl. relativt brett trubblade men de inre smalt vass-spetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: hopade, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: enstaka–få (oftast endast på primärholken och kan ibland saknas helt), korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt, ojämnt spritt och vanl. rikligast längs fjällkanterna men åtm. närmast basen även glest spritt på fjällens ryggar; spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: gult–glost prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade men endast svagt bågböjda grenar samt kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Alls icke olik arter som 88. *H. subterscissum* och 80. *H. canipes* men i regel med åtminstone några blad med bred, ± pillik bas samt alltid med ljust märke och endast enstaka hår på holkarna samt smalare holkfjäll. Bladfomen är dock relativt variabel och arten har tidigare ofta blivit felbestämd men utmärkande är holkfjällens form och beklädnad samt de ljusa märkena. *Utbredning*: Lisskogsåsen och Mo-Myckelberget i Malung. Härutöver flerstädes i Vrm och Norge.

35. *H. demutabile* Johanss. & Sam. – hisåsfibbla

Blad: mörkgröna, något tjocka, tätt och mjukt långhåriga. *Stjälkblad*: 1–2, smalt lansettlika, djupt asymmetriskt flikiga, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, sylspetsiga, brunsvarta. *Holkglandler*: täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: 0 (sällan enstaka). *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kort cilierat. Strålblommor ovanligt långa. *Korgställning*: oregelbunden med föga utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från Hisåsens fäbodrar i Lima (1918).

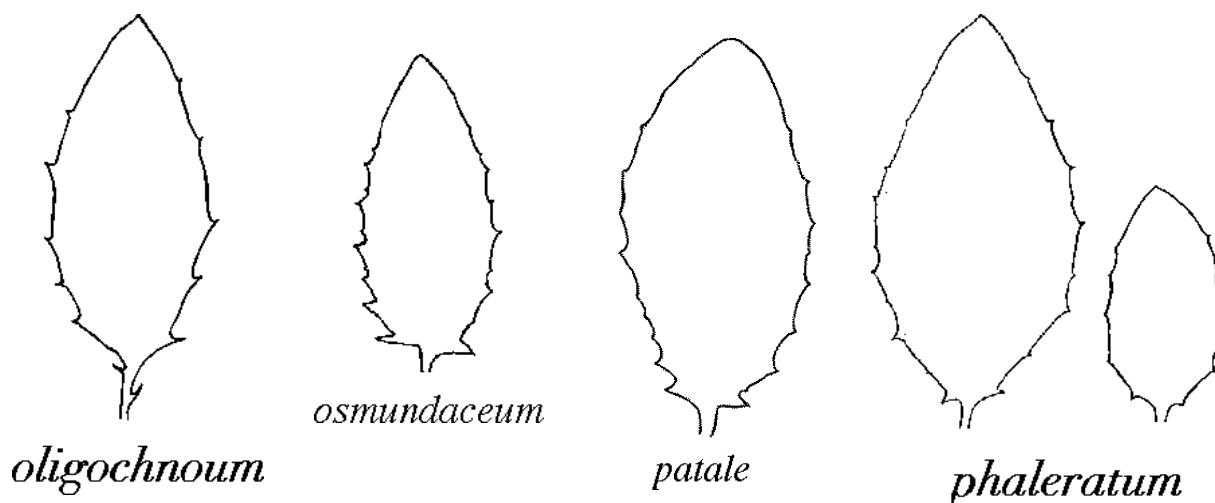
36. *H. legnodes* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. – legnodfibbla

Blad: gröna, glest håriga. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga, liksom de inre stjälkbladen smalt elliptiskt linjära och nästan helbräddade. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, smaltrubbiga – kort triangelspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler*: täta, medellånga, grova, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± rikligt längs fjällkanterna. Spetstofs yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: ± kalt. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med måttligt utspärrade och böjda grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: En särpräglad art vars placering i denna artgrupp är högst preliminär. *Utbredning*: 4 lokaler i Idre. [Hrj, Jmt]

37. *H. neomicrocladium* P.D. Sell – stumpfibbla

H. microcladium (Dahlst. ex Zahn) Omang

Blad: gröna, ± glest styvhåriga med smala långhåriga skaft. *Stjälkblad*: 0–1, smalt lansettlikt–linjärt, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, smala, kortspetsiga–sylspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, omväxlande korta och medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs främst de övre fjällkanterna och där hopflytande med en nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med mycket täta, ± korta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: ± kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med måttligt utspärrade och böjda grenar samt oftast mycket kort–rudimentärt akladium. *Utbredning*: 10 lokaler i Idre. [Hrj, Jmt, LyL]

38. *H. oligochnoum* Johanss. & Sam. – mattbladig fibbla

Blad: mattgröna, ofta violettanlupna, glest håriga. *Stjälkblad*: 1, lansettlikt med trådsmla syltänder, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 12–13 mm, medelbreda, smaltrubbiga. *Holkglandler*: täta, långa och klana, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± 0 . Spetstofs \pm välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: \pm svart. *Kronbräm*: \pm cilierat. *Korgställning*: sammansatt med utspärrade bågböjda grenar och kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från Idreberget i Idre.

39. *H. osmundaceum* Johanss. – osmundsfibbla

H. lipomnium Johanss. & Sam.

Blad: tjocka, mörkgröna, ibland liaanlupna, jämnt håriga, ibland med någon enstaka \pm trådformig fri flik på skaftet. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhårigt, smalt äggrunt, bredspetsigt och ofta med närmast pillik bas. *Holkfjäll*: ca 10 mm, från bred bas \pm utdraget smaltrubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: hopade, knapt medellånga, grova, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs \pm otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: \pm kalt. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med måttligt utspärrade och nästan raka grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: De skillnader som anförts av auktorer för att särskilja den från Idreberget beskrivna *H. lipomnium* framstår vid närmare kontroll som helt otillräckliga. *Utbredning*: 19 spridda lokaler men saknas i landskapets sydöstligaste del. [Hls, Mpd]

40. *H. patale* Norrl. – patalfibbla

H. munduliforme (Dahlst.) Dahlst.

Blad: gröna, jämnt håriga, med tämligen långa och smala skaft. *Stjälkblad*: 1–2, \pm stjärnhåriga, elliptiska – smalt rombiska, smalt vassflikiga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, täml. smala, mest kortspetsiga (de innersta sylspetsiga), pistagegröna – svartaktigt gröna. *Holkglandler*: hopade, knapt medellånga, mycket klana och ofta \pm krusiga, bruna–svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt men främst längs fjällens basala kanter (ibland närmast basen \pm jämnt spritt, men i övre halvan oftast ± 0). Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glänsande sotsvart. *Kronbräm*: kalt eller \pm otydligt cilierat. *Korgställning*: mycket tätt sammansatt och vanl. mångkorgig med starkt utspärrade och bågböjda grenar och kort akladium. *Övrigt*: Främst utmärkt av smala, relativt kort glandulära holkfjäll, svart märke samt täml. grunt tandade blad. Närmar sig något krattfibblorna inom *H. maculosum* agg. och förefaller stå mellan dessa och de egentliga skogsfibblorna. Habitueellt snarlik 261. *H. praetenerum* men lätt skild genom hårlösa holkar och jämnt håriga blad. Tämligen snarlik är bl.a. 66. *H. pseudoincrassans* som dock har ljusa märken. *Utbredning*: 29 lokaler och glest spridd i hela landskapet. [Nästan hela landet]

41. *H. phaleratum* Johanss. & Sam. – limbergsfibbla

H. circumvietum Johanss. & Sam.

Blad: mörkgröna, glest håriga, med långa smala skaft. *Stjälkblad*: 1–2, det nedre vanligen mycket stort, äggrunt – brett lansettlikt med kort utdragen spets, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, svartgröna, med något utdragen smaltrubbad spets som i knopp skjuter över blomanlagen. *Holkglandler*: täta–hopade, medellånga och \pm klana, svarta. *Holkhår*: 0–enstaka, korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, främst längs fjällkanterna, särskilt mot fjällspetsarna, men även

glest spritt på ryggarna. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt eller ± cilierat (varierar även inom typmaterialet!). *Korgställning*: måttligt sammansatt med starkt utspärrade och böjda, ibland flocklikt närmande grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Den form som beskrivits som *H. circumvietum* avviker genom något kraftigare tandade blad samt blekare holkfjäll, med något sparsammare stjärnludd, varav de yttre dessutom är ± löst anlagda men jag kan inte se annat än att *H. circumvietum* mycket väl kan vara en skuggform av *H. phaleratum* och då de bägge blott är kända från en och samma lokal är föga skada skedd i att sammanföra dem under ett namn. I de flesta avseenden mycket snarlik den i samma område förekommande 65. *H. praetusum*, om än skild genom holkfjällens form. *Utbredning*: Endast känd från flera lokaler på Limberget i Lima (1918–29) och Kastarberget i Transtrand (2007).

42. *H. subviridans* Dahlst. – isfibbla

H. inconditum Dahlst. p.p. nom. nud.

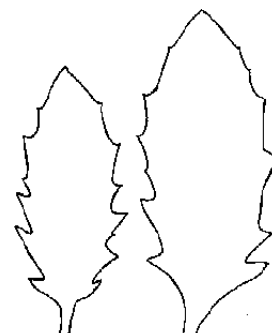
Blad: ljus grågröna, glest håriga, med långa smala skaft. *Stjälkblad*: 1, glest stjärnhårigt, djupt och smalt sylflikigt. *Holkfjäll*: ca 10 mm, medelbreda, mest smaltrubbiga (de innersta dock ± sylspetsiga), svartaktigt klargröna med ljusare blanka kanter. *Holksglandler*: täta (men i övre halvan glesare), mest korta, något klena och krusiga, bruna–svarta. *Holkhår*: 0–få, korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med starkt utspärrade och djupt bågböjda grenar samt medellångt, ofta ± sidoriktat akladium. *Övrigt*: Liknar till holkarna mycket 67. *H. scioides* men oftast finns det åtminstone enstaka hår på primärholken och bladen är normalt mycket skarpare tandade. *Utbredning*: Flera lokaler omkring Lillfjäten i Idre. [Hls–Jmt]

subviridans

43. *H. tanyglochis* Johanss. – spetsfjällig fibbla

Blad: gröna, jämnt håriga, med ± breda skaft. *Stjälkblad*: 1, ± dolkformigt med asymmetriskt flikig bas, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–13 mm, smala, jämnt avsmalnande och ± sylspetsiga, mörkt olivgröna. *Holksglandler*: täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, ojämnt spritt, rikligast mot holkbas och fjällens kanter. Spetstofs ± 0. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. Kronblad påfallande korta. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och böjda grenar samt medellångt akladium. *Utbredning*: 17 lokaler och glest spridd i hela landskapet utom i den sydostligaste delen. [Hls–Jmt]

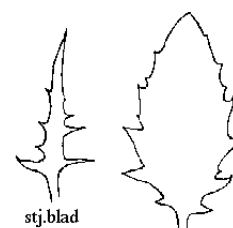

tanyglochis

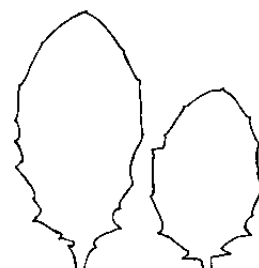
44. *H. thysanotum* Johanss. – svärdfibbla

Föga skild är.: Var. *pertenue* Dahlst. ex Johanss. & Sam.

Blad: gröna, med smala, ibland lilafärgade skaft, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 0–1, glest stjärnhårigt, smalt lansettlikt – dolklikt med mycket långa och smala ± rakt utspärrade basalflikar. *Holkfjäll*: 9–10 mm, smala, med långt och smalt utdragen, i knopp översjutande, smaltrubbig – ± spetsig spets, grönsvarta. *Holksglandler*: tätt hopade, mest korta–medellånga, klena och ± krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, över hela ytan nästan jämnt spritt eller otydligt koncentrerat till fjällkanterna. Spetstofs yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: ± tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: starkt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort–medellångt, ofta sidoriktat akladium. *Övrigt*: Liknar närmast 30. *H. lepistoides* men blad djupare och smalare tandade och märken mörkare. Kan även förväxlas med 58. *H. gripharium* vilken dock har större holkar med längre glandulära fjäll. I Dalarna förekommer endast den ras som kallats var. *pertenue* och som avviker från huvudformen genom något mer rundad bladform med ofta (men inte alltid!) grundare bladtandning och mindre långspetsade holkfjäll men skilnaden mellan denna och huvudformen från Jämtland är föga påtaglig och det är knappast möjligt att konsekvent skilja dessa former åt. *Utbredning*: 10 lokaler i de norra och västra delarna av landskapet. [Vrm, Hls, Jmt]

thysanotum

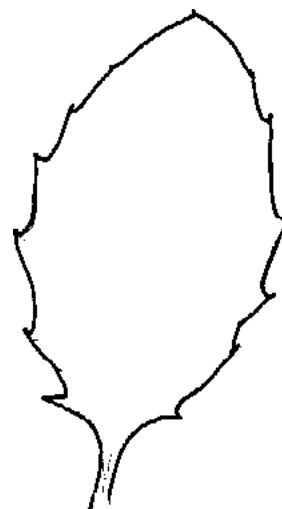
var. pertenua

45–46 *H. neoserratifrons* agg.

Ingående arter kännetecknas av brett elliptiska, regelbundet sågtandade blad samt breda, brett tillspetsade – rundtrubbiga holkfjäll med tätt hopade glandler, ± utan hår och stjärnhårsludd men med yvig spetstofs.

45. *H. dactylites* Dahlst. & Enander – spatelfibbla

Blad: gulaktigt gröna, ofta violettanlupna, jämnt håriga, med smala, ± lilafärgade skaft; oftast glest, grunt och oregelbundet tandade. *Stjälkblad*: 1–2, ej stjärnhåriga, smalt lansettlika med få men grova och asymmetriskt ställda flikar. *Holkfjäll*: medelbreda, ± brett trubbiga – smalt tvärhugna, ofta något spatellikt insnörda strax nedom den breda spetsen, påfallande fåtaliga, brunaktigt svartgröna. *Holkglandler*: täta, mest medellånga, ± brunknappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: sparsamt, främst längs de basala fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glest prickigt – ± rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Utbredning*: 6 spridda lokaler i norra halvan av landskapet. [Hls–Jmt]

dactylites

46. *H. malaxatum* Johanss. & Sam. – mjukbladig fibbla

Blad: gulgröna, jämnt och tätt håriga med tätt långhåriga skaft. *Stjälkblad*: 1–3, små, smalt lansettlika – linjära, ± kort syltandade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, breda, påfallande oliklånga, smaltrubbiga eller kort och brett tillspetsade, grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de yttre fjällens kanter. Spetstofs ± välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: ± kalt eller mycket otydligt cilierat. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda, i övre delen ofta flocklikt anordnade grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: En ofta mycket högväxt art med grov stjälek som uppbär flera mycket små blad samt i toppen en tätt sammanträngd korgställning. *Utbredning*: Endast känd från 5 lokaler i Lima och Transtrand.

malaxatum

47–54 *H. ciliatiflorum* agg.

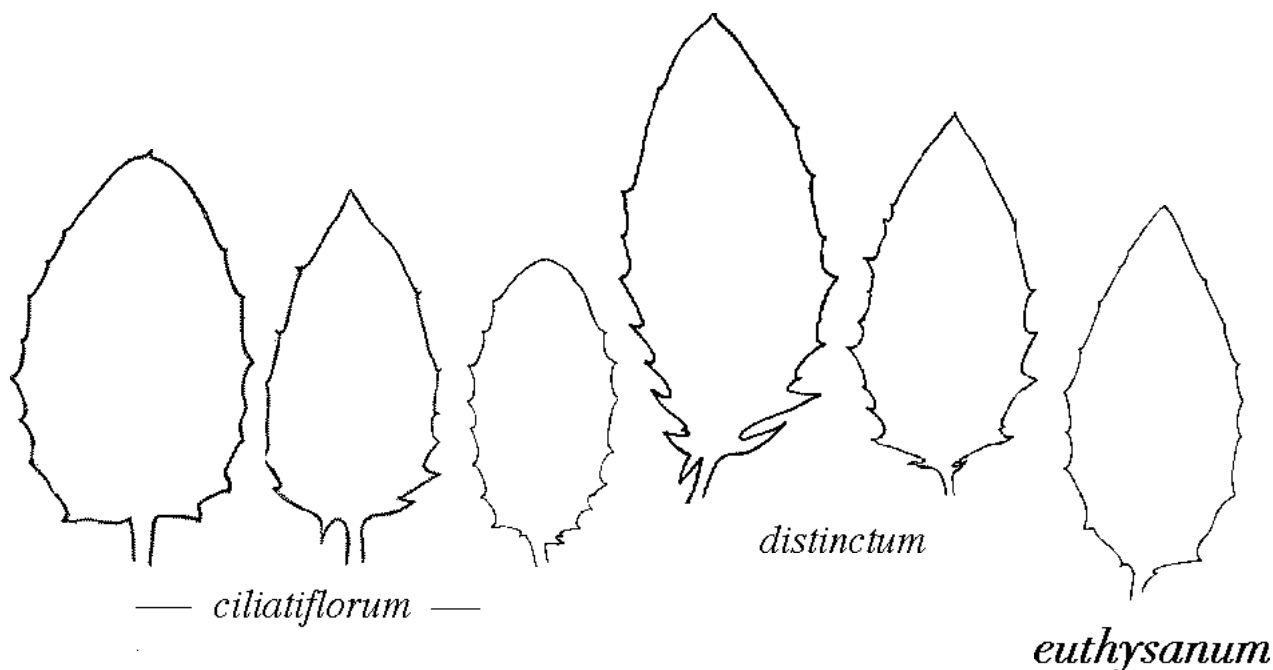
Ingående arter kännetecknas av något tjocka, ± brett elliptiska, sällan lilaanlupna men ofta tätt håriga blad med rundad–vigglig bas, ± breda gröna skaft och oftast ± trubbig spets, grund–medeldjup och ± likstor men f.ö. varierande tandning som dock nästan aldrig fortsätter ned på bladskaften. Holkfjällen är relativt breda och trubbiga med välutvecklad spetstofs och är klädda av täta–hopade, ofta medellånga men mycket grova och storknappiga glandler och 0–glesa mörka hår samt stjärnhårsludd som är ± koncentrerat till holkfjällens kanter. Krontänderna är ofta tätt cilierade. Vissa hithörande arter har drag som synes indikera ett släktskap med klippfibblorna *H. sect. Oreadea* och flera av arterna föredrar uppenbart relativt torra och solöppna växtplatser, men artgruppen är svår att avgränsa.

47. *H. aethocranum* (Dahlst. ex Zahn) Johanss. & Sam. – korpfibbla

Blad: gröna, jämnt korthåriga. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, smaltrubbiga, nästan sotsvarta. *Holkglandler*: hopade, medellånga, svarta. *Holkhår*: få, knapt medellånga, ± helsvarta. *Holkstjärnhår*: ± 0 (mycket sparsamt längs de yttre fjällens kanter). *Holkskaft*: med täta korta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med korta, slankiga men föga utspärrade grenar och kort akladium. *Utbredning*: Salfjället, Löskesvålen på Lillfjäten och Storsäteren på Grövlan i Idre. [Hrj]

aethocranum

48. *H. ciliatiflorum* Pugsley – ögonfransfibbla

H. ciliatum (Almq.) Dahlst.

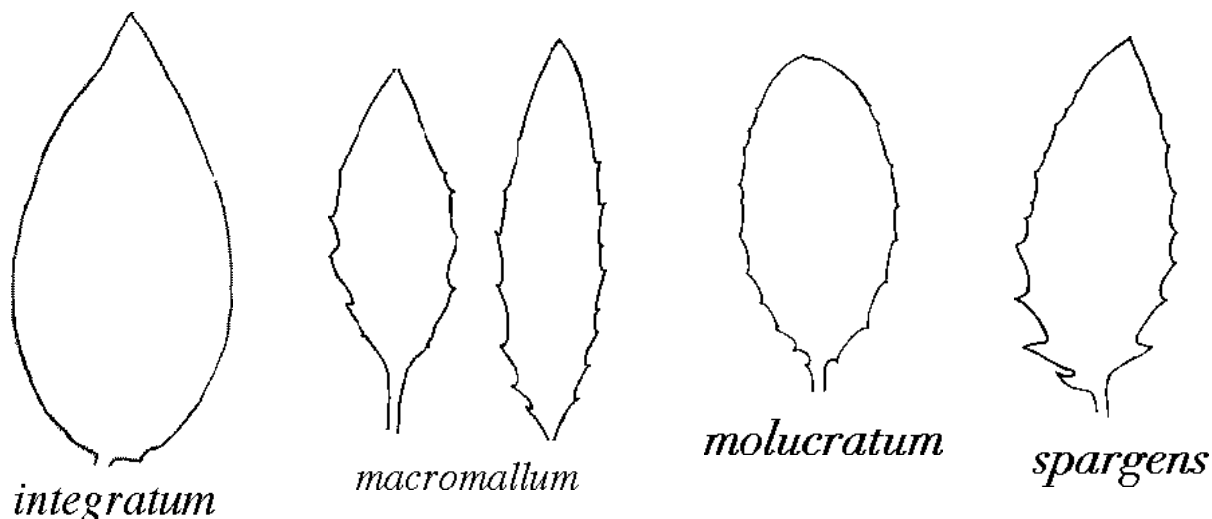
Blad: tjocka, blågröna, vid pressning nästan alltid missfärgade i gult och brunt, med \pm brett vingat skaft, tätt och långt styvhåriga och kanthåriga, någon gång med \pm hjärtlik bas; unga outvecklade blad och skaft med tät borstig hårragg. *Stjälkblad*: 0–1, \pm tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, \pm brett trubbiga, brunsvarta–grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, korta–medellånga, grova och storknappiga, gulbruna. *Holkhår*: glesa–rikliga, korta, tunna, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – rikligt, otydligt samlat längs fjällkanterna till breda och dåligt avgränsade luddband; spetstofs yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och 0–få hår. *Märke*: glest prickigt – rent gult. *Kronbräm*: tätt och långt cilierat. *Korgställning*: täml. variabel men ofta nästan enkel med mycket grova, starkt utspärrade men föga krökta grenar och kort akladium. *Övrigt*: En fristående men till bladformen täml. variabel art kännetecknad av borsthåriga blad, ljus märke, ljusa glandler och långt cilierat kronbräm. Närmar sig såväl habituellt som i sitt val av växtplats de bredbladiga klippfibblorna inom *H. oreades/schmidtii* agg. vilka dock i Sverige är ytterst sparsamt företrädda. *Utbredning*: 4 lokaler i Stora Skedvi vilka utgör artens kända nordgräns. [Bl–Up1]

49. *H. distinctum* (Stenstr.) Dahlst. – särfibbla

Blad: tunna, mörkgröna, tätt, jämnt och \pm långt håriga, med nedåt \pm brett vingat skaft, de inre ofta med sylvassa på skaftet nedlöpande tänder, ofta något veckade. *Stjälkblad*: 1–2, \pm tätt stjärnhåriga, till formen lika rosettbladen. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, flertalet bredtrubbiga men de inre hastigt hopdragna till en kort vass spets, mörkt olivgröna. *Holkglandler*: tätt hopade, mest medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, åtm. nedom mitten \pm jämnt spritt, uppåt \pm koncentrerat till fjällens kanter; spetstofs föga framträdande. *Holkskaft*: med mycket täta glandler. *Märke*: \pm svart. *Kronbräm*: \pm kalt. *Korgställning*: sammansatt bäggrenig med grova utspärrade grenar och oftast kort akladium. *Övrigt*: Utmärkande för denna art är bland annat påfallande stora holkar med breda fjäll och långa strålblommor. *Utbredning*: Sävsbyn i Säfsnäs. [Dls–Vsm]

50. *H. euthysanum* Johanss. – stickfibbla

Blad: mörkgröna, tjocka, tätt långhåriga, mycket fint men vasst och \pm såglik utdandade. *Stjälkblad*: 1–2, det nedre ofta mycket stort, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, mycket breda, jämnt avsmalnande, \pm brett trubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, medellånga–långa, bruna–svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs fjällkanterna. Spetstofs tät och yvig nedlöpande. *Holkskaft*: med mycket täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med grova, starkt utspärrade, ibland flocklikt anordnade, bågböjda grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från 17 lokaler i de centrala delarna av landskapet.

51. *H. integratum* (Dahlst. ex Stenstr.) Dahlst. – äggfibbla

Blad: gräsgröna, tätt och ± långt håriga, hos frodvuxna individ buktbräddade men annars helbräddade, med medelbreda, skaft som liksom stjälkbasen ibland är lilaanlupna. *Stjälkblad*: (1–) 2 (–3), äggrunda–brett lansettlika med ± kort utdragen spets, ± helbräddade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, ± smaltrubbiga, relativt ljus olivgröna. *Holkglandler*: tätt hopade, medellånga, grova, med stora brunsvarta knappar. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± rikligt bildandes tydliga, inåt något oskarpt avgränsade, luddränder längs fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad och långt nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: svart. *Kronbräm*: kalt. Kronblad relativt korta. *Korgställning*: sammansatt och ofta mycket mångkorgig med starkt utspärrade och bågböjda, ofta påfallande klena grenar samt kort akladium. *Utbredning*: 26 lokaler och glest spridd över nästan hela landskapet. [Sm–Jmt]

52. *H. macromallum* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. – tossåsfibbla

H. murorum ssp. *epopsium* Dahlst. ex Zahn

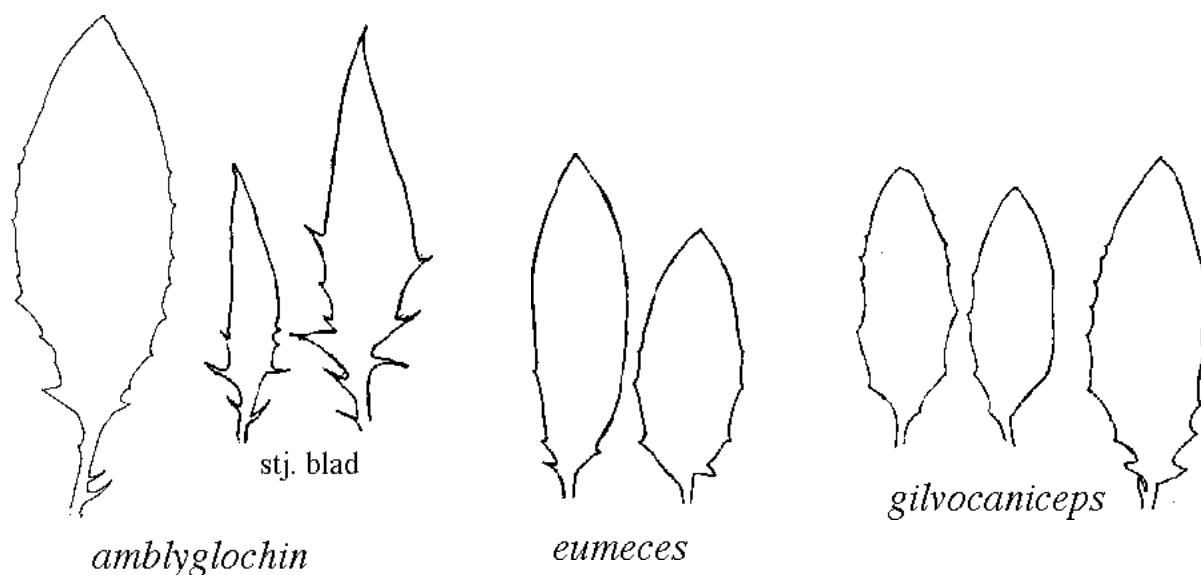
Blad: gröna med påfallande tydligt framträdande nervatur, jämnt och tätt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, smalt lansettlika, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10 mm, breda, ± brett trubbiga. *Holkglandler*: täta, knapt medellånga, klena och ± krusiga, svarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad och tydligt nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och glesa hår. *Märke*: glest prickigt – nästan rent gult. *Kronbräm*: kort men tätt cilierat. *Korgställning*: sammansatt med måttligt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Utbredning*: 10 lokaler i Malung, Lima, Transtrand och Idre. [Hls–Jmt]

53. *H. molucratum* Johanss. & Sam. – ärnäsfibbla

Blad: mörkt blåaktigt gröna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, tätt stjärnhåriga, smalt lansettlika, tätt och vasst fintandade. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, mest smaltrubbiga, svartaktigt olivgröna. *Holkglandler*: täta–hopade, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga–långa, till över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: främst nedom mitten täml. rikligt spritt. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka hår. *Märke*: ± rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade, nästan raka grenar och kort, ofta sidoriktat akladium. *Utbredning*: Endast känd från Ö. Ärnäs (1918) och Hisåsen (2007) i Lima.

54. *H. spargens* Sam. – nordlig sågfibbla

Blad: blåaktigt mörkgröna, ibland blålila anlupna, gleshåriga, med breda skaft. *Stjälkblad*: 1, brett lansettlikt, vanligen nästan till spetsen tätt tandat, ± tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, mycket breda, ± brett trubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, oliklånga, mest medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs ± otydlig. *Holkskaft*: med mycket täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: ± cilierat. *Korgställning*: sammansatt med grova, ± starkt utspärrade men nästa raka grenar och kort akladium. *Övrigt*: Snarlik den sydligare *H. neoseratifrons* men skild genom stjärnhåriga stjälkblad, cilierade krontänder och holkfjäll ± utan spetstofs. Ävenledes lik 39. *H. osmundaceum* även om denna inte har fullt så breda holkfjäll samt kala krontänder. *Utbredning*: Endast känd från Solvarbo i Gustavs samt Tingsvallen och Ängarna i Säter (1904–13).

55–72 *H. sparsidens* agg.

Ingående arter kännetecknas av elliptiska–omvänt äggrunda, ofta tätt håriga blad med \pm vigglik–killik bas men ofta \pm bred och rundtrubbig spets. Bladtandningen är karakteristiskt mycket oregelbunden och grov, grund–medeldjup, likstor och utspärrad och fortsätter ibland ned på bladskäften. Stjälkbladen är ofta \pm tätt stjärnhåriga på undersidan. Holkfjällen är minst medelbreda och klädda av täta–hopade, minst medellånga glandler, 0–glesa mörka hår samt varierande mängd stjärnhårsludd som är \pm ojämnt spritt och vanligen inte begränsat till holkfjällens kanter. Kronändarna är kala eller cilierade.

55. *H. amblyglochin* (Sam.) Sam. – svansfibbla

Blad: gräsgröna, tätt håriga med tätt långhåriga skaft, de yttre relativt breda och \pm fint tandade men innåt i rosetten hastigt smalare och allt djupare smaltandade–flikiga. *Stjälkblad*: 1–2, ej stjärnhåriga, lansettlika med lång och smal (jämnt avsmalnande) triangulär spets och nedom mitten med långa smala sylflikar. *Holkfjäll*: 10 mm, medelbreda, smaltubbiga–kortspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga, grova, brun–gulknappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: sparsamt men tydligt längs de basala fjällkanterna eller närmast basen \pm spritt; spetstofs \pm otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade bågböjda grenar, ofta flocklikt sammandragen; akladium kort. *Övrigt*: Lik arter i *H. canipes* agg. men utmärkt av det mycket smalt och vasst djupflikiga stjälkbladet samt relativt vasst och regelbundet tandade rosettblad. *Utbredning*: 6 glest spridda lokaler och saknas endast i sydvästra delen av landskapet, dock är det möjligt att det är flera helt lokala men snarlika arter som klumpats ihop under detta namn. [Up]

56. *H. eumeces* Johanss. – skinkfibbla

H. contracticeps Dahlst. ex Johanss. & Sam.

Blad: mörkgröna, tätt håriga, med \pm brett vingat skaft. *Stjälkblad*: 1–3 (oftast 2), föga stjärnhåriga, smalt elliptiskt lansettlika, ofta med några trådsmla flikar nära basen. *Holkfjäll*: 10–11 mm, täml. breda, \pm bredtrubbiga–smaltubbiga, blankt grönsvarta. *Holkglandler*: täta, medellånga, \pm brunsvarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna eller närmast basen \pm spritt; spetstofs \pm 0. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: \pm kalt eller glest cilierat. Kronbladen är korta och även på fullt utslagna holkar snett uppåtriktade och korgarna därigenom \pm trattlika. *Korgställning*: med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: *H. contracticeps* har av mig tidigare betraktats som en hagfibbla men hör nog med sina glest ställda långskaftade stjälkblad och \pm kandelaberlika korgställning ändå bättre bland skogsfibblorna (ursprungligen beskriven som en sådan!). Dessutom förefaller mig nu *H. contracticeps* vara oskiljbar från den mer östliga typ som går under namnet *H. eumeces* varför de två här förenats. *Utbredning*: 26 lokaler och glest spridd över nästan hela landskapet. [Vrm–Hrj]

57. *H. gilvocaniceps* Johanss. – gulgrå fibbla

Blad: gulaktigt ljusgröna, ovan nästan kala men undertill och på de smala och ofta lilafärgade skaften tätt långhåriga, de inre bladen undertill även stjärnhåriga. *Stjälkblad*: 1–2, smalt elliptiska – rundat

lansettlika, tätt filtartat stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, medelbreda, jämnt avsmalnande till en kort vass spets, olivgröna. *Holkglander*: hopade, knapt medellånga men grova, gulbrunnknapiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, nästan jämnt spritt (något rikligare mot fjällkanterna) och med mycket tät och yvigt nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: rent honungsgult. *Kronbräm*: tätt men kort cilierat. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar och ofta mycket kort akladium. *Övrigt*: En synnerligen särpräglad art som inte liknar något annat! *Utbredning*: 45 lokaler och spridd i nästan hela landskapet. [Vrm, Hls]

58. *H. gripharium* Johanss. – gripfibbla

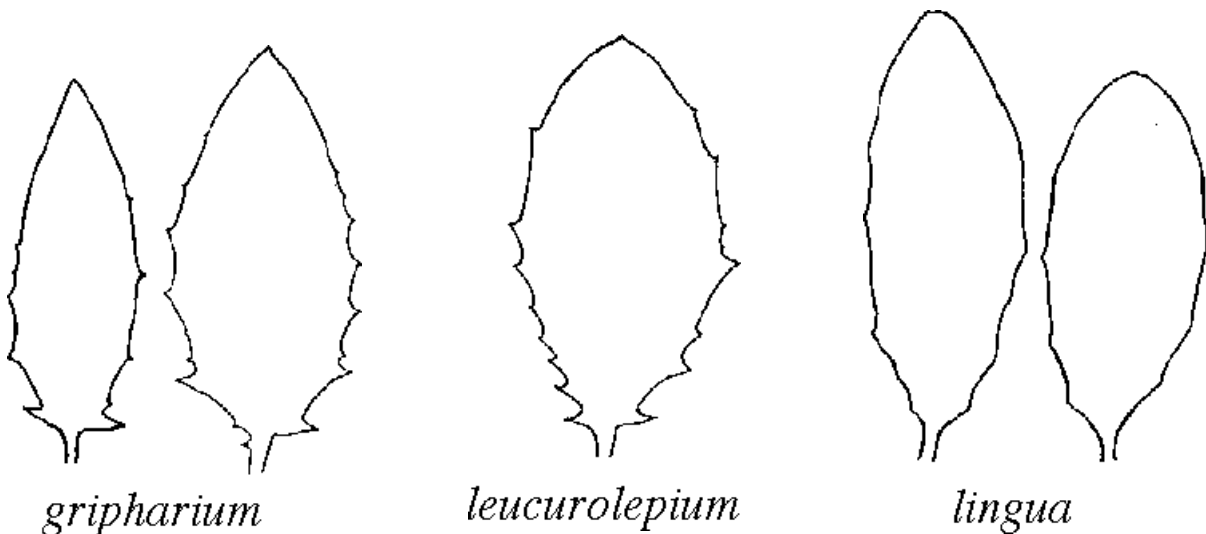
Blad: mörkgröna, jämnt håriga, ± smalskaftade. *Stjälkblad*: 1–2, tätt stjärnhåriga, smalt triangulära–lansettlika, med ± utdragen spets. *Holkfjäll*: 11–12 mm, knapt medelbreda, kortspetsiga, mörkt olivbruna. *Holkglander*: hopade, långa och ± spensliga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, bildandes breda men glesa och dåligt avgränsade luddband längs fjällkanterna, därtill åtminstone närmast basen ± jämnt spritt. Spetstofs yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: smal, ofta flocklik, med måttligt utspärrade och böjda grenar samt ± långt akladium. *Utbredning*: 20 lokaler och spridd i nästan hela landskapet. [Hls]

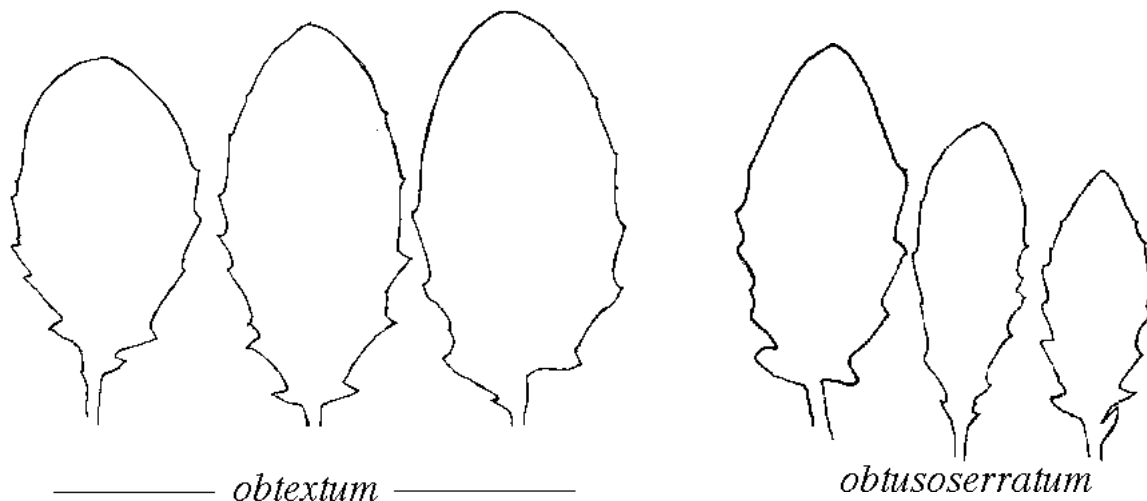
59. *H. leucurolepium* (Dahlst. & Enander ex Zahn) Dahlst. & Enander ex Johanss. – vitsvansfibbla

Blad: gröna, glest håriga. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 12 mm, smala, utdraget kortspetsiga, grönsvarta men med ljusare spetsar som i knopp skjuter långt över de utslagna blommorna. *Holkglander*: täta, oliklånga, delvis långa och krusiga, svarta. *Holkhår*: enstaka–talrika, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs gles men ± långt nedlöpande. *Holkskaft*: med ± glesa glandler och enstaka hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: båggrenig med starkt utspärrade grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Idreberget i Idre. [Hrj]

60. *H. lingua* Dahlst. ex Johanss. – tungfibbla

Blad: ljus gulaktigt gröna, tätt men kort mjukhåriga, med brett trubbig eller t.o.m. grunt urnupen spets. *Stjälkblad*: 1–2, smalt elliptiska, ± helbräddade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 7–9 mm, breda, smaltrubbiga, mörkt olivgröna med påfallande breda ljusare och nakna kanter. *Holkglander*: täta, mest medellånga, klena, gulbruna. *Holkhår*: få–rikliga (mest på centralholken), medellånga, nästan helmörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs de basala fjällkanterna och närmast basen ± jämnt spritt. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: mycket tät med korta, utspärrade och ± bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: En genom sin bladform och de mycket små och tätt sammanträngda holkarna tämligen karakteristisk art även om mängden hår på holkarna varierar inom ganska vida gränser såväl mellan som inom individ. *Utbredning*: Isala i Svärdsjö (1893–1912) vilket är artens sydvästligaste kända förekomst. [Hls–Jmt]

61. *H. obtextum* Dahlst. – dimfibbla

H. patale var. *limbosum* Johanss.

Blad: tunna, ljusgröna, jämnt och tätt korthåriga. *Stjälkblad*: 1, tätt stjärnhårigt, oftast smalt lansettlikt och ej sällan med smala, nämast trådformigt utdragna flikar. *Holkfjäll*: ca 10 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga–långa, grova, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt, främst som breda luddband längs fjällkanterna men ej begränsat till dessa utan åtminstone mot holkbasen ± jämnt spritt. Spetstofs tät och yvig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt eller ibland glest cilierat. *Korgställning*: kandelaberlik med utspärrade bågböjda grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: En tämligen variabel och i främst norra Norrland mycket vanlig art som sannolikt omfattar flera olika men snarlika och ännu otillräckligt utredda former. De former som förekommer vid artens sydgräns i Dalarna är varken fullt identiska med de nordligare formerna eller sinsemellan helt lika. Kan likna 63. *H. perlaxum* vilken dock har alla blad brett grovtandade (hos *H. obtextum* är de inre bladen och stjälkbladet normalt ± syltandade), hos frodiga exemplar med på skaftet nedlöpande flikighet. *Utbredning*: 30 lokaler i västra halvan av landskapet från artens kända sydgräns i Malung. [Hela Norrland]

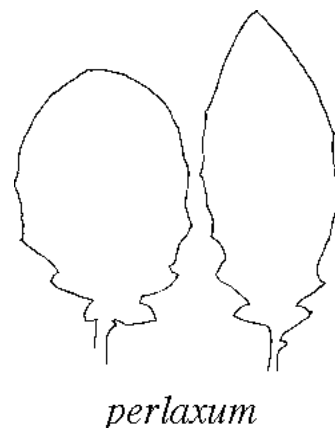
62. *H. obtusoserratum* Omang – vågfibbla

Blad: mörkgröna, ofta violettanlupna, jämnt håriga, medelbrett skaftade. *Stjälkblad*: (1–)2, smalt äggrunda – lansettlika, ± tätt stjärnhåriga, ofta asymmetriska. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, smaltrubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: tätt hopade, spensliga, mycket långa, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: närmast basen täml. rikligt och ± jämnt spritt (oftast något rikligare mot fjällkanterna), f.ö. ± 0; spetstofs däremot oftast välutvecklad. *Holkskaft*: med mycket täta glandler. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt, mångkorgig, ofta något flocklik, med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*. Kan likna 67. *H. scioides* men skild genom mindre holkar vars fjäll alla är trubbiga och de flesta försedda med en välutvecklad spetstofs. *Utbredning*: 12 lokaler i södra och västra delarna av landskapet. [Dls–Vsm]

63. *H. perlaxum* Johanss. – grovtandad fibbla

Föga skild är Var. *obtusidens* (Dahlst. ex. Johanss. & Sam.) Johanss. & Sam.

Blad: mörkgröna, ibland violettanlupna, jämnt håriga, med gröna, medelbreda skaft. *Stjälkblad*: 1–2, lansettlika, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, smaltrubbiga (de inre ± spetsiga), svartgröna. *Holkglandler*: hopade, medellånga, mycket grova, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: rikligt, främst läng fjällkanterna med breda luddband men därtill åtm. mot holkbasen spritt även på fjällens ryggar. Spetstofs yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: ± cilierat (knappast alls hos var. *obtusidens*). *Korgställning*: täml. gles med starkt utspärrade men måttligt böjda grenar och oftast kort akladium. *Övrigt*: Kan vara lik 40. *H. patale* vilken dock har sparsammare stjärnluddiga holkar med smalare fjäll och sotsvart märke. Mest närstående är dock troligen 68. *H. sparsidens* som är habituell

snarlik men skild genom \pm håriga holkar. Var. *obtusidens* avviker främst genom smalare, grundare tandade blad och är troligen bara en ståndortsmodifikation. *Utbredning*: 18 spridda lokaler men saknas i de nordvästligaste socknarna. [Vrm–Mpd]

64. *H. polycampylum* (Dahlst. ex Zahn) Johanss. & Sam. – bågfibbla

Blad: gröna, \pm jämnt håriga, med smala, ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 1–2, smalt lansettlika, oftast djupt asymmetriskt flikiga, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, mest smaltrubbiga men de innersta vass-spetsiga–sylformiga. *Holkglandler*: täta, medellånga, \pm grova svarta. *Holkhår*: rikliga, mest korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt, främst längs de basala fjällkanterna men närmast basen även \pm spritt. Spetstofs \pm välutvecklad och långt nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och glesa hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: tätt men kort cilierat. *Korgställning*: gles och nästen enkel med långa, \pm bågböjda grenar och långt akladium. *Utbredning*: 15 lokaler i Transtrand, Idre och Särna. [Hrj]

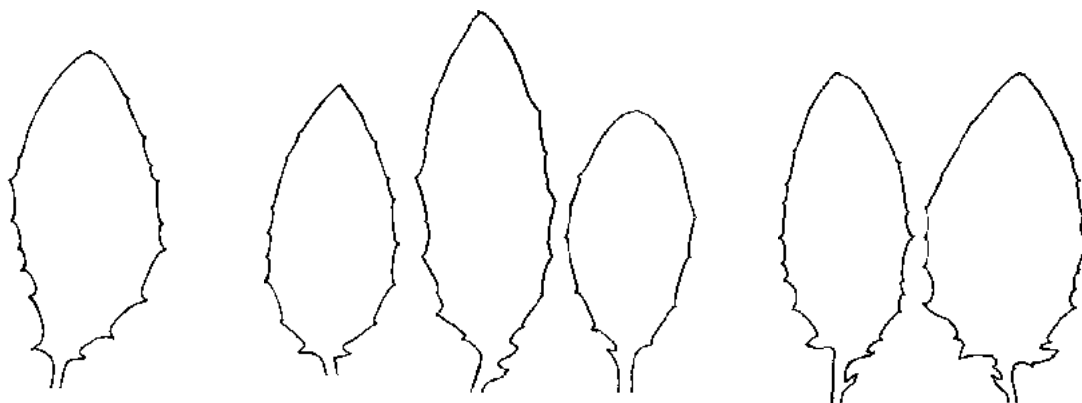
65. *H. praetusum* Johanss. & Sam. – nystfibbla

Blad: gröna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, elliptiskt lansettlika, \pm asymmetriskt grovflikiga, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–10 mm, breda, \pm brett trubbiga. *Holkglandler*: måttligt täta, långa och \pm krusiga, svarta. *Holkhår*: \pm enstaka, medellånga, \pm helsvarta. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs främst de basala fjällkanterna (eller närmast basen \pm spritt). Spetstofs yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt men oregelbundet sammansatt med tunna, korta, ibland flocklikt anordnade, starkt utspärrade men raka grenar och kort akladium. Hos frodiga individ nästan som ett klotformigt nystan av sammangyttrade korgar. *Utbredning*: Endast känd från Limberget (1918–29), Oxbergets fåbodar (1929), Hållan (2007) och mellan Vardgaveln och Garmtjärnsklittarna Lima (2007).

66. *H. pseudoincrassans* Johanss. – gunnarfibbla

H. gunnarii (Zahn) Johanss. – *H. ovatifrons* Johanss.

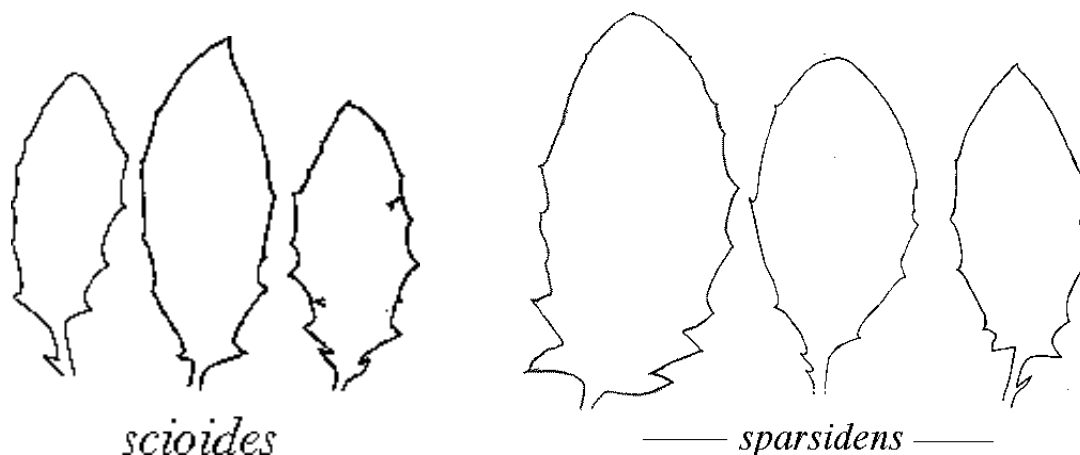
Blad: mörkgröna, något tjocka och blanka, ibland blålila anlupna, jämnt håriga, med täml. smala, ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 0–2, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, breda, de yttre och mellersta \pm brett trubbiga men de inre är vasst triangelspetsiga, mörkt olivbruna. *Holkglandler*: täta, medellånga, grova, ofta \pm ljusknappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med \pm täta glandler. *Märke*: nästan rent gult – \pm glest prickigt. *Kronbräm*: \pm kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade, nästan raka grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: En problematisk och variabel art som nog snarast är en slaskgrupp för ett flertal relativt snarlika mycket sällsynta former av vilka vi ännu har så sparsamt material att det är omöjligt att avgöra vilka karaktärer som skulle kunna användas för att skilja dem åt. Mycket lik 134. *H. stenstroemii* men med ljusare holkglandler och märke samt med ett bladsnitt som mer erinrar och 68. *H. sparsidens*. Den ursprungliga *H. gunnarii* har en mer sydvästlig utbredning (beskriven från Vsm) men jag kan inte finna några hållbara skiljekaraktärer mellan denna och typen för *H. pseudoincrassans* (från Medelpad). Den form som förekommer i Transtrand avviker från typen för arten genom välutvecklade spetstofsar på holkfjällen men förefaller i allt övrigt helt identisk. *Utbredning*: 8 spridda lokaler. [Vsm–Mpd]

polycampylum

praetusum

pseudoincrassans

67. *H. scioides* (Johans) Johanss. – skuggfibbla

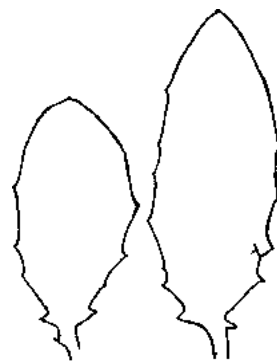
Blad: tjocka, mörkgröna, ± jämnt håriga, till formen tämligen variabla men alltid mycket glest och grovt tandade (ibland med blott någon enstaka tand eller rent av helbräddade), ibland med på skaftet nedstigande tänder. *Stjälkblad*: 1–2, ± tätt stjärnhåriga, triangulärt lansettlika, grovt och djupt tandade. *Holkfjäll*: 11–13 mm, breda, kort vass-spetsiga, de innersta ± sylspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: tätt hopade, långa men klena, ± krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, nedom mitten ± jämnt spritt. Spetstofs tydlig eller endast på vissa fjäll välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med ± starkt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Jämför 62. *H. obtusoserratum* och 69. *H. steloides* som kan vara snarlika! *Utbredning*: 86 lokaler och relativt vanlig i hela landskapet. [Nrk–Jmt]

68. *H. sparsidens* Dahlst. – spretfibbla

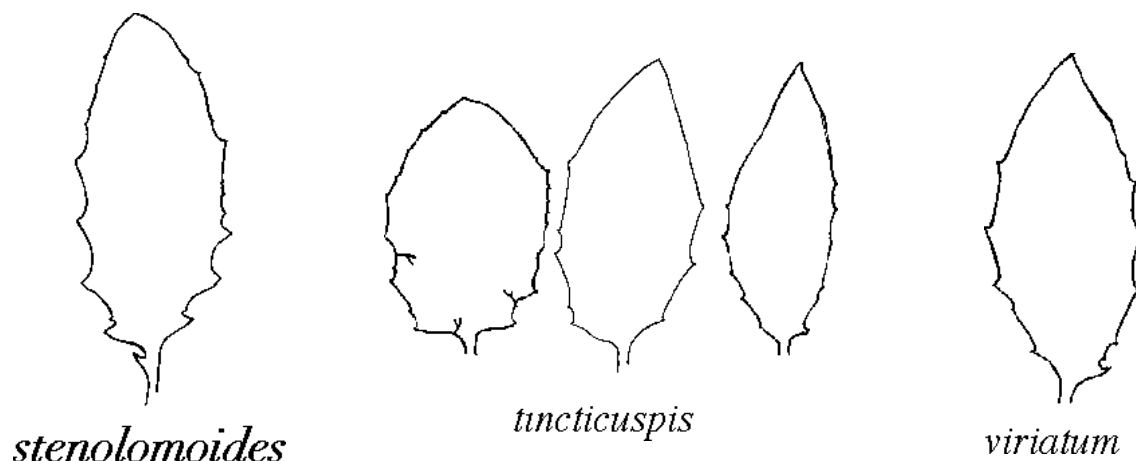
Blad: gulgröna, tjocka, ± jämnt långhåriga och med breda, tätt långhåriga skaft. *Stjälkblad*: 1–2, brett lansettlika–elliptiska, ± tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 12 mm, medelbreda med långt och smalt utdragen ± trubbad spets, svartaktigt olivgröna. *Holkglandler*: täta–hopade, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: enstaka–glesa, medellånga–långa, ± helmörka (sällan 0). *Holkstjärnhår*: ± sparsamt – täml. rikligt, mest längs fjällkanterna men vanl. ej begränsat till dessa (mot basen ofta ± jämnt spritt); därtill med välutvecklad spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glesare–tätare prickigt. *Kronbräm*: ± kalt. *Korgställning*: nästan rakgrenig med måttligt utspärrade grenar och mest medellångt akladium, ibland flocklikt sammandragen. *Övrigt*: Kan lätt förväxlas med arter i *H. canipes* agg. men skild från dessa genom rikligare stjärnluddiga holkar, glesare tandade, tjockare och trubbigare blad samt undertill tätt stjärnhåriga stjälkblad; se vidare kommentar under 80. *H. canipes*. *Utbredning*: 23 lokaler i landskapets sydligaste del (nordligast i Svärdsjö). [Nästan hela Götaland och Svealand]

69. *H. steloides* Johanss. – liten skuggfibbla

Blad: tjocka, kortskaftade, mörkgröna, ibland violettanlupna, jämnt håriga med tätt långhåriga skaft. *Stjälkblad*: 1–2, lansettlika–dolkformiga och asymmetriskt fåtandade, ± tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, breda, de yttre ± brett trubbiga men de inre vasst kortspetsiga, brunsvarta. *Holkglandler*: hopade, grova, oliklånga men mest medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: nedom mitten täml. rikligt men ojämnt spritt, oftast rikligast längs fjällkanterna men ej begränsat till dessa och ibland ± jämnt spritt. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: ± kalt eller otydligt cilierat. *Korgställning*: med grova, starkt utspärrade och bågböjda grenar samt oftast mycket kort akladium. *Övrigt*: Skild från 67. *H. scioides* genom mindre holkar med något kortare beklädnad samt vanligen mycket kort akladium men jag är osäker på om dessa skillnader verkligen är tillräckligt konstanta för att upprätthålla två skilda arter. *Utbredning*: Endast känd från 12 lokaler i Älvdalen och socknarna norr om Siljan.

steloides

70. *H. stenolomoides* Johanss. & Sam. – rambutanfibbla

Blad: gulgröna, tätt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, långsträckt lansettlika – linjära, kort tillspetsade, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, utdraget smaltrubbiga–kortspetsiga, grönsvarta – nästan svarta. *Holkglandler*: hopade, klena, påfallande oliklånga, delvis långa och krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs främst de basala fjällkanterna eller närmast basen jämnt spritt. Spetstofs ± 0, men med spridda långa ullhår längs de övre fjällkanterna. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda, ibland flocklikt anordnade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Liknar ganska mycket 134. *H. stenstroemii* men holkfjäll smalspetsiga och med klenare glandelbeklädnad. *Utbredning*: Endast känd från 14 lokaler i Älvdalen, Lima och Transtrand.

71. *H. tincticuspis* Johanss. – rödtoppad fibbla

Blad: gräsgröna, ibland violettanlupna, jämnt håriga, långskaftade, ofta något vågiga–veckade. *Stjälkblad*: 1–2, elliptiskt lansettlika, uddtandade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, knapt medelbreda, vasst triangelspetsiga, grönsvarta men i spetsen nästan alltid rödanlupna. *Holkglandler*: hopade, korta, brunsvarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± rikligt längs fjällkanterna. Spetstofs gles men yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glest prickigt – nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt (hos typen) eller kort cilierat. *Korgställning*: sammansatt båg- och spärrgrenig, ibland flocklikt hopdragen, med ± kort akladium. *Övrigt*: En föga särpräglad art som dock utmärks av de nästan unikt rödspetsade holkfjällen. *Utbredning*: Lenåsen, Osmundsberget, Silverberget och kyrkbyn i Boda. [Vrm]

72. *H. viriatum* Johanss. & Sam. – kraftfibbla

Blad: tunna, något blåaktigt gröna, ibland violettanlupna, ± jämnt håriga men med korta och breda, tätt långhåriga skaft och ryggnerver. *Stjälkblad*: 1–3 (oftast 2), lansettlika med mycket smal och vass spets, ± tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–12 mm, breda, brett rundtrubbiga, mörkt olivbruna. *Holkglandler*: hopade, medellånga–långa, grova, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs de basala fjällkanterna och närmast basen ± jämnt spritt. Spetstofs ± välutvecklad men ej nedlöpande. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt och oftast bred och mångkorgig, med grova, ± starkt utspärrade och böjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Framstår habituellt som ett mellanting mellan 67. *H. scioides* bland skogsfibblorna och 154. *H. leptogrammum* bland hagfibblorna. *Utbredning*: Endast känd från Nybolet, Skärklitt och Ribbåsen i Älvdalen.

73–74 *H. anfractifolium* agg.

Ingående arter kännetecknas av jämnt håriga, ofta lilaanlupna, ± långsträckt elliptiska blad med vigglik–killik bas och tät och ± djup, dimorf flikighet som ofta fortsätter ned på bladskaften. Holkfjällen är minst medelbreda och ± brett trubbiga, klädda av täta, knapt medellånga glandler och 0–rikliga mörka hår. Korgställningen är tätt sammansatt med utspärrade bågböjda grenar.

73. *H. ancisum* Johanss. – hårlös rivfibbla

Blad: gräsgröna, under vanligen violettanlupna, jämnt håriga, hos frodvuxna individ tätt och ± dimorft grovtandade. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, ± brett trubbiga, brungröna, ofta med brunanlupna spetsar. *Holkglandler*: täta, minst medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt, ojämnt spritt och rikligast längs de basala fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: måttligt båggrenig med medellångt akladium. *Utbredning*: 8 lokaler i Bjursås, Sollerö och Äl. [Gst]

ancisum

74. *H. opaciceps* Johanss. & Sam. – grytnäsfibbla

Blad: långskaftade, mörkgröna, ibland violettanlupna, ± jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1, lansettlikt, ± dimorft sylflikigt, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 8–10 mm, mycket breda, brett trubbiga eller brett triangelspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga men spensliga, ± ljusknappiga. *Holkhår*: 0–enstaka, medellånga, från mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: sparsamt och ± jämnt spritt. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och krökta grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: En mycket egendomlig art som i förstone kan tas som en ren missbildning (mycket små holkar med korta och breda fjäll klädda av ljusa glandler och med ljust märke) men som enligt auktorn skall ha uppträtt i ganska stor mängd på den enda kända lokalen. *Utbredning*: Endast känd från Åsbo i Grytnäs (1911).

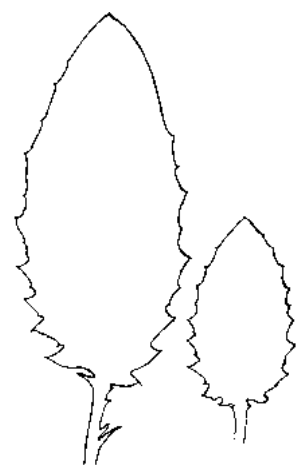
opaciceps

75–78 *H. mallopodum* agg.

Ingående arter kännetecknas av äggrunda–elliptiska, tätt och långt håriga blad med tät ± dimorft tandning som ibland fortsätter ned på bladskaftet samt holkfjäll klädda av täta–hopade glandler.

75. *H. carcarophyllum* Johanss. – hajtandsfibbla

Blad: mörkgröna, ofta lilaanlupna, liksom stjälkens nedre del tätt och långt mjukhåriga och med tätt ullhåriga skaft, de yttre vanligen med ± pillik bas. *Stjälkblad*: 1–2, glest stjärnhåriga, med tätt långhårigt skaft. *Holkfjäll*: 8–10 mm, smala, kort vass-spetsiga, svartgröna, de yttre ± löst anlagda. *Holkglandler*: täta, knapt medellånga, ± brunknappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt, mot basen ± jämnt spritt och filtartat men uppåt ± koncentrerat till fjällkanterna. Spetstofs ± otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kort cilierat. *Korgställning*: ofta flocklikt sammandragen med starkt utspärrade och bågböjda grenar och kort akladium. Primärholken dessutom ofta aborterad. *Övrigt*: Liknar till bladsnittet mycket *H. grandidens* med flera från Centraleuropa införda arter och måhända med ett sådant ursprungfrån, men lätt skild från flertalet förväxlingsarter genom påfallande smala holkfjäll med rikligt och ± jämnt spritt stjärnhårsludd. *Utbredning*: Endast känd från Lenåsens västra sluttning i Boda (1900–51) och Siljansfors i Mora (1923).

carcarophyllum

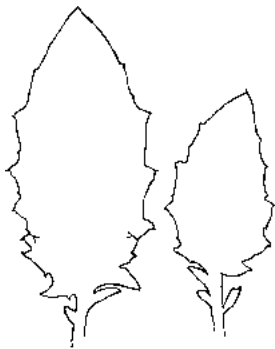
76. *H. mallopodoides* Johanss. & Sam. – ljus tassfibbla

H. mallopodophyllum Johanss. & Sam.

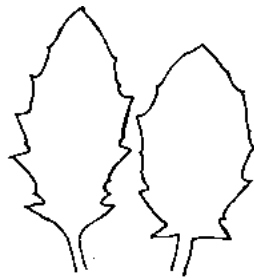
Blad: ljusgröna, ± jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1, tätt stjärnhårigt, elliptiskt med ± utdragen spets. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, smaltrubbiga – kort triangelspetsiga, olivgröna. *Holkglandler*: hopade, medellånga med stora gröngula–gyllengula knappar. *Holkhår*: 0–enstaka, korta, nästan helmörka. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de yttre fjällens kanter. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: ± glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med ± utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från Hormundsberget (1912–18) och Kastarberget (1928) i Transtrand.

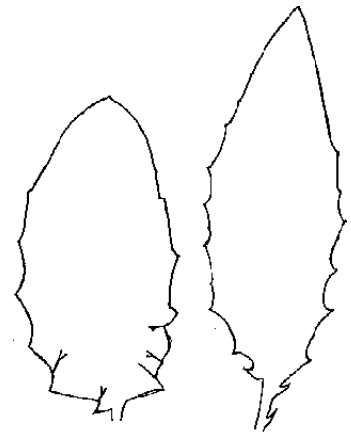
mallopodoides

mallopodum

mundulifolium

camurum

77. *H. mallopodum* Johanss. – tassfibbla

Blad: ljus gröna, liksom skaft och stjälpbas mycket tätt långhåriga. *Stjälkblad*: 1–3, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, ± brett trubbiga, svartaktigt olivgröna. *Holk-glandler*: tätt hopade, långa och krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de basala fjällkanterna och mot holkbasen. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt oftast kort akladium. *Övrigt*: Till bladformen mycket snarlik 88. *H. subterscissum* men utmärkt av tätt långhåriga och stjärnhåriga blad samt hårlösa holkar. Kan även förväxlas med frodiga exemplar av 63. *H. perlaxum* men denna har högst medellång holkbeklädnad och ofta ± spetsiga holkfjäll. *Utbredning*: 36 lokaler och glest spridd i hela landskapet förutom i de nordvästra fjälltrakterna. [Vsm, Gst, Hls]

78. *H. mundulifolium* (Johanss.) T. Tyler – vikarbyfibbla

Blad: mörkgröna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, lansettlika–dolkformiga med utspärrade syltänder vid basen, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, medelbreda, smaltrubbiga, olivgröna. *Holk-glandler*: hopade, mest korta, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, nästan jämnt spritt (något rikligare mot fjällkanterna) och med mycket tät och yvig nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: ± tätt prickigt. *Kronbräm*: tätt men kort cilierat. *Korgställning*: sammansatt med måttligt utspärrade och bågböjda grenar och ofta mycket kort akladium. *Övrigt*: Först beskriven som en varietet av 57. *H. gilvocaniceps* men i alla avseenden utom holkarnas beklädnad mycket olik denna art. Mer lik 44. *H. thysanotum* om än skild genom cilierade krontänder och ± rakgrenig holkställning. *Utbredning*: Endast känd från Vikarbyn vid vägen till Sjurberg i Rättvik (1900).

79–88 *H. canipes* agg.

Ingående arter kännetecknas av ofta påfallande stora och tunna, sällan lilaanlupna, glest – ± jämnt håriga, ± långsträckt elliptiska blad med vigglik–killik bas, grund–djup, mycket oregelbunden, oftast grov och ibland ± dimorf tandning–flikighet som ofta fortsätter långt ned på de medelbreda bladskäften. Holkfjällen är mest medelbreda och klädda av täta–hopade glandler och 0 – ± talrika, mörka eller ± vitspetsade hår. Mängden stjärnhår varierar på holkfjällen men de är alltid begränsade till fjällkanterna och saknas ofta nästan helt liksom spetstofsarna. Krontänderna är oftast kala eller mycket otydligt cilierade och korgställningen är oftast relativt rakgrenig och ofta flocklikt sammandragen.

79. *H. camurum* Johanss. – krumfibbla

H. chloropoeecilum (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss.

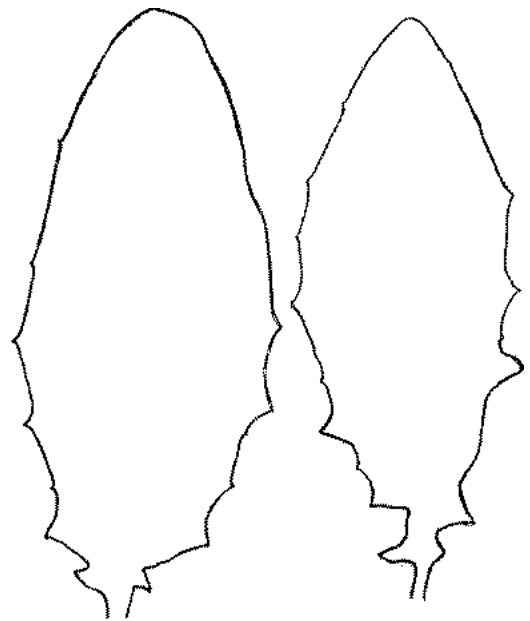
Blad: stora och tunna, ljus gulgröna, ofta violettanlupna, gleshåriga. *Stjälkblad*: 1–2, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–13 mm, medelbreda, smaltrubbiga, påfallande ljus gulgröna. *Holk-glandler*: täta, mest medellånga, svarta. *Holkhår*: få–glesa, korta, till över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs fjällkanterna. Spetstofs ± yvig, välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka hår. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: glest och otydligt cilierat. *Korgställning*: med starkt utspärrade, bågböjda, oftast flocklikt anordnade grenar och ± långt akladium. *Övrigt*: Alls inte olik 80. *H. canipes* men skild genom mer smalspetsade, rikligare stjärnluddiga holkfjäll med yvig och nedlöpande spetstofs samt ± cilierat kronbräm (ofta dock ± omärkligt). *Utbredning*: Silverberget i Boda, Valhalla i Ludvika, Ärteråsen i Ore och Östbjörka i Rättvik. [Hls]

80. *H. canipes* (Almq. ex Stenstr.) Dahlst. – vargfibbla

H. meticeps (Almq. ex. Dahlst.) Dahlst. – *H. murorum* ssp. *fusciceps* Dahlst. ex. Zahn

Blad: stora, gulaktigt gräsgröna, sällan violettanlupna, \pm glest håriga, variabla till form och tandning men alltid \pm asymmetriskt och oregelbundet tandade och ofta med några fria flikar som fortsätter ned på det medelbreda bladskaftets övre del, men sällan eller aldrig med bladlika bihang nedom skaftets mitt. *Stjälkblad*: 1, ej eller glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–13 mm, mörkgröna, bredspetsade, \pm smalt trubbiga, brunsvarta–grönsvarta, ofta påfallande oliklånga med blott få fjäll av full längd; vanl. med holkfjällsliknande fjäll även på holkskäften och som stödblad till korgställningsgrenarna. Holkar påfallande smala och fåfjälliga. *Holkglandler*: täta, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: få–rikliga (ibland endast på primärholken), korta–medellånga, oftast åtm. från mitten vitspetsade (sällan \pm helmörka). *Holkstjärnhår*: \pm sparsamt längs fjällens kanter (ofta som breda, inåt otydligt avgränsade men glesa luddband) eller ibland helt obefintligt. Spetstofs \pm otydlig (eller i vart fall liten och ej nedlöpande, ibland ± 0). *Holkskäft*: med \pm täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: nästan rent gult – (vanligare) \pm tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med måttligt utspärrade, \pm raka ofta flocklikt närmande grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: En av de besvärligare arterna att avgränsa och känna igen och ingår i en stor grupp arter som tillsammans utgör de besvärligaste bland skogsfibblorna. Sannolikt är det som brukats föras hit snarast ett komplex av mycket närstående och svårskilda arter. Typen för arten kommer från Värmland och det värmländska materialet är mycket enhetligt och kännetecknas (till skillnad från vissa hit förda former från andra landskap) av relativt talrika och långt ljus-spetsade hår på holkarna, mörka märken samt tydligt stjärnludd längs holkfjällens basala kanter. Den ras som urskilts under namnet *H. meticeps* kännetecknas i typiska fall av relativt kort beklädda holkar med täta glandler och endast få korta hår samt \pm ljusa märken men skillnaderna i förhållande till typrasen är alltför små och

relativa för att ett urskiljande skall vara möjligt. Dock skild från flertalet förväxlingsarter genom relativt brett trubbad holkfjäll som oftast har relativt talrika hår (gäller typrasen) samt bladskäft helt utan eller endast närmast bladskivan med någon grov fri bladflik. Mycket snarlik är t. ex. 88. *H. subterscissum* vilken dock har fler fria flikar på bladskäften, blott enstaka hår på holkarna, brett rundtrubbiga holkfjäll och något cilierat kronbräm. Se vidare kommentar vid 81. *H. haegerstroemii*. Kan även förväxlas med 85. *H. persimile* men denna har rikligare stjärnhåriga holkar med talrikare vitspetsade hår samt vassare flikighet på de inre bladen och därtill betydligt mindre holkar med blott 9–10 mm långa fjäll, samt med 68. *H. sparsidens* vilken dock kännetecknas av rikligare stjärnhåriga holkar (längs fjällkanterna även i fjällens övre halva och mot basen \pm jämnt spritt), alltid endast få och mörka korta hår på holkfjällen, undertill tätt stjärnhåriga stjälkblad som är tätare håriga och har en fastare konsistens. *Utbredning*: 148 lokaler och en av de vanligaste skogsfibblorna i låglandet men ovanligare i nordvästra delen och saknas helt i fjälltrakterna. [Sk–Mpd]

— *canipes* —

81. *H. haegerstroemii* Dahlst. – hägerströmsfibbla

Blad: gröna, tunna, ibland violettanlupna, jämnt och \pm tätt korthåriga, med på det smala, ibland lilafärgade skaftet långt nedstigande smala tänder. *Stjälkblad*: 0–1, lansettlikt, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–13 mm, knapt medelbreda, vasst kortspetsiga (de innersta sylspetsiga), mörkt grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, medellånga, svarta. *Holkhår*: 0–glesa (oftast enstaka eller endast på primärholken något talrikare), medellånga, \pm helmörka. *Holkstjärnhår*: ± 0 . Spetstofs ± 0 . *Holkskäft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade bågböjda grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Denna art bildar tillsammans med den sydliga *H. subcrassum* och 88. *H. subterscissum* ett komplex av mycket snarlika och relativt vanliga arter vars främsta kännetecken är de tätt, grovt och oregelbundet tandade bladen med på skaftet långt nedlöpande fria tänder. Ingående arter kan vara svåra att skilja åt och borde måhända snarare betraktas som former av en och samma variabla art. Till saken hör att det finns ytterligare former inom komplexet vilka inte fullt överensstämmer med någon av de beskrivna arterna. Utmärkande för *H. haegerstroemii* är emellertid spetsiga holkfjäll helt utan stjärnhår och spetstofs samt med \pm få och \pm

helsvarta hår. Spetsiga holkfjäll har även 85. *H. persimile* men denna har ± tydligt stjärnludd i fjällens kanter och alltid välutvecklad spetstofs, fler, längre och ± vitspetsade hår på holkarna samt nästan svart märke. 88. *H. subtercissum* har däremot ± trubbiga holkfjäll med välutvecklad spetstofs men få hår och nästan inget stjärnludd samt något ljusare märke. Exemplar av samtliga dessa arter kan, om basalbladen är dåligt utvecklade, förväxlas med 80. *H. canipes* och den i Dalarna lokalt utbredda 83. *H. juncinescens*, men dessa har normalt grövre och glesare tandade blad med få eller inga fria tänder på skaften. *Utbredning*: 25 lokaler i landskapets södra halva. [Ög–Gst, men vanligast i Bergslagen]

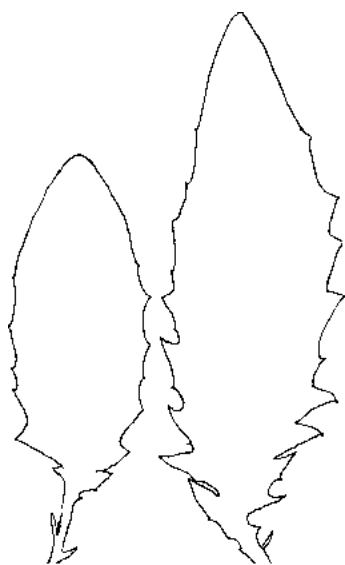
82. *H. ithytomum* Johanss. & Sam. – tvåbladig fibbla

H. malaxatiforme Johanss. & Sam.

Blad: små, mörkgröna, åtminstone delvis med största bredden ovan mitten, mycket oregelbundet tandade och ibland med på skaftet nedstigande tandning, ofta ± smalt lilaskaftade men nästan aldrig violettanlupna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1–3 (oftast 2), smalt elliptiska – omvänt lansettlika, oregelbundet tandade ofta med någon karakteristiskt asymmetriskt förstorad basalflik, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, täml. breda, smaltrubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta–hopade, knapt medellånga, bruna eller svarta. *Holkhår*: enstaka, korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de basala fjällens kanter. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med långa, föga utspärrade men något bågböjda grenar och ± långt akladium, ibland flocklikt sammadrägen. *Övrigt*: Snarlik 84. *H. junciniforme* som dock har spetsiga holkfjäll. Den form från Mora som beskrivits som *H. malaxatiforme* har möjligen något regelbundnare utspärrad bladtandning och tätare korgställning än normal *H. ithytomum* men stjälkbladens form och holkarna är så snarlika hos dessa bägge former att de rimligen bör betraktas som en och samma art. *Utbredning*: 18 lokaler i Bjursås, Mora, Malung, Lima och Transtrand. [Vrm]

83. *H. juncinescens* Johanss. – småkorgig vargfibbla

Blad: gröna, glest håriga, med smala skaft utan eller med blott någon enstaka nedstigande bladflik. *Stjälkblad*: 1–2, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medellånga, smaltrubbiga – kort vass-spetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: få, korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs ± 0. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och krökta grenar samt kort akladium. *Övrigt*: En tveksam art tillhörig den svärbemästrade *canipes*-gruppen. Skild från typiska former av 80. *H. canipes* genom betydligt mindre holkar med kortare och mörkare hår men skulle måhända kunna införlivas som (ännu) en form av denna vittspridda art. Till holkarna dock närmast lik 81. *H. haegerstroemii* men aldrig med så talrika och på skaftet långt nedstigande fria bladflikar som denna. Klina modifieringar av den senare med outvecklade blad torde dock vara mycket svåra att skilja från *H. juncinescens*. *Utbredning*: Endast känd från kyrkbyn, Lenåsen, Silverberget och Västanå i Boda.

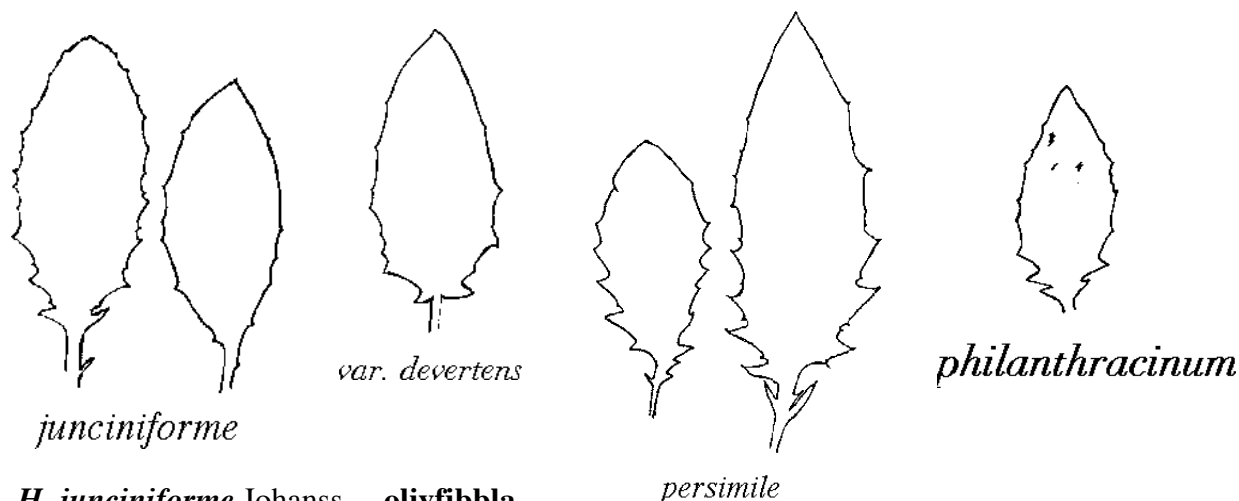
haegerstroemii

ithytomum

juncinescens

84. *H. junciniforme* Johanss. – olivfibbla

Inkl. Var. *devertens* Johanss. & Sam.

Blad: små, mörkgröna, sällan violettanlupna, jämnt och tätt men täml. kort håriga, oftast mycket oregelbundet men grunt och tätt tandade, men ibland mer regelbundet grunt syltandade och någon gång nästan helbräddade, stundom med någon nedlöpande tand på det medelbreda skaftet. *Stjälkblad*: 1–2, lansettlika, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, täml. breda, jämnt avsmalnande, kort men vasst tillspetsade, mörkt klargröna–olivgröna. *Holkglandler*: täta, mest korta men mycket grova, brunknappiga. *Holkhår*: få–glesa, korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: ± 0 el. mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs ± 0. *Holkskaft*: med täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: ± glest prickigt – nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbundet spärrgrenig med högt överskjutande, starkt utspärrade, men ofta nästan raka sidogrenar samt vanligen mycket kort akladium. *Övrigt*: En till bladformen mycket variabel men relativt vittspridd art som jag ännu inte blivit fullt klok på. Var. *devertens* avviker endast genom bladformen där isynnerhet de inre bladen och stjälkbladet har tendens till tvär eller t.o.m. grunt pillik bas och även om den föreligger i ett alltför sparsamt material för att dess status skall kunna säkert avgöras framstår den som föga skild från huvudformen. *Utbredning*: 28 lokaler i nordvästra halvan av landskapet. Var. *devertens* är endast känd från "Olån" i Idre. [Vrm–Jmt]

85. *H. persimile* (Dahlst.) Dahlst. – flikfibbla

Blad: gräsgröna, ofta violettanlupna, syltandade med uddspetsiga tänder som vanligen fortsätter långt ned på det täml. brett vingade skaftet, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt, långsträckt lansettlikt med mycket oregelbunden flikighet. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, kortspetsiga – ± sylspetsiga, mörkt olivbruna – brunsvarta. *Holkglandler*: täta, korta–medellånga, svarta. *Holkhår*: enstaka–glesa, långa, ± kort vitspetsade. *Holkstjärnhår*: sparsamt men tydligt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad och ofta nedlöpande. *Holkskaft*: med ± täta glandler och enstaka–glesa hår. *Märke*: tätt prickigt–svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort–medellångt akladium, ibland ± flocklik. *Övrigt*: Snarlik flera arter i *H. canipes* agg. men skild genom vassare flikig bladbas, smala och vassa fria bladflikar på bladskäften, spetsiga holkfjäll med tydliga om än sparsamma stjärnhår längs kanterna och välutvecklad spetstofs samt relativt talrika och långa hår på holkarna, se vidare kommentar vid 81. *H. haegerstroemii* och 80. *H. canipes*. *Utbredning*: 5 lokaler i den sydligaste delen av landskapet. [Sm–Gst]

86. *H. philanthracinum* Johanss. & Sam. – fiolfibbla

H. philanthracoides Dahlst. nom. nud. (non Omang).

Blad: mörkgröna, ofta fläckiga, något tjocka, tätt mjukhåriga med tätt långhåriga skaft. *Stjälkblad*: 0–1, djupt och oregelbundet flikigt, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, kortspetsiga–sylspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: hopade, medellånga, något kläna, svarta. *Holkhår*: rikliga, korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med ± bågböjda grenar och kort–medellångt akladium. *Övrigt*: En otillräckligt känd art vars placering i denna artgrupp är högst preliminär. *Utbredning*: Stora Lyberget i Malung och Lillfjäten i Idre. [Hrj]

87. *H. pteropodium* Johanss. & Sam. – stegfibbla

Blad: mörkgröna, glest håriga. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: ± täta, korta, brunsvarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: rikligt som breda luddband längs fjällkanterna, mot basen därtill ± spritt på fjällens ryggar. Spetstofs välutvecklad, yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka hår. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt *Korgställning*: oregelbunden med krokig mittaxel och starkt utspärrade bågböjda grenar som i övre delen ofta är flocklikt anordnade samt kort–medellångt akladium. *Övrigt*: En särpräglad art vars placering i denna artgrupp är högst preliminär. *Utbredning*: Endast känd från Vikmanshyttan i Hedemora (1910–18) och nära Valhalla i Ludvika (1918).

pteropodium

88. *H. subterscissum* Johanss. – lofibbla

Blad: mörkgröna, ibland violettanlupna, jämnt håriga, vanligen med långt ned på skaftet nedstigande smala och vassa tänder, oftast påfallande bredspetsade–trubbiga. *Stjälkblad*: 1–2, lansettlika, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–13 mm, mycket breda, ± brett trubbiga–tvärhuggna – brett triangelspetsiga, brunsvarta men i själva spetsen ofta brunrött anlupna. *Holkglandler*: täta–hopade, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt men tydligt längs fjällens basala kanter eller mot basen nästan jämnt spritt. Spetstofs välutvecklad och yvig men ej nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Kronbräm*: tätt men kort och ofta ± omärkligt cilierat. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort akladium; vanligen med holkfjällsliknande stödblad vid grenbaserna. *Övrigt*: En av de svåravgränsade arterna i *H. canipes* agg.; se vidare kommentar vid 81. *H. haegerstroemii*! Från 80. *H. canipes* skild genom på bladskafvet längre nedlöpande och vassare bladflikar samt mer bredtrubbiga holkfjäll med mörkare holkhår och sparsamt stjärnludd som inte är lika tydligt begränsat till fjällens kanter. Cilierna på krontänderna skiljer *H. subterscissum* från alla förväxlingsarter i *H. canipes* agg. men cilierna är få och korta och är inte alltid möjliga att få syn på. Möjligen är *H. subterscissum* en ”slaskgrupp” för flera genetiskt olika om än snarlika kloner med ± lokal utbredning. För detta talar den glesa men vida utbredningen samt att det går att hitta små skillnader mellan nästan samtliga hithörande populationer. *Utbredning*: 33 lokaler och spridd i hela landskapet bortsett från de nordvästligaste fjällområdena. [Dls–Mpd]

subterscissum

89–91 *H. stiptadenium* agg.

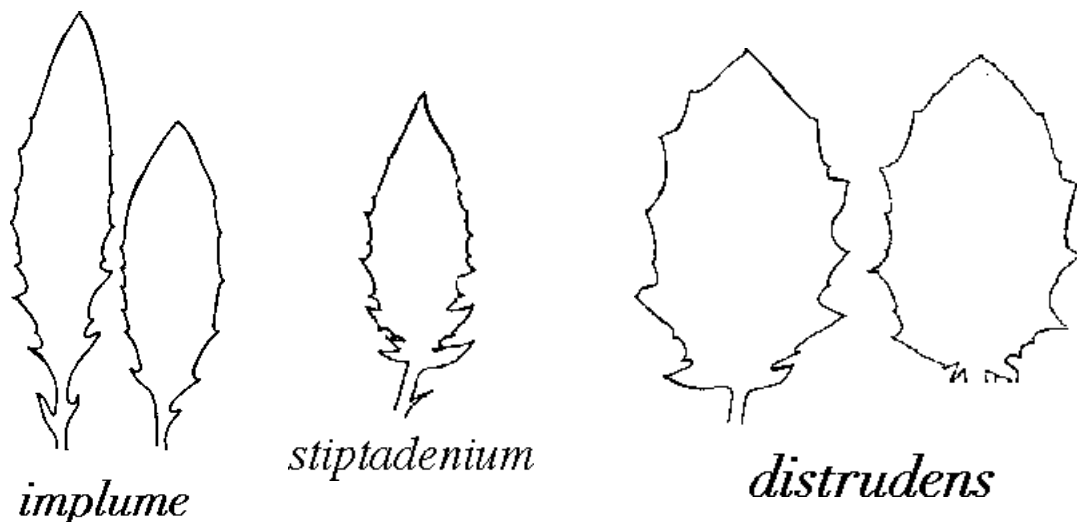
Ingående arter kännetecknas av smalt elliptiska, mycket oregelbundet och ± dimorft tandade blad samt holkfjäll som är ± vasst tillspetsade med nakna spetsar, men f.ö. är tätt klädda av såväl korta glandler som mörka hår (men ± inget stjärnhårsludd). Artgruppen förefaller inskränkt till fjälltrakterna i Sverige.

89. *H. anisolobum* Johanss. & Sam. – oliktdad fibbla

Blad: gröna, tätt långhåriga med långt ullhåriga skaft. *Stjälkblad*: 1–3, triangulärt lansettlika, tätt långhåriga och ± stjärnhåriga och med tätt ullhåriga skaft. *Holkfjäll*: 12–13 mm, breda, ± trubbiga (de inre triangelspetsiga), mörkt olivgröna. *Holkglandler*: hopade, medellånga, grova med stora brunsvarta knappar. *Holkhår*: ± rikliga–täta, långa, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler och glesa hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kort cilierat. *Korgställning*: måttligt båggenig med medellångt akladium. *Övrigt*: Uppenbart närbesläktad med 91. *H. stiptadenium* (och i synnerhet ”*H. stiptadenioides*”) men skild genom bredare och trubbigare holkfjäll med längre och grövre glandelbeklädnad. *Utbredning*: Endast känd från ovan Bompasättern [=Bond-Perssättern] (1917) och Mill-Larssättern (2007) på Hemfjället i Transtrand.

anisolobum

90. *H. implume* Johanss. & Sam. – hakfibbla

Blad: ljus gulgröna, ± kala, de yttre omvänt lansettlika, grovt och buktigt tandade, de inre vass-tandade med på skaftet ± långt nedlöpande flikighet. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, smala, smaltrubbiga, gulaktigt olivgröna. *Holkglandler*: hopade, korta, gulknappiga. *Holkhår*: enstaka, korta, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: ± 0 (mycket sparsamt längs fjällkanterna). Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: tätt sammansatt med täta, korta, ljusknappiga glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och böjda grenar och ± kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från ovan Bompassäteren [=Bond-Perssäteren] på Hemfjället i Transtrand (1917).

91. *H. stiptadenium* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. – blankspetsfibbla

H. stiptadenioides Johanss. & Sam.

Blad: gröna, sällan violettanlupna, tätt och jämnt håriga, ibland med på skaftet nedstigande fria bladflikar. *Stjälkblad*: 1–2, ± tätt stjärnhårigt, smalt ± triangulärt lansettlika, tätt och ± regelbundet dimorft flikiga och ibland med fria trådsmla flikar på skaftet. *Holkfjäll*: 9–10 mm (sällan längre), från bred bas mycket vasst kortspetsiga – ± sylspetsiga, glänsande mörkgröna med en helt naken svartgrön spets. *Holkglandler*: täta, korta, ± ljus gulknappiga. *Holkhår*: ± täta, korta–medellånga, till eller över över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs saknas helt. *Holkskaft*: med täta korta glandler och ± rikliga korta hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. Kronblad korta, som fullt utvuxna < 2 cm långa. *Korgställning*: tätt sammansatt med måttligt utspärrade, nästan raka grenar och ± kort akladium. *Övrigt*: Den form från Bond-Perssäteren på Hemfjället som urskilts under namnet *H. stiptadenioides* har större holkar med längre (11–13 mm) holkfjäll men förefaller f.ö. helt identisk med *H. stiptadenium* och förtjänar knappast att urskiljas. Jämför även 5. *H. brevipilosum* som måhända blott är en form av denna art. *Utbredning*: 52 lokaler och relativt vanlig i de västligaste socknarna. [Vrm–Jmt]

92–96 *H. marginellum* agg.

Ingående arter kännetecknas av ± glest håriga, ofta lilaanlupna, triangulära–äggrunda blad med bred bas som är djupt och oregelbundet men vanligen tydligt dimorft tandade–flikiga med en flikighet som ofta fortsätter ned på bladskaften och därtill ofta vågiga–veckade. Stjälkblad oftast svagt utvecklat. Holkfjäll smaltrubbiga–spetsiga, klädda av täta–hopade knapt medellånga glandler och glesa–täta, mörka eller från mitten ljusspetsade hår. Artgruppen utgör möjligen ett mellanled mellan skogsfibblor och *H. caesiiflorum* agg. bland krattfibblorna.

92. *H. distrudens* Johanss. & Sam. – malungsfibbla

Inkl.: var. *obscuratum* Johanss. & Sam.

Blad: gröna, ofta lilanlupna, glest men långt håriga, djupt och ± dimorft flikiga och vanligen med på skaftet nedstigande fria flikar eller bladlika bihang. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga, triangulärt äggrunda med långt utdragna sylsmala flikar. *Holkfjäll*: 9–10 mm, smala, kort vass-spetsiga, mörkt brungröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, medellånga, något krusiga, brunsvarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt, nästan jämnt spritt eller något tätare mot fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*:

prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles med långa, måttligt utspärrade och bågböjda grenar samt långt akladium. *Övrigt*: Var. *obscuratum* avviker från huvudformen genom bredare blad med \pm pillik bas, närmast sylspetsiga holkfjäll med tätt hopade, minst medellånga, brunknappiga glandler men blott få hår samt mycket tätt glandulära holkskaft och sannolikt representerar denna typ en egen art om än känd från blott en enda lokal. Åtminstone huvudformen synes kunna vara nära besläktad med 267. *H. apicum* från vilken den främst skiljer sig genom betydligt tätare beklädda holkar och holkskaft. *Utbredning*: Endast känd från Råberget och Lyberget i Malung (1913–18). Var *obscuratum* endast känd från Anundberget i Malung (1917).

93. *H. limitianum* (Johanss.) T. Tyler – ljus flikfibbla

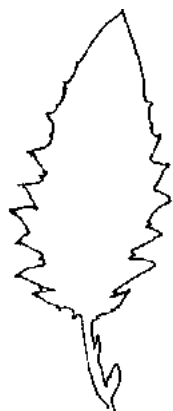
Blad: gröna, ofta violettanlupna, oftast med fria tänder på skaftet, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt, djupt sylflikigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, knapt medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, olivbruna. *Holkglandler*: hopade, knapt medellånga men grova, svarta. *Holkhår*: rikliga, korta–medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs oftast otydlig. *Holkskaft*: med mycket täta korta glandler och glesa hår. *Märke*: \pm rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar, ibland \pm flocklik, samt kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Ursprungligen beskriven som en form av 85. *H. persimile* men förefaller väl skild genom ljust märke och tätare, mörkare och kortare holkbeklädnad. *Utbredning*: 8 lokaler i södra och centrala delarna av landskapet. [Vsm]

94. *H. marginellum* (Dahlst. ex Stenstr.) Dahlst. – veckfibbla

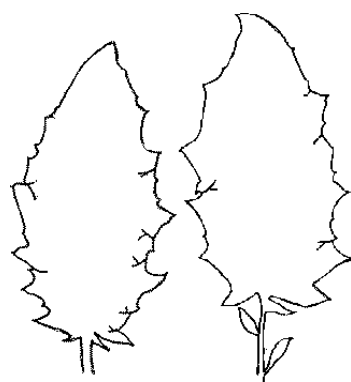
Blad: gröna, ibland violettanlupna, glest håriga, ofta med skaftade bladlika bihang på det medelbreda skaftet, till formen täml. variabla men alltid tätt och oregelbundet, grundare eller djupare grovtandade och oftast vågiga–skrynkliga. *Stjälkblad*: 0–1, hjärtligt–äggrunt med långt och smalt utdragen spets, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, knapt medelbreda, kortspetsiga, olivbruna. *Holkglandler*: rikliga–täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, \pm långa, ungefär från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt – rikligt längs fjällkanterna och med mycket yvig nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga–täta glandler och få–rikliga hår. *Märke*: \pm tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med föga utspärrade och nästan raka grenar, ibland flockligt sammandragen, samt medellångt akladium. *Övrigt*: Kan likna arter i *H. canipes* agg. men har tydligare stjärnluddiga holkfjällskanter och rikligare håriga holkar. Är för övrigt i många avseenden intermediär mellan andra skogsfibblearter varför det kan vara svårt att lära sig att snabbt särskilja denna bland andra. Mest närstående är dock troligen 96. *H. venetifolium*, jmf kommentar vid denna. *Utbredning*: 35 lokaler i södra halvan av landskapet och artens nordligaste kända lokal är Köarån i Transtrand. [Nästan hela Götaland och Svealand]

95. *H. sarissatum* Johanss. – rivfibbla

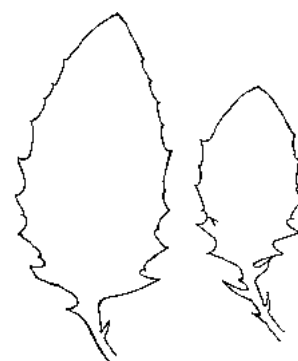
Blad: gröna, ofta violettanlupna, glest håriga. *Stjälkblad*: 1–2, smalt äggrunda med långt utdragen spets, knappast stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, olivbruna. *Holkglandler*: täta, mest korta, bruna–svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, till nära spetsen mörka. *Holkstjärnhår*: rikligt, \pm jämnt spritt (om än tätast mot fjällkanterna). Spetstofs välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och få–glesa hår. *Märke*: svart. *Kronbräm*: \pm kalt. *Korgställning*: sammansatt bäggrenig med starkt utspärrade grenar och kort akladium. *Övrigt*: Mycket karakteristisk genom de åtm. mot basen djupt och \pm dimorft flikiga bladen samt holkarna med rikligt ojämnt spritt stjärnludd. *Utbredning*: Fredriksberg i Säfsnäs och Mårtensgård i Säter. [Nrk–Gst]

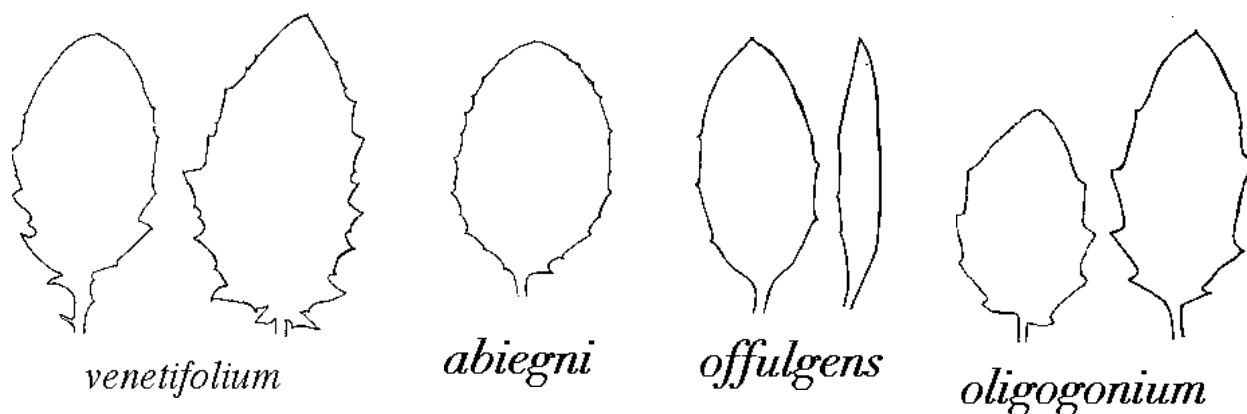
limitianum

marginellum

sarissatum

96. *H. venetifolium* Johanss. & Sam. – ljus veckfibbla

Blad: mörkt, något blåaktigt gröna, ofta lilaaanlupna, gleshåriga, ibland med fria flikar på skaftet. *Stjälkblad*: 1–2, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–12 mm, kortspetsiga, svartgröna. *Holkglander*: täta, korta, gulbruna. *Holkhår*: täta, medellånga, nästan helmörka. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs fjällkanterna, åtminstone i övre halvan med tydliga luddränder. Spetstofs yvig och långt nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och glesa-rikliga hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: glest cilierat. *Korgställning*: tätt sammansatt med ± starkt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Mycket snarlik 94. *H. marginellum* men skild genom en serie, var för sig obetydliga men sammantaget avgörande karaktärer: holkglander kortare och ± ljusa, holkhår kortare och nästan till spetsen svarta samt krontänder något (ofta omärkligt) cilierade. *Utbredning*: Myrbo och Storslätten i Grangärde (1919). Härutöver endast med någon enstaka lokal i Västmanland.

97–102 *H. pulchridens* agg.

Ingående arter kännetecknas av brett äggrunda–elliptiska blad med vass, ± såglik tandning–flikighet, holkbeklädning av hopade, krusiga och ofta mycket långa glandler och ± rikliga inblandade långa mörka hår samt stjärnhårsludd som är begränsat till holkfjällens kanter.

97. *H. abiegni* Johanss. & Sam. – granlundsfibbla

Blad: gröna, tunna, smalskaftade, glest håriga, de inre ibland med någon fri kloböjd bladflik på skaftet närmast bladskivan. *Stjälkblad*: 1–2, glest stjärnhåriga, smalt elliptiskt lansettlika. *Holkfjäll*: 10–11 mm, smala, med långt och smalt utdragen, ± spetsig spets. *Holkglander*: hopade, oliklånga men åtminstone delvis långa, ± klens och krusiga, svarta. *Holkhår*: få (på primärholken ofta rikligare), medellånga, till nära spetsen svarta. *Holkstjärnhår*: ± 0 – mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs saknas helt. *Holkskaft*: med täta glandler och ± få hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: kandelaberlik med kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från Kastarberget (1917–26) och Mill-Larssättern på Hemfjället (2007) i Transtrand.

98. *H. offulgens* Johanss. & Sam. – blyxfibbla

Blad: gröna, glest håriga, de yttre och mellersta ± brett elliptiska men det innersta vanligen mycket smalt elliptiskt lansettlikt, långt och smalt skaftade. *Stjälkblad*: oftast outvecklat, annars närmast linjärt lansettlikt, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: ca 11 mm, medelbreda, kort vass-spetsiga, klargröna. *Holkglander*: täta–hopade, mest korta, ± ljusknappiga. *Holkhår*: täta, medellånga, mycket tunna och ± krusiga, från mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: ± 0 eller mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft*: med mycket täta, korta glandler och rikliga–täta hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och böjda grenar, zigzagböjd mittaxel och kort–medellångt akladium. *Övrigt*: En genom sin bladform mycket särpräglad art vars placering i denna artgrupp är högst preliminär. Habitueellt något lik 125. *H. integratifrons* men med radikalt annorlunda holkbeklädning. *Utbredning*: Endast känd från 8 lokaler i Lima och Transtrand.

99. *H. oligogonium* Johanss. & Sam. – vinkeltandsfibbla

H. colodontum Johanss. & Sam.

Blad: mörkgröna, ofta violettanlupna, jämnt och relativt långt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, lansettlika med långt men jämnt avsmalnande spets, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, kortspetsiga, svartgröna. *Holkglander*: täta, knapt medellånga, något krusiga, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta,

medellånga men tunna, ungefär från mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: rikligt längs fjällkanterna. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler och få hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: Likar mycket 258. *H. longicollum* men skild genom genomgående grövre bladtandning, tätare håriga blad och mörkare holkar. *Utbredning*: Endast känd från 12 lokaler i Venjan, Lima, Transtrand och Älvdalen.

100. *H. pachycranum* Johanss. & Sam. – knubbfibbla

Blad: gröna, undertill blågröna, ovan ± glest långhåriga med långt grovhåriga kanter och skaft; de inre med på skaftet ± nedlöpande flikighet. *Stjälkblad*: 1–2, brett lansettlika, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, knapt medelbreda, utdraget kortspetsiga – sylspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, mycket långa, grova, svarta. *Holkhår*: få–glesa, långa, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, längs främst de övre fjällkanterna. Spetstofs mycket välutvecklad. *Holkskaft*: med täta långa glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar och kort akladium. *Övrigt*: Förefaller närbesläktad med 102. *H. pulchridens* men skild genom ± rikligt stjärnluddiga holkfjällskanter. Liknar härigenom en mycket grov 124. *H. informe* men till alla delar grövre än denna vanligtvis tämligen klena art. *Utbredning*: Endast känd från Hemfjället ovan Bompasatern [=Bond-Perssatern] i Transtrand (1917–18).

101. *H. phaeotrichum* (Dahlst. ex Zahn) Johanss. & Sam. – brunhårig fibbla

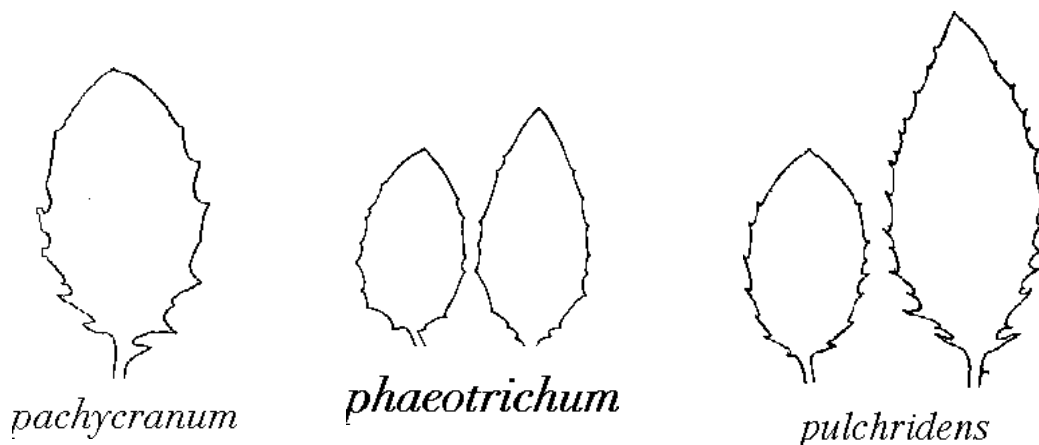
Blad: gröna, ibland blålila anlupna, tätt korthåriga. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, ± kortspetsiga. *Holkglandler*: tätt hopade, delvis mycket långa, klena och krusiga. *Holkhår*: rikliga–täta, mycket tunna och krusiga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± 0 (mycket sparsamt längs fjällkanterna). Spetstofs ± 0. *Holkskaft*: med täta glandler och hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: glest cilierat. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med oliklånga, föga utspärrade eller böjda grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Olån och Salfjället i Idre. [Hrj, Jmt]

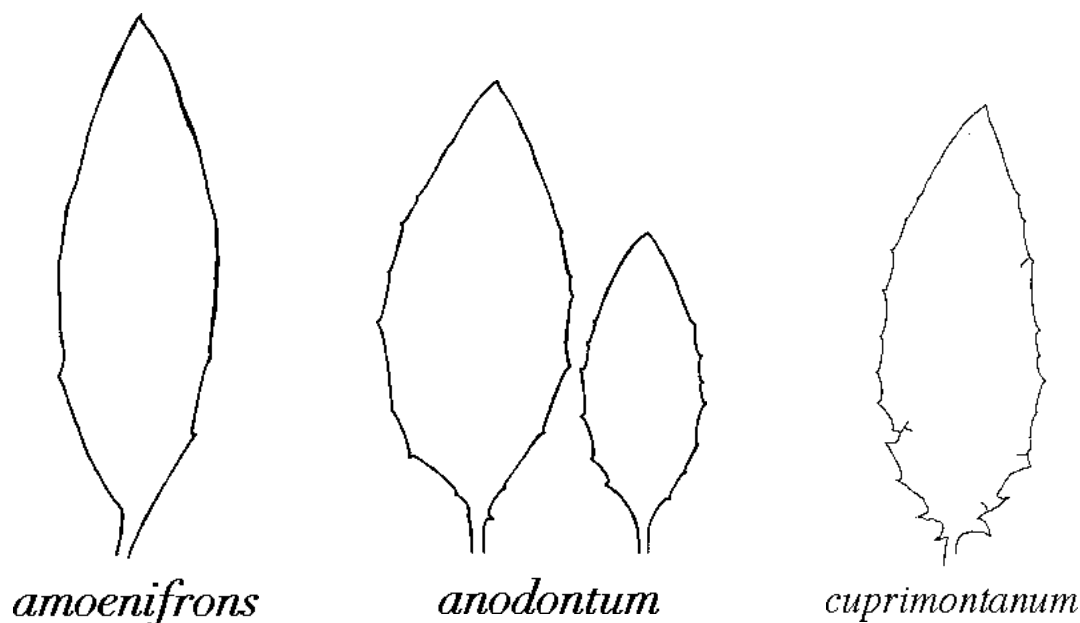
102. *H. pulchridens* Dahlst. – sköntandad fibbla

H. atripilum (Dahlst. ex Zahn) Johanss. & Sam. – *H. murorum* ssp. *orphnotrichum* Dahlst. ex Zahn – *H. horripilans* Dahlst. nom. nud.

Föga skild är.: f. *rhapidophorum* Johanss.

Blad: glänsande mörkgröna, ± glest håriga, smalskaftade, ibland med några på skaftet nedstigande trådsmla flikar. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga, tätt men trådsmlt tandade. *Holkfjäll*: ca 10 mm, täml. smala, vasst kortspetsiga–sylspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, delvis långa, brunsvarta. *Holkhår*: rikliga–täta, mycket långa, till över mitten mörka (ofta helsvarta). *Holkstjärnhår*: ± 0 (enstaka i de yttre fjällens kanter). Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta långa glandler och glesa–rikliga hår. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: En såväl genom sin bladtandning som genom holkfjällens form och beklädnad mycket särpräglad art. Bladformen är dock liksom hos de flesta skogsfibblor starkt modifierbar på olämpliga ståndorter. Av "f. *rhapidophorum*" föreligger endast ett enda ark med två exemplar med sinsemellan starkt avvikande bladform men för arten helt typiska holkar. Det material som beskrivits under namnet *H. atripilum* har även det avvikande bladsnitt med betydligt glesare och grundare tandade blad men holkarna är helt identiska med typen för *H. pulchridens*. *Utbredning*: 17 lokaler i norra halvan av landskapet. [Vrm–Jmt]

103–111 *H. hyperlepidium* agg.

Ingående arter kännetecknas av relativt smalt elliptiska blad med killik bas samt holkfjäll klädda av täta, ± korta glandler och rikliga–täta, relativt långa, mörka eller från mitten ljusspetsade hår och därtill oftast med ± rikligt stjärnhårsludd längs kanterna. Flertalet arter i denna grupp är högväxta och har ofta 2–3 välutvecklade stjälekblad.

103. *H. amoenifrons* Johanss. – **spolfibbla**

Blad: gröna, ± kala, med långa, ± lilafärgade skaft. *Stjälekblad*: 1–2, ej stjärnhåriga, lansettlika, ± helbräddade eller med någon grov tand. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, trubbiga, mörkt olivbruna. *Holkglandler*: täta, korta, gulbruna–brunsvarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: tämligen sparsamt längs främst de basala fjällkanterna. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft*: med rikliga glandler och enstaka hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kort cilierat. *Korgställning*: påfallande gles med långa och grova, utspärrade och bågböjda grenar och långt akladium. *Övrigt*: Hela växten ger intryck av att vara en extrem skuggform trots att den påträffats i ± ljusöppna miljöer. *Utbredning*: Endast känd från Bolbergs fåbodar (1918–22) och Rissätra (1918) i Lima samt Skattungbyn i Orsa (1901).

104. *H. anodontum* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. – **köttfibbla**

Blad: gröna, ofta ljusst rödlila anlupna, tjocka, tät håriga. *Stjälekblad*: 1–2, lansettlika, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, täml. smala, kortspetsiga, mörkt olivbruna. *Holkglandler*: ± glesa, mycket korta, svarta. *Holkhår*: täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs främst de basala fjällkanterna; spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med rikliga glandler och ± täta hår. *Märke*: tät prickigt. *Kronbräm*: långt cilierat. *Korgställning*: oregelbunden med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort akladium; ibland flocklikt sammandragen. *Utbredning*: Gulleråsen i Boda (1909). [Hrj, Jmt]

105. *H. cuprimontanum* Dahlst. & Johanss. – **kopparbergsfibbla**

Blad: mörkt gräsgröna, liksom de medelbreda skaften och stjälkbasen yvigt långhåriga, vågiga–veckade, ibland med skaftade bladlika bihang på skaftet. *Stjälekblad*: 1, ± äggrunt, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, ± bredtrubbiga, mörkt olivgröna–grönbruna. *Holkglandler*: täta–hopade, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, knapt medellånga, till över mitten mitten mörka. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt längs fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler och få–glesa hår. *Märke*: glest–tätt prickigt. *Kronbräm*: varierande, ± kalt – tät cilierat. *Korgställning*: tät sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar och oftast kort akladium; ibland flocklikt sammandragen. *Utbredning*: 5 lokaler i Stora Skedvi, Kopparberg och Orsa. [Vrm–Mpd]

106. *H. delime* Johanss. & Sam. – limafibbla

H. interlucens Johanss. & Sam.

Blad: gröna, ibland lilaanlupna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, lansettlika, med långt och vasst utdragen helbräddad spets och vid basen ett fåtal utdragna syltänder, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–12 mm, medelbreda, utdraget smaltrubbiga (de innersta t.o.m. ± kort sylspetsiga), mörkt grågröna och mot spetsen ofta lilaanlupna. *Holkglandler*: rikliga-täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga-täta, långa och grova, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: främst nedom mitten täml. rikligt och ± jämnt spritt, uppåt ± koncentrerat till fjällkanterna och sammanflytande med en tät och mycket långt nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga glandler och hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: tätt och långt cilierat. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda, mycket tunna och slankiga grenar, zigzagböjd eller upptill bågböjd mittaxel och kort akladium. *Övrigt*: Habitueellt snarlik bland andra 124. *H. informe* men utmärkt av den relativt glesa men mycket långa och grova holkbeklädnaden, de tätt cilierade krontänderna och den båggreniga holkställningen. Den från Idre beskrivna *H. interlucens* är i det närmaste fullt identisk med typen för *H. delime* bortsett från om möjligt ännu tätare och längre nedlöpande spetstofsar och tvivelsutan är det frågan om en och samma art. *Utbredning*: Endast känd från 7 lokaler i Lima, Transtrand, Särna och Idre.

delime

107. *H. ethologum* Johanss. & Sam. – gycklarfibbla

Blad: gräsgröna, ibland violettanlupna, liksom de medelbreda skaften och stjälbasen tätt långhåriga, oftast vågiga-veckade. *Stjälkblad*: ofta 2–3, elliptiska-lansettlika, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, flertalet ± brett trubbiga, svartgröna-grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, korta, ± bruna. *Holkhår*: ± täta, långa, ofta krusiga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± 0 – mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och få hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles med ± starkt utspärrade, ± bågböjda grenar och kort-medellångt akladium. *Utbredning*: V Dammsjön i Söderbärke (1930) samt Ludvika (1917). Härutöver i Värmlands och Västmanlands bergslag.

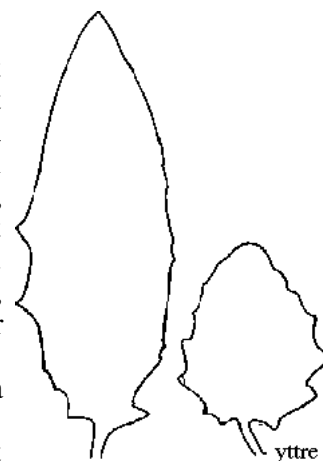
ethologum

108. *H. hyperlepideum* Johanss. – rosenfotad fibbla

H. murorum ssp. *rhodobasis* Dahlst. ex Zahn

Föga skild är: var. *obscuriceps* Johanss.

Blad: gröna, sällan violettanlupna, jämnt håriga, med ± smala, tätt långhåriga, ofta lilaanlupna skaft., Vanligen grunt och mycket oregelbundet tandade med omväxlande ± vassa och buktigt trubbiga tänder, ofta vågiga längs kanten och därför med efter pressning vikta tänder. De yttre ofta med ± hjärtlik bas med trubbiga basallobber. *Stjälkblad*: 1–2, brett lansettlika, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, de flesta jämnt avsmalnande mot en vasst triangulär spets men de inre ofta med närmast trådlikt utdragen spets, svartgröna-grönsvarta. *Holkglandler*: täta, korta-medellånga, ± svarta. *Holkhår*: rikliga-täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± 0 – sparsamt längs de yttre fjällens kanter. Däremot med mycket välutvecklad yvig spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och få-rikliga hår; ofta rödlila anlupna. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbunden med ± raka, måttligt utspärrade grenar och oftast kort akladium. *Övrigt*: Den ursprungliga *H. hyperlepideum* har sparsamt men tydligt stjärnhåriga holkfjäll med starkt framträdande spetstofs och täta, från mitten ljuspetsade hår medan den form som kallats ”*rhodobasis*” nästan saknar stjärnludd, har mindre framträdande spetstofs och något färre och betydligt mörkare hår men dessa former är sedan länge accepterade som tillhöriga en och samma art och de synes övergå i varandra. *Utbredning*: 35 lokaler i landskapets nordvästra halva. [Vrm-Hrj]

hyperlepideum

109. *H. nigrocyaneum* Johanss. & Sam. – svartblå fibbla

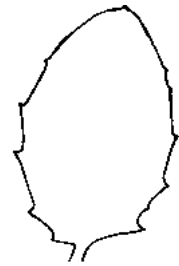
Blad: gröna, tätt korthåriga, med tätt långhåriga, liksom stjälkbasen vanligen skarpt blåviolettera skaft. *Stjälkblad*: 1–3, brett elliptiskt lansettlika, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, ± smaltrubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, oliklånga, delvis långa, svarta. *Holkhår*: ± täta, långa, till över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs (främst de övre) fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och få-glesa hår. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med ± bågböjda grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Lägerbäcken på Vithogna (1922) och Idreberget (1918) i Idre .

nigrocyaneum

110. *H. subhastatum* Johanss. & Sam. – lillfjättsfibbla

Blad: små, gulgröna, ovan nästan kala men undertill och på de smala och ofta lilafärgade skaften tämligen tätt och långt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, ± tätt stjärnhåriga, ± brett rundat lansettlika. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, de flesta ± brett trubblade men åtminstone de inre spetsiga, mörkt olivgröna–svartgröna. *Holkglandler*: täta, korta och spensliga, ± svarta. *Holkhår*: ± täta, knapt medellånga men tunna, till över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med ± täta glandler och enstaka-glesa hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar och kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från Långsjöblecket i Älvdalen (1907) och Lillfjäten i Idre (1912).

subhastatum

111. *H. valgidentatum* Johanss. & Sam. – lövåsfibbla

Blad: tunna, gulgröna, ibland violettanlupna, gleshåriga, med smala skaft. *Stjälkblad*: 1–2, lansettlika – smalt elliptiska, grunt tandade – helbräddade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, ± ljus olivgröna – gulgröna. *Holkglandler*: ± täta, medellånga, spensliga, gulbrunnknappiga. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, till eller över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt, ± jämnt spritt eller otydligt koncentrerat till holkbas och fjällkanter. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler och rikliga hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbunden och långgrenig med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: En föga särpräglad art; skulle t.o.m. kunna vara en form av den betydligt nordligare 260. *H. phaeopsarum* men detta låter sig knappast säkert avgöras utifrån den sparsamma material som föreligger. *Utbredning*: Endast känd från Lövåsen i Säfsnäs (1909–51).

valgidentatum

112–118 *H. lanuginosum* agg.

Ingående arter kännetecknas av ± tätt håriga, bredare–smalare elliptiska, trubbiga blad med brett rundad (sällan grunt hjärtlik) – ± killik bas som är grunt–medeldjupt, tätt och utspärrat, oregelbundet men likstort tandade. Holkfjällen är medelbreda, ± trubbiga–kortspetsiga, gulaktigt ljusgröna, med glesa–täta mycket korta glandler som är dolda av täta–hopade, ± långa, oftast från nedom mitten ljusa hår, samt en varierande mängd stjärnhårsludd som är helt begränsad till fjällkanterna. Holkskaften är klädda av täta hår och glandler. Märkena är ± tätt prickiga–svartnande och krontänderna är ofta tätt cilierade. Korgställningen vanligen med starkt utspärrade och bågböjda grenar. En tämligen enhetlig artgrupp främst utmärkt av att holkbeklädnaden domineras av ± ljusa hår.

112. *H. expallidiforme* (Dahlst. ex. Stenstr.) Dahlst. – slät trollfibbla

Inkl.: *F. parcifloccum* Johanss.

Blad: något tjocka, ljus gröna, ofta ljus violettanlupna, med smala–medelbreda, ibland lilafärgade skaft, glest–jämnt korthåriga (ca 0,7 mm långa hår). Till formen täml. variabla men alltid grovt eller buktigt tandade (eller ibland nästan helbräddade) och mot basen stundom veckade, ibland med på skaftet nedstigande trubbiga flikar; de yttre stundom med ± hjärtlik bas. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, kortspetsiga, mörkt brungröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, mycket korta, ± svarta. *Holkhår*: täta, delvis mycket långa, från nära basen vita, ofta

krusiga. *Holkstjärnhår*: ± rikligt längs fjällkanterna. (sällan sparsamt eller ± obefintligt hos f. *parcifloccum*). Därtill med yvig spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga-täta glandler och hår. *Märke*: sotsvart. *Kronbräm*: kalt eller otydligt cilierat. *Korgställning*: gles och spretig med ± starkt utspärrade men nästan raka grenar samt oftast kort akladium. *Övrigt*: Snarlik ofläckade former av 117. *H. philanthrax* som dock endast har sparsamt stjärnludd på holkarna och vanligen djupare grovtandade, tätt långhåriga blad. F.ö. förefaller denna art utgöra ett mellanled mellan *H. lanuginosum* agg. och *H. sarcophyllum* agg. bland krattfibblorna. F. *parcifloccum* avviker från typrisen genom blott sparsamt stjärnludiga holkar, men spetstofsarna är välutvecklade och vid närmare påseende återfinns tydliga, om än sparsamma, stjärnhår längs fjällkanterna och denna form är knappast annat än en modifikation. *Utbredning*: 105 lokaler och relativt vanlig i hela landskapet. [Sm–Jmt]

113. *H. maeandrinum* Johanss. & Sam. – meanderfibbla

Blad: gulgröna, tätt fläckiga, ± jämnt håriga, med smala skaft. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 11 mm, smala, utdraget smaltrubbiga, mörkt olivgröna. *Holkglandler*: rikliga-täta, mest korta, ± brunknappiga. *Holkhår*: rikliga-täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs gles men yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och glesa hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: glest cilierat. *Korgställning*: tätt sammansatt med korta, föga utspärrade, nästan raka grenar samt kort-medellångt akladium. *Övrigt*: Synbarligen nära besläktad med 117. *H. philanthrax* vilken den i flertalet karaktärer mycket liknar men skild genom i alla avseenden glesare och mörkare holkbeklädnad samt mer rakgrenig korgställning. *Utbredning*: Endast känd från Kastarberget i Transtrand (1917–18).

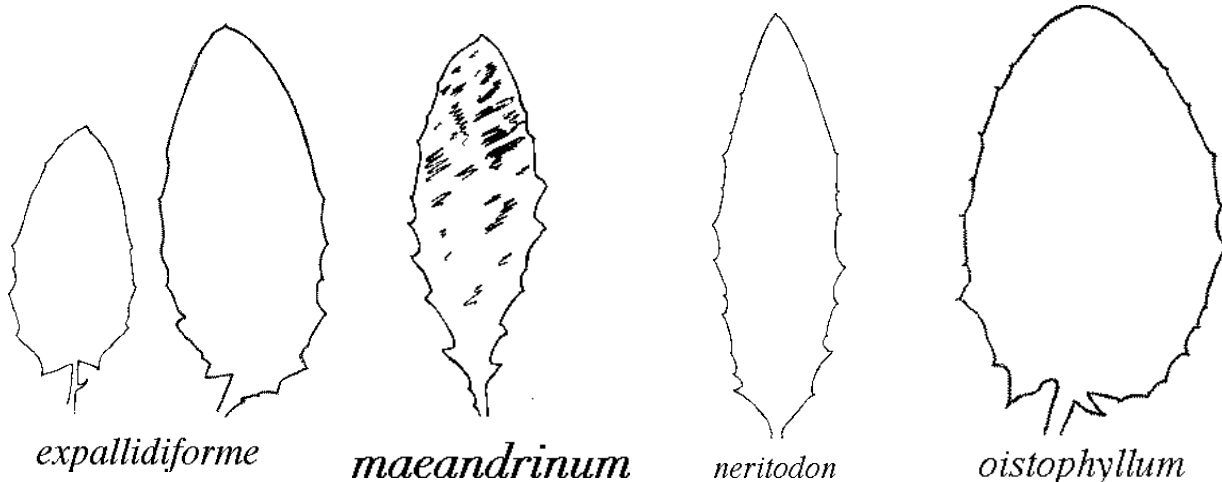
114. *H. neritodon* Johanss. & Sam. – smedfibbla

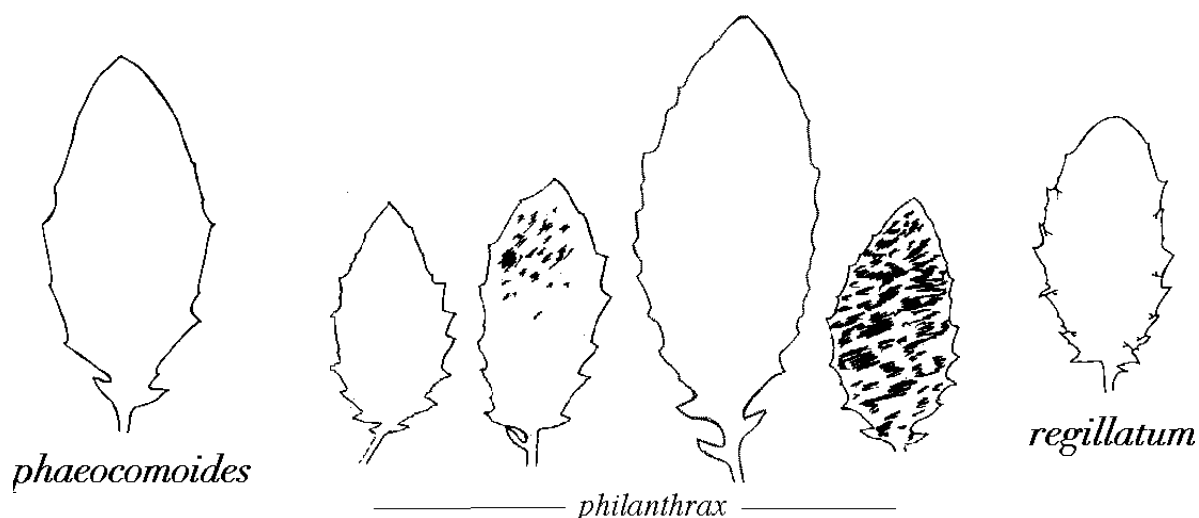
Blad: gröna, ovan jämnt håriga, med tätt långhåriga skaft. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, kort vass-spetsiga, svartaktigt olivgröna. *Holkglandler*: rikliga-täta, korta-medellånga, gulbrunknappiga. *Holkhår*: täta, långa och tunna, från mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs ± 0. *Holkskaft*: med täta glandler och hår. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: tätt men kort cilierat. *Korgställning*: nästan rakgrenig med måttligt utspärrade grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Saxberget i Grangärde samt Grängshammar och Ulvshyttan i Silvberg. [Vrm, Vsm, Upl]

115. *H. oistophyllum* Pugsley – trollfibbla

H. sagittatum (Lindeb.) Norrl.

Blad: gulgröna, liksom skaften och stjälkens nedre del tätt långhåriga och kanthåriga, med täml. Brett vingade, ibland skarpt lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 1–2, tätt långhårigt men föga stjärnhårigt, brett äggrunt-hjärtligt, oregelbundet och spretigt syltandat. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, brett trubbiga, ± ljust gul- eller brunaktigt gröna. *Holkglandler*: glesa-rikliga, korta, bruna-svarta. *Holkhår*: täta-hopade, medellånga-långa, ± helvita, krusiga. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt längs fjällkanterna. Spetstofs mycket tät och yvig. *Holkskaft*: med täta glandler och hår. *Märke*: mörkt-svart. *Kronbräm*: oftast ± tätt cilierat. *Korgställning*: tätt sammansatt med ± vågrätt utspärrade, starkt bågböjda grenar och oftast mycket kort akladium. *Övrigt*: Uppenbart besläktad med övriga arter i *H. lanuginosum* agg. men skild genom den breda bladformen och de bredtrubbiga holkfjällen med nästan helvita hår och tydliga luddränder längs kanterna. *Utbredning*: Skattungbyn i Orsa samt tre lokaler i den sydligaste delen av landskapet. [Hela Götaland och Svealand samt någon enstaka utpostlokal i Norrland]

116. *H. phaeocomoides* (Zahn) Johanss. & Sam. – spetsfjällig trollfibbla

H. phaeocomum Dahlst.

Blad: gröna, ibland ljus rödlila anlupna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, de mellersta smaltubbiga men de inre oftast med lång utdragen, i knopp långt överskjutande sylspetsig spets, grönsvarta. *Holkglandler*: täta, korta, svarta. *Holkhår*: täta, långa, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs ± välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta hår och glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med utspärrade bågböjda grenar och ± kort akladium. *Utbredning*: Lillfjäten i Idre (1912). [Hrj]

117. *H. philanthrax* (Stenstr.) Dahlst. – fläckig trollfibbla

H. ulocomum Johanss. & Sam.

Blad: gulgröna, i sol fläckiga, tätt brunaktigt mjukhåriga och kanthåriga, ibland med största bredden ovan mitten och ibland med på skaftet nedlöpande tandning, ofta ± smalt lilaskaftade. *Stjälkblad*: 1–2, ± lansettlikt, hos skuggmodifikationer ± brett triangulärt, ofta med mycket grova och asymmetriskt placerade basalflikar, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, knapt medelbreda – smala, smaltubbiga – kort vass-spetsiga, olivgröna – mörkt brungröna. *Holkglandler*: hopade, korta, svarta. *Holkhår*: täta–hopade, långa, från nedom mitten ljus-spetsade, ± krusiga. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt längs fjällkanterna (ibland endast mot holkbasen och hos rikluddiga former ibland där ± spritt). Spetstofs 0 eller otydlig. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och ± glesa hår. *Märke*: tätt prickigt–svart. *Kronbräm*: kalt eller långt cilierat (variabelt). *Korgställning*: tätt sammansatt med från huvudaxeln nästan vågrätt utgående, starkt bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: Fläckbladiga former av denna är nästan omiskännliga (jämför dock den lokalt i Dalarna förekommande 113. *H. maeandrinum*!) men ofläckade former och isynnerhet sådana med modifierad bladform kan förväxlas med övriga arter i gruppen. Dock skild från flertalet andra arter i *H. lanuginosum* agg. genom smalare och spetsigare holkfjäll med blott sparsamt stjärnludd. Såväl bladens fläckighet som deras form och tandning samt de smala bladskäften antyder att denna art skulle kunna vara ett mellanled mellan övriga trollfibblor och 259. *H. maculosum*. Den från ett par lokaler i Lima beskrivna *H. ulocomum* har visserligen en för *H. philanthrax* ovanlig bladform och vassare bladtandning men goda karaktärer för att skilja den från *H. philanthrax* saknas. *Utbredning*: 126 lokaler och i hela landskapet en av de vanligaste skogsfibblorna. Dessutom en av få skogsfibblor som förekommer även strax ovan trädgränsen. [Sm–TL]

118. *H. regillatum* Johanss. & Sam. – kungsfibbla

Blad: gulgröna, ibland lilaanlupna, jämnt och tätt långhåriga, med ± vågiga kanter. *Stjälkblad*: 1–2, elliptiskt lansettlika, ofta med trådsmalt utdragna basalflikar, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, bredspetsade men mest med ± triangulärt spetsig spets, grönsvarta. *Holkglandler*: täta, mycket korta, svarta. *Holkhår*: täta, medellånga, från nedom mitten ljusa, mot spetsen tydligt tandade. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt längs fjällkanterna och mot fjällspetsarna sammanflytande med en tät och yvig spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och ± täta hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kort men ± tätt cilierat. *Korgställning*: tätt sammansatt med ± starkt utspärrade och bågböjda grenar samt oftast mycket kort eller aborterat akladium. *Övrigt*: Liknar mycket 105. *H. cuprimentanum* men

holkfjäll ± spetsiga och holkhår åtminstone från mitten ljusspetsade (på primärholken ± hel-ljusa).
Utbredning: Endast känd från Kastarberget och Hemfjällets ostsluttning i Transtrand (1917–28) samt Lillfjäten i Idre.

119–134 Avvikande of fristående arter som inte låter sig inordnas i någon större artgrupp

119. *H. daniciforme* Johanss. – spenatfibbla

Blad: stora, ± buktbräddade, tjocka, mörkgröna, ibland blålila anlupna, jämnt håriga, med brett vingade skaft. *Stjälkblad*: 1, ± oskaftat, ± tätt stjärnhårigt, ± brett elliptiskt lansettlikt med kort men hastigt utdragen spets. *Holkfjäll*: 11–12 mm, påfallande fåtaliga, breda, kort vass-spetsiga, mörkt olivgröna. *Holkglandler*: hopade, korta men grova, ± brunknappiga *Holkhår*: rikliga-täta, korta, till över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: rikligt, ± jämnt spritt eller otydligt koncentrerat till fjällkanterna. Spetstofs ± 0. *Holkskaft*: med täta glandler och ± rikliga hår *Märke*: sotsvart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: starkt sammansatt med talrika, föga utspärrade eller böjda grenar och medellångt akladium *Utbredning*: Endast känd från Gulleråsen, Osmundsberget och Silverberget i Boda (1898–1938).

120. *H. diminuens* (Norrl.) Norrl. – spädfibbla

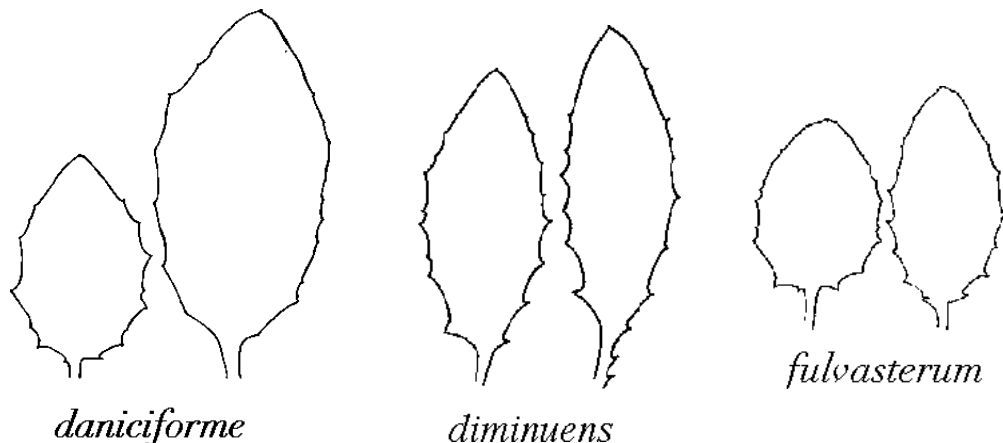
H. inflexipes (Dahlst. ex Zahn) Omang – *H. collideri* Johanss.

Föga skilda är: Var. *obtusius* Johanss. & Sam. och var. *canonigrum* (Johanss.) Johanss.

Blad: små, mörkgröna, ± glest håriga. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: ca 10 mm, medelbreda, mest smaltrubbiga (de innersta spetsiga), mörkt olivbruna – brunsvarta. *Holkglandler*: hopade, mest korta, svarta. *Holkhår*: 0–enstaka, korta, mörka. *Holkstjärnhår*: främst (men ej enbart) nedom mitten mycket rikligt och ± spritt, om än ibland rikligast mot fjällkanterna. Därtill med välutvecklad spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glesare-tätare prickigt. *Kronbräm*: kalt eller otydligt cilierat. *Korgställning*: med tunna och slankiga, starkt utspärrade och båg böjda grenar samt medellångt akladium (men se angående var. *obtusius* nedan). *Övrigt*: Liknar till holkarna mycket 248. *H. cinerellum* bland krattfibblorna och korgställningens byggnad närmar sig *H. psepharum* agg. inom denna grupp (se vidare under 254. *H. psepharum*). Möjligen besläktad med 124. *H. informe* om än med kortare glandelbeklädning ± utan inblandade hår på holkarna. Var. *canonigrum* har något talrikare hår på holkarna men är sannolikt utan taxonomiskt värde och *H. collideri* var. *obtusius* avviker genom egendomligt lång- och rakgrenig korgställning med långt akladium men är f.ö. knappast alls skild. *Utbredning*: Fenningsbergets sydkant och Skälmo i Lima (på den senare lokalen var. *obtusius*). [Nästan hela Norrland]

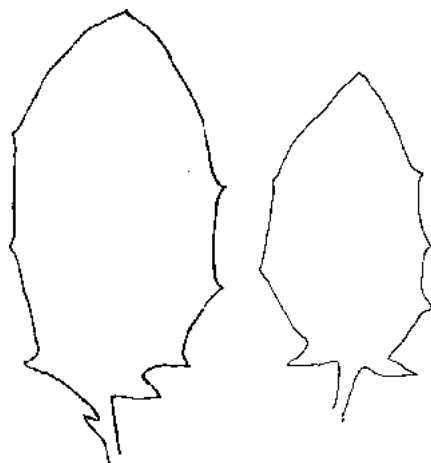
121. *H. fulvasterum* Johanss. & Sam.

Blad: mörkgröna, tjocka, jämnt och tätt håriga. *Stjälkblad*: 1–2, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–10 mm, medelbreda, smaltrubbiga, gulgröna. *Holkglandler*: täta, korta, ± ljusgula (vaxfärgade). *Holkhår*: rikliga, medellånga, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: mot basen ± sparsamt spritt (rikligast längs fjällkanterna). Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler och få hår. *Märke*: glest prickigt – nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med måttligt utspärrade och båg böjda grenar samt kort-medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Hemfjället ovan Bompasätern [=Bond-Perssätern] i Transtrand (1917) men möjligen identisk med den från Härjedalen beskriva *H. didymanthum*.

122. *H. goniophyllum* Omang – vinkelfibbla

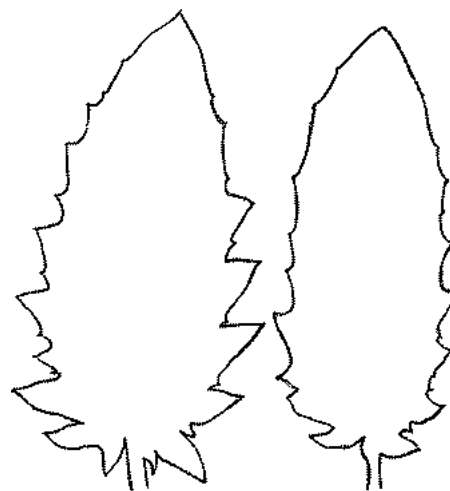
Blad: mörkgröna, till formen mycket oregelbundna men vanl. med ett fåtal stora grova flikar (sällan ± helbräddade), ± jämnt långhåriga. *Stjälkblad*: 0–1, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–13 mm, ± brett rundtrubbiga, grönsvarta – nästan sotsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna och närmast holkbasen. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: rent gult – ± glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles och nästan enkel med mycket långa, styva, starkt utspärrade och ± bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: En art med mycket särpräglad, om än variabelt bladsnitt och avvikande förgreningsmönster och som därför endast med svårighet låter sig inordnas i någon större artgrupp. *Utbredning*: Myrbo i Grangärde samt 11 lokaler i de västligaste delarna av landskapet. [Vrm–Hrj]

goniophyllum

123. *H. grandidens* Dahlst. – praktfibbla

Blad: gulgröna, ofta violettanlupna, tätt långhåriga och kanthåriga, med medelbreda skaft som ibland bär skaftade bladlika bihang. *Stjälkblad*: 1–2, med ± långt utdragen spets, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–12 mm, medelbreda, smalt och ± vasst tillspetsade, grönsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, oliklånga, delvis långa, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: sparsamt men tydligt längs fjällkanterna (åtm. mot fjällens spets och bas). Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med tätt hopade glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt eller ± tätt cilierat. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: I allmänhet lätt igenkänd genom sin karakteristiska bladform. Saknar av allt att dömma nära släktingar bland våra ursprungliga arter och kan nästan endast förväxlas med parkfibblan *H. koehleri* som dock har ljusst märke. *Utbredning*: Gräsfröinkomling, i Dalarna blott känd från Horndals herrgård i By (1959) och Loricksvägen i Falun (1977) men på stark spridning i angränsande landskap.

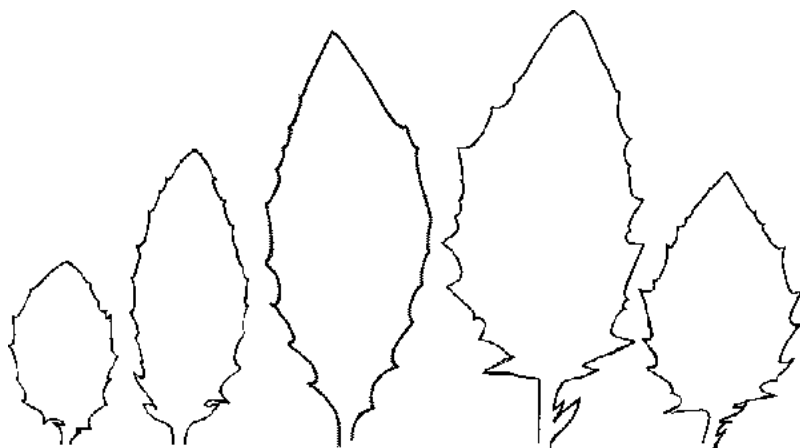
grandidens

124. *H. informe* (Stenstr.) Dahlst. – gläntfibbla

H. platessifolium Johanss. – *H. sparsidens* ssp. *subcinerellum* Johanss. ex Dahlst. – *H. phaeopsarum* var. *subcultratum* (Dahlst. ex Zahn) Johanss.

Föga skild är: Var. *favillaceum* (Dahlst. ex Johanss.) Dahlst. ex Johanss.

Blad: ljusst gulgröna, glest–jämnt håriga, ibland med största bredden ovan mitten, med ± smala och långa, ibland lilafärgade skaft, hos frodigare individ med extremt oregelbunden och ibland djup flikighet och ibland med på skaftet nedlöpande tandning. *Stjälkblad*: 1–2, smalt elliptiska, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, smala, utdraget kortspetsiga – sylspetsiga, olivbruna. *Holkglandler*: täta, medellånga–långa, grova, svarta. *Holkhår*: få – ± rikliga, medellånga–långa, nästan helsvarta med ytterst tunn ljus spets. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – rikligt, oftast samlat till tydliga luddränder längs fjällkanterna, men därtill åtm. nedom mitten ± glest spritt över fjällens ryggar. Spetstofs välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med glesa – ± täta glandler och ± få hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: En fristående men inte helt lättidentifierad art som därtill är täml. variabel, men även om flera olika former ibland förefaller kunna urskiljas lokalt har ingen lyckats presentera en övertygande uppdelning av arten i dess helhet. Närmar sig krattfibblorna inom *H. maculatum* agg. vad gäller bladform, de smala holkfjällen och deras beklädnad. Utmärkande för arten är de korta, oregelbundet tandade bladen som ofta har största bredden ovan mitten samt relativt glest beklädda holkskaft och smalfjälliga holkar som oftast har rikligt med såväl mörka hår som relativt långa svarta glandler. Var. *favillaceum* avviker genom smalare bladform med djupare och grövre tandning och tätare glandelbeklädda men hårlösa holkskaft samt blott få hår på holkarna men det är knappast möjligt att konsekvent avgränsa denna från huvudformen. *Utbredning*: 20 spridda lokaler men saknas i de sydöstra delarna av landskapet. [Sm–PL]

informe

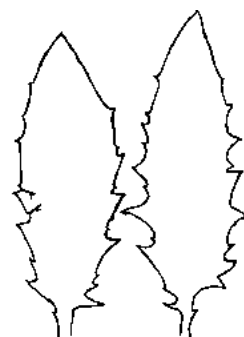
integratifrons

125. *H. integratifrons* Johanss. – helfibbla

Blad: mörkgröna, vanl. smalt lilaaskaftade men nästan aldrig violettanlupna, på skaft och mittnerv ganska tätt långhåriga, ovan \pm glest långhåriga. *Stjälkblad:* 1–2, smalt lansettlika, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 10–11 mm, täml. smala, utdraget smaltrubbiga, grönsvarta–blåsvarta. *Holkglandler:* hopade, mycket långa och ibland krusiga, svarta. *Holkhår:* enstaka–få, medellånga–långa, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår:* täml. rikligt, ojämnt spritt, rikligast längs de övre fjällkanterna men mot holkbasen \pm jämnt spritt. Spetstofs yvig och nedlöpande. *Holkskaft:* med måttligt täta glandler. *Märke:* tätt prickigt – svart. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* sammansatt med \pm starkt utspärrade och böjda grenar samt \pm kort akladium. *Övrigt:* En mycket särpräglad art lätt igenkänd på de smalt elliptiska nästan helbräddade – grunt buktbräddade bladen och den extremt långa holkbeklädnaden. *Utbredning:* 27 lokaler och glest spridd över nästan hela landskapet. [Vrm, Vsm]

126. *H. macromalloides* Sam. – raggfibbla

Blad: små, tjocka, mörkgröna, jämnt och tätt korthåriga med långt vitulliga skaft, ibland \pm veckade och/eller med någon fri flik på skaftet. *Stjälkblad:* 1–2, ofta mycket små och smala, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 11–13 mm, medelbreda, utdraget smalspetsade men mest smaltrubbiga–kortspetsiga, i knopp långt överskjutande blomanlagen, grönsvarta. *Holkglandler:* hopade, grova och delvis långa, \pm svarta. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* \pm 0 eller mycket sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs \pm 0. *Holkskaft:* med mycket täta glandler. *Märke:* \pm svart. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* tätt sammansatt med måttligt utspärrade och krökta grenar och medellångt akladium. *Utbredning:* Endast känd från 6 lokaler i Älvdalen.

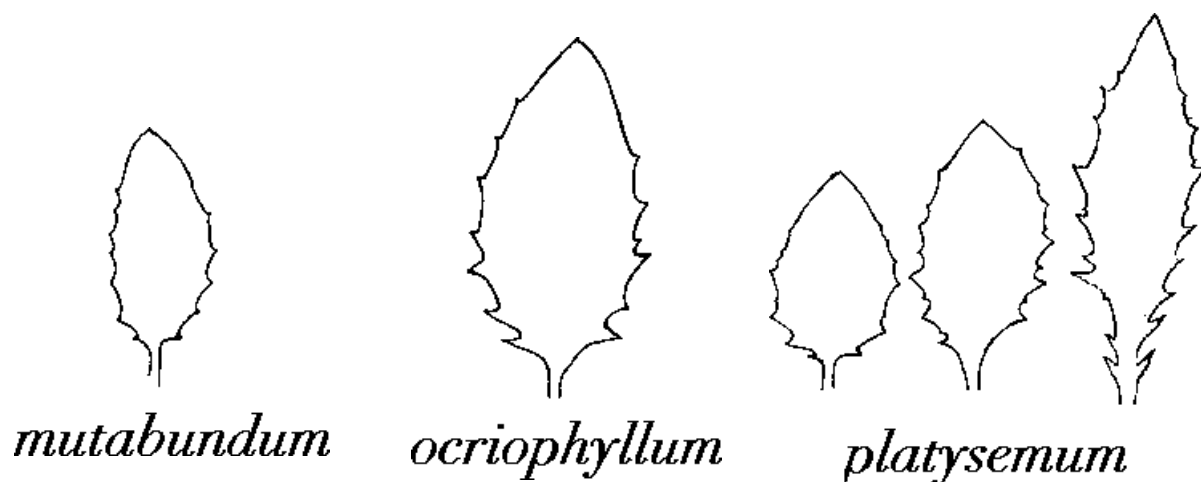
macromalloides

127. *H. morulum* (Dahlst.) Dahlst. – mullbärsfibbla

Blad: gräsgröna, ibland glest fläckiga, tätt korthåriga, medelbrett skaftade. *Stjälkblad:* 1–2, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 9–10 mm, täml. breda, smaltrubbiga–kortspetsiga, grönsvarta–sotsvarta. *Holkglandler:* tätt hopade, långa, krusiga, svarta. *Holkhår:* rikliga, långa, helmörka. *Holkstjärnhår:* täml. rikligt längs de basala fjällkanterna (ibland nästan jämnt spritt). Spetstofs vanligen outvecklad. *Holkskaft:* med täta glandler och enstaka–glesa hår. *Märke:* prickigt. *Kronbräm:* kalt el. glest och kort cilierat. *Korgställning:* båggenig med mycket kort akladium. *Övrigt:* Mest utmärkande för denna särpräglade art är de osedvanligt långa och \pm krusigt vridna holkglandlerna med rikliga inblandade, nästan helsvarta och föga längre hår samt små och prydligt regelmässigt tandade blad. *Utbredning:* 6 spridda lokaler. Liksom i nästan hela övriga landet en mycket glest spridd art.

morulum

128. *H. mutabundum* Johanss. & Sam. – slingerfibbla

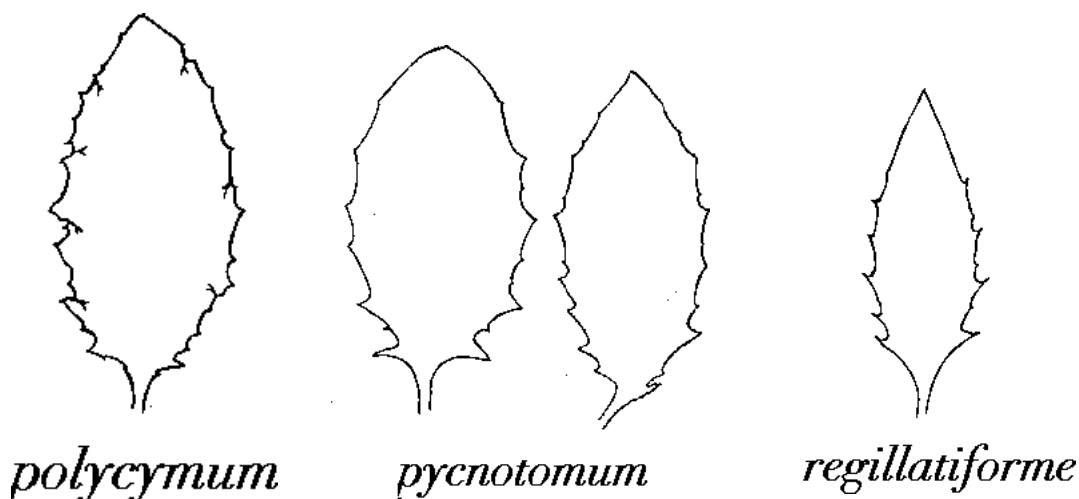
Blad: gröna, ibland lilaanlupna, blanka och nästan kala. *Stjälkblad*: 0–1, undertill nästan kala. *Holkfjäll*: 9–10 mm, täml. breda, ± trubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga – ± täta, medellånga–långa, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± rikligt, åtminstone mot basen ± jämnt spritt men uppåt ofta ± koncentrerat till fjällkanterna. Spetstofs gles men yvig. *Holkskaft*: med täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med starkt utspärrade och bågböjda grenar, zigzagböjd huvudaxel och ± kort, ofta sidoriktat, akladium. *Övrigt*: Ansågs av auktorn närstående 120. *H. diminuens* om än skild genom mer elliptiska – omvänt lansettlika, djupare tandade blad samt rikligare håriga och längre glandulära holkar. Det mest särpräglade med denna art är annars korgställningen vars samtliga grenar liksom akladiet är bågformigt eller t.o.m. S-formigt böjda och så även mittaxelns övre del. *Utbredning*: Endast känd från Hemfjället ovan Bompasatern [=Bond-Perssatern] i Transtrand (1917–28).

129. *H. ocriophyllum* Johanss. & Sam. – sälenfibbla

Blad: gröna, ± jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1–3, föga stjärnhårigt, lansettlikt–dolklikt, med långt utdragen triangulär spets och sylsmala flikar. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, svartgröna utan ljusare kanter. *Holkglandler*: hopade, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs de basala fjällkanterna och närmast basen ± jämnt spritt. Spetstofs ± 0. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med slankiga, utspärrade, bågböjda grenar och kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Närmar sig ibland habituellt hagfibblorna, men till holkarna en typisk skogsfibbla. *Utbredning*: Endast känd från 6 lokaler i Lima och Transtrand.

130. *H. platysemum* Johanss. & Sam. – plattfibbla

Blad: gröna, glest håriga, med brett vingade skaft. *Stjälkblad*: 1, glest stjärnhårigt, liksom de innersta rosettbladen smalt elliptiskt, djupt och tätt sylflikigt med på skaftet nedlöpande flikighet. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga, de yttre ± löst anlagda. *Holkglandler*: täta, oliklånga, korta och medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga, åtminstone till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: tämligen sparsamt, främst längs fjällkanterna men ej begränsat till dessa. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med ± täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: En egendomlig art som till de yttre bladens form och holkbeklädnaden mycket överensstämmer med 124. *H. informe* men de smala, djupflikiga inre bladen är helt annorlunda och holkarna påminner till sin byggnad med smala yttre fjäll som är löst anlagda och fästade i spiral nedanför de mellersta och inre fjällen mest om arter av klippfibblor *H. sect. Oreadea*. *Utbredning*: Endast känd från Hemfjället ovan Bompasatern [=Bond-Perssatern] i Transtrand (1917).

131. *H. polycymum* Johanss. & Sam. – krusfibbla

Blad: mörkgröna, något tjocka, ± tätt korthåriga, smalskaftade. *Stjälkblad:* 0–1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll:* 10–11 mm, breda, smaltrubbiga, grönsvarta. *Holkglandler:* täta, korta, grova, svarta. *Holkhår:* 0–få, korta, mörka. *Holkstjärnhår:* täml. rikligt längs fjällkanterna och mot fjällspetsarna sammanflytande med mycket välutvecklade och långt nedlöpande spetstofsar. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* tätt prickigt. *Kronbräm:* ± otydligt cilierat. *Korgställning:* gles med måttligt utspärrade, nästan raka grenar och medellångt akladium. *Utbredning:* Endast känd från Ulvshyttan i Silvberg, (1912) Tuna-Hästberg i Stora Tuna (1927) och Åsleða i Leksand (1918).

132. *H. pyncnotomum* Johanss. & Sam. – nätfibbla

Blad: mörkgröna med kraftigt framträdande nervatur och ofta lilafärgade skaft, jämnt håriga. *Stjälkblad:* 1–2, djupt flikiga, nästan oskaftade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 11–12 mm, breda, med utdragen, i knopp överskjutande, smaltrubbad spets, ljusgröna. *Holkglandler:* täta–hopade, medellånga–långa, något krusiga, svarta. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* rikligt som breda men glesa band längs främst de övre fjällkanterna samt nedom mitten ± jämnt spritt. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* glest prickigt. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* med ± raka, föga utspärrade, ibland flocklikt närmande grenar och minst medellångt akladium. *Utbredning:* Endast känd från Anundberget i Malung (1917), 1 km NO kyrkan i Lima (2007) och Kastarberget i Transtrand (1917–2007).

133. *H. regillatiforme* Johanss. & Sam. – drottningfibbla

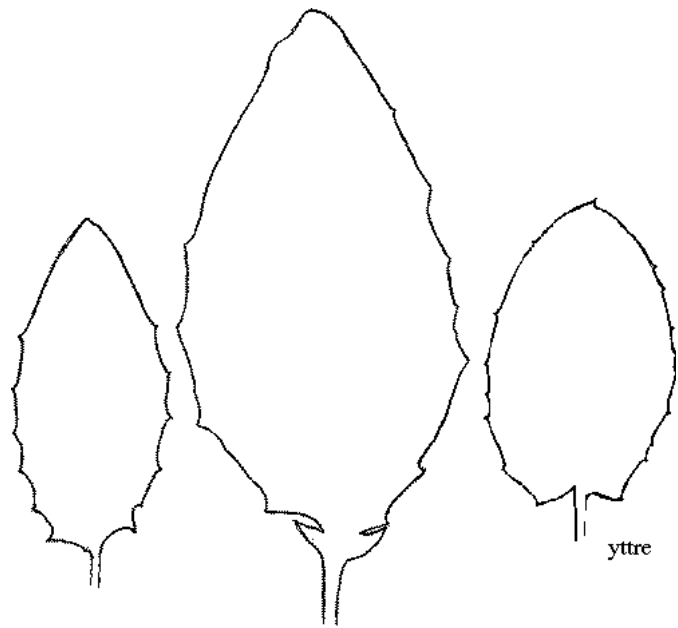
Blad: gröna, tätt korthåriga. *Stjälkblad:* 1, till formen likt rosettbladen, tätt långhårigt men glest stjärnhårigt. *Holkfjäll:* 10–11 mm, knapt medelbreda, kort vass-spetsiga, grönsvarta. *Holkglandler:* täta–hopade, korta, svarta. *Holkhår:* täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår:* mycket rikligt, ± jämnt spritt över hela holkens yta. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft:* med täta glandler och rikliga hår. *Märke:* tätt prickigt. *Kronbräm:* tätt och långt cilierat. Kronblad korta och påfallande oliklånga, ofta rännformiga även som fullt utslagna. *Korgställning:* tätt sammansatt med utspärrade men nästan raka grenar. Holkskaft liksom akladiet mycket korta och ofta aborterade (holkar därvid parvis sammanvuxna), dessutom vanligen med långskaftade sekundära korgställningar utgående från bladvecken. *Utbredning:* Endast känd från Bond-Perssätern på Hemfjället i Transtrand (1928) och Röskåsen på Härjehogna i Idre (1922).

134. *H. stenstroemii* Dahlst. – stenströmsfibbla

H. subincrassans Dahlst. – *H. aethiops* (Dahlst.) Dahlst.

Blad: stora, tunna, mörkt gräsgröna, ibland violettanlupna, jämnt och täml. tätt långhåriga, med smala, ibland lilafärgade skaft; de yttre vanl. Brett äggrunda med tendens till intryckt bas medan de inre är mer oregelbundet formade och kan hos frodiga individ få på skaftet nedlöpande tandning. *Stjälkblad:* 1 (–2), brett elliptiskt–äggrunt med något utdragen spets, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll:* 10–13 mm, breda, smaltrubbiga, grönsvarta–blåsvarta, de yttre vanl. nedstigande på holkskaftet. *Holkglandler:* hopade, mycket grova, medellånga–långa, svarta eller gulbrunnknapiga. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* ± 0 eller sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs finns eller saknas. *Holkskaft:* med täta glandler samt ofta långt nedstigande holkfjällsliknande fjäll. *Märke:* glest–tätt prickigt. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* sam-

mansatt med måttligt utspärrade, nästan raka grenar samt kort–medellångt akladium. *Övrigt*: En svåravgränsad och svårplacerad art som här givits en vidare omfattning än hos tidigare författare men som ändå lätt förväxlas med arter i *H. canipes* agg. Skild från 80. *H. canipes* genom avsaknaden av hår på holkarna och vanl. mer symmetriska och finare tandade blad. Har även drag av 15. *H. pellucidum* – t. ex. de yttre bladens form samt holkfjällens form och beklädnad – men har betydligt större holkar med sparsammare stjärnhår än denna. För övrigt främst kännetecknad av breda rundade blad med brett rundad bas och få eller inga fria tänder på skaftet. Det som kallas *H. subincrassans* är en i Norrland och norra Dalarna dominerande form som avviker från typrasen genom något kortare holkfjäll (9–10 mm) med något ljusare (brunknappig) glandelbeklädnad men denna form är knappast artschild. Det som tidigare kallats *H. aethiops* är en i Mälardalskapen vanlig form som endast avviker från typrasen genom något ljusare märken. *Utbredning*: 30 lokaler i främst västra halvan av landskapet. [Sk–Jmt]

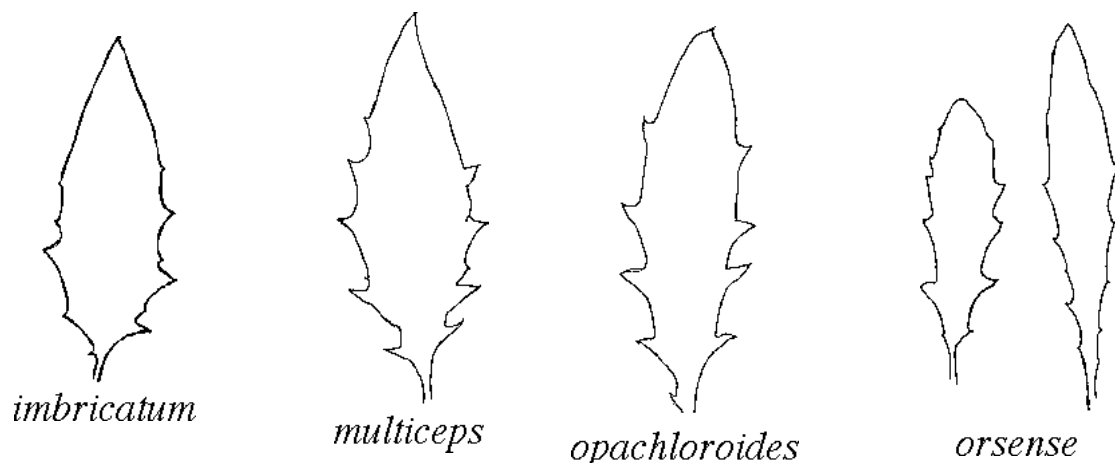

stenstroemii

Hieracium sect. *Vulgata* – Hagfibblor

Utmärkande för hela denna sektion är att bladen är rent gröna, oftast \pm håriga på ovansidan \pm långsträckta med killik bas och triangulärt spetsig spets. Rosettbladen är oftast bara 2(–3). Stjälbladen är alltid minst 2 och sitter tätare på stjälken än hos skogsfibblorna. Holkfjällen är i regel medelbredda men kan vara trubbiga eller spetsiga och \pm glest – mycket tätt beklädda av hår och svarta eller ljusa–guldgula glandler i växlande proportioner (ibland bara glandler). Holkarnas stjärnhårsludd (ofta mycket sparsamt) är i de flesta fall \pm jämnt spritt över fjällens yta och endast ett fåtal arter har ludd som är tydligt koncentrerat till holkbas eller fjällkanter. Tydliga spetstofsar är ovanliga och förekommer bara i några artgrupper. Holkskaften kan vara allt från helt kala till mycket tätt beklädda. Krontänderna är med mycket få undantag (i *H. plicatum* agg. & *H. constringens* agg.) kala. Korgställningen är alltid \pm rakgrenig med föga utspärrade grenar. Artgrupperna inom denna sektion är relativt väl avgränsade och karakteriserade och majoriteten av arterna kan utan problem inordnas i någon större artgrupp, även om det finns åtskilliga arter var placering i systemet förefaller osäker.

Arter tillhöriga denna sektion växer allmänt i marginalbiotoper som vägrenar, banvallar, grusplaner och skogsbryn men på varje sådan lokal påträffas sällan mer än en handfull arter. I måttligt igenvuxna gamla kulturmiljöer kring gruvor, bruk och gamla ödegårdar hittar man däremot ofta ett betydligt större antal arter och sådana ”björkbackar” är ofta de intressantaste lokalerna ur hagfibble-synpunkt. Enstaka arter kan även påträffas i öppna källkärr, gläntor i rikare granskog samt i klippbranter. Jämfört med skogsfibblorna är hagfibblorna således mindre känsliga för modern markanvändning – några arter kan t.o.m. sägas vara direkt gynnade av tillkomsten av nya vägar – men många arter är ändå knutna till gamla kulturmiljöer eller kantzoner mot gammal ängs- och åkermark och kan där vara starkt hotade av igenväxning eller exploatering.

135–145 *H. plicatum* agg.

En mycket distinkt och välvgränsad artgrupp främst kännetecknad av att holkarna är klädda av ± tätt hopade, långa och från nära basen ljusa hår och att bladen har ± djup men alltid grov och oregelbunden tandning. Variationen inom gruppen är däremot stor och svårbemästrad.

135. *H. imbricatum* Lindeb. – rundfjällig rufsfibbla

H. eggedalense Omang.

Blad: gröna, lilaskaftade, jämnt och tätt håriga. *Stjälkblad*: 2–4, de nedre långt smalskaftade, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, mycket breda, nästan äggrunda och brett rundtrubbiga, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: 0–enstaka, korta, svarta. *Holkhår*: täta, långa, från nedom mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: rikligt, mot basen ± jämnt spritt om än rikligast mot fjällkanterna, därtill med antydan till spetstofs. *Holkskaft*: med glesa hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt rakgrenig med styva, något utspärrade grenar och ofta talrika aborterade sidoholkar. *Övrigt*: De närmast äggrunda holkfjällen hos denna art har ingen motsvarighet hos andra hagfibbla-arter utan liknar mer dem hos vissa norrlandsfibblor varför denna arts sektionstillhörighet framstår som osäker. *Utbredning*: Sex lokaler på Sälkfället och Hemfjället (även ovan trädgränsen) i Transtrand. F.ö. blott känd från en lokal i Värmland samt flerstädes i Norges fjälltrakter.

136. *H. multiceps* (Dahlst.) Dahlst. ex Johanss. – mångkorgig rufsfibbla

H. caesium ssp. *submulticeps* Zahn

Blad: gröna, ofta lilaanlupna, ± glest håriga. *Stjälkblad*: 2, ± jämnt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, tämligen breda, kort vass-spetsiga, olivgröna. *Holkglandler*: täta, korta, svarta. *Holkhår*: hopade, långa, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: ± 0 el. sparsamt längs de yttre fjällens kanter; därtill med antydan till spetstofs. *Holkskaft*: med täta hår och ± rikliga glandler. *Märke*: glänsande sotsvart. *Korgställning*: tätt sammansatt och mångkorgig med måttligt utspärrade grenar samt ± kort akladium (ibland helt aborterat). *Övrigt*: Lik 139. *H. plicatum* men skild genom bredare blad, sparsammare stjärnhåriga holkar och kala krontänder. *Utbredning*: kyrkbyn Orsa (1902) och kyrkbyn i Boda (1978) samt möjligen Lerdal i Rättvik och Tandsjö i Hamra men belägg därifrån är mindre övertygande. [Hls–Jmt]

137. *H. opochloroides* Johanss. & Sam. – fjällrufsfibbla

Blad: gulgröna, ± tätt långhåriga. *Stjälkblad*: 2–3, glest ställda, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, mycket breda med mycket bred men kort triangulärt tillspetsad spets, olivbruna. *Holkglandler*: täta, korta–medellånga, ± svarta. *Holkhår*: täta, långa och krusiga, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs fjällkanterna; därtill med ± välutvecklad spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga glandler och rikliga–täta hår. *Märke*: ± rent gult – glest prickigt. *Kronbräm*: otydligt cilierat. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: I de flesta avseenden snarlik 145. *H. xanthostylum* men skild genom betydligt bredare holkfjäll. *Utbredning*: Lillfjäten ovan Strömmen i Idre (1912). Härutöver i Linsell i Hrj.

138. *H. orsense* Johanss. – orsafibbla

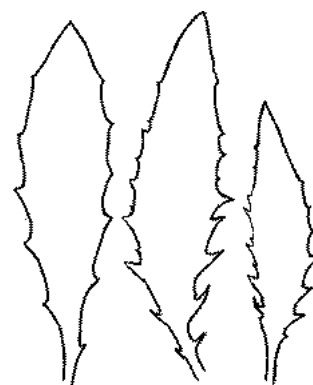
Blad: gröna, i sol småfläckiga, ± glest håriga, med smala lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 3–6, glest stjärnhåriga, till formen påfallande lika rosettbladen. *Holkfjäll*: ca 10 mm, breda, ± brett trubbiga, olivgröna. *Holkglandler*: få–rikliga, korta, gula. *Holkhår*: täta, grova och långa, från nära basen ljusa.

Holkstjärnhår: sparsamt längs fjällkanterna. Ofta med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: med \pm glesa hår och få glandler. *Märke*: \pm rent gult. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med raka, föga utspärrade grenar som skjuter högt över det korta akladiet. *Övrigt*: Liknar ganska mycket 144. *H. trichelliceps* men holkarnas (korta och \pm dolda) glandler är genomgående ljus gulknappiga och *H. orsense* är som välutvecklad en högre art med fler stjälkblad. *Utbredning*: Endast känd från 9 lokaler i Ore, Orsa, Älvdalen och Boda.

139. *H. plicatum* Lindeb. – rufsfibbla

H. plicatiforme (Dahlst.) Dahlst. ex Johanss. & Sam. – *H. kuusamoëns*e Vain. – *H. formicarium* Th.Fr. ex Elfstr.

Blad: gröna, tätt och ganska långt håriga, oregelbundet men oftast grunt triangel-tandade, medelbrett skaftade. *Stjälkblad*: 1–3, ej el. glest stjärnhåriga, långsträckta, mycket grovt och oregelbundet tandade och ofta \pm vågiga-veckade. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, mest kortspetsiga, \pm ljus gröna – olivgröna, de yttre \pm löst anlagda. *Holkglandler*: få-glesa, mycket korta, svarta eller gulbruna (\pm dolda bland håren). *Holkhår*: tätt hopade, medellånga-långa, nästan helvita, \pm krusiga. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt längs fjällkanterna (åtm. i nedre halvan), mot basen ibland \pm jämnt spritt. Därtill oftast med välutvecklad nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga-täta hår och 0 – \pm glesa glandler. *Märke*: \pm svart. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar. Akladium ofta mycket kort eller missbildat. *Kronbräm*: \pm tydligt cilierat. *Övrigt*: Relativt variabel och omfattar sannolikt förutom en vanlig och vittspridd typ flera olika \pm lokalt utbredda former som dock ännu inte blivit nöjaktigt urskilda. Är troligen snarast ett komplex av närstående arter men den uppdelning av dessa som tidigare gjorts har visat sig ohållbar och flera avvikande former har aldrig blivit beskrivna. Typen för *H. plicatum* är från Norska fjällvärlden och uppvisar modifikationer typiska för fjällnära växter, typerna för *H. plicatiforme* (från Östergötland) och *H. kuusamoëns*e (från nordligaste Finland) är mycket snarlika. Närstående övriga arter i *H. plicatum* agg. och kan även förväxlas med 146. *H. constringens* vilken senare dock har bredare blad och bredare och trubbigare holkfjäll med \pm tydliga stjärnluddsränder längs kanterna. *Utbredning*: 9 lokaler spridda över nästan hela landskapet. Betydligt vanligare i flera av grannlandskapen och över nästan hela landet \pm ojämnt spridd.

plicatum

praeviride

140. *H. praeviride* Johanss. & Sam. – silkesfibbla

Blad: mörkgröna, vanligen lilaanlupna, \pm glest håriga. *Stjälkblad*: 2–4, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 9 mm, täml. smala, kort vass-spetsiga (de inre t.o.m. sylspetsiga med trådlikt utdragna spetsar), de yttre löst anlagda, mörkgröna. *Holkglandler*: glesa, ytterst korta, \pm gulknappiga (ofta svåra att alls upptäcka). *Holkhår*: tätt hopade, mycket långa, från nära basen ljusa och påfallande tunna och glänsande. *Holkstjärnhår*: \pm 0. *Holkskaft*: med mycket täta långa hår och glesa glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: tät sammansatt, rakgrenig med föga utspärrade grenar samt mycket kort akladium. *Övrigt*: Holkhåren hos denna art förefaller ha en annan ytstruktur än hos övriga arter i *H. plicatum* agg. och möjligen är *H. praeviride* inte alls besläktad med dessa. *Utbredning*: 12 lokaler i sydostligaste delen av landskapet. [Upl, Vsm, Gst]

pseudoplicatum

141. *H. pseudoplicatum* (Dahlst. ex Zahn) Johanss. – hög rufsfibbla

Blad: gröna, tätt håriga, ofta något veckade – vågiga, med \pm brett vingat skaft. *Stjälkblad*: 3–5, de övre \pm stjälkomfattande, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, mest smaltrubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: rikliga, mycket korta, svarta. *Holkhår*: tätt hopade, långa, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: \pm 0, men med välutvecklad spetstofs. *Holkskaft*: med mycket täta långa hår och ytterst korta glandler. *Märke*: sotsvart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och

kort akladium. *Övrigt*: Mycket närstående 139. *H. plicatum* men skild genom ± fullständig avsaknad av stjärnhår på holkarna, kalt kronbräm, högre växt med fler stjälkblad samt extremt tätt beklädda holkskaft. *Utbredning*: 9 lokaler i västra halvan av landskapet. [Vrm]

142. *H. schlyteri* (Lindeb. ex Dahlst.) Johanss. – **flockruffsfibbla**

Blad: gröna, ofta violettanlupna, jämnt håriga, ± grovt och trubbigt tandade–flikiga, ofta med på skaftet nedstigande ± tunglika flikar. *Stjälkblad*: 1–3, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–12 mm, ± smala, kort vass-spetsiga. *Holkglandler*: få, mycket korta, svarta. *Holkhår*: hopade, medellånga–långa, från nära basen ljusa, krusiga. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs de basala fjällkanterna eller mot basen ± jämnt spritt, uppåt mer sparsamt. Spetstofs ± otydlig. *Holkskaft*: ± kalt eller med få hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: glest cilierat (ofta ± omärkligt). *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade, oftast ± flocklikt hopdragna grenar samt kort akladium. *Övrigt*: Uppenbart närstående den variabla 139. *H. plicatum* men skild genom ± kala holkskaft och ± regelbundet grovtandade blad med på skaftet nedlöpande fria tänder samt vanligen flocklik korgställning. Oftast relativt högväxt jämfört med övriga arter i *H. plicatum* agg. och en av få arter i denna grupp som har förmåga att utveckla violett pigmentering på bladen. *Utbredning*: 162 lokaler och mycket vanlig i större delen av landskapet men sällsynt eller saknas i de nordvästligaste socknarna. [Vg–Mpd]

schlyteri

143. *H. suriforme* Johanss. & Sam. – **spenslig silkesfibbla**

Blad: blåaktigt gröna, ± glest håriga, oregelbundet fintandade – triangeltandade. *Stjälkblad*: 3–5, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, täml. breda, kort vass-spetsiga – sylspetsiga, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: rikliga, mycket korta, gula el. svarta. *Holkhår*: ± täta, delvis mycket långa, från nära basen ljusa och glänsande. *Holkstjärnhår*: 0 eller mycket sparsamt men ofta tydligt som smala strimor i fjällkanterna, mot spetsen sammanflytande med en ± tydlig nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med mycket täta långa hår och få–glesa glandler. *Märke*: sotsvart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: rakgrenig med korta, föga utspärrade grenar, ofta med aborterade sidoholkar, samt mycket kort akladium. *Övrigt*: Liknar mycket den ostligare 140. *H. praeviride* men med högre växt med fler stjälkblad, ej fullt så tätt håriga holkar samt ofta ± spetstofsade holkfjäll. *Utbredning*: 9 lokaler i Malung, Lima och Transtrand. [Vrm]

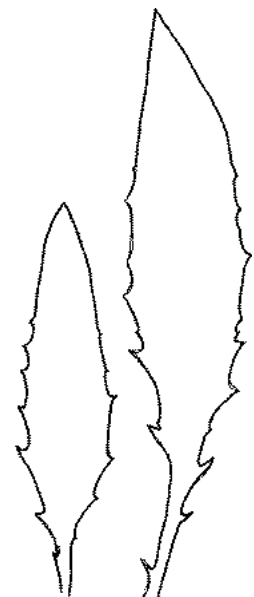

suriforme

144. *H. trichellicept* Johanss. – **klen ruffsfibbla**

H. trichellum (Dahlst.) Johanss. & Sam. – *H. ferrimontanum* (Johanss.) Johanss. – *H. subramosum* ssp. *emmeles* Omang sensu Dahlst. – *H. amplicept* (Stenstr.) Johanss. – *H. celsum* Johanss. & Sam.

Blad: 3,7–4,5 ggr längre än breda, gröna, ofta lilaskaftade men sällan lilaanlupna (hos "*H. celsum*"), jämnt och åtm. på skaften tätt håriga, tätt och mycket oregelbundet vasstandade, ofta med på skaftet nedstsigande smala sylflikar. Stjälkens nedre del tätt långhårig och ofta ± rödlila anlupen. *Stjälkblad*: 1–3, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, de yttre ± löst anlagda, skarpt ljusgröna – pistagegröna. *Holkglandler*: få – ± rikliga (nästan 0 hos typrasen), mycket korta, ± gulbruna – svarta. *Holkhår*: hopade, medellånga – mycket långa, från nära basen ljusa, ± krusiga. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt längs fjällkanterna och/eller mot basen ± jämnt spritt, därtill med en ± gles men yvig och tydligt nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med ± rikliga hår men 0–få glandler. *Märke*: rent gult – glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. Kronblad påfallande korta. *Korgställning*: oregelbundet rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Liksom övriga arter i *H. plicatum* agg. täml. variabel och svår att avgränsa. En typ som tidigare urskilts under namnet *H. ferrimontanum* kännetecknas av att holkarnas stjärnludd är jämnt fördelat över holkarnas bas (aldrig samlat i fjällkanterna), men oftast är stjärnluddet ganska sparsamt såväl hos denna form som hos typrasen och även

trichellicept

hos den senare finns det ofta ± stjärnhår på fjällens nedre ryggar så i brist på mer handfasta skiljekaraktärer förefaller det mig omöjligt att upprätthålla dessa arter. Mycket närstående är även 145. *H. xanthostylum* men skild från denna genom nästan fullständig avsaknad av glandler på holkskaften, oftast längre holkhår och rikligare stjärnludd (gäller typrasen), smalare blad, klenare växt samt ljusare holkfjäll. Former med något mörkare märke och gleshåriga holkskaft kan även förväxlas med 142. *H. schlyteri* viken dock har ± tydligt cilierade krontänder, ± kala holkskaft och normalt mörkare märke samt trubbigare tandade blad. *Utbredning*: 11 spridda lokaler men okänd längst i sydost och nordväst. [Sm–Hls]

145. *H. xanthostylum* (Dahlst.) Dahlst. ex Johanss. & Sam. – **grov rufsfibbla**
Blad: 3,3–4,1 ggr längre än breda, gröna, jämnt håriga, oftast påfallande stora (ofta > 15 cm långa) och kortskaftade, täml. glest och grovt tandade–flikiga, ibland med på skaftet nedlöpande tandning. *Stjälkblad*: 1–2, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, täml. smala, smalspetsade, ± vass-spetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: glesa–rikliga (men ± dolda bland håren), mycket korta, ± gulbruna–svarta. *Holkhår*: hopade, medellånga–långa, från nära basen ljusa, ± krusiga. *Holkstjärnhår*: sparsamt spritt eller otydligt samlat längs fjällkanterna. Spetsofs vanligen otydlig. *Holkskaft*: med ± rikliga – täta glandler och hår. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbundet rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort–medelklängt akladium. *Övrigt*: Mycket snarlik 139. *H. plicatum* och 144. *H. trichelliceptis* men med påfallande grov habitus med stora och relativt breda basalblad samt relativt ljust märke. *Utbredning*: 32 lokaler och glest spridd över nästan hela av landskapet.

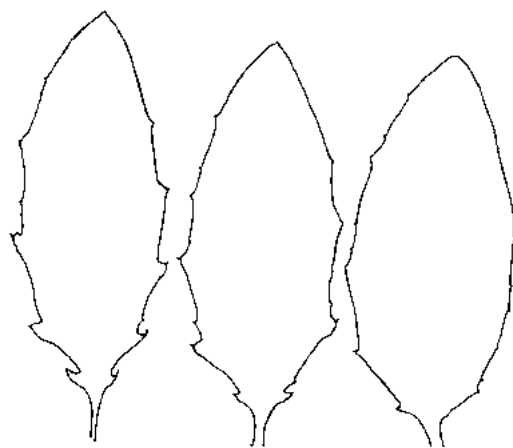
xanthostylum

146–147 *H. constringens* agg.

En liten grupp arter som förefaller stå mellan *H. plicatum* agg. bland hagfibblorna och *H. lanugineum* agg. bland skogsfibblorna, men även har drag av vissa krattfibblor. Skild från *H. plicatum* agg. genom lägre växt, bredare blad och bredare holkfjäll.

146. *H. constringens* Norrl. – **bred rufsfibbla**

H. orarium ssp. *constrictum* Norrl. – *H. subramosum* ssp. *semiconstringens* Dahlst. ex Zahn – *H. subramosum* ssp. *praetextum* Dahlst. ex Zahn – *H. gravastellum* (Dahlst.) Omang
Blad: gröna, ofta mycket stora, sällan violettanlupna, glest–jämnt håriga, ibland med fria flikar på de medelbreda skaften. *Stjälkblad*: oftast 1 och placerat nära stjälkbasen, ofta något vågigt–veckat längs kanten och med mycket oregelbundet utspärrade basaltänder, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, täml. breda, smalare–bredare trubbiga (sällan kort vass-spetsiga), brunaktigt grönsvarta. Holkar med mycket bred ± tvär (flat) bas. *Holkglandler*: rikliga–täta, korta, svarta. *Holkhår*: tätt hopade (åtm. på primärholken), långa – mycket långa, från nära basen ljusa, tydligt fintandade. *Holkstjärnhår*: tämligen rikligt, främst längs fjällkanterna och åtm. mot basen med täta luddränder.

constringens

Därtill med yvig spetstofs *Holkskaft*: med glesa–täta hår och få–rikliga glandler. *Märke*: mörkt–sotsvart. *Kronbräm*: kalt eller ± cilierat. Kronblad påfallande långa. *Korgställning*: djupt rakgrenig med föga utspärrade grenar samt akladium av mycket varierande längd. *Övrigt*: I allmänhet lätt igenkännlig genom kombinationen breda, grunt men grovt tandade blad, svarta märken, stora holkar med långa strålblommor och fjäll tätt klädda av långa hår samt åtminstone mot spets och bas med tydliga stjärnluddsränder längs kanterna. Dock såsom många andra vanliga och vittspridda arter relativt variabel och den typ som är vanligast i västra Dalarna utmärks till skillnad från material från andra landsändar av relativt spetsiga holkfjäll (åtm. de inre) som främst nedom mitten är rikligt stjärnluddiga längs kanterna, ± tätt glandulära holkar och holkskaft samt ofta långt akladium och vanligen kala krontänder. *Utbredning*: 361 lokaler och i stora delar av landskapet den allra vanligaste arten. [Sm–Jmt]

147. *H. mataeum* Johanss. & Sam. – vålåsfibbla

Blad: mörkgröna, tätt men oftast otydligt fläckiga–marmorerade, liksom stjälken i ± hela dess längd tätt långhåriga. *Stjälkblad*: 1–2, ej stjärnhåriga, djupt och regelbundet sågtandade – kamflikiga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, brett rundtrubbiga, gröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, korta, gulbruna. *Holkhår*: täta, långa och grova men mot spetsen krusiga, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt och ojämnt spritt, rikligast mot holkbas och fjällkanter. Därtill med ± otydlig spetstofs. *Holkskaft*: med täta långa hår och glesa glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Korgställning*: rakgrenig med kort akladium. *Övrigt*: Blott känd från ett par lokaler men förefaller vara en mycket vacker och särpräglad art. *Utbredning*: Endast känd från Hemfjället ovanför Vålåsen (1913–17) och Kastarberget (1924) i Transtrand.

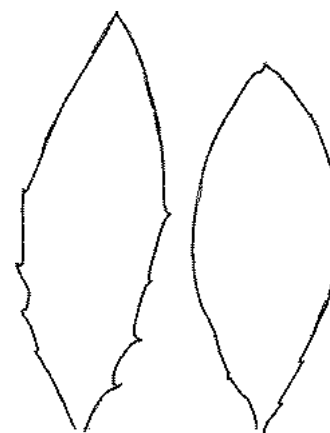
mataeum

148 *H. maculatum* agg.

En sydlig artgrupp med endast en representant i Dalarna.

148. *H. lugubre* (Malme) Dahlst. – sorgfibbla

Blad: gulgröna, ibland lilaaanlupna, i sol fläckiga och vid pressning påfallande ofta missfärgade, glest håriga. *Stjälkblad*: 1–3, långt åtskilda, påfallande stora och långskaftade men endast fint tandade, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, breda, jämnt avsmalnande, brett rundtrubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: rikliga, korta, svarta. *Holkhår*: täta, långa, från nedom mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna, däremot med välutvecklad ± nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med glesa–rikliga hår och glandler (oftast mest hår). *Märke*: mörkt–svart. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort–medellångt akladium. *Övrigt*: En mycket särpräglad art främst karakteriserad av den unika kombinationen brett rundtrubbiga holkfjäll och tätt håriga holkar samt ofta fläckiga grunt tandade blad. *Utbredning*: Brunnsvik i Ludvika (1913) vilket är den nordligaste kända lokalen för denna art. [Sm–Upl]

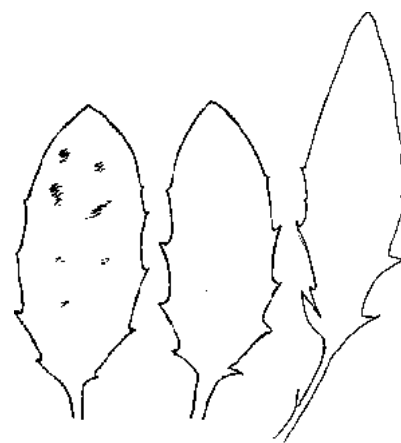
lugubre

149–150 *H. ornatum* agg.

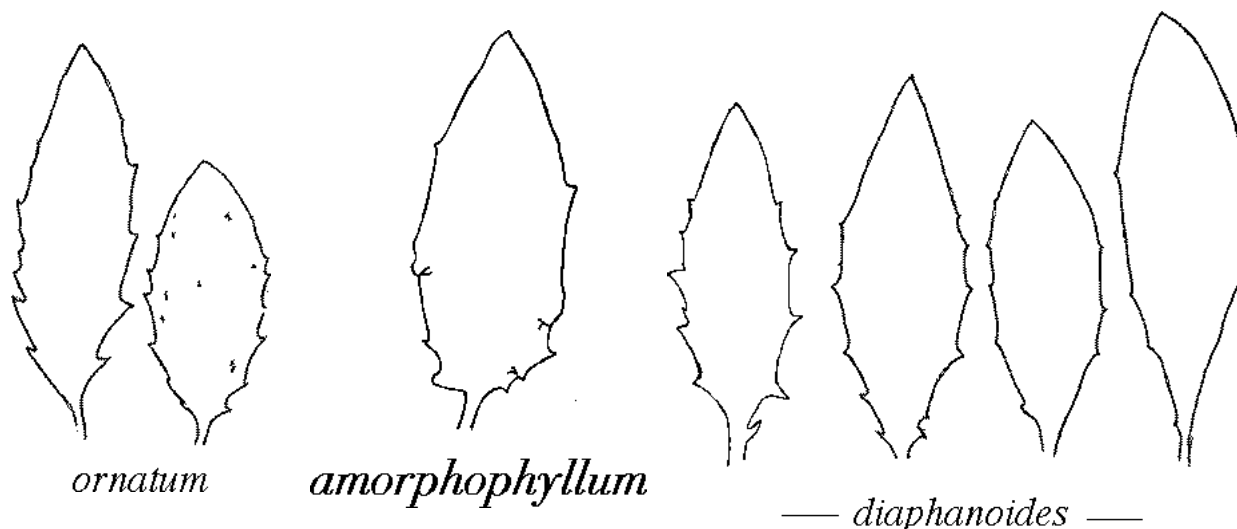
Ingående arter kännetecknas av vanligen fläckiga, brett elliptiska, ± regelbundet brett sågtandade blad samt 2–4 påfallande långt åtskilda stjälkblad. Holkfjällen är breda, tätt klädda av grova glandler och 0–få hår, stjärnludd som är tydligt samlat längs kanterna och en välutvecklad spetstofs. Holkskaften är tätt glandulära.

149. *H. ornatiforme* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. & Sam. – hårig smyckefibbla

Blad: gröna, ibland blålila anlupna, ofta ± glest fläckiga, liksom bladskaf och stjalbas tätt och långt håriga. *Stjälkblad*: 3–4, ± tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, de flesta brett rundtrubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, mest medellånga, svarta. *Holkhår*: enstaka–få, korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs fjällkanterna. Därtill med mycket välutvecklad yvig spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga–täta glandler och få–rikliga hår. *Märke*: nästan rent gult – glest prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och ± kort akladium, ofta flocklikt sammandragen. *Övrigt*: Mycket närstående 150. *H. ornatum* men skild genom sparsammare holkludd, mer oregelbunden bladform, ljusare märke och ± håriga holkar och holkskaft. Sparsamt stjärnhåriga former är lätt förväxlade arter i *H. diaphanoides* agg. men utmärkande är de brett rundtrubbiga holkfjällen med välutvecklade spetstofsar samt de ljusa märkena. Har liksom 168. *H. oblaqueatum* ± långa och ljusa hår på stjalpens övre del men skild från denna genom tätt långhåriga bladskaf och stjalbas, till holkfjällens kanter begränsat stjärnludd, talrikare hår på holkarna samt vanligen mycket välutvecklad spetstofs. *Utbredning*: N. Bergsång i Leksand och Vintjärn och Svartnäs i Svärdsjö. [Östra Sverige från Upl till Ång]

ornatiforme

150. *H. ornatum* (Dahlst.) Dahlst. – **smyckefibbla**

Blad: oftast ± glest mörkfläckiga, tätt och långt håriga, ± tätt och regelbundet sågtandade, med medelbreda, tätt långhåriga skaft och stjälkbas. *Stjälkblad*: 2–4, långt åtskilda, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 11 mm, mycket breda, rundtrubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, medellånga, mycket grova, ± brunknappiga. *Holkhår*: 0–enstaka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – rikligt längs fjällkanterna, åtm. mot holkfjällens spets och bas med tydliga men inåt oskarpt begränsade luddränder. Därtill med yvig spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: prickigt – ± svart. *Korgställning*: sammansatt med måttligt utspärrade och båg böjda grenar samt kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Som välutvecklad med fläckiga blad och luddkantade holkfjäll en mycket särpräglad art, men sämre exemplar kan vara svåra att identifiera. *Utbredning*: 54 spridda lokaler och saknas endast i de nordvästligaste socknarna. [Sm–Hrj]

151–163 *H. diaphanoides* agg.

En stor grupp främst kännetecknad, tätt, mörkt och oftast långt glandulära holkar och holkskaft, utan eller med ± glesa och helmörka inblandade hår, breda och oftast brett trubbiga holkfjäll och oftast glest och grovt tandade, ± tätt håriga, saftigt mörkgröna och sällan lilaanlupna blad. Holkarna saknar eller har ± jämnt spritt stjärnhårsludd men ibland finns ± tydliga spetstofsar. Många ingående arter är grova och högvuxna men ändå fåbladiga.

151. *H. amorphophyllum* Dahlst. ex Johanss. – **slarvfibbla**

Blad: ljusgröna, ofta lilaanlupna, glest håriga, ± vågiga. Till formen synnerligen oregelbundna, vanligen grovt och asymmetriskt tandade men hos klenare individ närmst helbräddade, även i omkrets ofta asymmetriska. *Stjälkblad*: 2–4, lansettlika–dolkformiga, föga stjärnhåriga, med jämbrett vingat eller mot stjälkfästet obetydligt breddat skaft. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, ± brett rundtrubbiga, brunsvarta men i spetsen ofta rödbetsfärgade, de yttre nedstigande på holkskaftet. *Holkglandler*: hopade, mycket korta, svarta. *Holkhår*: 0–enstaka, korta, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med glesa glandler. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: spretigt långgrenig med måttligt utspärrade och böjda grenar, ofta talrika aborterade sidoholkar, samt ± långt akladium. *Övrigt*: Denna art har tidigare förts till gruppen mellanfibblor ”*Semidovrensia*” som står mellan hagfibblor och dovrefibblor *H. sect. Alpestria*, men morfologiskt är likheten klart störst med hagfibblorna. Placeringen i *H. diaphanoides* agg. är däremot högst preliminär och kommer att omvärderas efterhand som fler nordliga arter inordnas i systemet. *Utbredning*: Olån i Idre (1918). [Hrj, Jmt, Ång]

152. *H. diaphanoides* Lindeb. – **klibbfibbla**

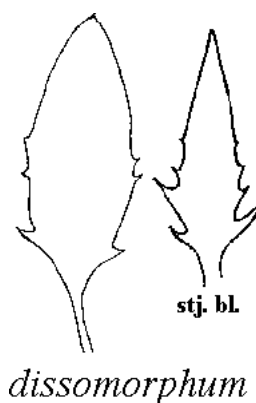
H. tenebrosum Norrl. – *H. pellocranum* Johanss.

Blad: mörkgröna, sällan violettanlupna, tätt korthåriga, med på det minst medelbreda skaftet långt och smalt nedlöpande bas som hos frodiga individ ibland har nedlöpande grova tänder. *Stjälkblad*: 2–4, ± stjärnhåriga, ofta nästan oskaftade och skenbart stjälkombfattande. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, jämnt avsmalnande, brett rundtrubbiga–tvärhuggna, grönsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, oliklånga, delvis mycket långa (ofta ca 1,5 mm) och ofta ± krusigt vridna, brunsvarta. *Holkhår*: 0, eller sällan få–glesa,

långa, helsvarta. *Holkstjärnhår*: ± 0 eller mycket sparsamt längs de yttre fjällens kanter. Däremot med gles men yvig spetsstofs. *Holkskaft*: med hopade glandler och någon gång enstaka-få mörka hår. *Märke*: gles-tätt prickigt. *Korgställning*: måttligt sammansatt med måttligt utspärrade, svagt bågböjda grenar och långt överskjutande sidogrenar samt \pm långt akladium. *Övrigt*: En ofta mycket grov och högväxt art som är den vanligaste och mest vittspridda i en stor grupp av uppenbart närbesläktade arter. Mycket snarlika och närstående är 160. *H. schlegelii*, 154. *H. leptogrammum*, 153. *H. dissomorphum*, 159. *H. progrediens* och 155. *H. oestmanii*, se vidare under dessa arter. Måhända skulle den sydliga 152. *H. diaphanoides* och den mer nordliga *H. schlegelii* snarare betraktas som geografiska raser än som skilda arter emedan det endast är enstaka detaljkaraktärer som skiljer dessa taxa åt. Närstående är även 158. *H. phaedrophyllum* och 163. *H. taeniifolium* vilka i normalfallet lätt skiljes genom sina mycket djupt och oregelbundet blad men som kan förväxlas med extremt frodvuxna exemplar av *H. diaphanoides*, se vidare kommentarer under dessa arter. *Utbredning*: 343 lokaler och i hela landskapet en av de allra vanligaste arterna. [Nästan hela landet]

153. *H. dissomorphum* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. & Sam. –
dolkfibbla

Blad: gröna, ibland lilaanlupna, \pm jämnt – tätt håriga. *Stjälkblad*: 2–4, långt åtskilda, tätt stjärnhåriga, smalt triangulära med påfallande långt triangulärt utdragen helbräddad spets. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda–breda, smalt utdraget kortspetsiga, brunsvarta, de yttre löst anlagda och nedstigande på holkskäften. *Holkglandler*: tätt hopade, delvis mycket långa, brunsvarta. *Holkhår*: 0–enstaka, långa, \pm helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de yttre fjällens kanter (ibland nästan 0). *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka långa hår. *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Mycket närstående 152. *H. diaphanoides* och 160. *H. schlegelii* men skild genom smalt tillspetsade holkfjäll samt \pm tydliga stjärnluddsränder längs fjällens basala kanter. Mest närstående är dock troligen 154. *H. leptogrammum* vilken dock har något glesare och kortare glandelbeklädnad på holkarna, mer rundade blad (isynnerhet stjälekbladen) samt tätt anlagda yttre holkfjäll och 155. *H. oestmanii* vilken utmärker sig genom rikligt håriga holkar. Jämför även 157. *H. paeminosum*! *Utbredning*: 25 lokaler i norra halvan av landskapet. [Hls, Hsj]

154. *H. leptogrammum* Dahlst. –
finstrimmig fibbla

H. epimelas Johanss.

Inkl.: **Var. *macrescens*** Dahlst. ex Zahn

Blad: gröna, ibland lilaanlupna, \pm jämnt-tätt håriga.

Stjälkblad: 2–4, långt åtskilda, tätt stjärnhåriga.

Holkfjäll: 11–12 mm, medelbreda, smaltrubbiga-

kortspetsiga, brunsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, \pm

långa, brunsvarta. *Holkhår*: enstaka-få, medellånga, \pm

helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt som fina strimor

längs de yttre fjällens kanter (ibland nästan 0).

Holkskaft: med måttligt täta glandler och enstaka långa

och ljusa hår. *Märke*: prickigt. *Korgställning*:

rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt

akladium. *Övrigt*: Mycket närstående 152. *H.*

diaphanoides men skild genom \pm hår på holkarna och

spetsiga holkfjäll. Liknar härigenom snarare 155. *H.*

oestmanii vilken dock (liksom 152. *H. diaphanoides*) har tätt hopade glandler på holkskäften samt \pm

helt saknar stjärnhår på holkarna. Härtill har *H. leptogrammum* i allmänhet bredare, mer rundade och

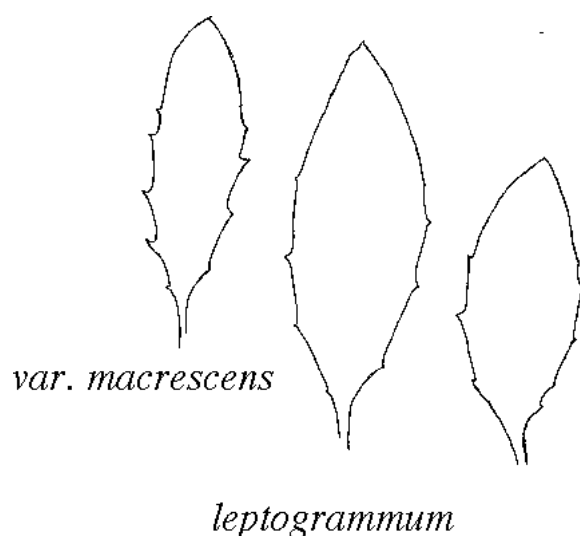
grundare tandade blad än de nämnda förväxlingsarterna. Dock förefaller namnet "*leptogrammum*"

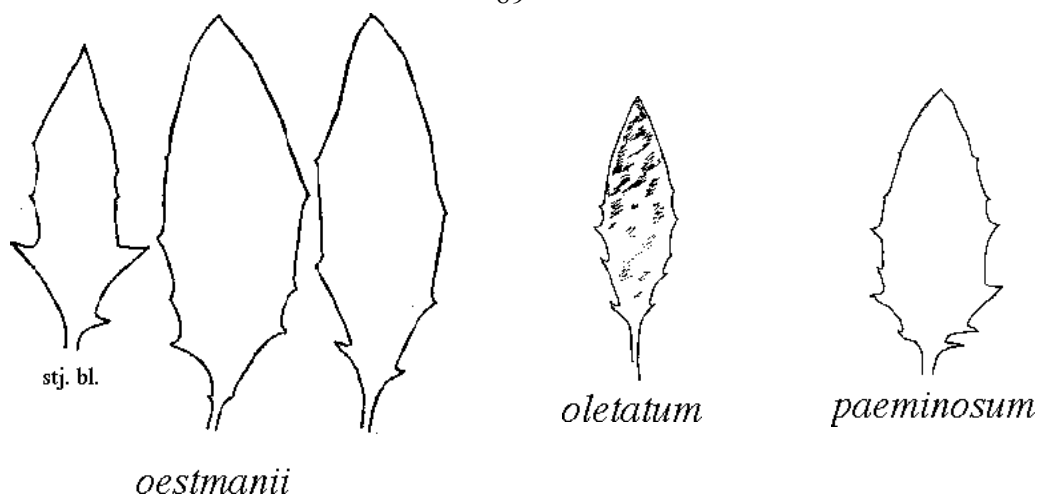
tidigare ha missbrukats för en hel serie dåligt utredda former inom *H. diaphanoides* agg. Den av Zahn

(1921) på material från Idre urskilda var. *macrescens* avviker till bladformen och genom kortare

glandulära holkar men är svår att värdera utifrån det sparsamma material som föreligger. *Utbredning*:

49 lokaler och spridd i nästan hela landskapet men vanlig endast i nordvästra delen. [Hls–Jmt]

155. *H. oestmanii* T. Tyler – östmanfibbla

Blad: gröna, ± jämnt håriga, hos frodiga individ med på skaftet nedlöpande tandning. *Stjälkblad*: 2(–3), glest stjärnhåriga, ofta dolklikta med ett par grova flikar nära basen. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda med ± långt och smalt utdragen spets, ± kortspetsiga (de inre närmast sylspetsiga), på knoppar överskjutande blomanlagen, mörkt olivgröna. *Holkglandler*: hopade, oliklånga, delvis långa och ± krusiga, svarta. *Holkhår*: rikliga – ± täta (åtm. på primärholken), medellånga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± 0, ibland dock med antydan till spetstofs. *Holkskaft*: med mycket täta, relativt korta glandler och glesa långa hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Denna art uppmärksammades först som en varietet av 189. *H. barrimum* och har senare sammanblandats ömsom med *H. incurrens*, ömsom med 153. *H. dissomorphum*. Från bägge dessa skild genom smalare, smalt tillspetsade holkfjäll, från den förra dessutom genom tätare glandelbeklädnad och från den senare genom rikligt håriga holkar. Stjälkbladens egendomliga form överensstämmer dock i stor sett med dem hos *H. dissomorphum* och antyder ett nära släktskap mellan dessa arter. *Utbredning*: Fågelsjö i Hamra (1903). F.ö. i angränsande delar av Hälsingland och Härjedalen.

156. *H. oletatum* (Johanss. & Sam.) T. Tyler – fläckig klibbfibbla

H. porphyrites Dahlst. nom. nud.

Blad: oftast tätt mörkfläckiga – marmorerade, jämnt och ± tätt håriga. *Stjälkblad*: 2–3, glest ställda, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, jämnt men ± vasst tillspetsade. *Holkglandler*: täta–hopade, långa, svarta. *Holkhår*: glesa–talrika, långa, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: 0 eller sparsamt spritt. *Holkskaft*: med täta glandler och rikliga hår. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Har tidigare ansetts vara blott en form av den östliga *H. incurrens* men förutom genom ofta marmorerade blad klart skild från denna genom spetsiga holkfjäll med färre hår och sparsammare stjärnhårsludd. Däremot möjligen identisk med den från Härjedalen beskrivna men bristfälligt kända *H. orphnocephalum* och det är oklart huruvida den form som urskilts, men aldrig formellt beskrivits, under namnet ”*H. porphyrites*” kan upprätthållas som en egen art eller inkluderas i någon av de här nämnda. *Utbredning*: Gonäs i Ludvika, Sörskog i Bjursås, Sunnanhed i Ore och Tandsjö i Hamra. [Vrm–Jmt]

157. *H. paeminosum* Johanss. & Sam. – ljus klibbfibbla

Blad: gröna, ibland violettanlupna, jämnt håriga, åtminstone de inre liksom stjälekbladen med brett vingade skaft. *Stjälkblad*: 2–3, ± tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 11–12 mm, breda, jämnt avsmalnande, mest smaltrubbiga (de inre kortspetsiga), svartgröna men i spetsen ofta rödlila anlupna. *Holkglandler*: tätt hopade, mycket långa, ofta krusiga, gulbrunnknappiga. *Holkhår*: 0–få, långa, nästan helmörka. *Holkstjärnhår*: ± 0 eller sparsamt längs de yttre fjällens kanter eller mot basen ± jämnt spritt samt med antydan till spetstofs. *Holkskaft*: med täta långa glandler och enstaka hår. *Märke*: ± svart. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade, grova grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Kan förväxlas med 164. *H. acidodontum* och 165. *H. ceramotum* men med mer smalspetsade holkfjäll nästan utan stjärnludd samt oregelbundet och täml. grovt tandade blad. Kan vara mycket snarlik och svår att skilja från 153. *H. dissomorphum* men medan flertalet holkfjäll hos denna är spetsiga och helt saknar stjärnhår och de yttre holkfjällen är tydligt nedstigande på holkskaften är alla utom de innersta holkfjällen ± rundtrubbiga hos *H. paeminosum* och de är nedom mitten oftast tydligt stjärnhåriga

samtidigt som de yttre fjällen knappast nedstiger på holkskaften. Det ursprungliga typmaterialet för *H. dissomorphum* utgörs för övrigt av en blandning av dessa bägge arter. Former med sparsamt stjärnhåriga holkar kan genom de trubbiga fjällen och långa glandlerna förväxlas med 152. *H. diaphanoides* men normalt skiljer sig *H. paeminosum* habituellt genom lägre växt och kortare, närmast äggrunda blad. *Utbredning*: 9 lokaler i västra halvan av landskapet. [Vrm, Vsm]

158. *H. phaedrophyllum* Johanss. – fedrafibbla

Blad: gröna, ibland något lilaanlupna, nästan kala. *Stjälkblad*: 2–3, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, mycket breda, rundtrubbiga – kort och brett triangelspetsiga, svartgröna med breda, ± bleka och hinnartade nakna kanter. *Holkglandler*: täta, men främst koncentrerade till holkbasen och uppåt tydligt glesare, grova, delvis mycket långa, svarta. *Holkhår*: 0–enstaka, långa, helsvarta. *Holkstjärnhår*: ± 0 (mycket sparsamt längs de yttre fjällens kanter). *Holkskaft*: med rikliga glandler. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: tät, rakgrenig med ± kort akladium. *Övrigt*: Liknar mycket extremt frodvuxa former av 152. *H. diaphanoides* men förutom genom bladens extrema flikighet skild genom uppåt hastigt glesnande holkbeklädnad, brett och blekt hinnkantade holkfjäll samt glesare beklädda holkskaft. Till bladformen lik den likaledes närstående 163. *H. taeniifolium* vilken dock utmärks av holkfjäll med långt och smalt utdragna spetsar. *Utbredning*: 7 lokaler i socknarna kring Siljan. [Upl–Mpd]

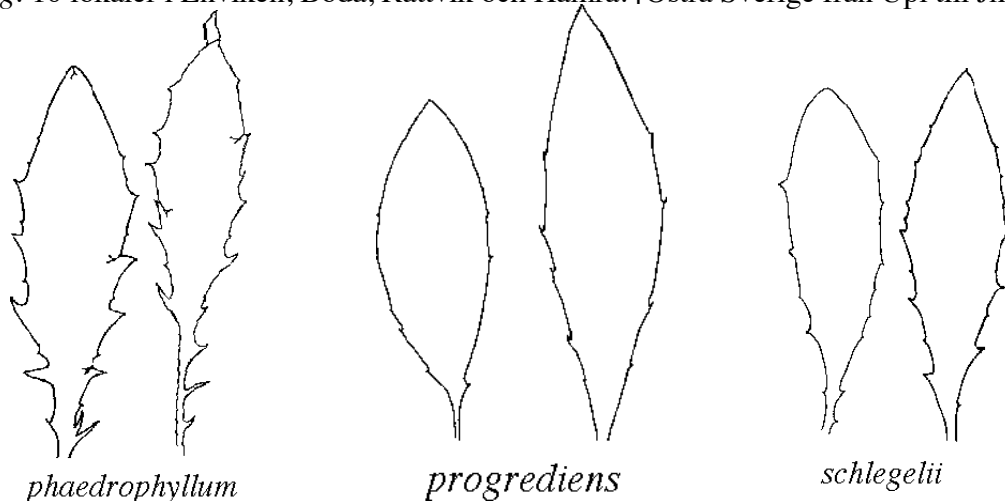
159. *H. progreiens* Norrl. – uddtandad klibbfibbla

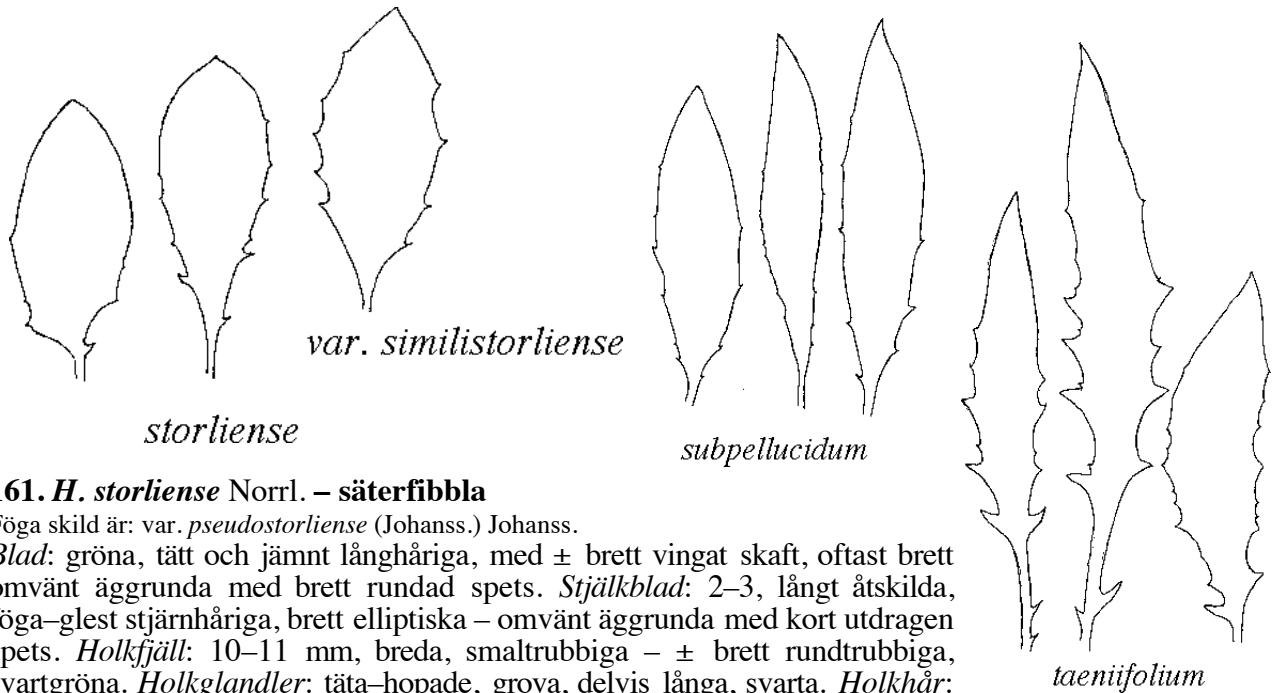
H. leptogramum var. *subuliginosum* Johanss.

Blad: gröna, ± tätt håriga. *Stjälkblad*: 3–4, långt åtskilda, äggrunda – brett triangulärt lansettlika, nästan oskaftade eller med korta vingade skaft, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga. *Holkglandler*: tätt hopade, oliklånga, delvis mycket långa, krusiga, brunknappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± 0 eller sparsamt längs de basala fjällkanterna, mot spetsen med spetstofs av mycket glesa men relativt långa och långt nedlöpande ullhår. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och enstaka långa mörka hår. *Märke*: ± glest prickigt. *Korgställning*: ofta starkt sammansatt med korta och raka, föga utspärrade grenar och kort akladium. *Övrigt*: Till holkarna mycket lik flera andra arter i *H. diaphanoides* agg. men som välutvecklad mycket karakteristisk genom sina smalt romboidiskt elliptiska, med blott mycket korta framåtkrökta uddtänder försedda rosettblad och breda, likaledes blott fintandade stjälkblad. *Utbredning*: 11 lokaler spridda över nästan hela landskapet. [Hls–Jmt]

160. *H. schlegelii* Almq. ex Dahlst. – vassfjällig klibbfibbla

Blad: gröna, jämnt–tätt håriga. *Stjälkblad*: 2–3, ± stjärnhåriga, vanligen vasst sågtandade. *Holkfjäll*: 8–10 mm, mycket breda, med bred men ± likbent triangulär spets, svartaktigt brungröna. *Holkglandler*: hopade, oliklånga, medellånga–långa, ibland krusiga, bruna–svarta. *Holkhår*: 0–enstaka, minst medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: ± 0 (mycket sparsamt längs de yttre fjällens kanter). *Holkskaft*: med mycket täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: tätt prickigt–svart. *Korgställning*: tät, måttligt sammansatt med något utspärrade och ± böjda grenar samt oftast mycket kort akladium. *Övrigt*: Mycket lik 152. *H. diaphanoides* men normalt med mer regelbundet och skarpare tandade blad än denna (åtminstone stjälkbladen) samt skild genom de karakteristiskt triangelspetsiga holkfjällen. Desutom har primärholken ofta enstaka enkelhår vilket man ytterst sällan ser hos *H. diaphanoides* och glandelbeklädnaden är oftast något kortare och glesare än hos denna art. *Utbredning*: 10 lokaler i Enviken, Boda, Rättvik och Hamra. [Östra Sverige från Upl till Jmt]

161. *H. storliense* Norrl. – säterfibbla

Föga skild är: var. *pseudostorliense* (Johanss.) Johanss.

Blad: gröna, tätt och jämnt långhåriga, med \pm brett vingat skaft, oftast brett omvänt äggrunda med brett rundad spets. *Stjälkblad*: 2–3, långt åtskilda, föga-glest stjärnhåriga, brett elliptiska – omvänt äggrunda med kort utdragen spets. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, smaltrubbiga – \pm brett rundtrubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta–hopade, grova, delvis långa, svarta. *Holkhår*: 0–enstaka, korta, mörka. *Holkstjärnhår*: tämligen rikligt – rikligt, främst

nedom mitten ojämnt spritt och rikligast mot de basala fjällkanterna. Därtill ofta med yvig och nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: glest prickigt – \pm rent gult. *Korgställning*: med något utspärrade, svagt bågböjda grenar och medellångt akladium, ibland flocklikt sammandragen. *Övrigt*: En habituellt mycket särpräglad art med glest ställda, brett omvänt äggrunda rosett- och stjälkblad och ett förgreningsmönster som påminner om skogsfibblornas. Inom området förekommer endast var. *pseudostorliense* som har något trubbigare holkfjäll med sparsammare stjärnludd än typrasen men det förefaller vara en gradvis övergång mellan dessa former varför ett urskiljande knappast är berättigat. *Utbredning*: 12 lokaler och glest spridd i norra halvan av landskapet. [Hls–LyL]

162. *H. subpellucidum* Norrl. – taigafibbla

H. diaphanoides ssp. *grammolepium* Dahlst. & Enander ex Zahn

Blad: gröna, jämnt och ofta tätt håriga, med \pm brett vingade skaft. *Stjälkblad*: vanligen 2, åtm. det övre tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda–breda, oftast smaltrubbiga, svartaktigt brungröna – gråsvarta. *Holkglandler*: täta, mest medellånga (–långa), grova, svarta. *Holkhår*: enstaka–glesa, korta, mörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – mycket rikligt, nästan jämnt spritt om än ofta rikligast mot holkbasen eller längs fjällkanterna; därtill med antydan till spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga–täta glandler. *Märke*: mörkt–svart. *Korgställning*: jämnhög med något utspärrade och böjda grenar samt vanligen \pm långt akladium. *Övrigt*: En mycket variabel art men skild från flertalet arter i *H. diaphanoides* agg. genom \pm rikligt och jämnt stjärnhåriga holkar och kortare holkbeklädnad och skulle måhända snarst föras till en egen artgrupp. Liknar till holkarna ganska mycket 164. *H. acidodontum* och 165. *H. ceramotum* men holkglandlerna är alltid helsvarta och holkfjällen är smalare. Dessutom är *H. subpellucidum* en jämförelsevis mycket klenare art med låg växt och smala blad. Det som kallas ”*grammolepium*” tycks vara en särskilt klen form med relativt hög växt men mycket smala blad och holkar men är sannolikt utan taxonomiskt värde. *Utbredning*: 154 lokaler och mycket vanlig i norra och västra delen av landskapet men gradvis sällsyntare mot sydost. [Vrm–Nb]

163. *H. taeniifolium* Johanss. – bandklibbfibbla

Blad: gröna, glest håriga, \pm vågiga–veckade. *Stjälkblad*: 2–3, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, utdraget bandformigt smalspetsade med i knopp långt överskjutande \pm vridna, kort vass-spetsiga spetsar, olivbruna [?]. *Holkglandler*: hopade, mycket långa och \pm krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: \pm 0 el. sparsamt längs de yttre fjällens kanter. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Korgställning*: tätt sammansatt, rakgrenig med mycket kort akladium. *Övrigt*: Till holkbeklädnaden snarlik 152. *H. diaphanoides* och närstående arter men lätt skild genom ett radikalt annorlunda bladsnitt och de egendomligt förlängda holkfjällen. Till bladformen mycket lik 158. *H. phaedrophyllum* vilken dock har kort tillspetsade, brett rundtrubbiga holkfjäll. *Utbredning*:

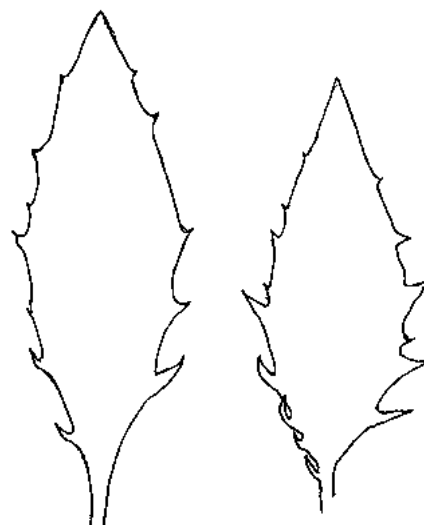
Tandsjöhällets fåbovall i Hamra. En snarlik och med denna art identifierad form är även samlad vid Mill-Larssättern på Hemfjället i Transtrand, men jag är inte fullt övertygad om att materialet från denna disjunkta lokal verkligen är identiskt med *H. taenifolium*. [Gst, Hls, Ång]

164–169 *H. acidodontum* agg.

Ingående arter liknar till holkarna och holkskäften *H. diaphanoides* agg. genom tät och oftast lång glandelbeklädnad med få eller inga inblandade hår men har ± rikligt stjärnhårsludd som är ± tydligt koncentrerat till holkfjällens kanter samt bredare, ± regelbundet vasst sågtandade blad.

164. *H. acidodontum* Dahlst. – syltandad fibbla

Blad: gröna, jämnt korthåriga, med medelbreda skaft, de yttre ibland nästan helbräddade men de inre liksom stjälbladen smalt, tätt och regelbundet sågtandade, ibland med på skaftet nedlöpande tandning. *Stjälkblad*: 2–4, stora, breda och glest ställda, vanligen regelbundet smalt och långt såglik syltandade, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 11 mm, breda, mest ± brett trubbiga (de inre kortspetsiga), mörkgröna–svartgröna. *Holkglandler*: hopade, oliklånga, delvis mycket långa men klena, bruna–svarta. *Holkhår*: enstaka–få (åtm. på primärholkens yttre fjäll), korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt, ojämnt spritt, tydligast i de yttre fjällens basala kanter men åtminstone mot holkbasen även ± spritt på fjällens ryggar, ovan mitten 0 eller som en smal strimma längs fjällkanterna. Spetstofs ± tydlig. *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka–talrika korta hår (åtm. på akladiet och stjälkens övre del). *Märke*: mörkt–svart. *Korgställning*: sammansatt med svagt bågböjda, måttligt utspärrade grenar och sidogrenar som skjuter långt över det korta akladiet. *Övrigt*: En ofta mycket högväxt och grov art. Mycket snarlik är 165. *H. ceramotum* som dock har bredare och mer rundade (närmast äggrunda) holkfjäll klädda av ± gulknappiga glandler men helt utan hår samt med mer jämnt spritt stjärnludd. Dessutom har *H. ceramotum* i allmänhet en mer oregelbunden bladtandning och över huvud mer olikformade blad. Snarlik är även 168. *H. oblaqueatum* som dock igenkännes på sina långa ljusa hår på akladiet och stjälkens övre del. *Utbredning*: 139 lokaler och vanlig i hela landskapet. [Vg–Nb]

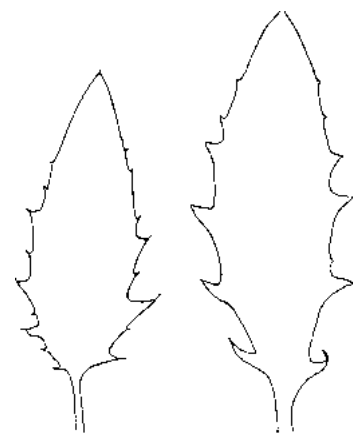

acidodontum

165. *H. ceramotum* (Stenstr.) Dahlst. – skarpfibbla

Föga skild är var. *phrixolepis* Johanss.

Blad: mörkgröna, jämnt håriga, i stark sol ibland fläckiga, ofta med på det medelbreda skaftet nedlöpande tandning. *Stjälkblad*: 2–3, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10 mm, mycket breda och närmast äggrunda med utsvängda kanter, ± brett trubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: hopade, delvis mycket långa, grova, oftast med citrongula–bärnstensfärgade knappar. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: över hela fjällytan täml. rikligt – rikligt och ± spritt, om än rikligast längs de basala fjällkanterna. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler (sällan även enstaka hår). *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: tätt sammansatt–gyttrad med raka, föga utspärrade grenar samt oftast mycket kort akladium. *Övrigt*: jämför 164. *H. acidodontum* som är mycket närstående! Var. *phrixolepis* skiljer sig möjligen från huvudformen genom ljusare märke och glesare beklädda holkskäft men denna variation rymms gott och väl inom arten och något särskilt urskiljande är knappast berättigat. *Utbredning*: 127 lokaler och en av de vanligaste arterna i västra delen av landskapet men mot öster gradvis ovanligare. [Västra Sverige från Hall–Hls]

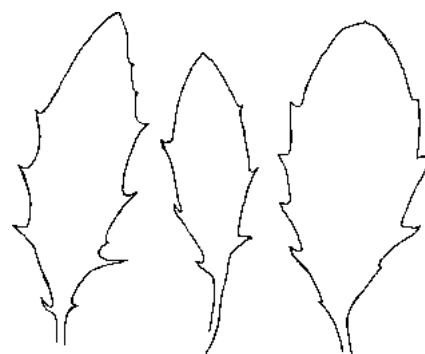
ceramotum

ludoviciense

megalodon

oblaqueatum

166. *H. ludoviciense* Johanss. – ludvikafibbla

Blad: gröna, ± kala, med påfallande lång triangulär spets. *Stjälkblad*: 2–4, glest ställda, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 12 mm, breda, ± brett trubbiga. *Holkglandler*: hopade, mest medellånga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± 0 (mycket sparsamt längs fjällkanterna), men med välutvecklad nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och ± enstaka, mycket långa, från nära basen ljusa hår. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Kan möjligen förväxlas med 152. *H. diaphanoides* men holkbeklädnaden är kortare (de längsta glandlerna ≤ 1 mm långa) och bladen är betydligt bredare. Liknar till bladformen, holkarna och övre delen av stjälkens beklädnad av långa ljusa hår mer 168. *H. oblaqueatum* vilken dock alltid har rikligt stjärnluddiga holkar och annan bladform. *Utbredning*: 8 lokaler i Grangärde, Ludvika, Stora Tuna och Järna. [Vrm, Vsm]

167. *H. megalodon* Dahlst. ex Johanss. – falkfibbla

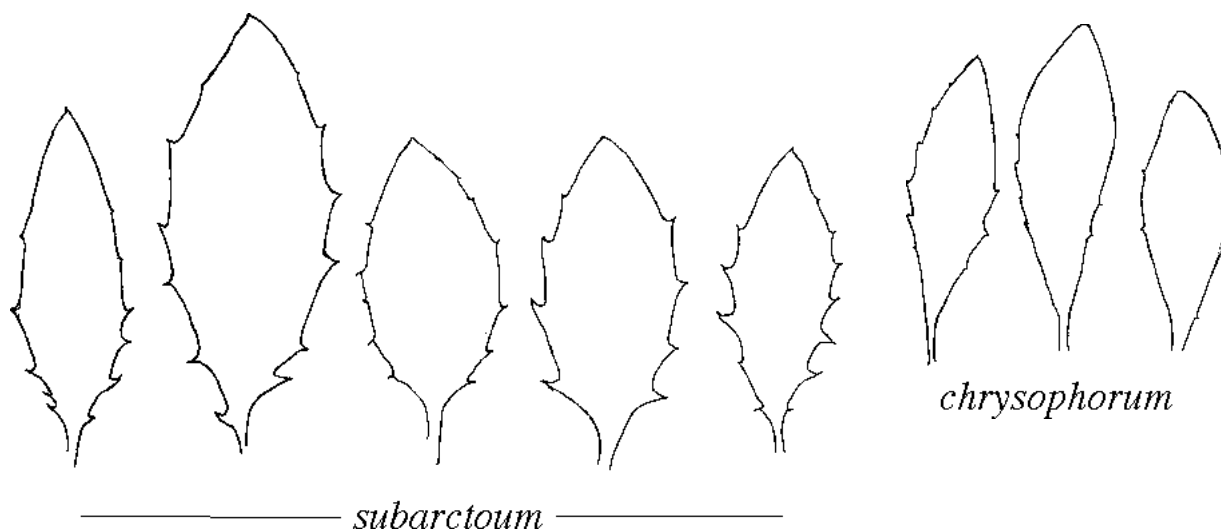
Inkl. var. *falcatidens* Dahlst. ex Johanss.

Blad: gröna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 2–3, ej stjärnhåriga, ofta extremt smalt och djupt men glest sylflikiga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, smalare–bredare trubbiga, grönsvarta, mot spetsen ofta rödanlupna. *Holkglandler*: extremt tätt hopade, omväxlande korta och medellånga, något klena och krusiga, oftast gulbrun-knappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs fjällkanterna (ibland med tydliga luddränder, ibland nästan 0). Därtill med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: med mycket täta glandler. *Märke*: ± tätt prickigt. *Korgställning*: tätt sammansatt med korta, något utspärrade och böjda grenar samt kort akladium; ibland flocklikt sammandragen. *Övrigt*: Genom den ytterst täta men relativt korta holkbeklädnaden mycket karakteristisk och hos välutvecklade exemplar därtill med mycket djupt men relativt glest kloformigt sylflikiga blad. Former med sparsamt stjärnhåriga holkfjäll kan förväxlas med 152. *H. diaphanoides* men avslöjas genom bladformen och de övervägande korta holkglandlerna. Var. *falcatidens* har något rikligare stjärnludd på holkarna, vackert gulknappiga glandler och smalare bladform än typen för arten och är således snarare en ovanligt välutvecklad modifikation av arten än ett fristående taxon. *Utbredning*: I Dalarna endast samlad i Fågelsjö i Hamra (1903) men vanlig de nordöstra grannlandskapen. [Hls–Nb]

168. *H. oblaqueatum* Johanss. – panelfibbla

H. diaphanoides ssp. *lonchodontum* Dahlst. & Östman. ex Zahn – *H. persbergense* Johanss.

Blad: gröna, ofta violettanlupna och påfallande hårda och blanka, jämnt och ± tätt håriga, vanl. glest men djupt sylflikiga. *Stjälkblad*: 2–4, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–12 mm, med utdragen smalare–bredare trubbig spets, de yttre ± rundtrubbiga och ofta rödanlupna i spetsen, i knopp långt överskjutande de utslagna blommorna. *Holkglandler*: täta–hopade, grova, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: 0–enstaka, korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, ± jämnt spritt om än rikligast längs fjällkanterna. Mot spetsen ofta med antydning till luddränder längs kanterna samt vanl. med ± tydlig spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka–rikliga, mycket långa och grova, från nära basen ljusa hår. *Märke*: ± glest prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Utmärkande är de långa ljusa håren på holkskaften och stjälkens översta del (åtm. akladiet och på de fjäll som sitter som stöblad till korgställningsgrenarna) men för övrigt mycket snarlik 164. *H. acidodontum* och 165. *H. ceramotum* om än med något smalare holkfjäll och ljusare märke, blankare blad samt ej så tätt och regelbundet tandade blad som dessa. Jämför även 149. *H. ornatiforme*. *Utbredning*: 42 lokaler och spridd över nästan hela landskapet. [Vrm–Mpd]

169. *H. subarctoum* Norrl. – nordfibbla

Blad: mörkgröna, långt och tätt håriga, med långa skaft. *Stjälkblad*: 2–3, långt åtskilda, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, brett rundtrubbiga–tvärhuggna, glänsande svartgröna. *Holkglandler*: tätt hopade, medellånga–långa, bruna–svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt längs fjällkanterna, ofta åtm. mot fjällens spets och bas med tydliga luddränder. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med tätt hopade glandler. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: måttligt sammansatt med måttligt utspärrade, något bågböjda grenar samt oftast kort akladium. *Övrigt*: Liknar närmast 168. *H. oblaqueatum*, 165. *H. ceramotum* och 164. *H. acidodontum* men holkar och holkskaft helt utan hår och holkfjällens stjärnludd är tydligare samlat längs fjällkanterna. Dessutom är bladen hos normalt utvecklade individ jämnt rundade, ± brett rundtrubbiga och endast fint tandade och således helt olika dem hos de nämnda förväxlingsarterna. *Utbredning*: 6 lokaler i Hamra, Lima och Idre. [Vrm–Nb och mycket vanlig i stora delar av Norrland]

170–174 *H. pseudodiaphanum* agg.

Ingående arter liknar genom sina ± rent och tätt glandulära holkar arterna i *H. diaphanoides* agg. men är genomgående klenare till växten och har betydligt kortare holkbeklädnad och vanligen mer smalspetsade holkfjäll samt mer regelbundet tandade (eller ± helbräddade), glesare håriga och ± smalt lilaskaftade blad.

170. *H. chrysophorum* Sam. – kycklingfibbla

Blad: blåaktigt gröna, ± kala. *Stjälkblad*: 2–5, på bägge sidor nästan kala, oskaftade med ± bred bas, ofta något vågiga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, breda, brett trubbiga (eller de inre kort triangelspetsiga), svartgröna men i spetsen ofta rödanlupna; de yttre breda och köttiga samt löst anlagda eller nedstigande på holkskaften. *Holkglandler*: täta, korta, bruna–svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt men med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: ± rent gult. *Korgställning*: långsträckt, spretigt långgrenig med raka uppräta grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Liknar till holkarnas byggnad mest en styv- eller salladsfibbla och ett släktskap med de senare sektionen förefaller inte helt orimligt och har föreslagits av centraleuropeiska experter. *Utbredning*: Endast känd från 12 lokaler i västra halvan av landskapet.

171. *H. pseudodiaphanum* (Dahlst.) Johanss. – glandelfibbla

H. murorum ssp. *nigroglanduliferum* C.G. Westerl. – inklusive *H. jonsbergense* T. Tyler

Blad: mörkgröna, med smala lilafärgade skaft men nästan aldrig violettanlupna, jämnt korthåriga. Stjälkens nedre del i regel mörkt vinröd. *Stjälkblad*: 2–3, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, utdraget smalspetsade, ± smaltrubbiga, grönsvarta. *Holkglandler*: täta–hopade, korta – knappt medellånga, klena, svarta. *Holkhår*: 0–få, korta, mörka. *Holkstjärnhår*: 0 eller mycket sparsamt längs fjällkanterna. Spetstofs ± välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: rent gult – ± glest prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar men ofta något zigzagböjd huvudaxel samt medellångt akladium. *Övrigt*: Kan förväxlas med 152. *H. diaphanoides* men skild från denna genom mer smalspetsade holkfjäll med betydligt kortare beklädnad. Inom denna art finns en tydlig

geografisk variation avseende hår på holkarna – material från södra Götaland (varifrån typen för arten kommer) är med få undantag är helt hårlöst medan material från främst östra Svealand nästan alltid har ± hår på holkarna. *Utbredning*: 49 spridda lokaler men saknas i nordligaste delen av landskapet och sällsynt även längst i öster. [Sk–Gst]

172. *H. stenocoloides* Johanss. & Sam. – grovtandad glandelfibbla

Blad: gröna, ibland lilaanlupna, glest håriga, ofta med lilafärgade skaft och stjälpbas. *Stjälkblad*: 2–3, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, breda, kortspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga–långa, grova, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: ± sparsamt, nedom mitten ± jämnt spritt eller koncentrerat längs de basala fjällkanterna samt med antydan till spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med medellångt akladium. *Övrigt*: Snarlik 173. *H. stenocolum* och 154. *H. leptogrammum* men synes ej vara identisk med någon av dem. Skulle möjligen kunna tas för en form av 224. *H. porrigentiforme* var. *exarmatum* men bladen är alltid regelbundet uddtandade och korgställningen är helt utan hår. Habituellt och genom skarpt lilafärgad stjälpbas mest lik 171. *H. pseudodiaphanum* men skild från denna genom grövre bladtandning, längre glandulära holkfjäll med rikligare stjärnhårsludd. *Utbredning*: Endast känd från Råberget i Malung, Vörderås i Transtrand och mellan Bössbo och Aspdaalen i Älvdalen.

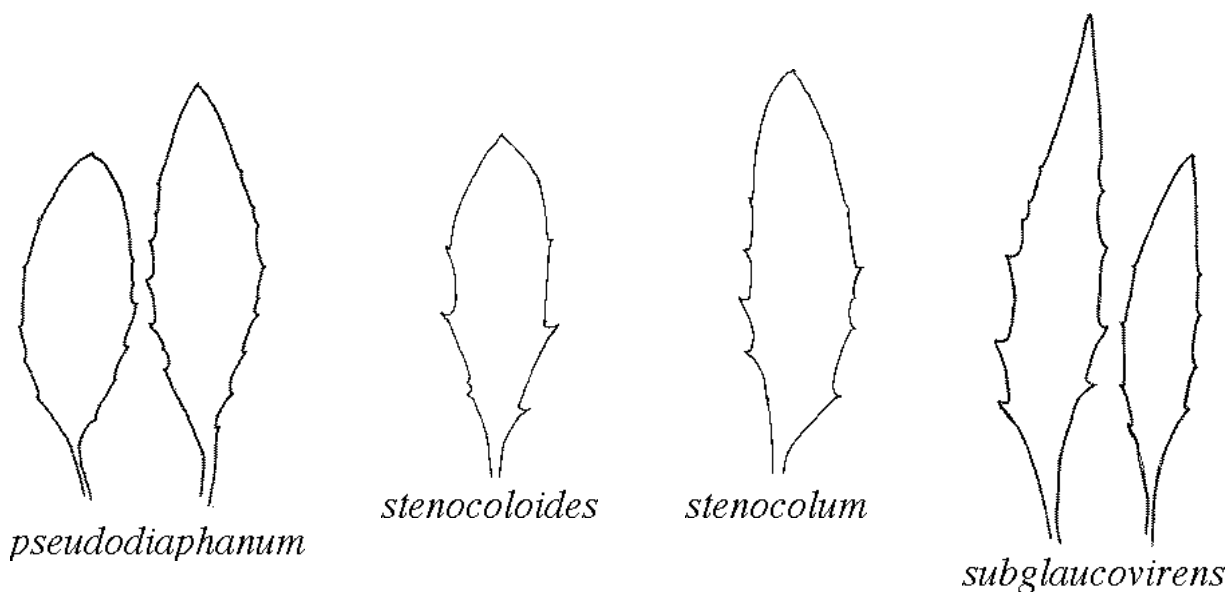
173. *H. stenocolum* Johanss. & Sam. – myckelbergfibbla

Blad: mörkgröna, ofta lilaanlupna, med smala lilafärgade skaft och stjälpbas, glest håriga. *Stjälkblad*: 3–5, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, smala med långt och smalt utdragen spets, närmast sylspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler*: tätt hopade, medellånga–långa, brunknappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: 0. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: oregelbundet långgrenig med stora stöblad och medellångt akladium. *Övrigt*: Kronblad mycket korta och även på fullt utslagna holkar ± rännformiga. Liknar i flera avseenden mycket den sydligare *H. dalicum* men skild genom längre glandulära holkar och skaft, holkfjäll helt utan spetstofs och mörkare märken. *Utbredning*: Endast känd från Mo-Myckelberg i Malung (1917).

174. *H. subglaucovirens* Zahn ex Johanss. & Sam. – styv glandelfibbla

H. glaucovirens (Dahlst. ex Stenstr.) Dahlst.

Blad: blåaktigt gröna, smalskaftade, ± helt kala (eller ± stjärnhåriga). *Stjälkblad*: 2–4, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–10 mm, medelbreda, bredare eller smalare trubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, mest korta, svarta. *Holkhår*: 0–få, korta, mörka. *Holkstjärnhår*: 0, men med antydan till spetstofs. *Holkskaft*: med glesa–täta glandler och 0–få hår. *Märke*: rent gult – ± glest prickigt. *Korgställning*: måttligt sammansatt rakgrenig med föga utspärrade grenar samt oftast kort akladium. *Övrigt*: Kan likna 171. *H. pseudodiaphanum* men habituellt skild genom talrikare och betydligt smalare blad och högre och styvare växtsätt och liknar i dessa avseenden mer arter inom *H. lepidotum* agg. *Utbredning*: 26 lokaler i östra halvan av landskapet och socknarna kring Siljan. [Sm–Hrj]

175–184 *H. atronitens* agg.

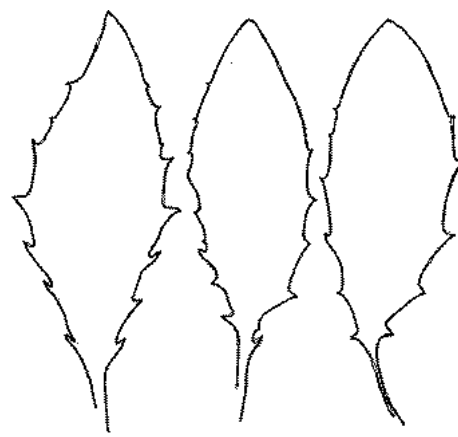
Mest utmärkande för denna grupp är mörka, relativt glest beklädda men oftast övervägande glandulära holkar med relativt korta och breda men ofta sylvasst tillspetsade fjäll samt kala eller glest beklädda holkskaft. Bladen är likstort tandade (de yttre ofta mycket grunt), kala–gleshåriga och blir ofta skarpt rödbetsfärgade och holkfjällen är oftast sparsamt stjärnhåriga med stjärnhårsludd som tenderar att koncentreras till holkbasen. Flera arter i gruppen kännetecknas av ljus guldgula glandler.

175. *H. atronitens* (Dahlst.) Dahlst. – **glansfibbla**

H. subampliatum (Dahlst.) Dahlst. – ? *H. stipatiforme* – *H. lampocranum* Johanss. & Sam.

Blad: gräsgröna, de yttre oftast violettlupna, med smala lilafärgade skaft, glest–jämnt håriga, de yttre oftast rundtrubbig och nästan helbräddade medan de inre är ± omvänt lansettlik och djupare tandade. *Stjälkblad*: 2–4, oftast små men ± djup tandade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, medelbred jämnt avsmalnande mot en kort men mycket vass spets glänsande grönsvarta. *Holkglandler*: ± rikliga, korta–medellång mycket klena och småknappiga, bruna–svarta (ibland blott få). *Holkhår*: 0–glesa (oftast enstaka), ± korta, till över mitten mörk. *Holkstjärnhår*: ± 0 eller sparsamt spritt närmast holkbasen och ibland som en ytterst smal strimma längs fjällkantern. *Holkskaft*: kalt eller med ± enstaka glandler. *Märke*: sotsvart. *Korgställning*: måttligt sammansatt rakgrenig, med fög utspärrade grenar samt kort–medellångt akladium. *Övrigt*: En tämligen karakteristisk och relativt vanlig art som kringgärdas av en lång rad ± sällsynta och endast med tvekan urskiljbara arter.

Habituellt lik 178. *H. lepidulum* men lätt skild genom de mörka märkena. Mycket närstående är dock bl.a. 180. *H. leucotrachelum* och 184. *H. villattingense* vilka dock har rikligare håriga holkar. Den i huvudsak nordligare 185. *H. anfracticeps* utmärks av smalare blad och rikligare glandulära holkskaft. Den från Bergslagsområdet beskrivna *H. lampocranum* avviker möjligen från huvudformen genom bredare holkfjäll varav endast de innersta är spetsiga samt ofta djupare flikiga blad men det är knappast rimligt att försöka upprätthålla denna som en skild art. *Utbredning*: 15 lokaler i södra halvan av landskapet. [Hall–Hls]

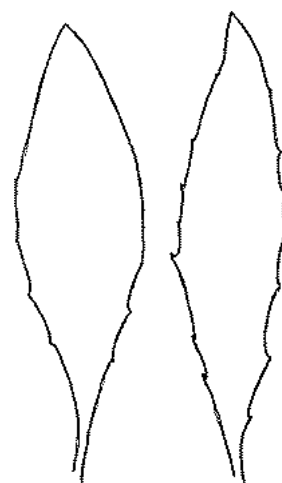

— atronitens —

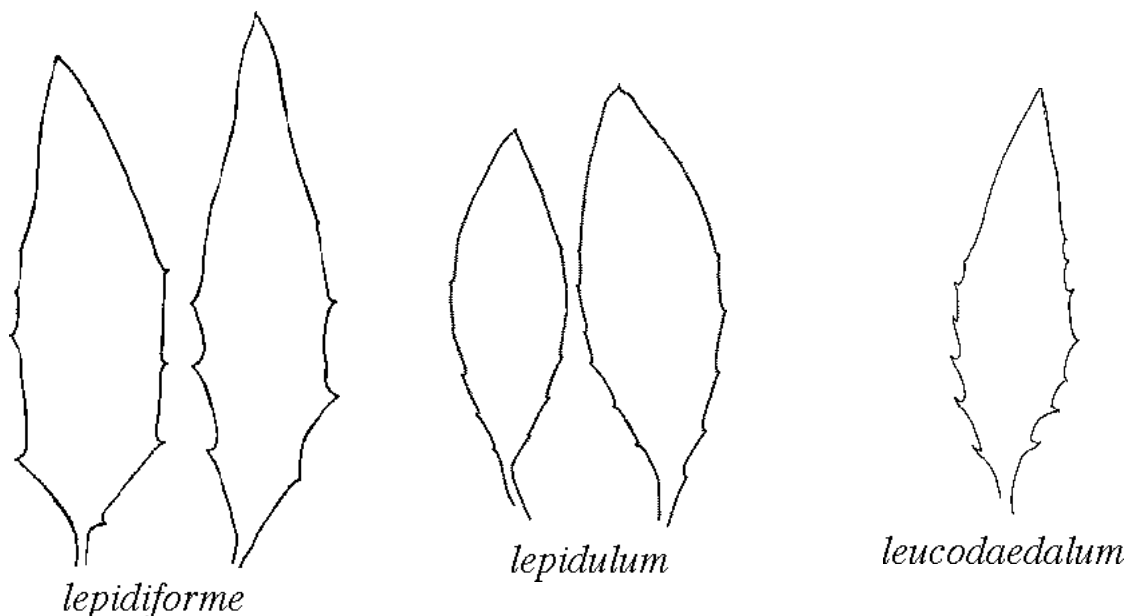
176. *H. lepidiceps* (Dahlst.) Dahlst. – **bärnstensfibbla**

Inkl.: Var. *vietulifolium* Johanss. & Sam.

Blad: gulbrunaktigt gröna (eller oftast lilaanlupna hos var. *vietulifolium*), gleshåriga. *Stjälkblad*: 2–3, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, smalspetsade, smaltrubbiga–kortspetsiga. *Holkglandler*: täta, korta–medellånga, bärnstensfärgade. *Holkhår*: 0–få, korta. *Holkstjärnhår*: 0 eller sparsamt spritt. *Holkskaft*: med enstaka–glesa glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: prickigt–svart. *Korgställning*: gles, rakgrenig med medellångt akladium. *Övrigt*: Mycket närstående är de sydligare *H. punctillatum*, *H. subpunctillatum* och *H. punctilliceps* och dessa arter bildar tillsammans ett artkomplex som ännu inte kan anses tillfredställande utrett. Var. *vietulifolium* tycks vara den dominerande formen av arten i östra Svealand och avviker från typrasen genom ofta lilaanlupna blad, holkfjäll med sparsamt men tydligt stjärnludd längs kanterna och ± tydlig spetsstofs samt med få–glesa inblandade hår på holkar och skaft och liknar därigenom mycket *H. punctilliceps* om än skild från denna genom håriga holkar samt smalare holkfjäll och blad. Troligen representerar denna typ en egen art men då hela gruppen av ”gulglandliga” arter ännu är dåligt utredd och det finns flera obeskrivna typer inom gruppen vill jag avvakta med en fullständigare revision av dessa. *Utbredning*: 58 lokaler, huvudsakligen i landskapets sydöstligaste del men med enstaka utpostlokaler längre västerut. [Sk–Hls]

lepidiceps

177. *H. lepidiforme* (Stenstr.) Johanss. – **smal rödbetsfibbla**

Blad: gröna, smalt och intensivt lilaskaftade, de yttre nästan alltid violettanlupna, ± helt kala. *Stjälkblad*: 3–5, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, mest smaltrubbiga, mörkt olivgröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, klena, oliklånga, mest medellånga, gulbruna. *Holkhår*: få, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, främst i nedre halvan ± jämnt spritt men därtill ofta mot fjällspetsarna med ± tydliga luddränder längs kanterna. *Holkskaft*: med få–glesa glandler och 0–få hår. *Märke*: glest prickigt – nästan rent gult. *Korgställning*: oregelbundet och spretigt rakgrenig med medellångt akladium. *Övrigt*: Kan vara mycket snarlik 213. *H. subsimile* till vilken jag tidigare felaktigt räknat denna art men skild genom helt kala, vanl. lilaanlupna och långt lilaskaftade, glest tandade blad, bättre utvecklade stjälkblad, något längre och mörkare glandelbeklädnad på holkarna samt aningen mörkare märke. En distinkt men inte så i ögonfallande skillnad är även att *H. subsimile* har smala yttre holkfjäll som tydligt tenderar att stiga ned på holkskäften via en knölig och ojämn holkbas medan *H. lepidiforme* har korta och breda yttre holkfjäll på vanligt vis fästa direkt under de inre på en jämnt rundad holkbas. I detaljer således snarlik *H. subsimile* men med ganska avvikande habitus mer liknande 207. *H. acroleucum*, 198. *H. stipatum* och 220. *H. pristophyllum* men de senare har närmast svarta märken samt rikligare håriga holkar. Dock sannolikt mest närbesläktad med 178. *H. lepidulum* men betydligt smalbladigare och med fler stjälkblad än denna. *Utbredning*: Holen, Kvarntäkt och Stortäkt i Bjursås. [BhG, Dls, Vrm]

178. *H. lepidulum* (Stenstr.) Dahlst. – **rödbetsfibbla**

Blad: gröna, åtm. de yttre rödbetsfärgade (särskilt mot spetsen) och vanligen nästan helbräddade, glest–jämnt håriga. *Stjälkblad*: 2–4, något stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, bredare–smalare trubbiga (de yttre vanligen brett rundtrubbiga medan de innersta kan vara ± spetsiga), brungröna. *Holkglandler*: ± täta, mest medellånga, småknappiga, brungula. *Holkhår*: enstaka–glesa, korta, från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt, ± jämnt spritt. *Holkskaft*: kalt eller med enstaka glandler. *Märke*: glest prickigt – rent gult. *Korgställning*: spretigt lång- och rakgrenig med föga utspärrade grenar samt ofta långt akladium; ofta flocklikt sammandragen. *Övrigt*: Mest utmärkande är de ± helbräddade, brett elliptiska, mot spetsen nästan alltid skarpt rödbetsfärgade rosettbladen samt relativt långt men ljust beklädda holkar. *Utbredning*: 72 lokaler. Tycks vara allmän kring Siljan men i övrigt ojämnt spridd. [Sk–Ång]

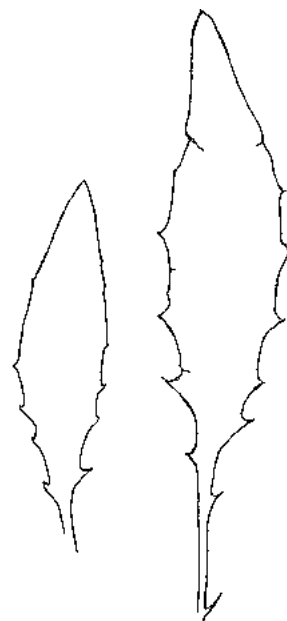
179. *H. leucodaedalum* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. & Sam. – **åsbofibbla**

Blad: gröna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 2–3, vasst och regelbundet sågtandade, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 9 mm, smala, kortspetsiga, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: täta, korta, gulbruna. *Holkhår*: få–rikliga, korta, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, nästan jämnt spritt (något rikligare mot basen), därtill med ± välutvecklad spetstofs. *Holkskaft*: med glesa glandler och få hår. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: spretig med föga utspärrade grenar och långt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Åsbo i Kopparberg och möjligen endast adventiv därstädes.

180. *H. leucotrachelum* Johanss. – bukettfibbla

H. lampocranum Johanss. var. *macrocolum* (Johanss. ex Zahn) Johanss.

Blad: oftast lilaanlupna, glest håriga, ofta buckliga–veckade och vanligen mycket grovt och oregelbundet tandade. **Stjälkblad:** 2–3, omvänt lansettlika – mycket smalt rombiska, glest stjärnhåriga. **Holkfjäll:** 10–11 mm, breda, kort men mycket vasst spetsiga, glänsande grönsvarta. **Holkglandler:** rikliga–täta, korta, svarta. **Holkhår:** rikliga, korta–medellånga, från nedom mitten vitspetsade. **Holkstjärnhår:** ± 0 (mot basen och i de yttre fjällens kanter mycket sparsamt). **Holkskaft:** med glesa glandler och hår. **Märke:** \pm svart. **Korgställning:** måttligt sammansatt med raka, föga utspärrade, nästan alltid flocklikt sammanträngda grenar samt medellångt akladium. **Övrigt:** Ibland mycket snarlik 185. *H. anfracticeps* och tidigare ibland sammanblandad med denna men skild genom vågiga, spretigt och oregelbundet tandade stjälkblad och holkar med talrikare och ljusare hår men blott korta glandler. Den ras som kallas *H. deamplians* men senare indragits under *H. anfracticeps* närmar sig dock *H. leucotrachelum* i flera avseenden varför det inte kan anses fullt utrett var gränsen mellan dessa bägge arter skall dras (eller om de rent av bör sammanslös). Till samma otillräckligt utredda formgrupp hör även 184. *H. villattingense* och dessa, liksom ytterligare snarlika arter i *H. atronitens* agg. borde bli föremål för en separat studie. Den blott från typlokalen vid Ludvika kända *H. lampocranum* var. *macrocolum* har jag valt att åtminstone preliminärt inordna under *H. leucotrachelum* då den till holkbeklädnaden fullt ut överensstämmer med denna art men tydligt avviker såväl från typen för *H. lampocranum* som från den mer vittspridda 175. *H. atronitens* vilken jag nu anser oskiljbar. Dock avviker var. *macrocolum* genom mycket vasst tandade blad och möjligen något bredare holkfjäll varav endast de innersta är spetsiga samt \pm helt kala holkskaft. **Utbredning:** 87 lokaler och relativt vanlig i söder och öster men saknas i de västligaste delarna av landskapet. [Vsm–Hls]

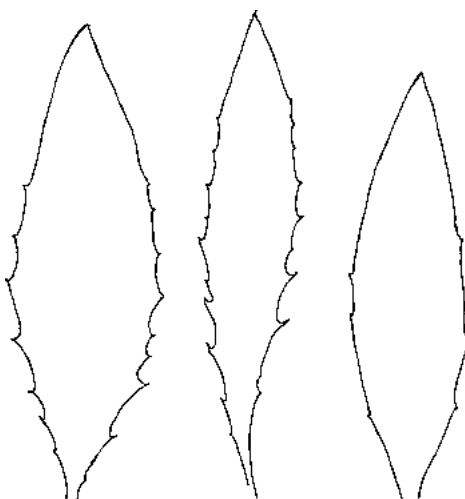

leucotrachelum

181. *H. madarodes* Dahlst. – kalspetsfibbla

H. porrigens var. *subacroleucum* Dahlst. – *H. amplificatum* var. *conserratum* Johanss. – *H. tenericaulescens* Johanss.

Blad: blåaktigt mörkgröna, ofta brokigt lilaanlupna och med lila mittnerv och skaft, \pm kala. **Stjälkblad:** 3–4, \pm glest stjärnhåriga. **Holkfjäll:** 10–11 mm, knapt medelbreda, långt utdraget smalspetsade (i knopp överskjutande blommanlagen), kortspetsiga–sylspetsiga, svartgröna, de yttre löst anlagda. **Holkglandler:** rikliga, medellånga, svarta. **Holkhår:** glesa–rikliga, medellånga–långa, till eller över mitten mörka. **Holkstjärnhår:** närmast holkbasen sparsamt – täml. rikligt spritt. **Holkskaft:** med få – \pm glesa glandler och 0–få hår (ibland \pm kalt). **Märke:** \pm tätt prickigt. **Korgställning:** tätt sammansatt med något utspärrade, \pm raka grenar samt kort akladium. **Övrigt:** Mycket snarlik 188. *H. adunans* men skild från denna genom övervägande långt och smalt vass-spetsiga holkfjäll med glesare, mörkare och grövre glandelbeklädnad, glesare men längre holkhår, nästan kala bladovansidor och oftast sparsammare beklädda holkskaft. Är dessutom i genomsnitt mer högväxt med fler stjälkblad och smalare basalblad än *H. adunans* och förefaller utgöra ett mellanled mellan denna och typiska representanter för *H. atronitens* agg. Bägge dessa arter är dessutom tämligen variabla och det förefaller allt annat än självklart att den nuvarande uppdelningen i två arter är den som bäst motsvarar verkligheten. Jämför även 290. *H. albinotum*! **Utbredning:** 13 lokaler och glest spridd i norra halvan av landskapet. [Nrk–Nb]

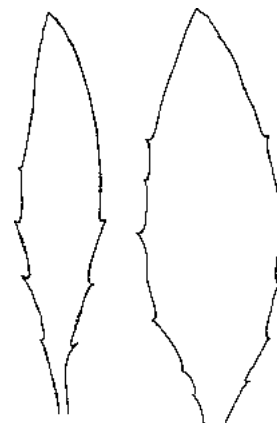

madarodes

182. *H. similigerum* Johanss. – föränderlig fibbla

Inkl.: var. *majoriceps* Johanss. & Sam., var. *subanthracinum* Johanss. & Sam. och var. *oresignoum* Johanss.

Blad: gröna, ibland lilaanlupna, glest håriga. *Stjälkblad*: 3–6, romboidiskt lansettlika med glest placerade, ± långa och kloböjda syltänder, ± tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–12 mm, breda, bredtrubbiga – ± kortspetsiga, de yttre löst anlagda, grönsvarta. *Holkglandler*: rikliga–täta, omväxlande korta och medellånga, svarta eller gulbruna. *Holkhår*: enstaka–rikliga, korta, från mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: ± 0 eller mycket sparsamt längs fjällkanterna. *Holkskaft*: med ± glesa glandler och hår i något växlande proportioner (sällan ± kalt). *Märke*: ± glest prickigt–svart (hos var. *subanthracinum*). *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Ytterst variabel och oklart avgränsad art som är lite av en slaskgrupp för former som står mellan hag- och styvfibblorna och motsvarar således den i Götaland utbredda svärbemästrade *H. gothicum*-gruppen. Typrasen utmärks av tätt glandulära holkar med ± rundtrubbiga fjäll, relativt tätt beklädda holkskaft och prickigt märke. Var. *oresignoum* avviker genom något glesare och ljusare beklädda holkar med ett större inslag av hår. Var. *majoriceps* har något större holkar som även de är ljusare och glesare beklädda än hos typrasen (om än med blott få hår) och därtill är holkskaften ± kala. Var. *subanthracinum* överensstämmer i allt väsentligt med var. *oresignoum* förutom att märkena hos denna varietet är sotsvarta. Habitueellt är emellertid alla dessa former mycket snarlika och åtminstone utifrån det relativt sparsamma material som hittills insamlats förefaller det omöjligt att dra några skarpa gränser mellan dem. *Utbredning*: 20 lokaler i östra halvan av landskapet. [Gst, Hls]

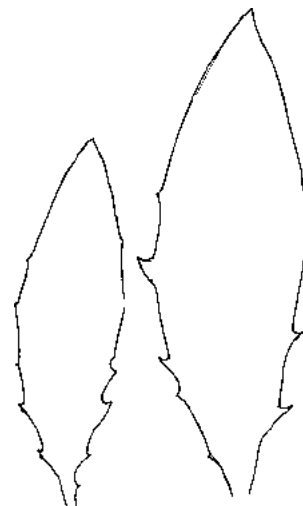

similigerum

183. *H. trachlosimum* Johanss. & Sam. – kalffibbla

H. trachlosimoides Johanss. & Sam.

Blad: blåaktigt gröna, med intensivt lilafärgade skaft (och stjälkbas), kala. *Stjälkblad*: 2–4, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, breda, ± brett trubbiga, grönsvarta, de yttre ± löst anlagda. *Holkglandler*: rikliga–täta, korta, svarta. *Holkhår*: enstaka–rikliga, medellånga, ungefär från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: nedom mitten täml. rikligt spritt. *Holkskaft*: ± kalt eller med få hår och glandler. *Märke*: glest prickigt – rent gult. *Korgställning*: oregelbundet rakgrenig med kort eller rudimentärt akladium. *Övrigt*: Knappast någon typisk hagfibbla utan snarare en mellanform eller mycket lågväxt norrlandsfibbla. Den från till stor del samma lokaler beskrivna *H. trachlosimoides* är enligt originalbeskrivningen en mer högväxt form med större holkar med trubbigare fjäll och mer av *Tridentata*-habitus men typerna för arterna är ytterst snarlika. Mängden hår på holkarna tycks kunna variera inom vida gränser hos båda och holkfjällens form är starkt korrelerad till antalet stjälkblad och således troligen bara ett utslag av allmän frodighet. *Utbredning*: Endast känd från sju lokaler i Lima.

trachlosimum

184. *H. villatingense* Johanss. – mälarfibbla

Blad: oftast lilaanlupna, nästan kala, med ± smala lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 3–4, något stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 12 mm, medelbreda, mest kortspetsiga men åtminstone de innersta sylspetsiga, olivgröna, i knopp långt överskjutande blomanlagen, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: rikliga, korta, gulbruna. *Holkhår*: rikliga, korta, från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs de basala fjällkanterna eller närmast basen ± jämnt spritt. *Holkskaft*: med få–glesa glandler och hår. *Märke*: ± svart. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade, tydligt flocklikt närmande grenar samt ofta mycket långt akladium. *Övrigt*: I de flesta avseenden mycket lik 175. *H. atronitens* men skild genom rikligare hår på holkar och holkskaft samt nästan alltid flocklik korgställning. Jämför även 180. *H. leucotrachelum* som kan vara mycket svårskild. *Utbredning*: 16 lokaler i den sydligaste delen av landskapet. [Ög–Gst]

villatingense

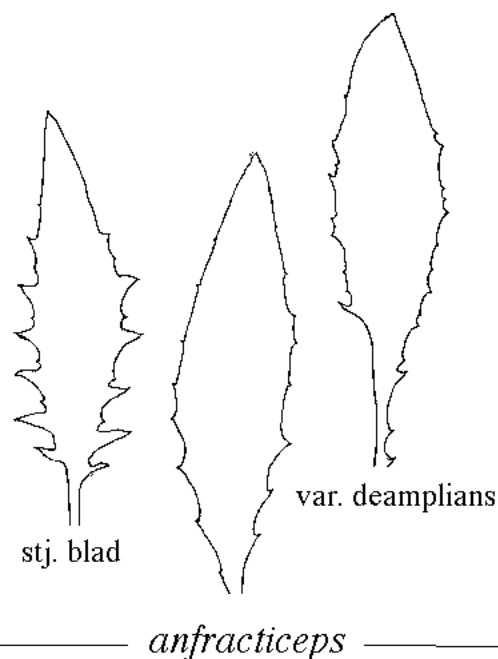
***H. anfractum* agg.**

Ingående arter liknar dem inom *H. atronitens* agg. genom mörka holkfjäll med ± gles beklädnad men avviker genom ± djupt och regelbundet och oftast tydligt dimorft tandade blad samt ofta bredtrubbiga holkfjäll.

185. *H. anfracticeps* Johanss. – nordlig tandfibbla

Inkl.: Var. *deamplians* (Johanss.) Johanss. & Sam.

Blad: gröna, ibland lilaanlupna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 2–5, något stjärnhåriga, vanligen djupt och tätt dimorft tandade. *Holkfjäll*: 8–9 mm, breda, mest kortspetsiga (de inre vasst), de yttre löst anlagda, grönsvarta. *Holkglandler*: rikliga-täta, oliklånga, omväxlande korta och medellånga-långa, svarta eller brunknappiga. *Holkhår*: 0–enstaka. *Holkstjärnhår*: ± 0 eller närmast basen sparsamt spritt. *Holkskaft*: med glesa-rikliga glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: ± svart. *Korgställning*: rakgrenig men medellångt akladium. *Övrigt*: Var. *deamplians* (beskriven från Dlr) avviker från typrasen genom smalare, extremt oregelbundet tandade blad med på skaftet nedlöpande tandning och ej så tydligt dimorft tandade stjälkblad samt ofta flocklikt sammandragen korgställning och något talrikare hår på holkarna. Härigenom närmar sig var. *deamplians* *H. leucotrachelum* och en del av materialet som hänförs till denna varietet hör snarare till den senare arten som ibland kan vara mycket snarlik och vars avgränsning mot *H. anfracticeps* tarvar en särskild utredning; jämför kommentar vid 180. *H. leucotrachelum*! *Utbredning*: 69 lokaler och spridd i hela landskapet om än vanligast i sydöstra halvan. Huvudformen och var. *deamplians* förefaller ha samma utbredning även om den senare är något vanligare. [Vsm–Hls]

186–187 *H. cruentifolium* agg.

Ingående arter kännetecknas av mycket smala blad och relativt talrika stjälkblad samt holkar som är tätt beklädda av såväl hår som glandler men nästan saknar stjärnhår och sitter på kala – glest beklädda skaft.

186. *H. phaliotrichum* Johanss. – hårfibbla

Blad: gröna, glest håriga. *Stjälkblad*: 3–6, långsträckta som rosettbladen, utan stjärnhår. *Holkfjäll*: ca 9 mm, breda, brett trubbiga. *Holkglandler*: rikliga-täta, mycket korta (och ± dolda bland håren), brungula. *Holkhår*: täta, långa och grova, från nära basen vita, krusiga. *Holkstjärnhår*: ± 0. Spetstofs däremot oftast ± tydlig. *Holkskaft*: med ± glesa glandler och hår (vanligen mest hår). *Märke*: svart. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort akladium. *Övrigt*: En mycket särpräglad art med ± linjära långsträckta blad och övervägande vithåriga holkar. Något lik 221. *H. turbiniceps* men skild genom trubbigare holkfjäll, svart märke och glesare beklädda holkskaft. *Utbredning*: flera lokaler i Ludvika. [Vsm, Upl]

phaliotrichum

187. *H. scotocranum* (Johanss.) Johanss. – mörkfibbla

Blad: gröna, vanligen ± lilaanlupna, ± glest håriga. *Stjälkblad*: 2–5, elliptiskt linjära, något stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, medelbreda, smaltrubbiga-kortspetsiga, svartgröna, de yttre ± löst anlagda. *Holkglandler*: få, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga-täta, medellånga, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: mycket sparsamt, mest längs fjällkanterna. *Holkskaft*: med få-glesa hår och enstaka glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: långgrenigt rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort-medellångt akladium. *Övrigt*: Karakteristiskt

för arten är de mycket långsträckta bladen samt påfallande ljust och långt men ändå täml. glest beklädda holkarna. *Utbredning*: Bergkarlås i Mora samt Stackmora, Oljonsbyn och öster om kyrkbyn i Orsa. Härutöver möjligen på enstaka lokaler i Västmanland och Uppland men belägg därifrån är inte helt övertygande.

188–200 *H. vulgatum* agg.

En relativt diffus och sannolikt heterogen artgrupp med arter med tät beklädnad av såväl \pm ljusspetsade hår som glandler på holkar och holkskaft samt \pm jämnt fördelat stjärnhårsludd på holkfjällen. Många hit förda arter är att betrakta som mellanled mellan arter i några av de andra artgrupperna.

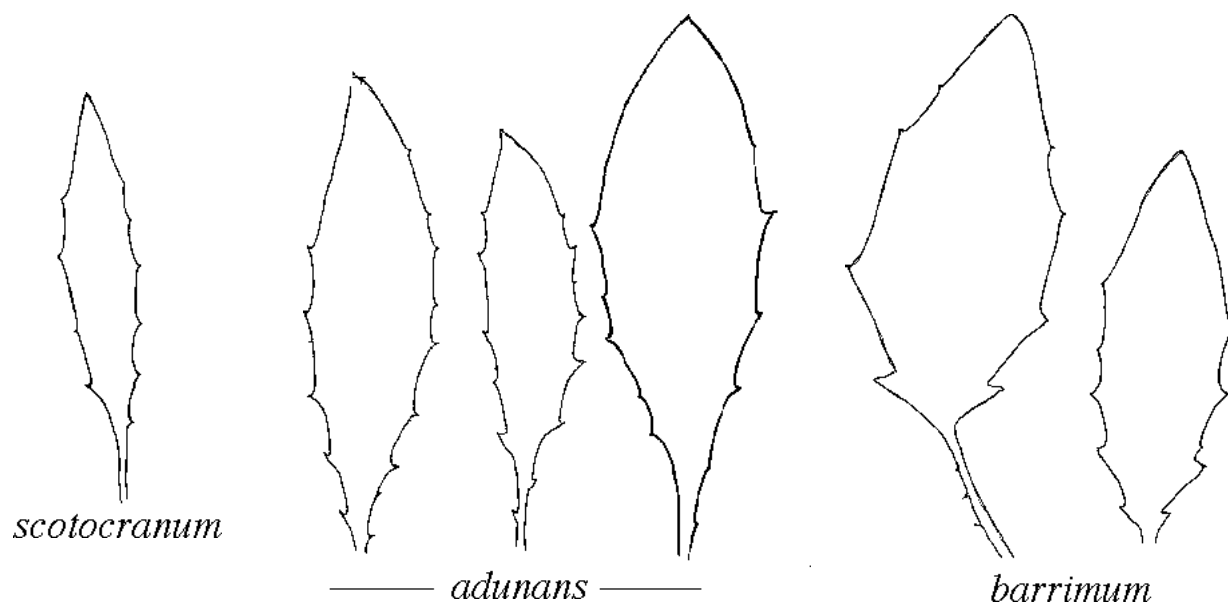
188. *H. adunans* Norrl. – gyttfibbla

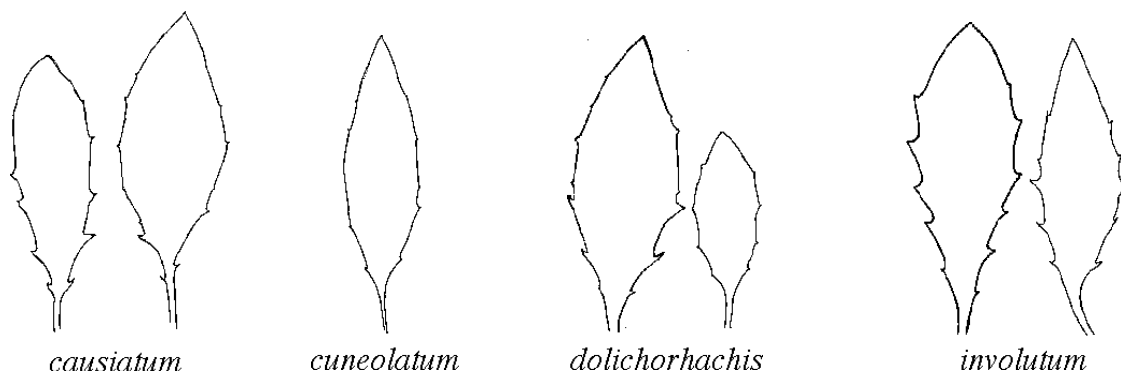
H. approximatum Norrl. – *H. praeteneriforme* (Almq. ex Dahlst.) Dahlst.

Blad: gröna, ibland lilaanlupna, gleshåriga, med smala, oftast lilafärgade skaft, ofta påfallande romboidiskt kantiga med långt och jämnt avsmalnande bas. *Stjälkblad*: 1–3, det nedersta vanligen fäst strax ovan stjälkbasen, \pm jämnt och tätt stjärnhåriga, smalt lansettlika, ofta med lång helbräddad spets. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda med \pm kal, ibland något utdragen men mest smaltrubbad spets (de innersta dock \pm vasst spetsiga), mörkgröna–grönsvarta. *Holkglandler*: täta, mest korta, oftast gulbruna. *Holkhår*: \pm täta, korta–medellånga, ungefär från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt, främst nedom mitten \pm spritt eller otydligt koncentrerat till fjällkanterna. *Holkskaft*: med glesa–rikliga glandler och hår i inbördes varierande proportioner. *Märke*: \pm prickigt. *Korgställning*: ofta påfallande tätt sammansatt–gyttrad med korta, raka, föga utspärrade grenar och kort akladium. *Övrigt*: Stjälkbas i regel skarpt lilafärgad. Till bladens form och färg samt holkarnas beklädnad påfallande lik 261. *H. praetenerum* bland krattfibblorna och förefaller utgöra ett mellanled mellan denna och 181. *H. madarodes* som den ibland kan vara svår att skilja från, jämför kommentar vid denna! *Utbredning*: 66 lokaler och ganska vanlig i hela landskapet. [Vsm–Nb]

189. *H. barrimum* (Johanss.) Johanss. – elefantfibbla

Blad: ljusgröna, de yttre ibland lilaanlupna, glest håriga, vanligen mycket stora och glest och brett triangeltandade. *Stjälkblad*: 2–3, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 11 mm, breda, flertalet \pm brett trubbiga men de inre kort triangelspetsiga. *Holkglandler*: täta, korta–medellånga, bruna. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: tämligen sparsamt längs de basala fjällkanterna eller mot basen \pm jämnt spritt. Därtill med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga–täta hår och glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Något lik 299. *H. amplificatum* men skild bl. a. genom mörkare märken, bredare holkfjäll och vanligen grundare och glesare tandade blad. *Utbredning*: 32 lokaler i de norra och västra delerna av landskapet. [Vsm, Hrj]

190. *H. causiatum* Johanss. & Sam. – brättesfibbla

Blad: gulgröna, nästan kala. *Stjälkblad*: 2–3, smalt elliptiska, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, ± breda, med något utdragen men vanligen ± brett trubbig spets, olivgröna. *Holkglandler*: rikliga, medellånga, grova, brunsvarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: tämligen rikligt och ± jämnt spritt; därtill med gles men yvig spetstofs. *Holkskaft*: med få–glesa hår och glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Kronblad påfallande långa (14–16 mm) i förhållande till de relativt korta holkfjällen. *Utbredning*: Endast känd från N. Fenningsbergets fåbodar (1918–2007) och Skålmo (1918) i Lima samt Kastarberget (1910–18), Mornäs (1910–26) och Vålåsen på Hemfjället (1917?) i Transtrand.

191. *H. cuneolatum* (Stenstr.) Dahlst. – kilfibbla

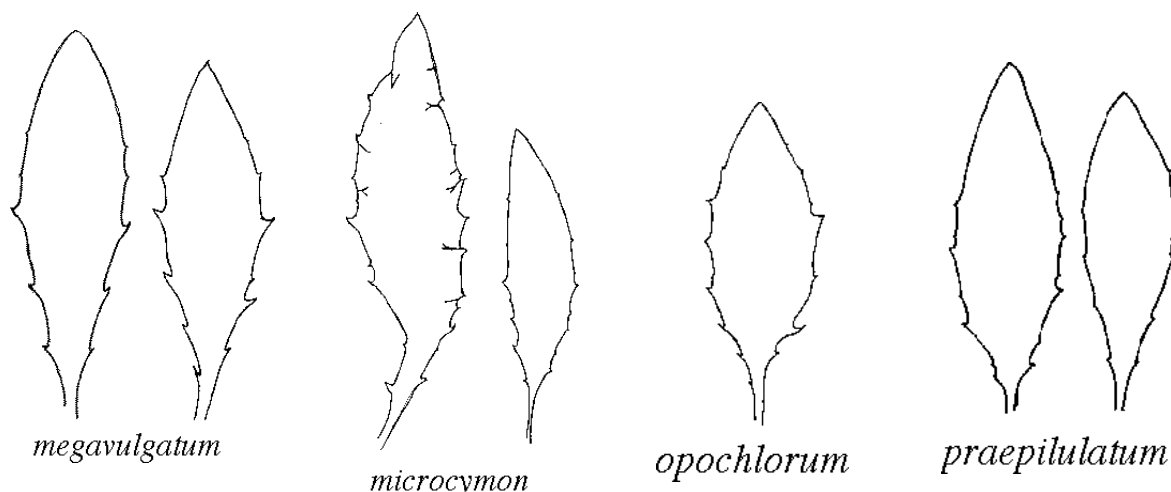
Blad: gröna, jämnt–tätt håriga, ofta nästan helbräddade men ibland fint sågtandade. *Stjälkblad*: 1–3, rikligt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 11 mm, medelbreda, jämnt avsmalnande, kortspetsiga – nästan sylspetsiga, mörkgröna. *Holkglandler*: täta, grova, mest medellånga, svarta. *Holkhår*: ± täta, medellånga, ungefär från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: ± rikligt, ± jämnt spritt, om än rikligast mot fjällkanterna. *Holkskaft*: med täta glandler och rikliga hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Till holkarna snarlik den mångdubbelt vanligare 200. *H. triviale* men med karakteristisk bladform samt tätare beklädda holkskaft. *Utbredning*: 21 lokaler, främst i Grangärde och Ludvika men med enstaka nordligare utpostlokaler. [Dls–Vsm]

192. *H. dolichorhachis* Sam. – drasutfibbla

Blad: gröna, oftast lilaanlupna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 2–4, smalt elliptiska, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, jämnt avsmalnande, kort vass-spetsiga, brunsvarta, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: få, korta, svarta. *Holkhår*: ± täta, långa och grova, från nedom mitten ± ljusspetsade, koncentrerade till holkbasen. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs de yttre fjällens kanter och närmast basen ± spritt. *Holkskaft*: med rikliga hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: nästan enkel, lång- och rakgrenig med långt akladium. *Övrigt*: Habitueellt lik arter i *H. atronitens* agg. men lätt skild genom riklig beklädnad av långa grova hår på holkskaften. *Utbredning*: Endast känd från Borrberg i Sollerö, Untorp i Orsa, Siljansfors i Mora samt 18 lokaler i Älvdalen.

193. *H. involutum* Dahlst. – rännfibbla

Blad: gröna, jämnt håriga, åtm. de yttre med största bredden ovan mitten, med medelbreda gröna skaft. *Stjälkblad*: 2–3, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11 mm, breda, jämnt avsmalnande, ± brett trubbiga, ± ljust olivgröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, korta, gulbruna. *Holkhår*: täta, medellånga, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt, främst nedom mitten ± ojämnt spritt och ofta med otydliga luddränder längs de basala fjällkanterna. *Holkskaft*: kalt eller med ± rikliga hår och/eller glandler. *Märke*: glest prickigt – rent gult. Strålblommor korta, ofta egendomligt rännformigt – rörformigt hoprullade och ljusgula. *Korgställning*: kortgrenig med ± utspärrade men raka grenar och kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Kan likna 200. *H. triviale* men märke ljust, holkarnas stjärnludd koncentrerat till holkbasen och strålblommor ofta rännformiga. Kan möjligen även förväxlas med 188. *H. adunans* vilken dock har smalare blad, kortare holkbeklädnad, spetsigare holkfjäll och normallånga platta strålblommor. *Utbredning*: 110 lokaler, vanlig i norr och väster men sällsynt eller saknas i den sydostligaste delen av landskapet. [Dls–Nb]

194. *H. megavulgatum* T. Tyler – stor hagfibbla

H. subvulgatiforme Schljakov – *H. vulgatiforme* (Dahlst.) Brenner.

Blad: gröna, de yttre ibland violettanlupna, jämnt och ofta tätt håriga, med \pm brett vingat skaft. *Stjälkblad*: 4–7, \pm tätt stjärnhåriga, karakteristiskt romboidiska med glest placerade, \pm långa framåtkrökta klotänder. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, bredare–smalare trubbiga, olivgröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, mycket korta, gulbruna–svarta. *Holkhår*: täta, medellånga–långa, långt ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: sparsamt–täml. rikligt, jämnt spritt. *Holkskaft*: kalt eller med \pm rikliga hår. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med medellångt akladium. *Övrigt*: En vanligen mycket grov och högväxt art. Klena exemplar kan dock vara svåra att skilja från 200. *H. triviale* men karakteristiska för arten är de romboidiska, på skaftet brett nedlöpande och därigenom skenbart oskaftade stjälkbladen. Är väl egentligen snarast en styvfibbla och habituellt snarlik arter i *H. gothicum*-gruppen bland dessa, men stjälkbladen är i regel ändå relativt fåtaliga och holkarna uppvisar så stor likhet med *H. triviale* att det känns motiverat att medta den här. *Utbredning*: 24 spridda lokaler och saknas endast i de nordvästligaste socknarna. [Sk–Hls]

195. *H. microcymon* Johanss. – bläckfibbla

Blad: ljusgröna, ibland lilaanlupna och med \pm lilafärgade men korta skaft, \pm kala. *Stjälkblad*: 3–5, \pm jämnt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, \pm trubbiga – kortspetsiga, påfallande grönsvarta–blåsvarta, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: rikliga, korta, bruna eller svarta. *Holkhår*: \pm täta, medellånga, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: sparsamt, \pm ojämnt spritt (ofta åtminstone mot fjällspetsarna \pm tydligt koncentrerat till fjällkanterna). Med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: \pm kalt eller med få–glesa hår och glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: långsträckt och spretig med raka grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Intar en tveksam position mellan styv- och hagfibblorna och liknar i mycket en glest beklädd 207. *H. acroleucum*. *Utbredning*: Endast känd från 71 lokaler i Älvdalen och socknarna kring Siljan men ganska vanlig i detta område.

196. *H. opochlorum* Johanss. & Sam. – trubbfibbla

Blad: mörkgröna, ofta lilaanlupna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 2–3, \pm brett lansettlika, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, mycket brett rundtrubbiga, ibland något tandade i spetsen (de innersta dock vass-spetsiga), svartgröna–svartnande, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: täta, korta, \pm svarta. *Holkhår*: täta, långa och krusiga, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: \pm 0. *Holkskaft*: med täta glandler och rikliga–täta hår. *Märke*: rent gult. *Korgställning*: tätt sammansatt med \pm utspärrade och böjda grenar samt vanligen kort eller reducerat akladium. *Övrigt*: Liknar närmast 146. *H. constringens* men lätt skid genom gula märken och \pm stjärnhårslösa holkar och sällan med så tät och ljus hårbeklädnad på holkarna. *Utbredning*: Endast känd från Hemfjällets östra sluttning i Transtrand samt Ulandshögen, Häggesundet och Idreberget i Idre.

197. *H. praepilulatum* Johanss. – korthårig fibbla

Blad: få och tidigt vissnande, gröna, ibland lilaanlupna, \pm kala, med långa och smala, ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 2–4, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 7–10 mm, breda, de yttre närmast äggrunda, smalare–bredare trubbiga. *Holkglandler*: täta, mycket korta, \pm ljusknappiga. *Holkhår*: täta, korta, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: \pm 0 (mycket sparsamt längs fjällkanterna), men med gles men långt nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga–täta glandler och hår i något växlande proportioner.

Märke: glest prickigt. *Korgställning*: spretigt rakgrenig med långa slankiga grenar som uppbär flera kortskaftade eller nästan oskaftade holkar, akladium oftast mycket kort eller reducerat. *Övrigt*: Utmärkande för arten är de oftast mycket små holkarna med tät men mycket kort beklädnad av hår och gula glandler. *Utbredning*: 24 lokaler i östra halvan av landskapet och socknarna kring Siljan. [Hls, Mpd]

198. *H. stipatum* (Stenstr.) Omang – tätfibbla

Blad: gröna, nästan kala, smalt lilaskaftade och de yttre oftast skarpt rödanlupna. *Stjälkblad*: 3–6, ej el. sparsamt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, medelbreda, ± smaltrubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga, svarta eller bruna. *Holkhår*: ± täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt – täml. rikligt, ± ojämnt spritt, oftast rikligast mot holkbas och fjällkanter. *Holkskaft*: med glesa–rikliga glandler och hår. *Märke*: ± tätt prickigt – svart (sällan ljusare). *Korgställning*: spretigt rakgrenig; akladium mest medellångt. *Övrigt*: Till holkarna ibland snarlik 199. *H. subirriguum* men skild genom ± kala blad av smalare, mindre rundad form vilket gäller isynnerhet för stjälkbladen, talrikare stjälkblad och glesare beklädda holkskaft. Se även kommentarer vid 177. *H. lepidiforme* som är habituellt snarlik men har nästan kala holkskaft. *Utbredning*: 52 lokaler och relativt vanlig i stora delar av landskapet men saknas i de nordvästra delarna. [Sm–Upl]

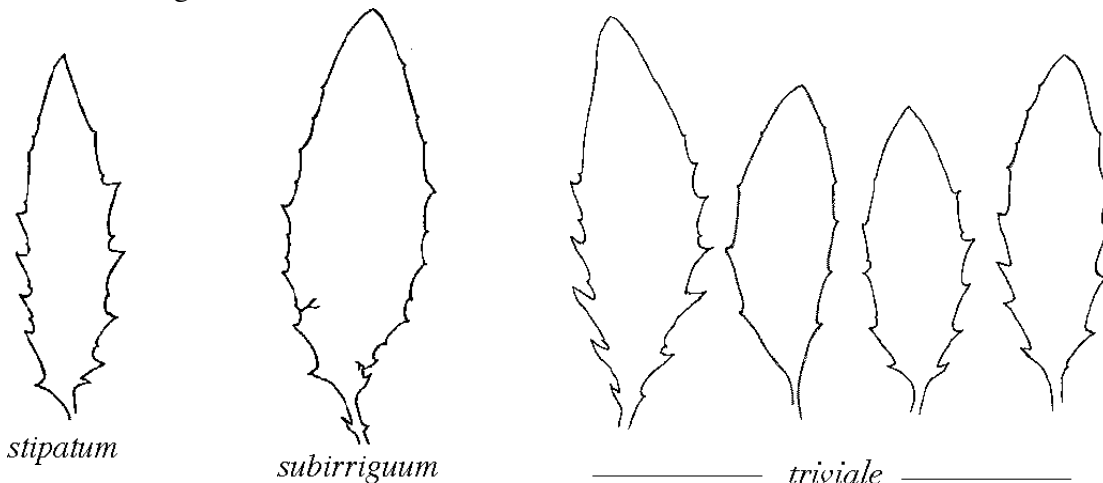
199. *H. subirriguum* (Dahlst.) Dahlst. – strimmig violfibbla

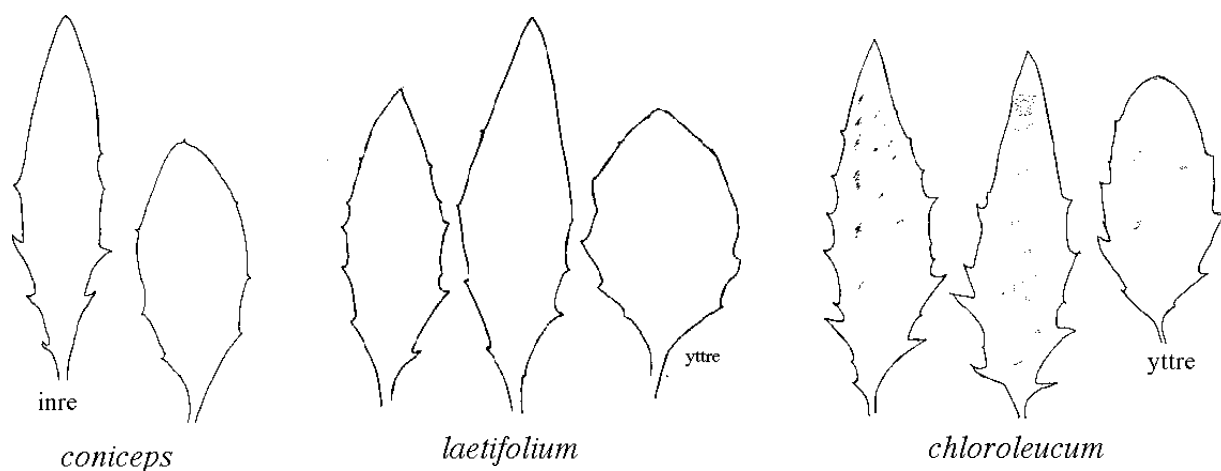
Blad: påfallande stora och breda, gulbrunaktigt gröna, oftast violettanlupna, ± glest håriga, de yttre med grova ± vårtlika tänder, de inre oregelbundet, ibland ± tydligt dimorft vassflikiga. *Stjälkblad*: 2–3, stora, ej el. sparsamt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, medelbreda, kortspetsiga, blåaktigt svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga, svarta eller ± gulknappiga. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga–långa, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs fjällkanterna och där bildades en mycket smal luddstrimma (syns bäst på färskt material). *Holkskaft*: med täta glandler och hår i växlande proportioner. *Märke*: ± tätt prickigt – svart. *Korgställning*: spretigt rakgrenig med föga utspärrade grenar och akladium av varierande längd. *Utbredning*: 30 lokaler i sydligaste delen av landskapet (främst i Bergslagsområdet men där troligen ± vanlig). [Sm–Gst]

200. *H. triviale* (Norrl.) Norrl. – hagfibbla

H. vulgatum auct. Scand.

Blad: gröna, de yttre oftast violettanlupna, ± glest håriga, med täml. brett vingade skaft. *Stjälkblad*: 2–3, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, täml. breda, med smalt utdragen smaltrubbig–kortspetsig spets, olivgröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: täta, medellånga, från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: ± rikligt spritt över hela ytan eller stundom rikligare mot fjällkanterna men aldrig med välavgränsade luddränder. Spetsstofs liten men ofta ± välutvecklad. *Holkskaft*: med glesa – ± täta hår och glesa–rikliga glandler eller ibland endast glesa hår (hos kläna ex någon gång helt kalt). *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Djupt och vasst flikbladiga former förekommer sparsamt bland huvudformen och är måhända resultatet av en återkommande mutation. Dock skild från flertalet förväxlingsarter genom att stjärnhåren på holkfjällen är ± jämnt fördelade över fjällens hela yta. Greuter (2007) har genom val av lectotyp för *H. vulgatum* gjort detta namn omöjligt att använda för denna art. *Utbredning*: 277 lokaler och en av de allra vanligaste arterna i större delen av landskapet, sällsynt endast i de nordligaste fjälltrakterna. [Sk–Ång]

201–202 *H. lepidotum* agg.

Ingående arter kännetecknas av relativt talrika, \pm blåaktigt gröna och ibland fläckiga, \pm kala rosettblad, utdraget smalspetsade holkfjäll med beklädnad dominerad av hår samt kala – glest beklädda holkskaft. Hithörande arter har alla västlig utbredning, har en förkärlek för klippor och stembunden mark och uppvisar anpassningar liknande dem hos kratt- och klippfibblor men är sannolikt obesläktade med dessa (åtminstone med krattfibblorna).

201. *H. coniceps* Dahlst. ex Johanss. & Sam. – **kottefibbla**

Blad: mörkgröna, de yttre vanligen lilaaanlupna, \pm kala, med smala \pm lilafärgade skaft, de yttre rundtrubbiga och nästan helbräddade men de inre med lång helbräddad spets och nedom mitten ett fåtal grova klotrika tänder. *Stjälkblad*: 2–5, \pm glest stjärnhåriga, ofta vågiga–veckade. *Holkfjäll*: 8–9 mm, från bred bas jämnt avsmalnande mot en \pm utdragen och ofta mycket vass spets, de yttre löst anlagda, mörkgröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, ytterst korta, gula. *Holkhår*: täta, långa, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: \pm 0. *Holkskaft*: med få–glesa hår och 0–få glandler. *Märke*: \pm glest prickigt. *Korgställning*: tät men rakgrenig med mycket korta grenar och oftast rudimentärt akladium. *Utbredning*: Endast känd från 24 lokaler i västra halvan av landskapet.

202. *H. laetifolium* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. & Sam. – **vänfibbla**

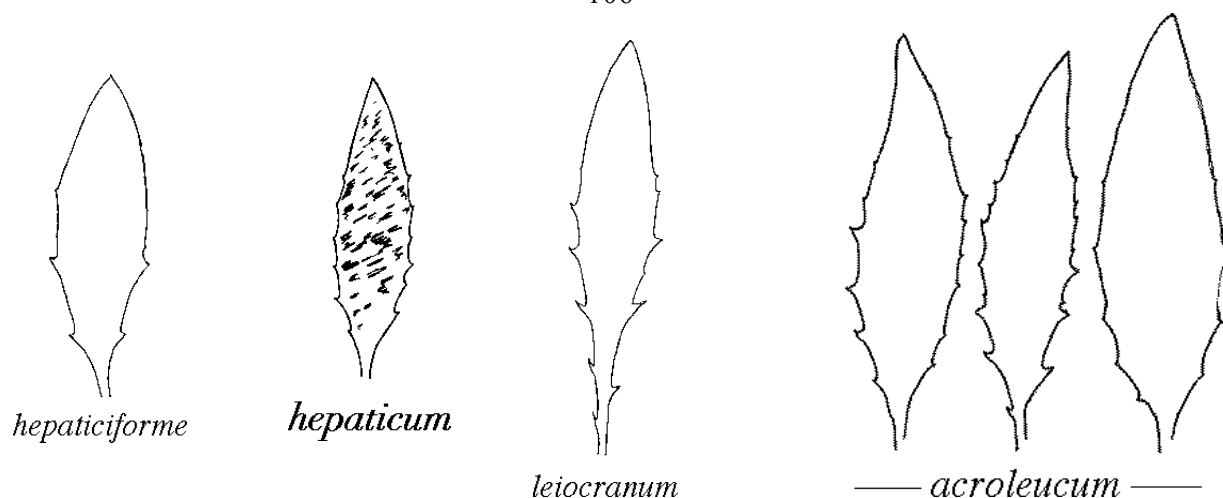
Blad: gröna, ibland något violettanlupna, nästan kala. *Stjälkblad*: 2–4, glest stjärnhåriga, smalt romboidiska. *Holkfjäll*: 10–11 mm, knapt medelbreda, smalspetsade, de mellersta smaltrubbiga men de inre närmast sylspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler*: få, mycket korta, svarta. *Holkhår*: rikliga – \pm täta, medellånga – långa, från nedom mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: sparsamt men tydligt och \pm jämnt spritt. *Holkskaft*: kalt eller med \pm få hår. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Korgställning*: rakgrenig med tunna, uppåtriktade grenar, ej sällan \pm flocklikt sammandragen. *Utbredning*: Idrebyn och Storbo i Idre. Förekommer härutöver i Härjedalen samt flerstädes kring Arvika i Värmland.

203–206 *H. hepaticum* agg.

Ingående arter kännetecknas av \pm kala, ofta fläckiga blad samt holkar vars beklädnad helt domineras av jämnt utspritt stjärnhårsludd. Hos många arter saknas hår och glandler nästan helt på holkarna vilket ger dem ett mycket karakteristiskt utseende. Liknande holkbeklädnad förekommer inom vissa grupper av styv- och norrlandsfibblor och ett släktskap med dessa förefaller sannolikt även om arterna i *H. hepaticum* agg. habituellt mer liknar hagfibblor.

203. *H. chloroleucum* (Dahlst.) Dahlst. – **pistagefibbla**

Blad: gröna, oftast \pm fläckiga, ovan kala, med smala lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 3–5, \pm tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, tämligen smala, smaltrubbiga, blekt gulgröna. *Holkglandler*: 0–få, mycket korta, svarta eller gulbrunnknapiga. *Holkhår*: täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: extremt rikligt, spritt över hela ytan men isynnerhet mot fjällkanterna tätt filtartat. *Holkskaft*: med \pm täta hår men 0–enstaka glandler. *Märke*: \pm prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med medellångt akladium. *Övrigt*: En särpräglad och svårplacerad art som liknar 207. *H. acroleucum* men har ännu rikligare och mer spritt stjärnludd på holkarna än denna samt ofta har fläckiga blad. *Utbredning*: 7 lokaler i Grangärde, Ludvika och Transtrand. Härtill med en större utbredning i Norge.

204. *H. hepaticiforme* Johanss. & Sam. – blek leverfibbla

Blad: blåaktigt gröna, på bägge sidor \pm kala. *Stjälkblad*: 3–5, tätt ställda, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, smaltrubbiga, blekt olivgröna, de yttre löst anlagda. *Holkgländer*: 0 (spridda ytterst korta "mikro-glandler" förekommer dock dolda bland stjärnhåren). *Holkhår*: 0–få, mycket korta, från mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: tämligen rikligt och jämnt spritt. *Holkskaft*: kalt. *Märke*: \pm tätt prickigt. *Korgställning*: tät med korta raka grenar och oftast mycket kort akladium. *Övrigt*: En mycket egendomlig art som varken passar bra in bland hagfibblorna eller bland styvfibblorna. Jämför 206. *H. leiocranum* som är mycket närstående. *Utbredning*: 21 lokaler i Lima och Transtrand. [Vsm]

205. *H. hepaticum* (Lindeb.) Norrl. – leverfibbla

Blad: tätt lilabrunt marmorade (ibland nästan jämnt lilabruna), kala. *Stjälkblad*: 5–7, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, medelbreda, kortspetsiga, grönsvarta, de yttre löst anlagda. *Holkgländer*: 0. *Holkhår*: \pm 0. *Holkstjärnhår*: tämligen rikligt, \pm jämnt spritt. *Holkskaft*: kalt. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Till holkarna mycket lik 204. *H. hepaticiforme* om än med något mörkare och spetsigare holkfjäll, men skild genom fler och \pm tätt marmorade blad. Habituellt däremot en ganska typisk styvfibbla om än med en oftast flerbladig rosett av smala basalblad och liksom för övriga arter i denna artgrupp framstår en placering bland hag- eller styvfibblor som ungefär lika missvisande. *Utbredning*: 38 lokaler i västra halvan av landskapet. [Vsm]

206. *H. leiocranum* (Sam. ex Zahn) Sam. – slätfibbla

Blad: mörkgröna, kala. *Stjälkblad*: 3–5, föga stjärnhåriga, ofta vågiga–veckade. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, jämnt avsmalnande, triangelspetsiga, svartaktigt olivbruna, de yttre vanligen långt nedstigande på holkskäften. *Holkgländer*: 0. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: främst nedom mitten \pm rikligt spritt. *Holkskaft*: kalt. *Märke*: glest prickigt. Strålblommor talrika men påfallande korta (\leq 20 mm). *Korgställning*: enkel och djupt grenig med långa raka grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Mycket lik 204. *H. hepaticiforme* men anses skild genom smalare blad och mörkare, triangulära och \pm spetsiga holkfjäll samt kortare strålblommor. *Utbredning*: Endast känd från Åmberg i Mora samt fem lokaler i Älvdalen.

207–210 *H. acroleucum* agg.

Mest utmärkande för denna artgrupp är relativt tätt beklädda holkar samt smala holkfjäll med till kanterna koncentrerat stjärnhårsludd. Bladen är relativt smala och gleshåriga–kala.

207. *H. acroleucum* (Stenstr.) Dahlst. – randfibbla

H. striaticeps (Dahlst. ex Stenstr.) Dahlst

Blad: gröna, ovan nästan kala, mycket sällan violettanlupna men ofta med lila bladskaft och stjälkbas. *Stjälkblad*: 3–5, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 9 mm, täml. smala, jämnt avsmalnande, smaltrubbiga, de yttre \pm löst anlagda, svartgröna. *Holkgländer*: rikliga–täta (sällan färre), korta, gulbruna– \pm svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, korta–medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs fjällkanterna, åtm. i fjällens övre halva med tydliga luddränder. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med täta korta glandler och hår i något varierande proportioner (ibland dominerar endera starkt). *Märke*:

glest-tätt prickigt. *Korgställning*: spretigt långgrenig med raka, föga utspärrade grenar samt ofta \pm långt akladium. *Övrigt*: Genom sina \pm tydligt luddkantade holkfjäll avviker denna art från flertalet hagfibblor men ibland kan luddkanterna vara dåligt utvecklade vilket är en vanlig orsak till felbestämningar. *Utbredning*: 189 lokaler och mycket vanlig i större delen av landskapet men ovanligare i nordvästra delen och saknas helt i Särna och Idre. [Sm-Ång]

208. *H. eustictum* Dahlst. ex Omang – spräckelfibbla

Föga skild är: var. *multinodum* Johanss. & Sam.

Blad: \pm mörkfläckiga, \pm kala, medelbrett skaftade. *Stjälkblad*: 2–3, glest stjärnhåriga, vanl. smalt linjära. *Holkfjäll*: ca 10 mm, knapt medelbreda, smalspetsade, kort vass-spetsiga, mörkt olivgröna. *Holkglandler*: \pm täta, knapt medellånga, svarta. *Holkhår*: 0–enstaka, korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: \pm rikligt, ojämnt spritt, mest mot holkbasen men därtill mot fjällens bas och spets med \pm tydliga luddränder längs fjällkanterna och med välutvecklad spetstofs *Holkskaft*: med få glandler. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: tät och rakgrenig med föga utspärrade grenar samt ofta mycket kort akladium. *Övrigt*: En mycket särpräglad art lätt igenkänd såväl genom bladens fläckighet som genom holkbeklädnaden. Var. *multinodum* avviker genom fler och djupare flikiga stjälkblad (3–6) samt \pm svart märke men förefaller kunna vara blott en luxurerande ståndortsmodifikation. *Utbredning*: (huvudformen) fem lokaler i västra halvan av landskapet. Var. *multinodum* är endast känd från Untorp i Orsa. [Dls-Vsm, Norge]

eustictum

209. *H. macrocentrum* (Johanss.) Johanss. – hög randfibbla

Blad: gröna, glest håriga, med smala, ofta lilafärgade skaft och stjälkbas. *Stjälkblad*: 2–5, glest stjärnhåriga, smalt lansettlika – rombiska med mycket lång helbräddad spets. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga – kort vass-spetsiga. *Holkglandler*: täta, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga-täta, korta, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: \pm rikligt, åtminstone i nedre halvan \pm jämnt spritt men mot fjällspetsarna ofta \pm tydligt samlat längs fjällkanterna. *Holkskaft*: med täta glandler och hår. *Märke*: \pm svart. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort akladium. *Övrigt*: Uppenbart närstående 207. *H. acroleucum* men skild genom mer jämnt utspritt stjärnludd på holkfjällen. *Utbredning*: 57 lokaler; vanlig i Älvdalen och Transtrand men därutöver med glest spridda utpostlokaler. [Vrm]

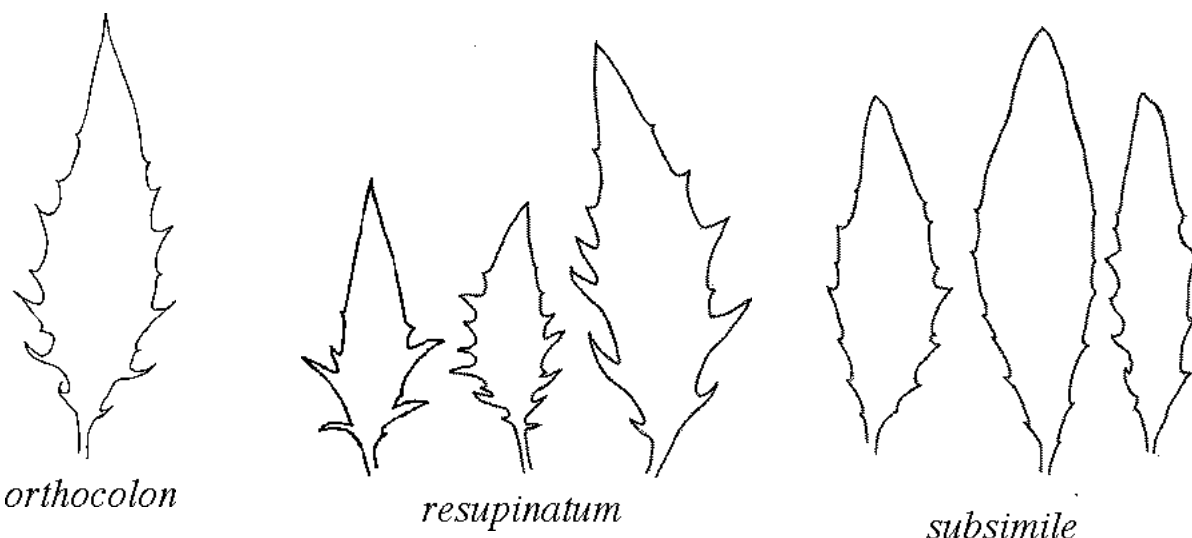
macrocentrum

210. *H. subpilulatum* (Johanss.) Johanss. & Sam. – smal randfibbla

Blad: gröna, glest korthåriga. *Stjälkblad*: 3–5, smala, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, medelbreda, \pm brett rundtrubbiga. *Holkglandler*: täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: glesa-rikliga, korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, \pm jämnt spritt om än rikligast mot fjällkanterna. *Holkskaft*: med \pm täta glandler och få hår. *Märke*: \pm svart. *Korgställning*: rakgrenig med kort akladium. *Övrigt*: Liknar mycket 207. *H. acroleucum* men med smalare blad och ej så tydligt luddkantade holkfjäll, samt 209. *H. macrocentrum* vilken dock har betydligt mer smalspetsade och \pm spetsiga holkfjäll som dessutom i allmänhet är rikligare stjärnluddiga. Huruvida dessa skillnader är tillräckligt konstanta för att motivera att *H. macrocentrum* och *H. subpilulatum* upprätthålls som skilda arter förefaller mig dock osäkert och kan ej säkert avgöras så länge de senare inte påträffats på fler lokaler. *Utbredning*: Endast känd från Borrberg i Sollerö (1917) samt Skattungbyn och Fryksås fäbodan i Orsa (1901).

subpilulatum

211–213 *H. resupinatum* agg.

Omfattar arter som intar en interediär position mellan hagfibblorna och *H. fulvescens* agg. och *H. porrigens* agg. bland krattfibblorna men som habituellt närmast hör till hagfibblorna.

211. *H. orthocolon* Johanss. – rodnande fibbla

H. caesium ssp. *subreclinatum* Dahlst. ex Zahn

Blad: gröna, ofta lilaanlupna, ± jämnt men kort håriga. *Stjälkblad*: vanligen 2, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 12 mm, medelbreda, smaltrubbiga, ofta med rödlila spetsar, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: täta, mest korta, oftast gulbrunnknappiga. *Holkhår*: 0–få, korta, mörka. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt – ± rikligt, mot holkbasen ± jämnt spritt men uppåt ± koncentrerat till fjällkanterna. *Holkskaft*: med rikliga glandler och enstaka hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Korgställning*: oregelbundet och spretigt rakgrenig med olikhöga, föga utspärrade grenar. *Övrigt*: Liknar något 223. *H. fulvescens* och 222. *H. calatharium* men lätt skild genom mörkare märke och tätare beklädda holkskaft. *Utbredning*: 24 lokaler; främst i socknarna kring Siljan men även glest spridd i de nordligaste delarna av landskapet. [Hls]

212. *H. resupinatum* (Almq. ex Stenstr.) Dahlst. – harpunfibbla

Föga skild är: *F. pectinosum* (Dahlst.) Johanss.

Blad: talrika i basal rosett, gräsgröna, ofta med ± smala lilafärgade skaft, ibland med på skaftet nedstigande fria flikar, ofta med ± bakåtkrökta flikar, ± kala. *Stjälkblad*: 3–8, ofta små och reducerade men åtminstone de nedre med långa, i typiska fall bakåtkrökta sylflikar, ej stjärnhåriga eller tätt så. *Holkfjäll*: 9–10 mm, knapt medelbreda, smaltrubbiga, de yttre nedstigande på holkskaften, svartgröna. *Holkglandler*: täta, mycket korta och klena, gulknappiga. *Holkhår*: 0–enstaka, korta, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – rikligt, rikligast mot holkbasen samt i de övre fjällkanterna. Oftast med ± tydliga luddränder längs fjällkanterna men ibland närmast jämnt spritt. Därtill med yvig spetstofs. *Holkskaft*: med glesa–rikliga glandler. *Märke*: ± rent gult. *Korgställning*: långsträckt, djupt rak- och långrenig med föga utspärrade grenar samt medellångt–långt akladium. *Övrigt*: En mycket särpräglad och högväxt art med unikt bladsnitt. Har tidigare ansetts närstående arter bland krattfibblorna i *H. lacerifolium* agg. men även om detta inte är helt orimligt så är dessa habituellt föga lika. Varierar till antalet stjälkblad där *f. pectinosum* är en högväxt och mångbladig form med extremt djupflikiga blad men detta är säkert endast en modifikation på välgödda ståndorter. Svältformer med grundare tandade blad kan förväxlas med 213. *H. subsimile* men den senare har holkar vars stjärnludd är ± tydligt koncentrerat till holkbasen samt vanligen längre glandler. Kan förväxlas med styvfibblan *H. obtusulum* vilken dock har mot basen ± jämnt spritt stjärnludd. *Utbredning*: 32 lokaler; relativt vanlig i södra delen men saknas i de norra delarna av landskapet. [BhG–Hls]

213. *H. subsimile* Norrl. – vägfibbla

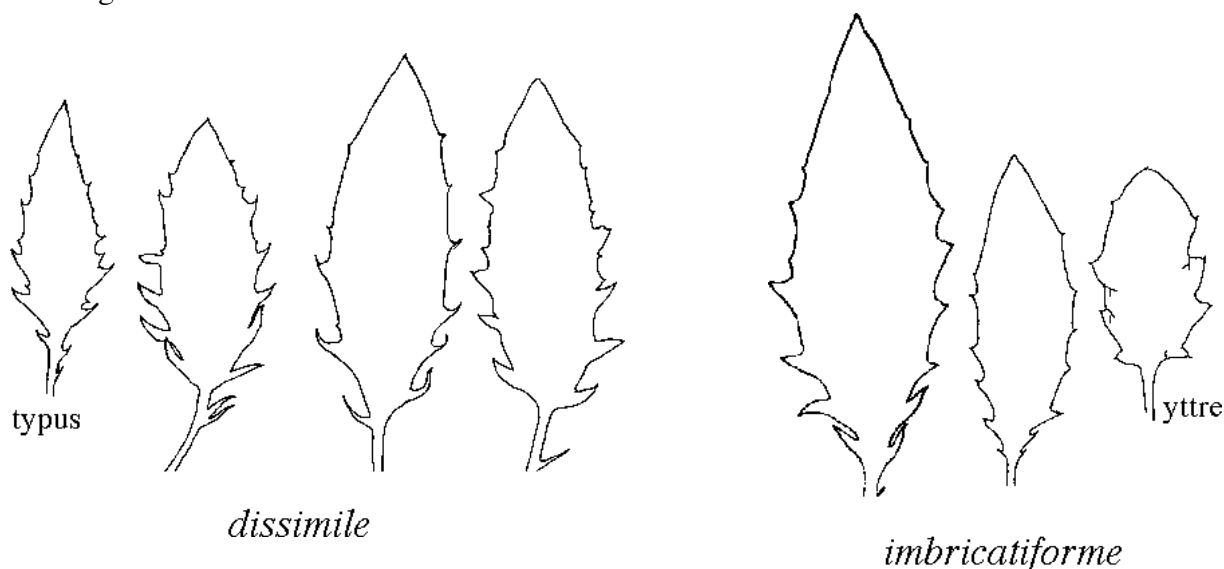
H. reclinatum (Almq. ex Dahlst.) Johanss.

Blad: talrika i basal rosett, gröna, kortskaftade, ibland lilaskaftade men sällan violettanlupna, ± kala. *Stjälkblad*: 3–5, alla eller de övre ofta små och oskaftade eller reducerade till fjäll, ± glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, smala, kortspetsiga, de yttre tydligt löst anlagda och nedstigande på skaftet via en

knölig och ojämn holkbas, blekt olivgröna. *Holkglander*: rikliga-täta, klena, mest mycket korta, ± ljus gulbruna. *Holkhår*: 0-få, korta, från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: mest mot basen täml. sparsamt – ± rikligt spritt. Därtill med välutvecklad spetstofs. *Holkskaft*: med få-glesa glandler. *Märke*: nästan rent gult (sällan mörkare). *Korgställning*: oregelbundet och spretigt rakgrenig. Akladium ofta långt. *Övrigt*: Kan förväxlas med outvecklade former av 212. *H. resupinatum* men den senare har normalt åtm. något stort och djupt flikigt stjälkblad samt stjärnludd som är ± tydligt koncentrerat till holkfjällens kanter. Jämför kommentar vid 177. *H. lepidiforme*. *Utbredning*: 75 lokaler och relativt vanlig i hela landskapet förutom i de nordvästligaste socknarna varifrån den är okänd. [Sm-Hls]

214–215 *H. dissimile* agg.

En liten grupp av särpräglade arter som förefaller förena karaktärer från såväl hagfibblor som kratt- och skogsfibblor.

214. *H. dissimile* (Lindeb.) Elfstr. – hundfibbla

H. porrigens var. *floccifrons* Elfstr.

Blad: gröna, ibland något lilaanlupna, glest håriga, med medelbreda skaft med ofta långt nedstigande syllicka fria flikar. *Stjälkblad*: 1–2, ± tätt stjärnhåriga och vanligen djupt sylflikiga. *Holkfjäll*: 11–13 mm, täml. breda, jämnt avsmalnande, ± brett trubbiga (de inre ibland kortspetsiga), mörkt grönbruna-brunsvarta. *Holkglander*: täta, mest korta, svarta. *Holkhår*: rikliga-täta, korta-medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – rikligt, ojämnt spritt och vanligen rikligast eller ibland helt begränsat till fjällkanterna. Spetstofs ± tydlig och sammanflytande med de mot fjällspetsarna tätande stjärnluddsränderna. *Holkskaft*: med rikliga-täta hår och glandler. *Märke*: rent gult – ± glest prickigt. *Korgställning*: rakgrenig, ofta mycket mångkorgig med grovt och ± långt akladium. *Övrigt*: En mycket variabel art. Vissa former härav kan lätt förväxlas med former av 287. *H. longimanum* men avslöjar sig genom fjällspetsarnas stjärnludd och spetstofsar. *Utbredning*: Rogsbyn i Kopparberg samt 10 lokaler i Transtrand, Ore, Orsa och Älvdalen. [Nästan hela landet men sällsynt i södra halvan]

215. *H. imbricatiforme* Johanss. & Sam. – järpfibbla

Blad: mörkgröna, i sol glest fläckiga, jämnt håriga, de yttre brett elliptiska och rundtrubiga och ± grovt tandade, de inre mer lansettlika och såglik tandade. *Stjälkblad*: 2–3, glest stjärnhåriga, lansettlika med lång helbräddad spets men nedom mitten sylsmalt sågtandade – sylflikade. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, ± brett trubbiga (de innersta kortspetsiga), svartaktigt olivbruna. *Holkglander*: täta, medellånga grova, svarta. *Holkhår*: glesa-täta, medellånga-långa, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: tämligen rikligt, främst nedom mitten ± jämnt spritt eller otydligt koncentrerat till fjällkanterna. Med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: med ± täta glandler och enstaka hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: tätt men mycket kort cilierat. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och böjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: En svårplacerad art med habitus som en hagfibbla men många karaktärer typiska för skogsfibblor. *Utbredning*: Endast känd från 5 lokaler i Lima och Transtrand.

216–221 Avvikande of fristående arter som inte låter sig inordnas i någon större artgrupp

216. *H. comanticeps* Johanss. – boafibbla

Blad: talrika i basal rosett, gröna, jämnt och tämligen långt och styvt håriga. *Stjälkblad:* 1–3 men ofta rudimentära, tätt håriga och stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 11–12 mm, medelbreda, kortspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler:* tätt hopade, omväxlande korta och medellånga, grova, svarta. *Holkhår:* ± täta, medellånga, till eller över mitten svarta (ibland helsvarta). *Holkstjärnhår:* mycket sparsamt längs främst de övre fjällkanterna och där sammanflytande med en välutvecklad och långt nedlöpare spetstofs. *Holkskaft:* med ± täta glandler och få hår. *Märke:* nästan rent gult. *Korgställning:* nästan rakgrenig med minst medellångt akladium. *Övrigt:* Först beskriven som en skogsfibbla men förefaller bättre höra hemma bland hagfibblorna även om denna art i sanning är intermediär. *Utbredning:* Endast känd från 9 lokaler i landskapets centrala delar.

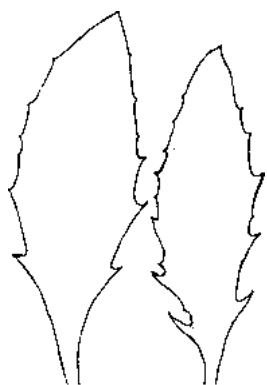
217. *H. longilobum* (Dahlst. ex Zahn) T. Tyler – långlobsfibbla

Basionym: *H. murorum* ssp. *longilobum* Dahlst. ex Zahn (1921–23 p. 297)

Blad: gröna, nästan kala. *Stjälkblad:* 2–3 föga stjärnhåriga, med obetydligt utvidgat bladfäste. *Holkfjäll:* 10–12 mm, breda, mest smalrubbiga, de yttre löst anlagda och nedstigande på holkskaften. *Holkglandler:* täta, oliklånga, delvis långa, svarta. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* nedom mitten sparsamt spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* prickigt. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort–medellångt akladium. *Övrigt:* Denna art har tidigare räknats till gruppen mellanfibblor ”*Semidovrensia*” som intar en mellanställning mellan hagfibblor och dovrefibblor *H.* sect. *Alpestria*, men likheten med de senare är i detta fall föga påtaglig. *Utbredning:* Tandsjöberget i Hamra (1903). [Hrj, Jmt]

218. *H. chloocranum* Johanss. – grönholkgig fibbla

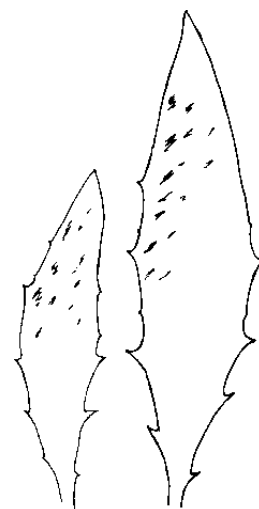
Blad: gröna, ibland fläckiga–marmorerade, glest håriga. *Stjälkblad:* 4–6, stora, tätt ställda, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 9–10 mm, gröna, mycket breda, brett rundtrubbiga, ± löst anlagda. *Holkglandler:* rikliga, ytterst korta, gulknappiga och nästan omärkliga. *Holkhår:* täta–hopade, långa och ± krusiga, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår:* 0. *Holkskaft:* med täta hår. *Märke:* ± glest prickigt. *Korgställning:* långsträckt och djupt grenig med föga utspärrade grenar men oftast mycket kort akladium. *Övrigt:* En mycket karakteristisk art som sannolikt närmast är att betrakta som en styvfibbla då den habituellt och till holkarnas byggnad närmast överensstämmer med denna grupp, men den täta hårbeklädnaden i korgställningen erinrar närmast om *H. plicatum* agg. och arten passar inte väl in i någon sektion varför den medtagits här. *Utbredning:* 9 lokaler i sydvästra delen och socknarna kring Siljan. [Vrm]

comanticeps

longilobum

chloocranum

219. *H. erithallum* Johanss. & Sam. – blygfibbla

Blad: gröna, ± tätt håriga. *Stjälkblad*: 2–3, långt åtskillda, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–11 mm, breda, brett rundtrubbiga, svartgröna. *Holkgländer*: täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: glesa–talrika, korta–medellånga, nästan helmörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs fjällkanterna. Därtill med antydan till spetstofs. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och ± få hår. *Märke*: ± prickigt. *Korgställning*: tät med korta, måttligt utspärrade och böjda grenar och mycket kort akladium. *Övrigt*: En svårplacerad art som mycket liknar håriga former av 152. *H. diaphanoides* men har kortare holkbeklädnad än denna och vanligen talrikare hår på holkarna. Likaledes snarlik den östligare *H. incurrens* men skild genom kortare holkbeklädnad. Kanske snarast att betrakta som en högväxt och flerbladig skogsfibbla. *Utbredning*: Endast känd från sex lokaler i Malung och Transtrand.

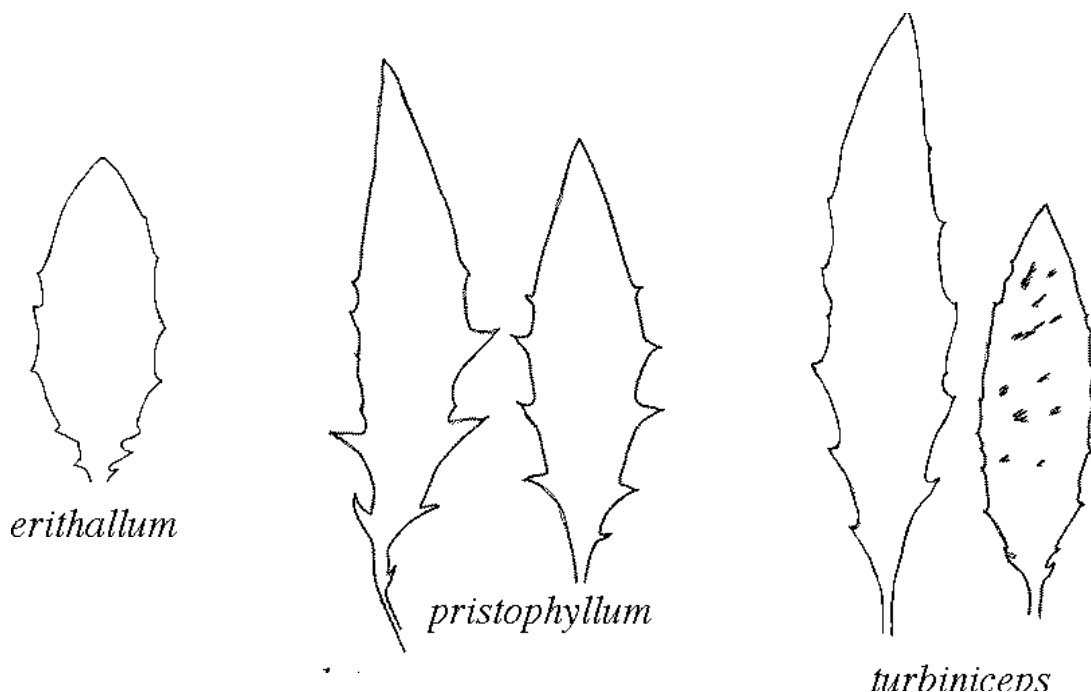
220. *H. pristophyllum* Johanss. – hajfibbla

H. angulatum (Stenstr.) Dahlst. (non Brenner).

Blad: gröna, sällan violettanlupna, smalt skaftade, glest håriga, flertalet med utdraget triangulär helbräddad spets. *Stjälkblad*: 4–8, glest stjärnhåriga, regelbundet utspärrat ± djupt syltandade. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, mest smaltrubbiga men åtm. de innersta ± spetsiga, mörkt olivgröna, de yttre löst anlagda. *Holkgländer*: rikliga, korta–medellånga, ± klena, brunsvarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± sparsamt spritt (om än rikligast mot holkbas och fjällkanter), därtill ibland med gles men yvig spetstofs. *Holkskaft*: ± kalt eller med få glandler och hår. *Märke*: tätt prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar samt kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Varierar habituellt mellan former med normal hagfibbla-habitus och mångbladiga former med typisk styvfibbla-habitus. Kan vara lik 198. *H. stipatum* men skild genom smalare, djupare men glesare tandade blad och glesare beklädda holkskaft. Även relativt snarlik 213. *H. subsimile* men skild från denna genom rikligare håriga holkar, mörkare och spetsigare holkfjäll, mörkare märke samt mer välutvecklade och djupare tandade stjälkblad. Den Västsvenska form som även påträffats i Dalarna har tidigare urskilts under det ogiltiga namnet *H. angulatum* och är måhända en fristående art men typerna är så lika att jag åtm. tills vidare valt att sammanföra dem. *Utbredning*: Hålidén i Malung (1917). [Ög–Upl]

221. *H. turbiniceps* Dahlst. – snurrfibbla

Blad: gröna, vanligen glest fläckiga, ± jämnt håriga, åtm. stjälkbladen regelbundet tätt sågtandade. *Stjälkblad*: 3–6, något stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, mörkt olivgröna. *Holkgländer*: hopade, mest korta, svarta eller gulbruna. *Holkhår*: täta–hopade, korta–medellånga, från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: 0. *Holkskaft*: med mycket täta hår och glandler. *Märke*: glest–tätt prickigt. *Korgställning*: tät och rakgrenig, ofta med kort akladium. *Övrigt*: En särpräglad art främst kännetecknad av de små holkarna och mycket tätt beklädda holkskaften. I många avseenden snarlik 207. *H. acroleucum* men helt utan stjärnludd på holkarna och ofta med fläckiga blad. *Utbredning*: Backa och Västberg i Rättvik, Ludvika samt Öje i Malung. [Sm–Hls]

Hieracium sect. *Bifida* – Krattfibblor

Kännetecknande för hela sektionen är \pm blågröna, ofta något tjocka och styva, ovan \pm kala blad, ofta smala och spetsiga (ofta sylvassa) holkfjäll, holkar med till holkbasen koncentrerat stjärnhårsludd samt kala eller relativt glest beklädda holkskäft, men från alla dessa egenskaper finns enstaka avvikelser. Rosettbladen har smala skäft vilka, liksom stjälkens nedre del, tenderar att bli skarpt violettfärgade. Holkbeklädnaden varierar inom vida gränser men har ofta ett stort inslag av \pm långa och från nära basen ljusa hår medan holkgländerna, i de fall sådana förekommer, är \pm korta. Två olika korgställningstyper förekommer, dels en nästan enkel variant med mycket långa och grova holkskäft (inklusive akladiet) som utgår direkt från en ofta \pm zigzagböjd mittaxel, dels en sammansatt kandelaberlik variant med tunna och korta, starkt förgrenade, utspärrade och starkt bågböjda grenar som når högt över ett mycket kort akladium. Denna senare variant liknar korgställningen hos många skogsfibblor, men blomställningsgrenarna är i allmänhet tunnare och slankigare än hos skogsfibblorna. Bladens form och stjälbladens antal uppvisar däremot en närmast obegränsad variation. Arterna inom *H. stenolepis* agg. och *H. scandinaviorum* agg. är de mest särpräglade och dessa representerar utan tvekan en egen utvecklingslinje inom släktet, men till sektionen förs här även ett större antal arter som närmar sig antingen skogs- eller hagfibblor och det är inte helt klart var gränsen mellan dessa sektioner skall dras. I Dalarna blir gränsen mot skogsfibblorna särskilt problematisk p.g.a. förekomsten av talrika intermediära arter (här förda till *H. psepharum* agg. och *H. sarcophyllum* agg.).

Hithörande arter växer främst på torr och solvarm, gärna stenbunden eller grusig, men något näringsrikare mark. En del arter växer direkt på klippor och i blockmarker av grön- eller kalksten, men oftare träffar man dem vid bergrötter och i torr, lite rikare tallskogsmark. Längs vattendragen förekommer krattfibblor såväl på renspolade klippor som på sydvända beskogade nipor och strandbrinkar. För främst några av de vanligaste arterna är torra grusiga vägrenar samt slagg- och varphögar vanliga biotoper. Flertalet arter är trots allt beroende av måttlig beskuggning och missgynnas starkt av kalhyggesbruk i bergslutningarna. Bristen på branter med lämpligt geologiskt underlag gör att de arter som inte förmått kolonisera människoskapade sekundärbiotoper ofta är sällsyna och glest spridda i landskapet.

222–223 *H. fulvescens* agg.

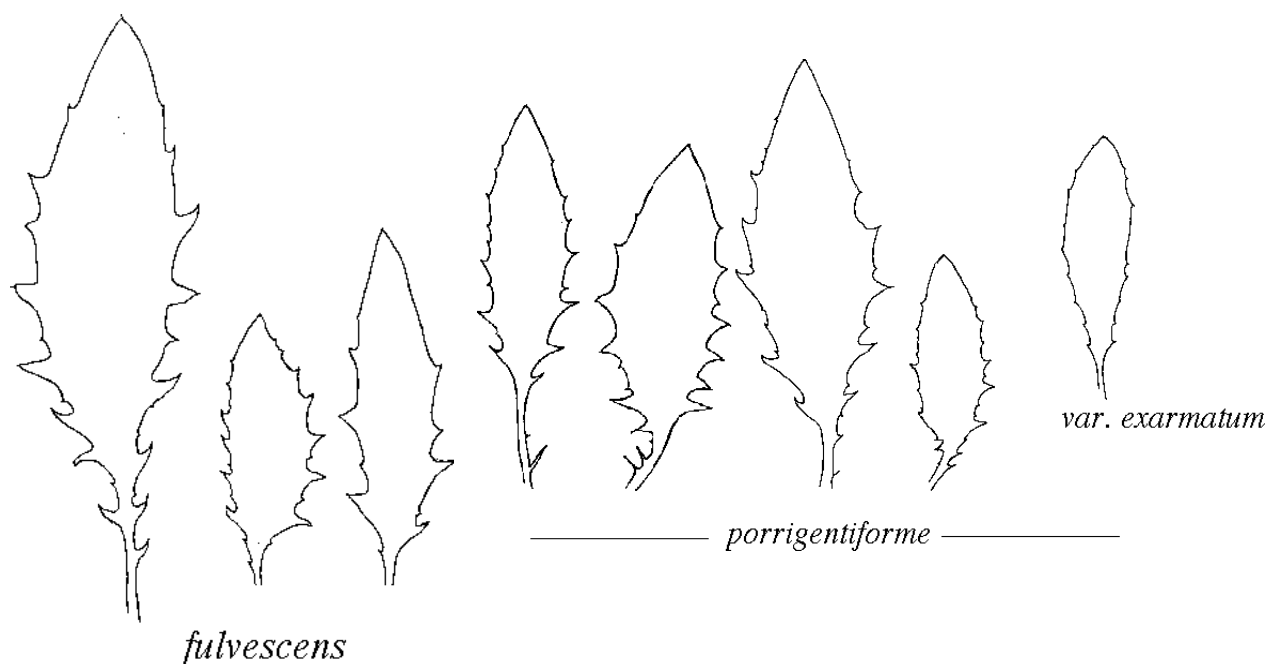
Ingående arter kännetecknas av blad med djup och oregelbunden flikighet som fortsätter ned på bladskäften samt blekgröna holkar med breda fjäll klädda av relativt glesa, korta och ofta ljusknappiga gländer, \pm inblandade korta hår, kala eller glest beklädda holkskäft samt \pm rikligt stjärnhårsludd som tenderar att vara koncentrerat till holkbasen.

222. *H. calatharium* Johanss. – mörk läderfibbla

Blad: gröna, lilaskaftade, \pm kala. *Stjälblad*: 2, oftast mycket små, \pm jämnt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, jämnt avsmalnande, smalare–bredare trubbiga, mörkgröna, de yttre \pm löst anlagda. *Holkgländer*: rikliga–täta, knapt medellånga men täml. grova, bruna–svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: \pm rikligt, mot basen \pm jämnt spritt och mot spetsen med \pm tydliga luddränder längs fjällkanterna. Därtill med tät och yvig, något nedlöpande spetstofs. *Holkskäft*: med få–glesa gländer. *Märke*: rent gult. Strålblommor påfallande långa. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och mest medellångt akladium. *Övrigt*: Mycket snarlik den vittspridda och variabla 223. *H. fulvescens* men skild genom något tätare och mörkare glandelbeklädda holkar, \pm glandulära holkskäft, stjärnludd som förutom vid holkbasen även är tydligt längs de övre fjällkanterna samt alltid rent gult märke men det är oklart om det verkligen går att dra någon skarp gräns mellan dessa arter. *Utbredning*: 164 lokaler och i nästan hela landskapet en av de vanligaste arterna. [Vrm, Gst, Hls]

calatharium

223. *H. fulvescens* Norrl. – läderfibbla

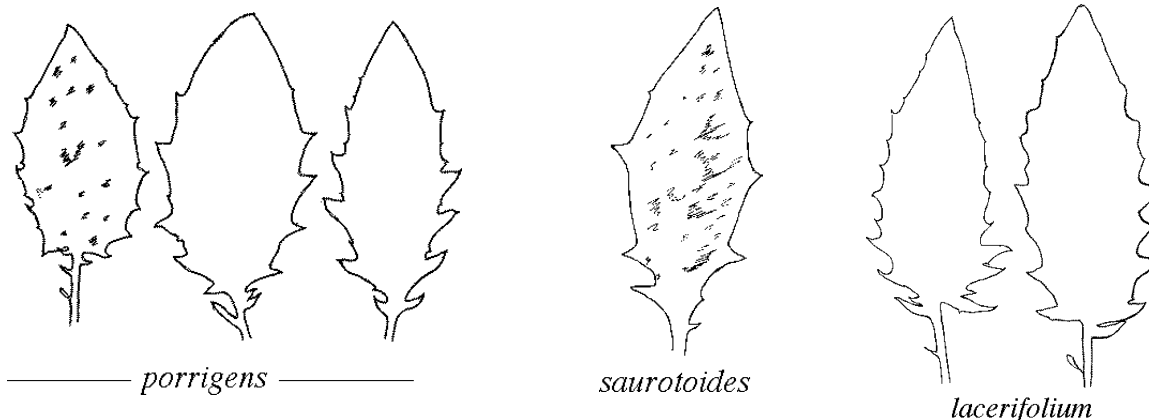
H. laeticeps (Dahlst.) Dahlst.

Blad: gröna, stora, lilaskaftade, ± kala. *Stjälkblad*: 1–2, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, jämnt avsmalnande, ± brett trubbiga, ljus brunaktigt gulgröna–klargröna. *Holkglandler*: få–rikliga, korta, ± gulknappiga. *Holkhår*: 0–enstaka (sällan fler). *Holkstjärnhår*: främst nedom mitten ± rikligt spritt. *Holkskaft*: ± kalt. *Märke*: nästan rent gult – glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: nästan enkel med långa, raka, föga utspärrade grenar och långt akladium. *Övrigt*: Jämför 222. *H. calatharium* som är mycket snarlik! *Utbredning*: 88 lokaler, vanlig i nordvästra delen men gradvis sällsyntare mot sydost. [Vrm–Jmt]

224. *H. porrigentiforme* Dahlst. – huggfibbla

Incl.: Var. *exarmatum* Johanss. & Sam.

Blad: gröna, de yttre ibland lilaanlupna, ovan glest håriga men i kanterna och på skaften tätt och långt grovhåriga, som välutvecklade djupt och påfallande utspärrat fliktandade men hos klenare individ (liksom hos var. *exarmatum*) ofta med betydligt mindre utpräglad tandning, men nästan alltid med åtminstone enstaka smala fria flikar på skaften. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–12 mm, breda, mest kortspetsiga men åtm. de innersta sylspetsiga, mörkt olivbruna–svartgröna. *Holkglandler*: hopade, medellånga–långa, grova, bruna–svarta. *Holkhår*: 0–få, grova och ± långa, ± kort vitspetsade. *Holkstjärnhår*: främst nedom mitten ± rikligt spritt, ibland koncentrerat till de basala fjällkanterna. *Holkskaft*: med rikliga–täta glandler och 0–få hår. *Märke*: varierande, nästan rent gult – tätt prickigt. *Korgställning*: sammansatt med långa, något utspärrade och böjda grenar samt ± långt akladium. *Övrigt*: Denna särpräglade art är svår att inordna i någon större artgrupp. Liknar habituellt närmast arterna i *H. albinotum* agg. men med glandeldominerad holkbeklädnad närmande sig den hos arter av *H. diaphanoides* agg. Till bladsnittet närmast lik 167. *H. megalodon* men jämfört med denna med spetsigare, längre beklädda holkfjäll med till basen tydligt koncentrerat stjärnludd. Var. *exarmatum* avviker från huvudformen genom omvänt lansettlika blad med grundare bladtandning samt mindre holkar med kortare strålblommor men detta är sannolikt bara en modifikation utan taxonomiskt värde. *Utbredning*: 7 lokaler i östra halvan av landskapet, men snarlika och möjligen hithörande former är även kända från Transtrand och Idre. [Östra Sverige från Srm till Vb]

225–226 *H. porrigens* agg.

Ingående arter kännetecknas av hagfibble-artad habitus och tätt glandulära holkar och holkskaft men har kala, blågröna, i sol fläckiga blad.

225. *H. porrigens* (Almq. ex Malme) Dahlst. – **marmorfibbla**

Blad: blåaktigt gröna, ± smalt lilaskaftade, ofta violettanlupna och i sol fläckiga, ± kala – gleshåriga. *Stjälkblad*: 0–2, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–13 mm, minst medelbreda, smalare–bredare trubbiga, svartaktigt olivgröna. *Holkglandler*: ± täta, medellånga, grova, svarta. *Holkhår*: enstaka–rikliga, grova men korta, ± helmörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – mycket rikligt, ojämnt spritt, hos typen med breda luddränder längs de basala fjällkanterna men ofta mest med jämnt gråfildad bas och stundom ± jämnt spritt över hela fjällens längd. Spetstofs välutvecklad *Holkskaft*: med rikliga–täta glandler och 0–få hår *Märke*: glest – ± tätt prickigt (oftast ljust) *Kronbräm*: kalt. Strålblommor påfallande långa i breda korgar. *Korgställning*: ± enkel och djupt grenig med långa, raka, föga utspärrade grenar och vanl. långt akladium. *Utbredning*: 6 lokaler i Grangärde, Ludvika och Svärdsjö. [Bl–Upl]

226. *H. saurotoides* Johanss. & Sam. – **porfyrfibbla**

Blad: blåaktigt gröna, oftast fläckiga/marmorerade och ibland lilaanlupna, nästan kala. *Stjälkblad*: 1–3, ± dolkformiga glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 12–14 mm, minst medelbreda, kortspetsiga, svartgröna, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: täta, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mot basen sparsamt spritt. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: glest prickigt – nästan rent gult. *Korgställning*: enkel, ± djupt grenig med långa raka grenar och medellångt–långt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Blyberg, Öster-Myckeläng, Kåtala, Västäng och Dysberg i Älvdalen.

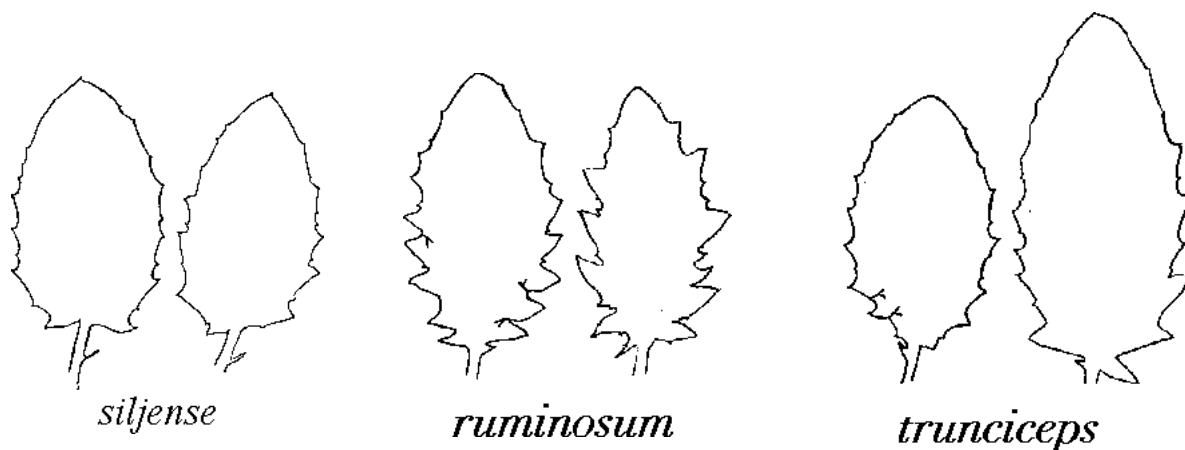
227–228 *H. lacerifolium* agg.

Ingående arter kännetecknas av äggrunda – ± brett lansettlika rosettblad med ± tät och djup, ± dimorft flikighet, 0–1 stjälkblad, breda holkfjäll som är relativt glest beklädda av grova ljusknappiga glandler samt rikligt ojämnt spritt stjärnhårsudd. Holkskaften är raka och ± glest beklädda och märkena är ± ljusa medan krontänderna alltid är kala.

227. *H. lacerifolium* (Almq. ex Stenstr.) Dahlst. – **trasfibbla**

Föga skild är: var. *calatharioides* Sam.

Blad: gröna, smalt lilaskaftade, ± kala, till formen extremt variabla men alltid djupt, ofta dimorft tandade–flikiga, nästan alltid med på det smala skaftet långt nedstigande smala bladflikar eller skaftade bladlika bihang. *Stjälkblad*: 1, brett lansettlikt med något utdragen spets, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, täml. ljust olivgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga, grova, gula–gulbruna. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – mycket rikligt. Längs fjällkanterna med breda men ottydligt avgränsade och ibland osammanhängande luddränder. Därtill med gråfildad bas och mycket tät och yvig spetstofs. *Holkskaft*: kalt eller med glesa glandler. *Märke*: ± rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: måttligt sammansatt, långgrenig med grova, ± raka, föga utspärrade grenar och långt akladium. *Övrigt*: En särpräglad och i allmänhet lätt igenkänlig art. Var. *calatheroides* avviker genom mindre, relativt tandade, ofta lilaanlupna blad samt ± glandulära holkskaft men sägs växa blandat med huvudformen och är sannolikt en modifikation utan taxonomiskt värde. *Utbredning*: 36 lokaler i södra halvan av landskapet. [Sm–Hls]

228. *H. siljense* (Johanss.) Johanss. – dalafibbla

Blad: mörkt blåaktigt gröna, med smala lilafärgade skaft, ovan blanka och \pm kala, till formen täml. variabla, ibland endast fintandade men det innersta och stjälkbladet i regel med några sylfika flikar, ibland med \pm hjärtlik bas, ofta med \pm tydligt skaftade bladlika bihang på skaftet. *Stjälkblad*: 0–1, glest stjärnhårigt, triangulärt och \pm sylflikigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, kort vass-spetsiga (ibland nästan sylspetsiga), mörkt olivgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga, grova, gulknappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: mot basen sparsamt – täml. rikligt spritt och uppåt ofta \pm samlat i fjällkanterna men i övre halvan vanl. \pm 0. Spetstofs gles men yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med rikliga glandler. *Märke*: \pm glest prickigt – nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med föga utspärrade \pm raka grenar samt kort–medellångt akladium. *Utbredning*: 23 lokaler i sydöstra halvan av landskapet samt socknarna kring Siljan. [Nrk–Hls]

229–230 *H. ruminosum* agg.

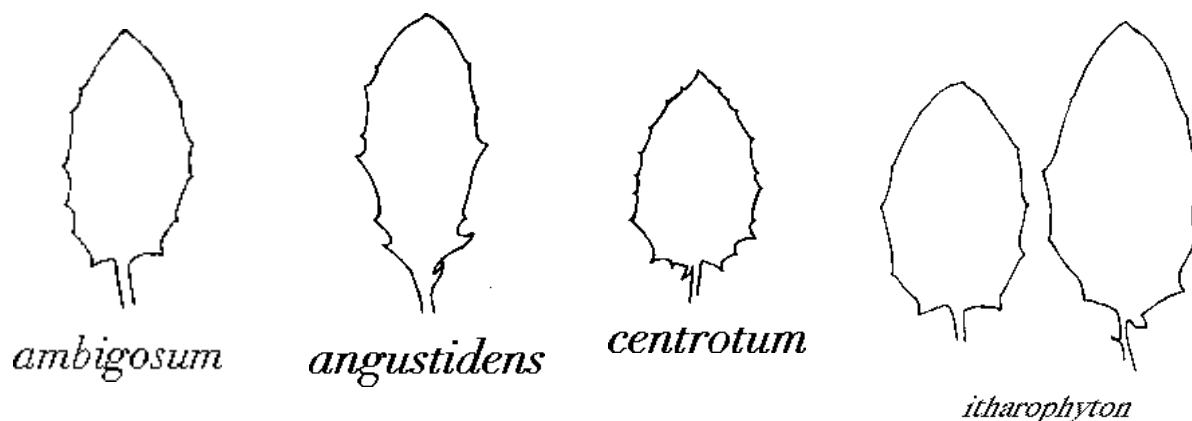
Ingående arter kännetecknas av brett elliptiska rosettblad med vågig–krusig kant och mycket tät och oregelbunden tandning, 0–1 stjälkblad och övervägande glandulära holkar med \pm få inblandade mörka hår.

229. *H. ruminosum* Johanss. & Sam. – krusfibbla

Blad: gulgröna, ibland lilaanlupna, jämnt korthåriga, \pm lilaskaftade och ibland med någon fri flik på skaftet. *Stjälkblad*: 1, tätt stjärnhårigt, djupt sylflikigt – pardelat med långt utdragen spets. *Holkfjäll*: 11–12 mm, smala, kortspetsiga eller de innersta \pm sylspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, korta–medellånga, klena och något krusiga, brunsvarta. *Holkhår*: enstaka–få, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs \pm 0. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med korta, måttligt utspärrade och böjda grenar samt ofta kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från Horrmundberget samt flera lokaler på Hemfjällets ostsluttning och nedom denna i Transtrand.

230. *H. trunciceps* Sam. – skärklittsfibbla

Blad: tunna, ljus gulgröna, nästan kala, vågiga. *Stjälkblad*: 1, tätt stjärnhårigt, nästan till spetsen smalt och \pm dimorft sylflikigt och med \pm långt utdragen spets. *Holkfjäll*: 10–11 mm, täml. breda, de yttre och ibland även de mellersta tvärhuggna, de mellersta mest brett triangelspetsiga men de innersta \pm vass-spetsiga. *Holkglandler*: rikliga–täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: enstaka, medellånga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: närmast basen rikligt och filtartat, uppåt hastigt avtagande och ovan mitten 0. Spetstofs \pm välutvecklad men ej nedlöpande. *Holkskaft*: med \pm glesa glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: mycket tätt sammansatt med grova, starkt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Skärklitts fåbodar ("tämligen talrikt på en liten fläck"; 1904–51) i Älvdalen.

231–243 *H. sarcophyllum* agg.

Ingående arter kännetecknas av äggrunda–brett elliptiska, oftast grovt och oregelbundet tandade blad samt 0–1 stjälkblad. Holkfjällen är ofta ± trubbiga och klädda med rikliga–hopade ± korta och kläna glandler, 0–täta hår samt ± rikligt stjärnhårigt som är ± ojämnt fördelat och koncentrerat till holkbasen och/eller fjällkanterna, samt ± välutvecklad spetstofs. Kronbrämet är kalt eller cilierat. Korgställningen är ± enkel och långgrenig med ± raka grenar.

231. *H. ambigosum* Johanss. & Sam. – tvekfibbla

Blad: mörkgröna, ibland lilaeanlupna, glest håriga, mycket oregelbundet tandade och ibland med någon fri bladtand på skaftet. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, knapt medelbreda, de mellersta smaltrubbiga men de inre ± sylspetsiga, svartgröna. *Holkglandler*: rikliga–täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga, korta, nästan till spetsen svarta. *Holkstjärnhår*: nedom mitten täml. rikligt spritt. Spetstofs gles men yvig. *Holkskaft*: med glesa–rikliga glandler och hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: oregelbundet kandelaberlik med långa bågböjda grenar som når långt över det korta akladiet. *Utbredning*: Endast känd från Kastarberget, Mornäs och Södra Brända i Transtrand (1917–27).

232. *H. angustidens* Johanss. & Sam. – navarnäsfibbla

Blad: gulgröna, jämnt och ± tätt håriga; de yttre och mellersta elliptiska – omvänt lansettlika och rundtrubbiga, de inre smalt lansettlika med lång triangulär spets. *Stjälkblad*: 0–1, smalt lansettlikt, om välutvecklat med trådsmala flikar men ofta litet och ± linjärt, ± tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–12 mm, medelbreda, smaltrubbiga–kortspetsiga, olivgröna. *Holkglandler*: måttligt täta, medellånga men grova, svarta. *Holkhår*: få–glesa, medellånga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: nedom mitten ± rikligt spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med ± täta glandler. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tätt sammansatt men ± rakgrenig, med medellångt akladium. *Övrigt*: Är möjligen blott en disjunkt population av 231. *H. ambigosum*, jämför denna! *Utbredning*: Endast känd från Navarnäs vid Aspavasslan i Älvdalen (1907–08) och Röskåsen på Härjehogna i Idre (1922).

233. *H. centrotum* Johanss. & Sam. – björnbergsfibbla

Blad: små, blåaktigt gröna, ± kala, med smala lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 0–1, brett äggrunt med utdragen spets, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10 mm, medelbreda, kortspetsiga, mörkt olivgröna. *Holkglandler*: ± täta, medellånga, gulbruna. *Holkhår*: glesa, medellånga, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt, främst längs de basala fjällkanterna eller mot basen ± spritt. Spetstofs liten men ± tydlig. *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från Björnberget nära Nybolet i Älvdalen (1907–08) och Bullberget i Lima (1917).

234. *H. itharophyton* Johanss. – nickelfibbla

Inkl.: var. *prasinolepis* Johanss.

Blad: blekt blåaktigt gröna, i stark sol glest fläckiga, under ± gråblå, smalt lilaskaftade, liksom stjälken nästan kala, hos mindre frodiga individ ofta nästan helbräddade – grunt och brett tandade. *Stjälkblad*: 0–1, brett lansettlikt, ± stjärnhårigt. *Holkfjäll*: ca 11 mm, medelbreda, mest smaltrubbiga men de innersta smalt sylspetsiga och ofta brunanlupna i spetsen, de yttre löst anlagda, olivbruna. *Holkglandler*: rikliga, korta, svarta. *Holkhår*: täta, medellånga, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*:

mycket rikligt och \pm jämt spritt om än rikligast mot holkbas och fjällkanter. Därtill med yvig och nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: med glesa-rikliga glandler och hår. *Märke*: \pm prickigt (oftast täml. mörkt). *Kronbräm*: åtm. oftast långt men glest cilierat. *Korgställning*: \pm enkel men med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Var. *prasinolepis* avviker från huvudformen genom sparsamt beklädda holkkskaft samt holkar med mindre rikligt stjärnludd, rikliga, \pm ljusknappiga glandler men glesa, korta och till över mitten mörka hår och kala krontänder. Sannolikt representerar denna ras en egen art ehuru blott känd från en enda lokal och således av tveksamt värde och utifrån tillgängligt material går det inte att helt utesluta att det bara är frågan om en miljömodifikation. *Utbredning*: Anundberget i Malung. Var. *prasinolepis* är endast känd från Lenåsens SV-sluttning i Boda (1900). Dessutom uppgiven från ön Flacksan i Lilla Ulvsjön i Silvberg men belägg därifrån är starkt avvikande och dess identitet således osäker. [Dls-Vsm]

235. *H. lissodermum* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. – lenfibbla

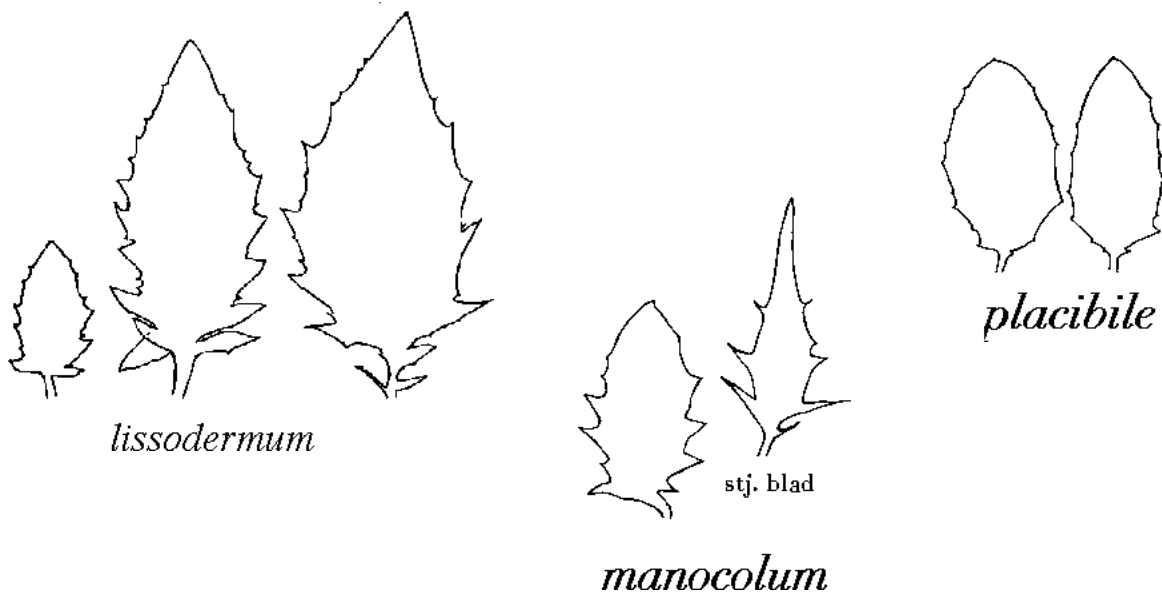
Blad: gröna, \pm kala. *Stjälkblad*: 0–1. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, \pm utdraget sylspetsiga, grönsvarta (åtminstone i övre halvan). *Holkglandler*: täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga, korta, till över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: endast närmast basen mycket sparsamt spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med \pm täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: tät med \pm starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Utbredning*: 4 lokaler i Idre. [Hrj]

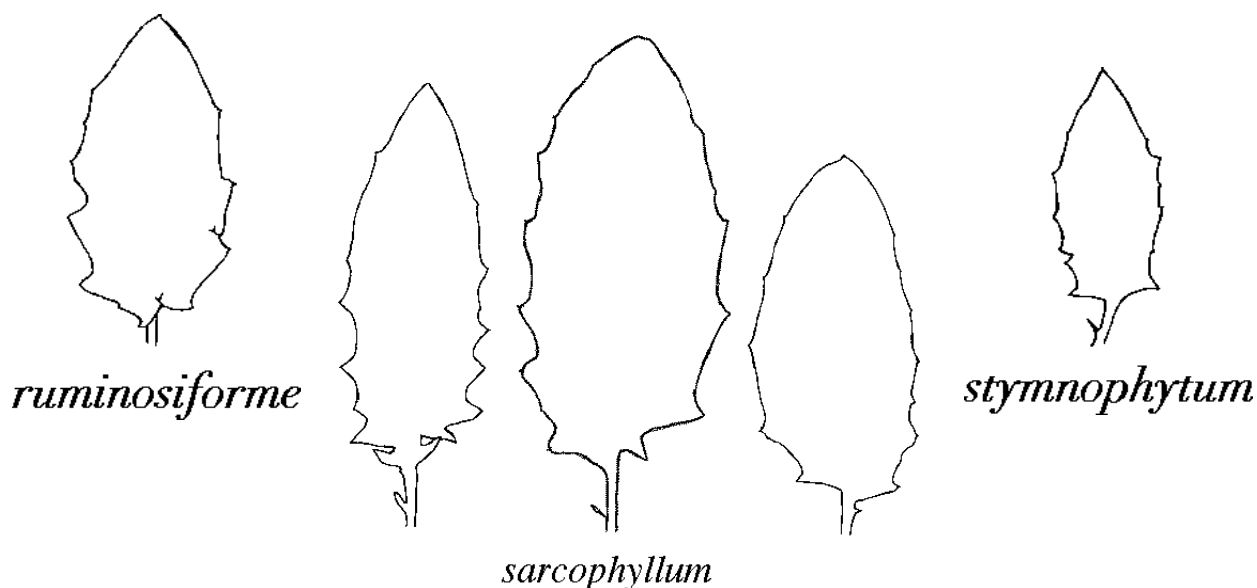
236. *H. manocolum* Johanss. & Sam. – armfibbla

Blad: blåaktigt gröna, ofta lilaanlupna, nästan kala, de inre regelbundet dimorft flikiga, långt smalskaftade. *Stjälkblad*: 1, djupt sylflikigt med långt och smalt utdragen spets, \pm stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, kortspetsiga, svartaktigt brungröna. *Holkglandler*: täta, korta-medellånga, brunsvarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga, grova, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: mot basen täml. sparsamt spritt. Spetstofs \pm tydlig och nedlöpande. *Holkskaft*: med rikliga glandler och hår. *Märke*: \pm svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: \pm enkel med långa, svagt böjda grenar och långt akladium. *Utbredning*: Endast känd från ett par lokaler på Hemfjällets ostsluttning i Transtrand (1918).

237. *H. placibile* Johanss. & Sam. – möfibbla

Blad: små, mörkt och något blåaktigt gröna, glest håriga, smalt lilaskaftade. *Stjälkblad*: 0–1, elliptiskt lansettlika med brett vingat skaft, mycket fint tandat, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, jämnt avsmalnande, \pm kortspetsiga, mörkt olivgröna. *Holkglandler*: \pm täta, korta, svarta. *Holkhår*: glesa, mycket korta, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: sparsamt, mot basen \pm jämnt spritt eller samlat längs de basala fjällkanterna. Spetstofs gles men yvig. *Holkskaft*: med \pm täta glandler. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: tätt och långt cilierat. *Korgställning*: med föga utspärrade och nästan raka grenar samt kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från Bolbergs fåbodas (1918) och Limberget (1950) i Lima .

238. *H. ruminosiforme* Johanss. & Sam. – tjurfibbla

Blad: gulgröna, ibland lilaaanlupna, glest håriga, med smala ± lilafärgade skaft. *Stjälkblad:* 1, föga stjärnhårigt, ± äggrunt med långt utdragen spets. *Holkfjäll:* 11–12 mm, breda, kort vass-spetsiga, grönsvarta. *Holkglandler:* täta, korta, gul-brun-knappiga. *Holkhår:* täta, långa och grova, till eller över mitten mörka (ofta snarare grå än svarta). *Holkstjärnhår:* tämligen sparsamt längs de basala fjällkanterna. Spetstofs gles men nedlöpande. *Holkskaft:* med rikliga-täta glandler och hår. *Märke:* ± glest prickigt. *Kronbräm:* tätt men kort cilierat. *Korgställning:* oregelbunden och oftast fåkorgig med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort akladium. *Utbredning:* Endast känd från 10 lokaler i Lima, Transtrand och Särna.

239. *H. sarcophyllum* (Stenstr) Dahlst. – fetfibbla

Blad: tjocka, blågröna, smalt lilaskaftade, ovan kala, stundom fläckiga, till formen mycket variabla men antingen ± helbräddade, vasst fintandade eller ± djupt buktandade. *Stjälkblad:* 0–1, glest – tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll:* 11–12 mm, täml. smala, smalare-bredare trubbiga, ljusare-mörkare olivbruna, de yttre ofta löst anlagda och nedstigande på skaftet. *Holkglandler:* täta, korta och klena, gulbruna-svarta. *Holkhår:* glesa-täta, ± korta, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår:* täml. sparsamt – rikligt, främst mot basen ± jämnt spritt eller mer sällan samlat längs fjällens basala kanter, därtill med yvig men föga nedlöpande spetstofs. *Holkskaft:* med täta glandler och enstaka-glesa hår. *Märke:* rent gult – glest prickigt. *Kronbräm:* kort men tätt cilierat. *Korgställning:* ± enkelt långgrenig med grova, svagt böjda, föga utspärrade grenar och grovt, medellångt-långt akladium. *Övrigt:* En karakteristisk art kännetecknad av oregelbunden bladform, ljus märke och cilierat kronbräm. Dock täml. variabel, dels till bladformen, dels till holkbeklädnaden vilken senare oftast domineras av mycket klena och ljusa glandler men stundom består av grövre svarta sådana och detta synes till och med kunna variera inom individ. *Utbredning:* Bruket i Garpenberg (1911) vilket är en nordlig utpostlokal för denna art. [Hall-Upl]

240. *H. stymnophytum* Johanss. & Sam. – stymnofibbla

Blad: mörkgröna, ibland violettanlupna, ± kala, med medelbreda, långhåriga skaft som ofta bär enstaka sylsmala fria bladflikar. *Stjälkblad:* 1–3, smalt lansettlika, trådsmalt sylflikiga, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 9–10 mm, medelbreda, ± smaltrubbiga (de inre spetsiga), brunsvarta med gulgröna kanter och i spetsen ofta brunrött anlupna. *Holkglandler:* tätt hopade, mest medellånga, ± ljusknappiga. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* 0 (ytterst sparsamt längs de yttre fjällens kanter). Spetstofs oftast ± 0. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* prickigt. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* oregelbunden med måttligt utspärrade och böjda grenar samt medellångt akladium. *Utbredning:* Endast känd från 11 lokaler i Malung, Lima, Transtrand och Älvdalen.

241. *H. vinaceiforme* Johanss. & Sam. – kvigfibbla

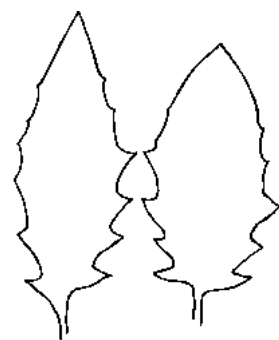
Blad: gulgröna, ibland lilaanlupna, ± kala, med smala, ibland lilafärgade skaft som ofta bär talrika fria bladflikar. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt, djupt sylflikigt – pardelat. *Holkfjäll*: 11–12 mm, smala, utdraget kortspetsiga, ± ljusgröna. *Holkglandler*: ± glesa, mycket korta, gul-brun-knappiga. *Holkhår*: ± täta, långa, ungefär från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: nedom mitten tämligen rikligt och ± jämnt spritt eller otydligt koncentrerat till de basala fjällkanterna. Spetstofs gles men långt nedlöpande. *Holkskaft*: med täta hår och ± rikliga glandler. *Märke*: ± prickigt. *Kronbräm*: tätt men kort cilierat. *Korgställning*: oregelbunden och oftast ± enkelt fåkorgig med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från 16 lokaler i Malung, Lima och Transtrand.

vinaceiforme

242. *H. zonulatiforme* Johanss. & Sam. – druvfibbla

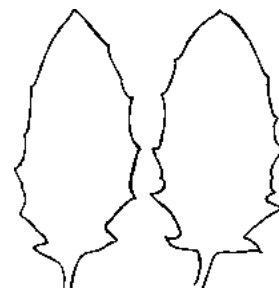
Blad: gulgröna, ± kala, de inre undertill ± stjärnhåriga, ibland lilaanlupna och med mycket smala, oftast skarpt violetta skaft. *Stjälkblad*: 1, tätt stjärnhårigt, med långt utdragen spets. *Holkfjäll*: 10–11 mm, smala, utdraget sylspetsiga, grönsvarta. *Holkglandler*: täta, korta och klena, ± svarta. *Holkhår*: täta, medellånga, från mitten ljusa eller ± rökfärgade. *Holkstjärnhår*: sparsamt längs de basala fjällkanterna eller mot basen ± jämnt spritt. Spetstofs otydlig eller välutvecklad. *Holkskaft*: med glesa glandler och hår i växlande proportioner. *Märke*: ± prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles med måttligt utspärrade och böjda grenar och medellångt, ofta sidoriktat akladium. *Övrigt*: Förefaller närbesläktad med 282. *H. vinaceum*, jämför kommentar vid denna! *Utbredning*: Endast känd från 13 lokaler i Lima och Transtrand.

zonulatiforme

243. *H. zonulatum* Johanss. & Sam. – zonfibbla

Blad: gröna, glest håriga, med smala, ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 1, ± stjärnhårigt, lansettlikt med långt utdragen spets och ± få men långa framåtkrökta syltänder. *Holkfjäll*: 8–10 mm, medelbreda, kort vass-spetsiga. *Holkglandler*: täta-hopade, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga-täta, mest korta, till över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: nedom mitten ± rikligt spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta glandler och få hår. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt eller mycket kort cilierat. *Korgställning*: gles med föga utspärrade, nästan raka grenar och kort akladium. *Utbredning*: Endast känd från sex lokaler i Transtrand.

zonulatum

244–255 *H. psepharum* agg.

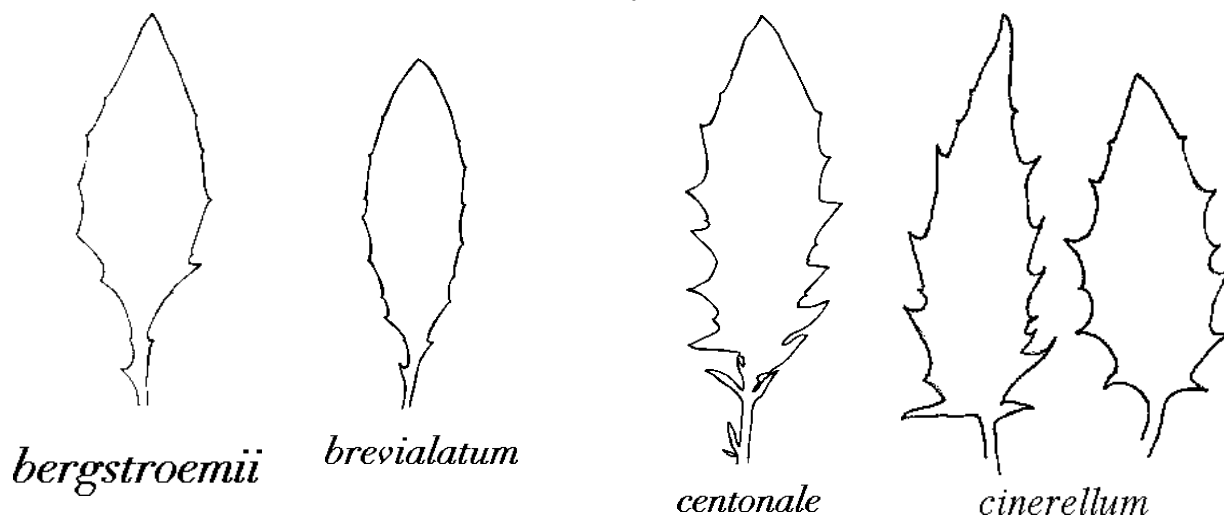
Ingående arter kännetecknas av ± smalt elliptiska – omvänt lansettlika blad med smalt vigglik–killik bas, ± tätt, smalt och oregelbundet tandade–flikiga med tandning som ofta fortsätter ned på bladskafvet. Stjälkblad saknas ofta eller är av obetydlig storlek. Holkfjällens form varierar men de är relativt tätt beklädda av korta glandler, utan eller med blott få inblandade hår. Holkskaften är ± tätt glandulära och korgställningen är oftast kandelaberlik med korta bågböjda grenar. Kronbrämet är kalt eller cilierat.

244. *H. anisotomum* Johanss. & Sam. – pudrefibbla

Blad: gräsgröna, ± jämnt korthåriga. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 12–13 mm, medelbreda, med hastigt utdragen ± spetsig spets, de yttre löst anlagda och nedstigande på skaftet, svartgröna. *Holkglandler*: tätt hopade, långa men klena, brunknappiga. *Holkhår*: 0–enstaka. *Holkstjärnhår*: vid basen täml. sparsamt spritt, uppåt 0. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt men med måttligt utspärrade, nästan raka grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Krylbo i Folkärna (1911), Åsbo i Grytnäs (1911) och Hagge i Norrbärke (1930). [Nr, Vsm]

anisotomum

245. *H. bergstroemii* Sam. – bergströmsfibbla

Blad: gröna, ovan ± kala, med långt vigglikt nedlöpande, helbräddad eller fåtandad bas. *Stjälkblad:* 0–1, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll:* 10–13 mm, påfallande oliklånga, medelbreda, jämnt och långt avsmalnande, kortspetsiga (de innersta sylspetsiga), mörkt olivgröna. *Holkglandler:* hopade, mest medellånga, svarta. *Holkhår:* få, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår:* närmast basen sparsamt spritt. Spetstofs liten men yvig. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* tätt prickigt. *Kronbräm:* kort cilierat. *Korgställning:* nästan enkel-gaffelgrenig med långa ± raka grenar och långt akladium. *Övrigt:* Liknar ganska mycket 255. *H. xystophorum* men skild genom bladbasens form samt längre och mörkare glandelbeklädnad på holkarna. *Utbredning:* 7 lokaler i Särna och Idre.

246. *H. breviaatum* Johanss. & Sam. – ärteråsfibbla

Blad: gröna, gleshåriga, med långa smala skaft och klotlika bihang på den långt och smalt killikt nedlöpande bladbasen. *Stjälkblad:* 1–2, glest stjärnhåriga, smalt elliptiska–lansettlika. *Holkfjäll:* 9–10 mm, medelbreda, smaltrubbiga, mörkt olivgröna. *Holkglandler:* täta, korta–medellånga, svarta. *Holkhår:* enstaka (på centralholken ibland rikligare), medellånga, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår:* mot holkbasen täml. rikligt spritt. Spetstofs ± 0. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* prickigt. *Kronbräm:* ± cilierat. *Korgställning:* med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Utbredning:* Endast känd från Ärteråsen i Ore (1909).

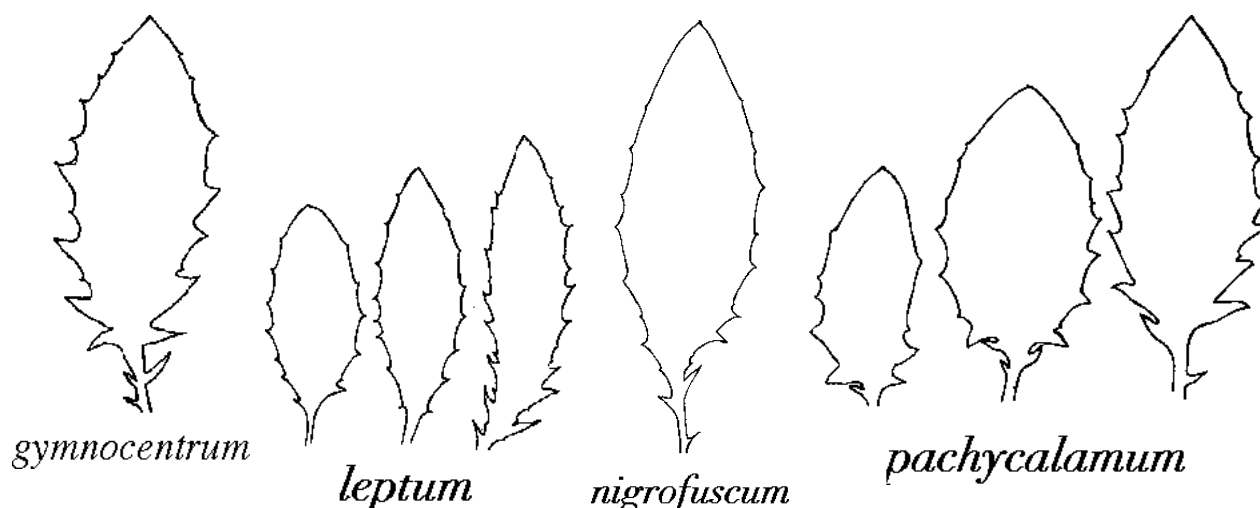
247. *H. centonale* Johanss. & Sam. – lapptäckesfibbla

Blad: gröna, ± kala, med på skaftet långt nedlöpande flikighet. *Stjälkblad:* 1, lansettlikt, vass-spetsigt, djupt ± dimorft vassflikigt, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll:* 11–12 mm, medelbreda, vass-spetsiga, svartgröna. *Holkglandler:* täta, oliklånga, delvis långa men spensliga, brunsvarta. *Holkhår:* få (mest på centralholken), medellånga, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår:* mot basen tämligen rikligt spritt. Spetstofs ± 0. *Holkskaft:* med täta glandler och ± enstaka hår. *Märke:* tätt prickigt. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* tätt men oregelbundet sammansatt med måttligt utspärrade och böjda grenar samt kort akladium. *Utbredning:* Endast känd från Tällberg i Ål (1911) och Lerdal i Rättvik (1911).

248. *H. cinerellum* Alm. ex. Johanss. – askfibbla

H. murorum ssp. *obtexticeps* Dahlst. ex Zahn – *H. remotidens* Johanss. & Sam.

Blad: gröna, sällan violettanlupna, glest håriga. *Stjälkblad:* 0–1, tätt stjärnhårigt, om välutvecklat med glesa, långt och smalt (ofta trådlikt) utdragna flikar och långt utdragen spets. *Holkfjäll:* 9–10 mm, medelbreda, de flesta brett trubbiga men de innersta kort vass-spetsiga, svartgröna. *Holkglandler:* täta, medellånga–långa, grova, svarta. *Holkhår:* 0. *Holkstjärnhår:* främst nedom mitten ± rikligt spritt. Spetstofs otydlig. *Holkskaft:* med täta glandler. *Märke:* prickigt. *Kronbräm:* kalt eller mycket glest cilierat. *Korgställning:* långgrenig, med måttligt utspärrade, nästan raka grenar och medellångt–långt akladium. *Övrigt:* Mest utmärkande för denna art är de spetsigt lansettlika, mycket djupt och vasst sågtandade bladen och de relativt långt glandulära, nedom mitten stjärnluddiga holkarna. Den från Långsjöblecket i Älvdalen beskrivna *H. remotidens* avviker möjligen något från typisk *H. cinerellum* genom att holkfjällens stjärnludd är något koncentrerat längs kanterna och fortsätter så högre upp mot fjällspetsarna, samt att holkställningen är tätare med tätare och kortare glandulära skaft, men åtminstone så länge denna form blott är känd från en lokal förefaller mig ett taxonomiskt erkännande överflödigt. *Utbredning:* 67 lokaler och spridd i hela landskapet. [Dls–Hrj]

249. *H. gymnocentrum* Dahlst. ex Johanss. – vass krattfibbla

Blad: gräsgröna, ofta lilaaanlupna, glest håriga. *Stjälkblad*: 0–1, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, smala, kort vass-spetsiga–sylspetsiga, mörkt olivgröna. *Holkglander*: täta, korta–medellånga, klena, ljusknappiga. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: i nedre halvan ± rikligt spritt. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med ± glesa glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium, ibland flocklikt sammandragen. *Övrigt*: Liknar närmast 254. *H. psepharum* men skild genom något längre, ljusknappig glandelbeklädnad samt bredare, vassare flikiga, ovan ± gräsgröna blad. Till holkarna lik 248. *H. cinerellum* men blad grövre och mer oregelbundet tandade och holkbeklädnad kortare och ljusare. *Utbredning*: Ärteråsen i Öre (1909). [Mpd, Ång, Jmt]

250. *H. leptum* Johanss. & Sam. – bondpersfibbla

Blad: gröna, glest håriga. *Stjälkblad*: 1–2, ± tätt stjärnhåriga, liksom det innersta rosettbladet smalt omvänt lansettlika – linjära och regelbundet ± dimorft sylsmalt tandade. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, åtm. de inre kort vass-spetsiga, mörkt grönbruna. *Holkglander*: hopade, oliklånga, minst medellånga och krusiga, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, mot basen ± jämnt spritt. Spetstofs välutvecklade (åtm. på de yttre och mellersta fjällen) och långt nedlöpande men föga yvig. *Holkskaft*: med täta långa glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: med måttligt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Hemfjället ovan Bompasättern [=Bond-Perssättern] i Transtrand (1917–18).

251. *H. nigrofusum* Johanss. & Sam. – svartbrun fibbla

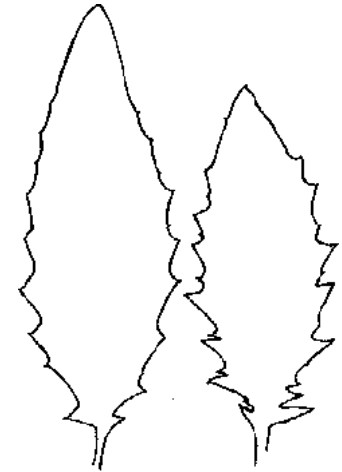
Blad: gröna, jämnt håriga, vanligen med på skaftet långt nedstigande sylvasst tagglik tandning. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga, smalt elliptiskt lansettlika. *Holkfjäll*: 11–12 mm, breda, åtminstone de inre kort vass-spetsiga, relativt fåtaliga, brunsvarta. *Holkglander*: hopade, oliklånga, delvis långa och ± krusiga, svarta. *Holkhår*: få–rikliga, långa, till över mitten mörka men med lång, ytterst fin spets. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs främst de basala fjällkanterna och närmast basen ± jämnt spritt. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och ± få men långa hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles med föga utspärrade, grova och nästan raka, grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Enligt originalbeskrivningen skall denna art ha hårlösa holkar men samtliga sedda exemplar i typmaterialet har ± hår på holkarna. *Utbredning*: Endast känd från Limberget i Lima samt Brännsättern på Hemfjället, Kastarberget och Mornäs i Transtrand.

252. *H. pachycalamum* Johanss. & Sam. – grovstjälkig fibbla

Blad: gröna, ibland lilaaanlupna, ± glest håriga, med korta, ± smala, ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 0–1, ± stjärnhårigt. *Holkfjäll*: ca 10 mm, breda, jämnt avsmalnande, kort vass-spetsiga, svartgröna och mot de helt nakna spetsarna röd- eller blåaktigt svarta. *Holkglander*: täta, korta, svarta. *Holkhår*: 0. *Holkstjärnhår*: nedom mitten täml. rikligt spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: ± kalt. *Korgställning*: med korta, måttligt utspärrade och nästan raka grenar och kort akladium. *Övrigt*: Främst utmärkt genom de ± djupt flikiga bladen och de kort men mycket vasst svartspetsade holkfjällen. *Utbredning*: Endast känd från Kastarberget, Horrmundberget och Hemfjällets ostslutning i Transtrand (1917–2007).

253. *H. percrenatum* Omang – snibbfibbla

Blad: ljus gulgröna, ± jämnt grovhåriga. *Stjälkblad*: 0–1, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, medelbreda, kort vass-spetsiga, blekt svartgröna med breda ljusa kanter. *Holkgländer*: täta, korta, brunsvarta, koncentrerade till holkbasen och ovan mitten ± 0. *Holkhår*: enstaka, korta, från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: i nedre halvan täml. rikligt och mot basen ± spritt (om än rikligast längs fjällkanterna), utan spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och enstaka hår. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: utpräglad spärr- och båggrenig med klena grenar och kort akladium. *Övrigt*: Utmärkt av de i övre halvan nästan nakna eller mycket glest glandulära holkfjällen. F.ö. en täml. egendomlig art vars placering i denna artgrupp är högst preliminär. *Utbredning*: 7 lokaler i Malung, Älvdalen och Idre. [Vrm, Jmt]

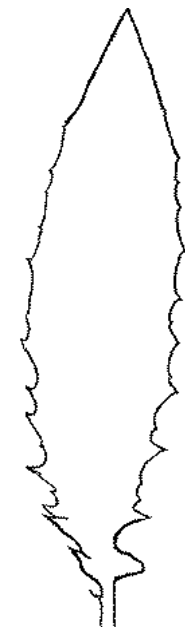

percrenatum

254. *H. psepharum* (Dahlst.) Sam. – smal krattfibbla

Inkl.: *Var. collucens* Johanss.

Blad: mörkgröna, ibland glest fläckiga och undertill ofta violettanlupna, med smala lilafärgade skaft, ovan kala, ibland med största bredden ovan mitten. *Stjälkblad*: 0–1, närmast linjärt, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: ca 11 mm smala, smaltrubbiga–sylspetsiga, brunaktigt grönsvarta, de yttre något löst anlagda. *Holkgländer*: hopade, ± korta, svarta. *Holkhår*: 0 (sällan enstaka). *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – rikligt, mot basen ± jämnt spritt men uppåt ± tydligt koncentrerat längs fjällkanterna. Spetstofs ± otydlig. *Holkskaft*: med glesa – ± täta glandler. *Märke*: tätt prickigt–svart. *Kronbräm*: kalt eller otydligt cilierat. *Korgställning*: oregelbundet sammansatt med ± starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Övrigt*: Liknar till habitus och bladform mycket 259. *H. maculosum* men blad endast sällan fläckiga och holkar normalt helt utan hår. Jämför även 249. *H. gymnocentrum* som är närstående! *Var collucens* avviker genom mer blågröna blad och ± långt akladium men av denna varietet föreligger endast ett par insamlade exemplar och dess värde kan således knappast avgöras. Vissa former av 120. *H. diminuens* kan närma sig *H. psepharum* i flera karaktärer men skiljes genom rent gröna (aldrig blågröna eller fläckiga), ± håriga blad samt trubbigare holkfjäll med mycket välutvecklad spetstofs. *Utbredning*: 19 lokaler i landskapets sydöstra halva. [Sm–Mpd]

psepharum

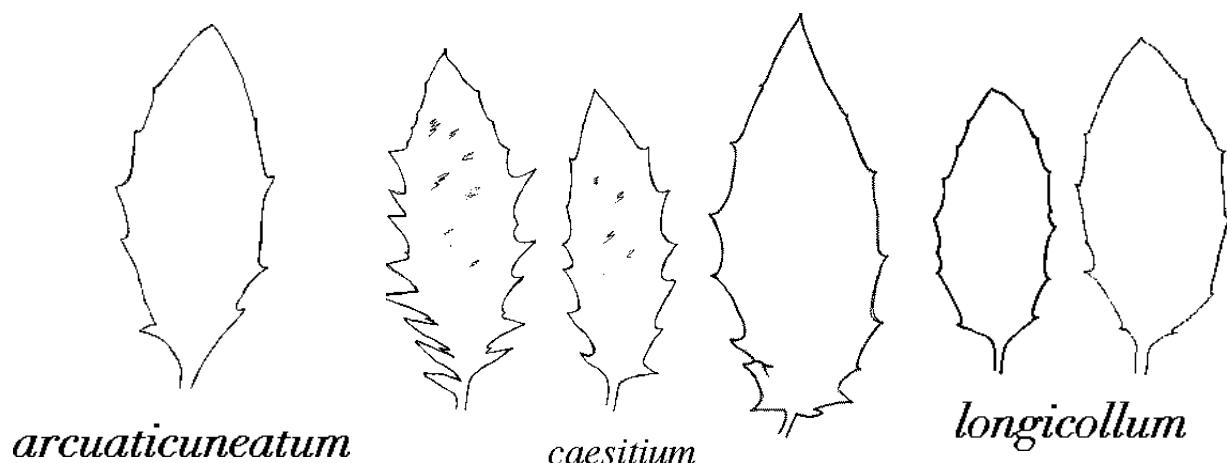
255. *H. xystophorum* Johanss. & Sam. – viggfibbla

H. capitonale (Johanss.) Johanss.

Blad: tjocka, gräsgröna, ofta violettanlupna, nästan kala – glest håriga. *Stjälkblad*: 0–1, ofta placerat nära stjälbasen, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, kortspetsiga, svartgröna. *Holkgländer*: täta, korta–medellånga, brunsvarta. *Holkhår*: enstaka–rikliga, korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt längs de basala fjällkanterna eller mot basen ± jämnt spritt. Spetstofs gles men av ovanligt långa hår och tydligt nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kort cilierat (ibland ± omärkligt). *Korgställning*: täml. gles med grova, måttligt utspärrade och böjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: En svårbehandlad art som intar en mellanställning mellan flera andra arter och därför är svår att avgränsa och klassificera. *Utbredning*: 14 lokaler i sydligaste delen samt i socknarna kring Siljan. [Vrm–Jmt]

xystophorum

256–262 *H. maculosum* agg.

Hithörande arter liknar bland annat till bladform, holkfjäll och korgställningens byggnad mycket arterna inom *H. psepharum* agg. men skiljer sig genom ett större, ofta dominerande inslag av ljusa hår på holkar och holskaft.

256. *H. arcuaticuneatum* Johanss. & Sam. – svängfibbla

Blad: gröna, i sol glest fläckiga, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 0–1, lansettlikt, tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, utdraget sylspetsiga, grönsvarta. *Holkglander*: täta, medellånga–långa, svarta. *Holkhår*: få–rikliga, medellånga, nästan helsvarta. *Holkstjärnhår*: mot basen ± sparsamt spritt. Spetstofs saknas. *Holskaft*: med täta glandler och enstaka hår. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: nästan rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Utbredning*: Endast säkert känd från Idreberget i Idre (1922), men en mycket snarlik och måhända identisk art samlades 2007 vid Hisåsen i Lima.

257. *H. caesitium* (Norrl.) Brenner – flikig krattfibbla

H. acidotum ssp. *sematolepis* Johanss. – *H. prolixiceps* (Dahlst. & Enander ex Zahn) Dahlst. & Enander – *H. pterygotum* Omang

Inkl.: *F. christianense* (Dahlst. ex Stenstr.) T. Tyler ined.

Blad: blåaktigt mörkgröna, smalt lilaskaftade och ibland violettanlupna och/eller glest fläckiga, ± kala, till formen täml. variabla men åtminstone de inre smalt vassflikiga med på skaftet nedstigande flikar. *Stjälkblad*: 0–1, ej eller glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, mycket smala, utdraget sylspetsiga, mörkt olivgröna. *Holkglander*: täta, korta–medellånga, svarta. *Holkhår*: glesa–rikliga (åtm. på primärholken), korta, från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: täml. sparsamt – rikligt men alltid tydligt längs fjällens basala kanter och närmast basen ofta ± jämnt spritt. Spetstofs finns eller saknas. *Holskaft*: med rikliga–täta glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: tätt prickigt–svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: ofta mycket tät med korta, ± raka, måttligt utspärrade grenar och kort akladium. *Övrigt*: Till bladformen stundom lik 259. *H. maculosum* men skild genom glesare håriga holkar med oftast endast sparsamt stjärnludd. *F. christianense* skiljer sig från typrasen bland annat genom sparsammare stjärnluddiga holkar utan spetstofs och stjälkblad utan stjärnhår men någon skarp gräns mellan dessa former finns inte. Den form som dominerar i Dalarna har urskilts som *H. prolixiceps* men är vad jag kan förstå oskiljbar från *H. caesitium*. Möjligen kunde denna form ses som ett mellanled mellan *H. caesitium* och *H. maculosum* då den har något rikligare hår och stjärnludd på holkarna än huvudformen, men i den förefaller mig ändå alltför snarlik *H. caesitium* för att kunna urskiljas. Den ur den ursprungliga *H. prolixiceps* urskilda *H. pterygotum* står snarast närmare typen för *H. caesitium* än *H. prolixiceps* själv. *Utbredning*: 39 lokaler i främst nordvästra halvan av landskapet. [Ojämnt spridd: Dls–Nb]

258. *H. longicollum* (Dahlst. ex Zahn) Johanss. & Sam. – halsfibbla

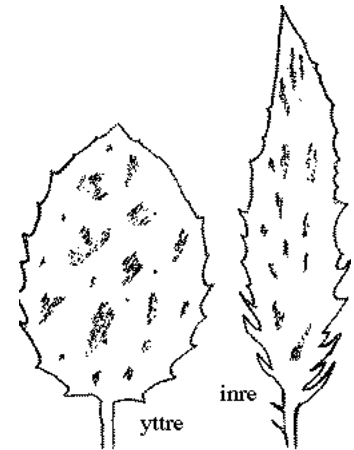
H. caesiofloccosum Johanss. & Sam.

Blad: blåaktigt gröna, glest håriga, ibland med lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 0–1, ± tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–12 mm, medelbreda, ± kortspetsiga, svartgröna. *Holkglander*: täta, mest korta, svarta. *Holkhår*: glesa–täta, medellånga, till eller över mitten svarta. *Holkstjärnhår*: rikligt, främst längs

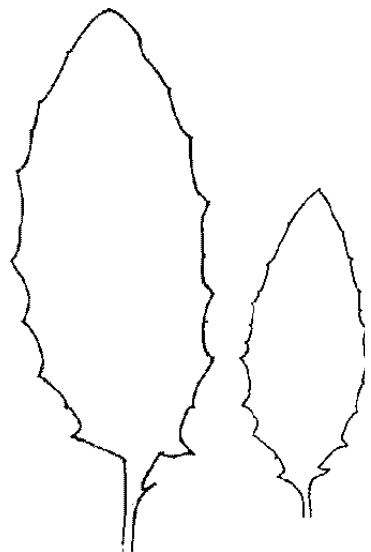
fjällkanterna (särskilt mot fjällens spets och bas), men åtminstone nedom mitten även \pm spritt. Spetstofs yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med mycket täta glandler och hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt eller otydligt cilierat. *Korgställning*: måttligt sammansatt med långa, föga utspärrade eller böjda grenar och långt akladium. *Övrigt*: Den från Idreberget beskrivna *H. caesiofloccosum* är endast känd genom originalinsamlingen och kan åtminstone utifrån detta sparsamma material knappast skiljas från *H. longicollum* även om holkfjällen tenderar att vara längre och spetsigare och bladformen synes kunna variera avsevärt. Jämför även 99. *H. oligogonium* som är mycket snarlik. *Utbredning*: 6 lokaler i Lima, Transtrand och Idre. [Hrj, Jmt]

259. *H. maculosum* (Dahlst. ex Stenstr.) Dahlst. – **fläckfibbla**

Blad: mörkgröna, ofta violettanlupna, vanligen tätt leverfläckiga, smalt lilaskaftade, ovan \pm kala, särskilt de inre mycket smala och ofta med största bredden ovan mitten. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, smala, sylspetsiga, de yttre \pm löst anlagda, \pm ljus gulaktigt olivgröna. *Holkglandler*: glesa-täta, mycket korta, gulbruna. *Holkhår*: rikliga-täta, korta-medellånga, från nedom mitten ljus-spetsade, tunna och ofta krusiga. *Holkstjärnhår*: åtm. mot basen täml. rikligt – rikligt spritt och därtill ofta \pm sparsamt längs fjällens övre kanter. Spetstofs \pm tydlig. *Holkskaft*: med rikliga-täta glandler och hår i ganska växlande proportioner (ibland \pm enbart glesa hår). *Märke*: glest prickigt – svart (stor variation). *Kronbräm*: \pm tätt och långt cilierat. Kronblad påfallande korta. *Korgställning*: sammansatt med \pm starkt utspärrade och bågböjda, mycket klana grenar och oftast kort akladium. *Övrigt*: Täml. variabel avseende holkarnas beklädnad men genom bladens form och fläckighet i regel omisskännlig. De yttre breda basalbladen är ofta vissna vid blomningen och ger plats för de ofta nästan linjära inre bladen. Kan främst förväxlas med former av 257. *H. caesitium* vilka dock normalt har färre och mörkare hår på holkarna samt kala krontänder. *Utbredning*: 57 lokaler och spridd i hela landskapet om än vanligast i södra halvan. [Nästan hela landet]

maculosum

phaeopsarum

260. *H. phaeopsarum* Dahlst. – **brunfibbla**

Blad: tunna, gulgröna, jämnt håriga, med smala, ibland violetta skaft. *Stjälkblad*: 1, lansettlikt, glest stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, de flesta \pm brett trubbiga men de innersta ofta smalspetsiga, mörkt olivbruna. *Holkglandler*: \pm täta, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga-täta, medellånga-långa, från mitten ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, mot basen \pm jämnt spritt eller otydligt samlat längs fjällkanterna. Spetstofs \pm 0. *Holkskaft*: med \pm täta glandler och glesa hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: egendomligt sammansatt av långa, starkt utspärrade, \pm bågböjda grenar som ofta avslutas av täta \pm flocklika korgsamlingar, samt kort akladium. *Utbredning*: Lillfjäten i Idre. [Hls-Jmt]

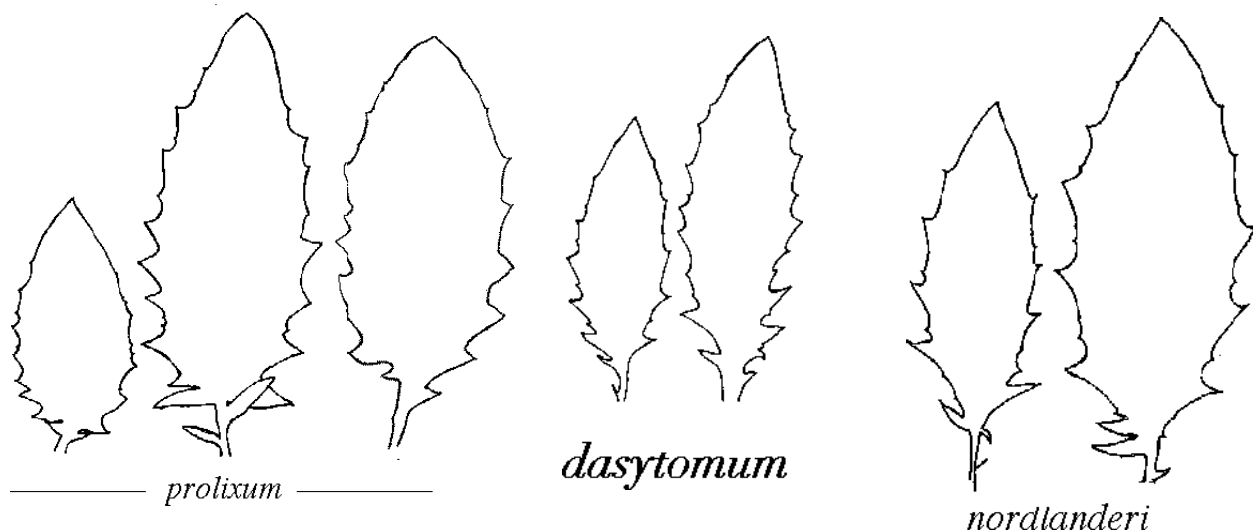
261. *H. praetenerum* (Almq. ex Dahlst.) Dahlst. – **klenfibbla**

H. proximum (Norrl.) Brenner.

Blad: blåaktigt gröna, intensivt lilaskaftade, \pm glest håriga, vanligen med största bredden ovan mitten. *Stjälkblad*: 0–1, \pm tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, tämligen smala, kortspetsiga-sylspetsiga, mörkt brungröna-svartgröna. *Holkglandler*: täta, korta, \pm ljusknappiga. *Holkhår*: få-glesa, mycket korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt, främst längs fjällens basala kanter, eller mot basen \pm jämnt spritt. Spetstofs \pm otydlig. *Holkskaft*: med glesa-täta glandler. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: mycket tätt sammansatt med korta, starkt utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium, ofta \pm flocklikt sammandragen. *Övrigt*: Kan förväxlas med skogsfibblearter i *H. sparsidens* agg. men utmärkt av de omvänt lansettlika bladen med smalt nedlöpande killik bas samt de smala holkfjällen med korta \pm ljusa glandler och talrika mycket korta hår. *Utbredning*: 97 lokaler och relativt vanlig i hela landskapet. [Nästan hela landet]

praetenerum

262. *H. prolixum* Norrl. – krattfibbla

Blad: svagt blåaktigt mörkgröna, ofta violettanlupna, ± kala, ibland med fria flikar, till formen mycket variabla, ibland endast grunt triangeltandade men stundom djupt vassflikiga, ofta buckliga–veckade. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, smala, ± kortspetsiga–sylspetsiga, mörkt brungröna–svartgröna. *Holkglander*: täta, korta, bruna–svarta. *Holkhår*: glesa–rikliga, korta–medellånga, helmörka – kort ljusspetsade. *Holkstjärnhår*: mot basen rikligt spritt, ofta nästan filtartat. Spetstofs liten men oftast tydlig. *Holkskaft*: med ± få glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: ± enkel med grova, mycket långa, måttligt utspärrade och ofta ± böjda grenar samt egenartat zigzagböjd huvudaxel. Akladium långt och vanligen egendomligt sidoriktat. *Utbredning*: 5 lokaler i landskapets sydostligaste del. [Nästan hela landet nedom fjällen]

263–266 *H. pendulum* agg.

Ingående arter liknar dem i *H. maculosum* agg. men känneteckas av tätt dimorft tandade blad.

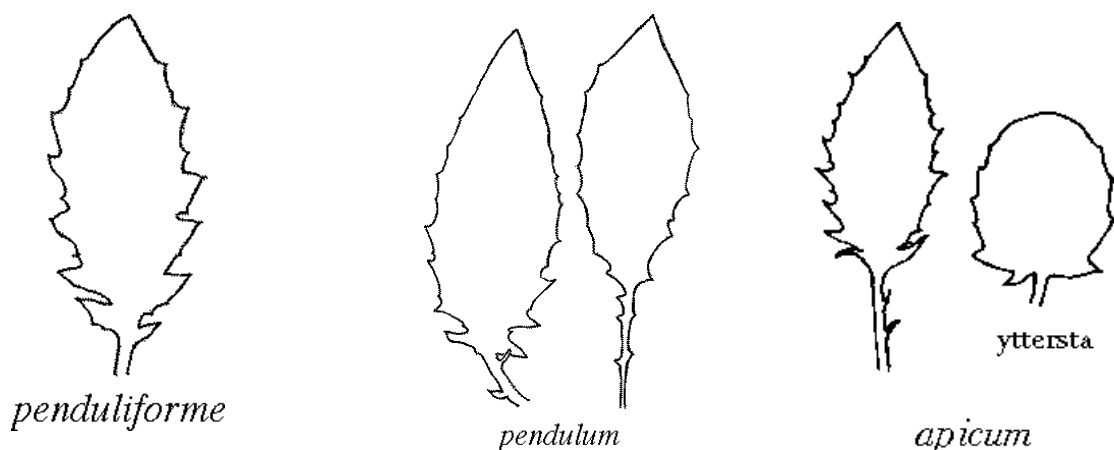
263. *H. dasytomum* Johanss. & Sam. – esaufibbla

Blad: mörkgröna, ofta violettanlupna, nästan kala, med smala skaft. *Stjälkblad*: 1–2, ej stjärnhårigt, smalt lansettlika, mot basen djupt flikiga och vanl. med på skaftet nedlöpande flikighet. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga, grönsvarta. *Holkglander*: täta–hopade, korta men grova, ± ljusknappiga. *Holkhår*: täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt längs fjällkanterna, därtill närmast basen ± spritt. Spetstofs välutvecklad och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och rikliga hår. *Märke*: ± svart. *Kronbräm*: ± kalt. *Korgställning*: med tunna, måttligt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Ytterst snarlik, men i åtskilliga karaktärer ändock ± subtilt skild från 264. *H. nordlanderi* och bör kunna upprätthållas som en separat art även om mindre välutvecklade exemplar av dessa kan vara ± omöjliga att säkert identifiera. Till skillnad från *H. nordlanderi* har *H. dasytomum* ofta lilaanlupna blad, och bladen är tätare och något grövre tandade, holkglandlerna är ljusare och korgställningen är glesare och oregelbundnare. *Utbredning*: Endast känd från 14 lokaler i Malung, Lima, Transtrand och Älvdalen.

264. *H. nordlanderi* Johanss. – nordländerfibbla

H. murorum ssp. *leucotaenium* Dahlst. ex Zahn

Blad: ljusgröna, nästan kala. *Stjälkblad*: 0–1, glest stjärnhårigt, vanligen mycket smalt med långa, ± trådformigt utdragna, ibland hullinglikt bakåtkrökta flikar. *Holkfjäll*: ca 11 mm, medelbreda, smaltrubbiga, olivgröna. *Holkglander*: täta–hopade, mest korta, svarta. *Holkhår*: ± täta, långa, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: rikligt, bildandes breda band längs fjällkanterna, ibland därtill ± glest spritt på fjällens ryggar. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med täta glandler och glesa hår. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt eller glest cilierat. *Korgställning*: med starkt utspärrade och bågböjda grenar samt medellångt akladium och ofta med talrika aborterade sidoholkar. *Övrigt*: En svårplacerad art som uppvisar drag av såväl hagfibblor som av krattfibblorna inom *H. maculosum* agg. Bland vanligare arter liknar *H. nordlanderi* kanske närmast 257. *H. caesitium* men blad tunnare och ljusare och holkfjäll trubbigare och med betydligt rikligare stjärnhårsludd. Mest snarlik är dock 263. *H. dasytomum*, jämför denna! *Utbredning*: 18 lokaler i västra halvan av landskapet. [Mpd, Ång, Hrij]

265. *H. penduliforme* (Dahlst.) Johanss. – mörk slokfibbla

Blad: gräsgröna, lilaskaftade och oftast violettanlupna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 0–1, tätt mjukhåriga och stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, gröna, smala, kortspetsiga–sylspetsiga. *Holkglandler*: täta, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga, korta–medellånga, från mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: främst mot basen täml. rikligt spritt, dessutom med välutvecklad spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och glesa hår. *Märke*: ± prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Blomställningstyp*: mångkorgig med täml. utspärrade och bågböjda grenar samt kort akladium. *Utbredning*: Vid vägen till gruvorna mellan Ludvika & Ikorrbotten i Ludvika (1918) – en märklig utpostlokal för en art som annars förekommer i Östergötland och på Gotland.

266. *H. pendulum* (Dahlst.) Dahlst. – slokfibbla

H. laceratum (Norrl. ex Hamb.) Norrl.

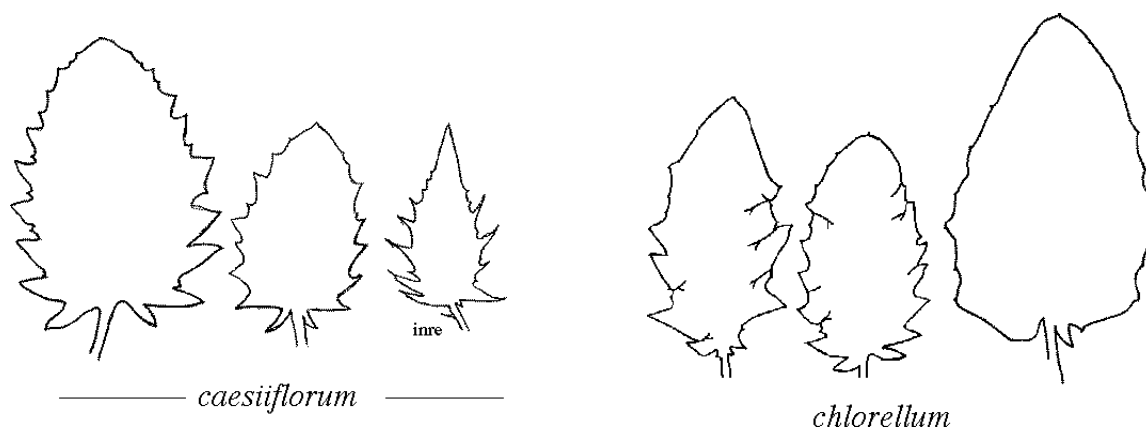
Blad: ljus gräsgröna – blekt blåaktigt gröna, i stark exponering fläckiga, till formen täml. variabla men i typiska fall smalt omvänt lansettlika med smala skaft med långt nedlöpande tandning, ovan gleshåriga–kala men under ± tätt stjärnhåriga. Bladskaft liksom stjälkbas ofta skarpt violettanluna. *Stjälkblad*: 0–1, tätt och närmast filtartat stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, smala, smaltrubbiga–kortspetsiga, gråaktigt olivbruna. *Holkglandler*: få–glesa, mycket korta, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, mest korta, helmörka eller från mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: främst nedom mitten täml. rikligt – rikligt spritt. Spetstofs gles men yvigt nedlöpande. *Holkskaft*: kalt eller med enstaka glandler och hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt med starkt utspärrade, bågböjda och oftast påfallande tunna och veka grenar (ibland närmast slokande) samt kort akladium. *Övrigt*: En mycket vittspridd och särpräglad art som främst kännetecknas av ± filtartat stjärnhåriga blad (även basalbladen!) av egenartad form samt egenartad gracil blomställning med nästan kala holkskaft. *Utbredning*: 10 lokaler i västra halvan av landskapet. [Ojämnt spridd i nästan hela landet]

267–275 *H. scandinavium* agg.

Ingående arter kännetecknas av brett äggrunda–triangulära blad med bred, oftast grunt hjärtlik–spjutlik, vanligen djupt flikig bas, tätt och ± tydligt dimorft (vass-)tandade–flikiga, med eller utan nedstigande tänder eller skaftade småbladlika bihang på skaftet. *Stjälkblad* 0 eller rudimentärt. *Holkfjällen* är medelbreda–smala, med få–täta korta glandler och rikliga–hopade hår samt sparsamt–rikligt ojämnt spritt stjärnludd. *Holkskaften* är kala eller med glesa hår o./el. glandler. *Korgställningen* är ± enkel och långgrenig men ibland ändå med relativt utspärrade och böjda grenar.

267. *H. apicum* Johanss & Sam. – spetsfibbla

Blad: ljus blåaktigt gröna, tunna, gleshåriga, med långa ± lilafärgade skaft; de yttersta korta och breda med tvär – ± pillik bas men de flesta lansettlika och djupt smalflikiga. *Stjälkblad*: 1, lansettlikt, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, kortspetsiga, olivgröna. *Holkglandler*: ± rikliga, korta, brunsvarta. *Holkhår*: rikliga, korta, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt, över hela ytan ± jämnt spritt. Spetstofs välutvecklad och långt nedlöpande men ± dold av stjärnhårsludd. *Holkskaft*: med glesa glandler och få hår. *Märke*: tätt mörkprickigt. *Kronbräm*: kort cilierat. *Korgställning*: nästan enkel och rakgrenig med kläna grenar samt kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Jämför kommentar vid 92. *H. distrudens*. *Utbredning*: Endast känd från Blyberg, Evertsberg och Väsaberget i Älvdalen (1906–11).

268. *H. caesiiflorum* Almq. ex. Norrl. – pryddlig tallfibbla

Föga skild är: var. *galbaniforme* (Dahlst.) Johanss.

Blad: blåaktigt gröna, tjocka, oftast violettanlupna, ± kala, med långa och smala, ibland lila skaft. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt, smalt men mycket djupt och tätt flikigt–pardelat och ofta med långt utdragen svanslik spets. *Holkfjäll*: 9–11 mm, ± smala, kortspetsiga (de yttre dock ofta tvårhuggna), mörkt grönbruna. *Holkglandler*: enstaka–glesa, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga, oftast korta, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: rikligt – mycket rikligt, främst mot basen spritt men ibland nästan över hela ytan ± gråfiltade. Spetstofs otydlig men vanligen välutvecklad på de yttre fjällen. *Holkskaft*: med ± glesa hår och 0–enstaka glandler. *Märke*: glest prickigt – nästan rent gult (sällan mörkare). *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: enkel, djupt långgrenig med föga utspärrade men något bågböjda grenar samt vanligen långt akladium, *Övrigt*: Kan ibland förväxlas med 269. *H. chlorellum* men denna har grovtandade blad, de innersta grunt bukttandade, rent gult märke, övervägande glandulära holkskaft och bredare holkfjäll. Den sydligare 272. *H. scandinavium* kan vara mycket snarlik och exemplar med dåligt utvecklade rosettblad kan vara nästan omöjliga att skilja från denna. Normalt har dock *H. scandinavium* mer långsträckta, oregelbundet flikiga blad varav de yttre är ± håriga på ovansidan samt mörkare märke. *Utbredning*: 92 lokaler och relativt vanlig i hela landskapet. [Nästan hela landet]

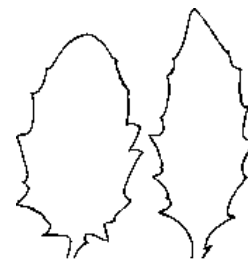
269. *H. chlorellum* Norrl. – grov tallfibbla

H. latilobum Almq. ex Dahlst.

Blad: tunna, ljust blåaktigt gröna, ibland violettanlupna, kala–gleshåriga, med smala lilafärgade skaft, till formen mycket variabla (även inom individ!), ibland ± dimorft tandade men oftast mycket grovt och grunt buktbräddade–trubbtandade, hos frodiga individ kraftigt vågiga–veckade. *Stjälkblad*: 0–1, brett äggrunt, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 9–10 mm, från bred bas ± smalt tillspetsade, ± smaltrubbiga, blekt gröna–olivgröna. *Holkglandler*: glesa–täta, korta, svarta. *Holkhår*: ± täta (sällan färre), korta, från mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: rikligt, som breda men otydligt avgränsade luddränder längs fjällkanterna och åtm. mot basen nästan jämnt spritt. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med få–glesa glandler och enstaka hår. *Märke*: nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles och spretig med långa, måttligt utspärrade och böjda grenar samt minst medellångt akladium. *Övrigt*: En särpräglad men mycket variabel art som förefaller vara ett variabelt mellanled mellan krattfibblorna och skogsfibblorna. Bladen kan antingen vara grunt buktbräddade och är då omiskännliga, eller täml. vasst flikiga och då mycket erinra om dem av 268. *H. caesiiflorum* (men skild från denna genom trubbiga holkfjäll och glandulära holkskaft). *Utbredning*: 50 lokaler, relativt vanlig i sydöstra delen och kring Siljan men ovanligare i väster. [Sm–Jmt]

270. *H. compitale* Johanss. & Sam. – hög tallfibbla

Blad: gulgröna, ± kala, med ± lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: oftast 2, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, täml. breda, jämnt avsmalnande, ± smaltrubbiga, gulgröna–olivgröna. *Holkglandler*: få, mycket korta, svarta. *Holkhår*: rikliga, korta, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: åtminstone nedom mitten ± rikligt och jämnt spritt. Spetstofs 0 eller otydlig. *Holkskaft*: ± kalt eller med få hår eller glandler. *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: nästan enkel med långa, raka, föga utspärrade grenar och ± långt, ofta sidoriiktat akladium. *Övrigt*: Liknar väldigt mycket 288. *H. ravidum*

compitale

om än med något mer skogsfibble-artad habitus än denna (bredare bladbas, mer långskaftade stjälkblad) samt med mindre holkar med kortare beklädnad och synes därigenom stå mellan *H. ravidum* och 269. *H. chlorellum*. *Utbredning*: Endast känd från 6 lokaler i Lima och Transtrand.

271. *H. pravifrons* Johanss. & Sam. – buckelfibbla

Blad: ofta fläckiga, ± kala, ± buckliga, ibland med ± hjärtlik bas och ibland med på skaftet nedstigande flikar. *Stjälkblad*: 0–1, ej stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–12 mm, medelbreda, smaltrubbiga. *Holkglandler*: täta, korta–medellånga, brunaktiga. *Holkhår*: rikliga, mest korta, från mitten vita. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt, ± jämnt spritt om än rikligast mot fjällens bas och kanter. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med rikliga–täta glandler och få hår (variabelt?). *Märke*: glest prickigt. *Kronbräm*: ± kalt. *Korgställning*: ± enkel, spretigt rak- och långgrenig med måttligt utspärrade grenar och långt akladium. *Utbredning*: Bredberget i Grangärde (1913), Hästberg i Stora Tuna (1927) och ön Flacksan i Lilla Ulvsjön i Silvberg (1882). [Vsm, Upl, Gst]

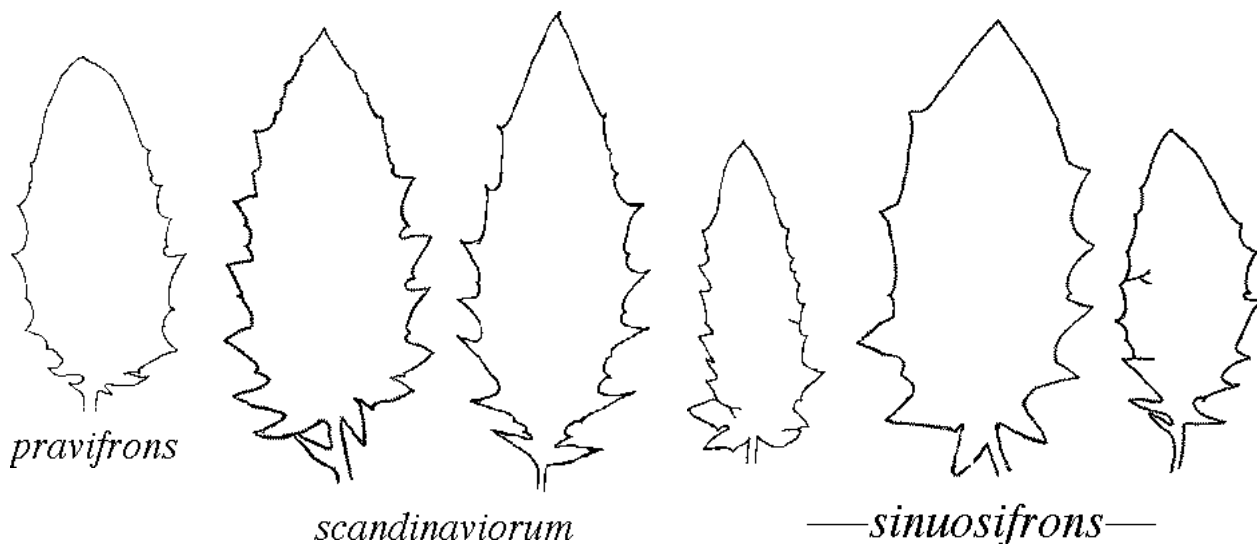
272. *H. scandinavium* (Zahn) Prain – tallfibbla

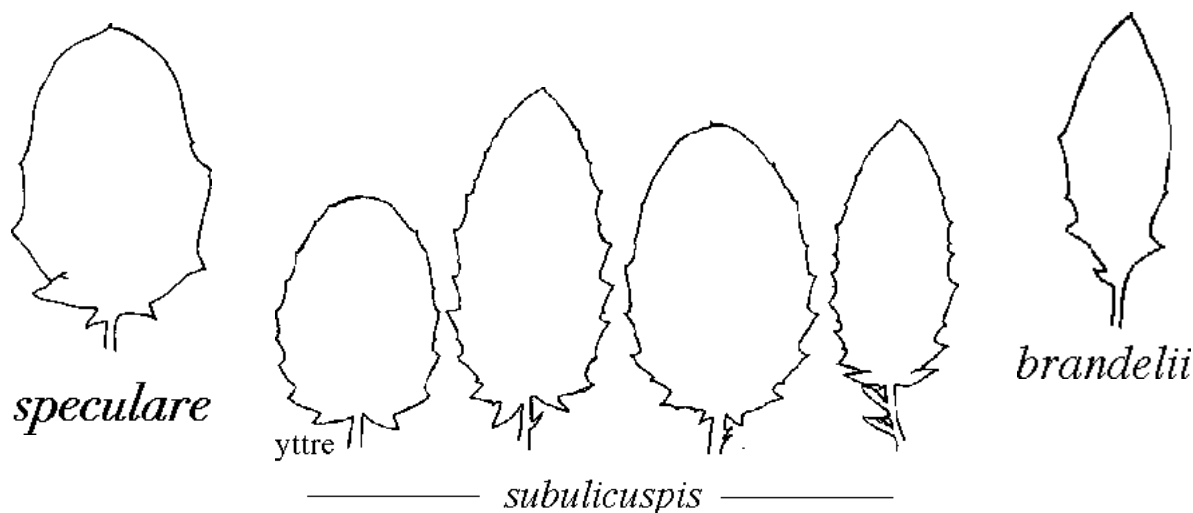
H. silvaticum (L) 's. str.' auct. Scand.

Blad: ljus blågråaktigt gröna, i stark sol ibland glest fläckiga, ofta violettanlupna, med smala, ibland lilafärgade skaft, kala eller de yttre kort håriga, till formen tämligen plastiska så att solformer får triangulära blad med bred bas medan skuggformer i regel har mer elliptiska blad med vigglik, djupt flikig bas, de inre vanl. med på skaftet nedstigande flikighet. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt, ofta oregelbundet pardelat och med ± utdragen och sabelkrökt spets. *Holkfjäll*: 10–12 mm, smala, ± sylspetsiga, ± blekt olivgröna. *Holkglandler*: få–rikliga, mycket korta, oftast bruna. *Holkhår*: täta, knapt medellånga, från nedom mitten ljus-spetsade, stundom något krusiga. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – mycket rikligt, ± ojämnt spritt, oftast rikligast om än ej begränsat till fjällkanterna men vanligen åtminstone i nedre halvan ± jämnt spritt. Spetstofs välutvecklad. *Holkskaft*: med 0–enstaka glandler och ± glesa hår. *Märke*: ± tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: nästan enkel med ± långa, tunna, täml. starkt utspärrade och bågböjda grenar samt ± långt akladium. *Övrigt*: Kan närmast förväxlas med 268. *H. caesiiflorum*, jämför denna! *Utbredning*: 36 lokaler i sydligaste delen av landskapet samt i socknarna kring Siljan där förekomsterna i Boda utgör artens kända nordgräns. [Nästan hela gotaland och Svealand]

273. *H. sinuosifrons* (Dahlst.) Dahlst. – lysfibbla

Blad: blekt blåaktigt gröna, oftast violettanlupna, i stark exponering glest fläckiga, buckliga–veckade, ± kala, med smala lilafärgade skaft, de yttre oftast trubbigt grovtandade medan de inre är tätt vassflikiga. *Stjälkblad*: 0–1, glest stjärnhårigt, oftast djupt sylflikigt–pardelat och med ± utdragen sabellik krökt spets. *Holkfjäll*: 9–11 mm, medelbreda, smalspetsade, smaltrubbiga (men de innersta ibland sylspetsade), mörkt brungröna. *Holkglandler*: rikliga, korta, gulbruna–svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, korta, nästan helmörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt spritt, mest mot basen. *Holkskaft*: med glesa–rikliga glandler och enstaka–glesa hår. *Märke*: rent gult – ± glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: ± långgrenig, ofta enkel, med måttligt utspärrade grenar samt medellångt–långt akladium. *Utbredning*: 17 lokaler i sydöstligaste delen av landskapet. [Hall–Hls]

274. *H. speculare* Johanss. & Sam. – spjegelfibbla

Blad: blåaktigt gröna, sällan lilaanlupna, ± kala, långt och smalt lilaskaftade, ibland med fria flikar på skaftet. *Stjälkblad:* 0–1. *Holkfjäll:* 11–12 mm, medelbreda med långt utdragen, hos de mellersta smaltrubbig men hos de inre ± sylspetsig spets. *Holkglander:* glesa, korta, bärnstensfärgade. *Holkhår:* täta, mycket långa, grova, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår:* täml. sparsamt längs främst de basala fjällkanterna och närmast basen ± spritt. Spetstofs ± välutvecklad på de yttre fjällen men ± 0 på de inre. *Holkskaft:* med glesa glandler och grova hår. *Märke:* prickigt. *Kronbräm:* glest cilierat. *Korgställning:* nästan enkel med nästan raka grenar och kort-medellångt akladium. *Övrigt:* Habitueellt snarlik 269. *H. chlorellum* men skild genom betydligt större holkar med mycket längre hårbeklädnad, sparsammare stjärnhårsludd och ± cilierade krontänder. *Utbredning:* Endast känd från Limberget i Lima samt Kastarberget, Hormundberget och V. Långstrand i Transtrand.

275. *H. subulicuspis* Sam. – narrtallfibbla

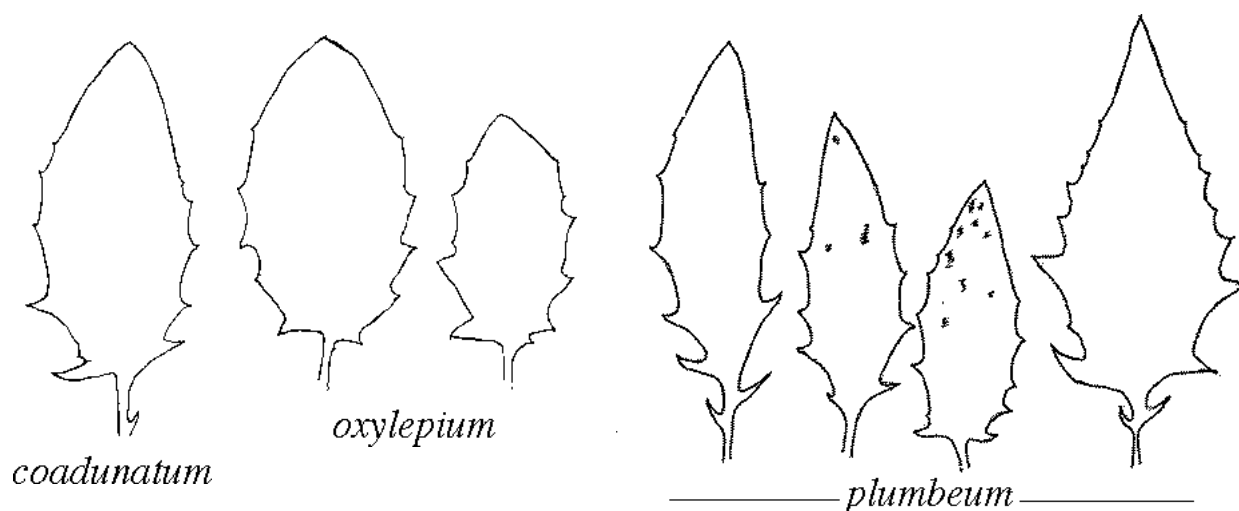
Blad: ljust blåaktigt gröna, nästan alltid skarpt violettanlupna, kala, med medelbreda skaft, de inre oftast med på skaftet nedstigande tandning. Åtminstone de yttre mycket lika dem hos 15. *H. pellucidum* om än i genomsnitt något djupare tandade. *Stjälkblad:* 0–1, tätt stjärnhårigt, vanligen oregelbundet sylflikigt och med mycket långt utdragen svanslik spets. *Holkfjäll:* 12–13 mm, smala, åtm. de inre utdraget sylspetsiga, mörkt olivgröna. *Holkglander:* glesa, mest korta, brunknappiga. *Holkhår:* rikliga, medellånga, från mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår:* mycket rikligt, främst nedom mitten jämnt spritt. Spetstofs gles och otydlig men ± nedlöpande. *Holkskaft:* med enstaka hår och glandler. *Märke:* nästan rent gult. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* nästan enkel, med långa och raka, föga utspärrade grenar och medellångt-långt akladium. *Utbredning:* 6 lokaler i östra halvan av landskapet. [Gst, Hls]

276–282 *H. stenolepis* agg.

Ingående arter kännetecknas av ± brett äggrunda–elliptiska blad med tvär–vigglik bas, oftast glest men djupt likstort syltandade–flikiga, ofta med på skaftet nedstigande tänder samt 0–2 stjälkblad. Holkfjällen är ofta blåsvarta, smala, ofta nästan trådlikt utdraget sylspetsiga med 0–rikliga glandler och rikliga–täta hår samt åtm. mot holkbasen rikligt jämnt spritt stjärnludd. Holkskaften är kala eller med glesa hår o/el. glandler och krontänderna är kala. Korgställningen är ± enkel med långa raka grenar och långt akladium.

276. *H. brandelii* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. – klyvfibbla

Blad: ljust blågröna, ofta violettanlupna, ± kala, med långa smala skaft. *Stjälkblad:* 1–3, jämnt stjärnhåriga. *Holkfjäll:* 10–11 mm, medelbreda, ofta påfallande variabla till formen, brungröna. De yttre i spetsen vanligen tandade–kluvna och löst anlagda. *Holkglander:* enstaka, korta, svarta. *Holkhår:* rikliga – ± täta, långa och grova, från nedom mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår:* mot basen rikligt spritt och närmast filtartat. Spetstofs otydlig. *Holkskaft:* ± kala. *Märke:* glest prickigt. *Kronbräm:* kalt. *Korgställning:* nästan enkel med långa, ± raka, föga utspärrade grenar. *Utbredning:* Åsen i Älvdalen samt Idrebyn och Idreberget i Idre. [Hela Norrland]

277. *H. coadunatum* (Dahlst.) Dahlst. – vasstandad hållfibbla

H. acromadarum Sam.

Blad: blågröna, nästan alltid violettanlupna, ibland fläckiga, liksom stjälkens nedre del och de smala lilafärgade skaften nästan kala, de inre vanligen spetsiga och med ett fåtal stora sylflikar medan de yttre ibland har ± asymmetriskt hjärtlik bas. *Stjälkblad*: 0–1, tätt stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–13 mm, från bred bas långt och smalt sylspetsiga, mörkt brungröna. *Holkglander*: få–glesa, korta men grova, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, långa och grova, åtm. från mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: ± rikligt och jämnt spritt om än tätast mot holkbasen. Spetstofs ± 0. *Holkskaft*: med rikliga hår och glandler. *Märke*: glest prickigt – nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: ± enkel, oregelbundet rakgrenig. Akladium mycket kort eller aborterat och även andra holkskaft ofta rudimentära. *Övrigt* Närstående den variabla 281. *H. stenolepis* men skild genom tätare och skarpere tandade–flikiga blad, grövre och mörkare holkhår samt tätare beklädda holkskaft. Skuggformer kan ibland vara snarlika 278. *H. oxylepium* men denna har endast mycket sparsamma stjärnhår på holkfjällen (i synnerhet skuggformer) och mörka–svarta märken. *Utbredning*: 12 väl spridda lokaler. [Srm–Jmt]

278. *H. oxylepium* (Dahlst.) Dahlst. – zinkfibbla

H. sagittatum ssp. *leucochloropsis* Dahlst. ex Zahn

Föga skild är: var. *marginulatum* Dahlst.

Blad: ljust blåaktigt gröna, ibland violettanlupna, kala, täml. variabla till form och tandning men oftast påfallande kantiga i omkrets och grovt, glest och oregelbundet tandade, ibland med på skaftet nedlöpande tandning. *Stjälkblad*: 1, oftast stort, brett lansettlikt med något utdragen, ofta krökt spets, ± stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 12–13 mm, smala, utdraget smalspetsade, i yttersta spetsen delvis något trubbad men åtm. de innersta sylspetsiga och närmast trådformiga, svartgröna–grönsvarta. *Holkglander*: rikliga, mycket korta, ± bruna. *Holkhår*: täta, långa, grova, från strax nedom mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: ± sparsamt längs de basala fjällkanterna eller vid basen ± jämnt spritt. Spetstofs åtm. på de yttre fjällen välutvecklad. *Holkskaft*: med glesa–rikliga glandler och hår (oftast mest hår). *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: gles och spretig, nästan rakgrenig, med ± långt akladium. *Övrigt*: Det som kallats var. *marginulatum* är en form med något tätare glandelbeklädnad på holkar och holkskaft och rikligare stjärnludd på holkarna men det är knappast en form av taxonomiskt värde. Enligt beskrivningen skall denna varietet även ha hårigare blad, men detta motsägs av bevarade typexemplar. *Utbredning*: 76 lokaler och relativt vanlig i hela landskapet. [Srm–Jmt]

279. *H. plumbeum* Blytt & Fr. – blyfibbla

H. caesium auct. (sensu Dahlst. & Johanss.) – *H. bifidum* Fr. p.p. – *H. angulare* Fr.

Blad: blåaktigt mörkgröna – blågröna, i sol fläckiga, något tjocka, med smala lilafärgade skaft, kala. *Stjälkblad*: 1–2, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 12–14 mm, ± jämnt avsmalnande, åtm. de inre med mycket lång och smal sylspetsig–trådformig naken spets, oftast blåsvarta (hos skuggformer ljusare). *Holkglander*: 0–få, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, långa – mycket långa, grova, långt och ± krusigt ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: mot basen täml. rikligt – rikligt spritt men i övre halvan ± 0. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: ± kalt eller med få hår. *Märke*: nästan rent gult – glest prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: enkel, djupt och styvt långgrenig med raka, föga utspärrade grenar och

långt akladium. *Övrigt*: En mycket karakteristisk art som dock varierar mycket med växtplatsen. Bäst utvecklad på solöppna klippor med jämn tillgång till vatten, men ofta ses smalbladiga torkformer eller skuggformer med breda, endast grunt tandade blad. Ibland svår att skilja från 288. *H. ravidum* då bägge dessa arter är relativt variabla men färskt material av dessa arter skiljes lätt på bladfärgen. Kan även förväxlas med former av 281. *H. stenolepis* med dåligt utvecklade rosettblad men i regel har *H. plumbeum* mörkare och ej fullt så smala holkfjäll som *H. stenolepis*. Denna art har länge varit känd under namnet *H. caesium* men typmaterialet för detta namn tillhör uppenbart inte avsedd art varför ett namnbyte blivit oundvikligt. *Utbredning*: 85 lokaler och spridd över hela landskapet. [Sk–Vb]

280. *H. solanum* Johanss. – gästrikfibbla

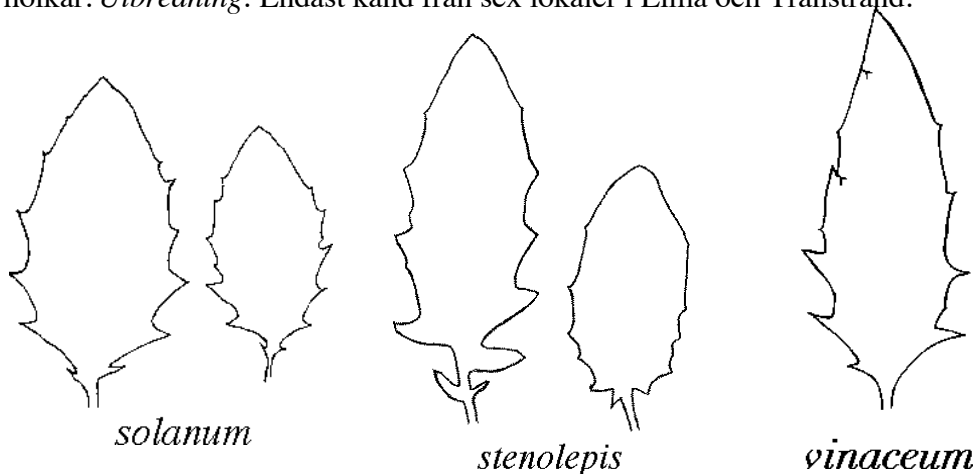
Blad: tjocka, mörkt blåaktigt gröna, ibland lilaanlupna, blanka och \pm kala. *Stjälkblad*: 1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 11–12 mm, smalspetsade, \pm sylspetsiga, mörkt olivbruna. *Holkglandler*: få–glesa, korta, bruna. *Holkhår*: rikliga–täta, korta, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, främst mot basen spritt. Spetstofs \pm tydlig. *Holkskaft*: med få–glesa hår och 0–enstaka glandler. *Märke*: tätt prickigt. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: sammansatt men långgrenig, \pm båggrenig, oftast med långt akladium. *Utbredning*: Salån i Floda (1930), bruket i Ludvika (1918), Smedjebacken i Norrbärke (1901) och Ö. Silvberg i Silvberg (1912). Härutöver endast med någon enstaka lokal i Gst.

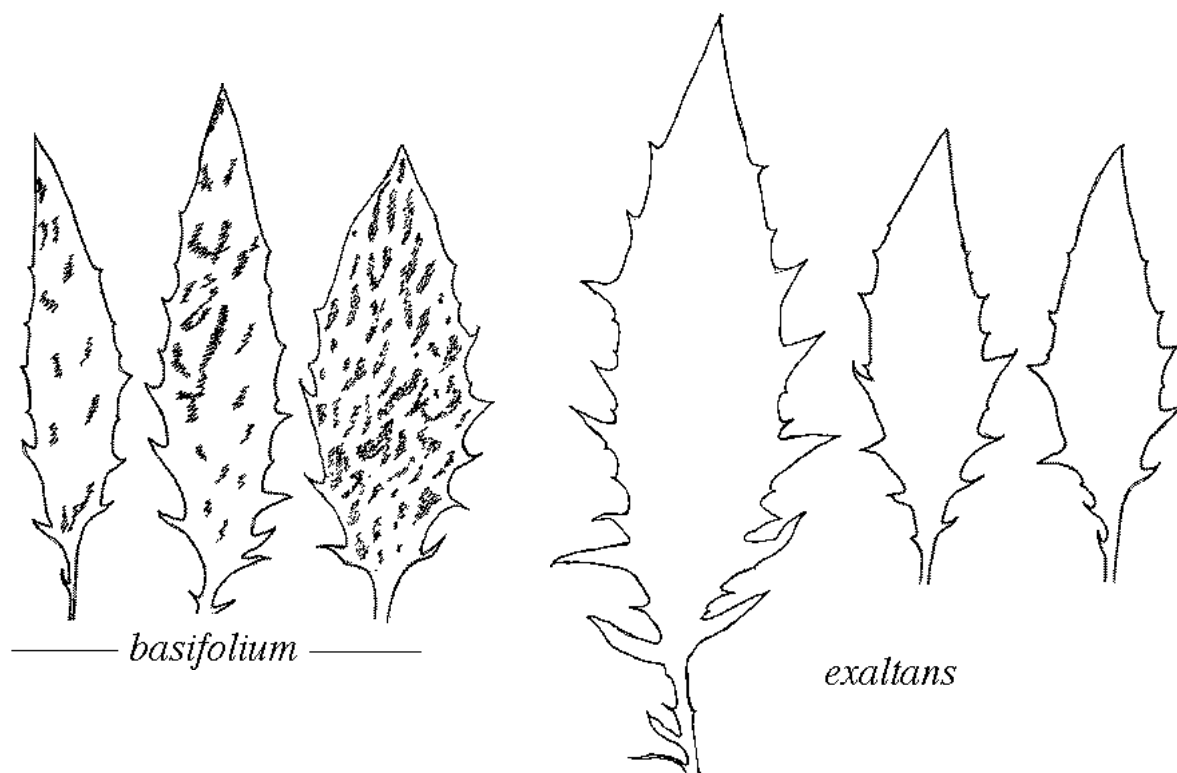
281. *H. stenolepis* Lindeb. – hällfibbla

Blad: blågröna, ofta violettanlupna, i stark sol fläckiga, kala, med smala lilafärgade skaft, till formen tämligen variabla men vanligast är en typ med glesa, karakteristiskt trubbigt pinnlika flikar. *Stjälkblad*: 0–1, \pm stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–13 mm, mycket smala, ytterst långt och smalt utdraget sylspetsiga–trådformiga, mot basen svartgröna men ovan mitten vanligen mycket bleka och närmast gulvita men i yttersta spetsen ofta blåsvarta. *Holkglandler*: få–glesa, mycket korta, svarta. *Holkhår*: rikliga, långa, långt ljus–spetsade. *Holkstjärnhår*: åtm. mot basen rikligt spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med få hår och 0–enstaka glandler. *Märke*: glest prickigt – \pm rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: enkel med raka, föga utspärrade grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: Bladformen varierar högst väsentligt hos denna art men det förefaller som om detta mest är beroende av ståndorten. Svultna exemplar i exponerade lägen får brett elliptiska, nästan otandade blad medan de hos frodiga skuggformer blir rundat lansettlika och djupt men glest flikiga–pardelade. Hos de senare kan bladflikarna vara trubbiga (vanligast) eller spetsiga och denna variation förefaller ha en genetisk bakgrund. Former med dåligt utvecklade blad kan förväxlas med 279. *H. plumbeum*, jmf denna! *Utbredning*: 21 lokaler och glest spridd i hela landskapet. [Nästan hela landet]

282. *H. vinaceum* Johanss. & Sam. – vinfibbla

Blad: gulgröna, ofta lilaanlupna, \pm kala, något vågiga, med smala skaft som liksom stjälkens nedre del är skarpt vinröda. *Stjälkblad*: 1–2, smalt triangulära–lansettlika, fåtandade, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, sylspetsiga eller i spetsen närmast trådlikt utdragna, ljusgröna. *Holkglandler*: få, mycket korta, gulknappiga. *Holkhår*: talrika, medellånga–långa, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: närmast basen tämligen sparsamt spritt, ovan mitten 0. Spetstofs otydlig. *Holkskaft*: med glesa hår. *Märke*: nästan rent gult. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: nästan enkel, med måttligt utspärrade och böjda grenar samt medellångt akladium. *Övrigt*: I de flesta avseenden ytterst lik 242. *H. zonulatiforme* vilken tveklöst är närbesläktad, men skild genom betydligt färre holkglandler och mer ljushåriga holkar. *Utbredning*: Endast känd från sex lokaler i Lima och Transtrand.

283–289 *H. ravidum* agg.

Ingående arter kännetecknas av bredare–smalare lansettlika blad med spetsig spets och vigglik–killik bas, 1–3 välutvecklade stjälkblad och ljusgröna holkar med en \pm tät blandad beklädnad dominerad av långa, från nära basen ljusa hår. Krontänder aldrig cilierade. Flera arter i denna grupp kan ses som mellanled mellan krattfibblorna inom främst *H. stenolepis* agg. och olika grupper av hagfibblor och inslaget av hagfibble-likade karaktärer (\pm rent gröna blad, holkar med \pm jämnt fördelat stjärnhårsludd etc.) är påtagligt.

283. *H. basifolium* (Fr. ex Stenstr.) Dahlst. – stänkfibbla

H. laciniifolium Brenner – *H. cruentatum* Lübeck ex Stenstr. – *H. caesium* (Fr.) Fr. nom. ambig.

Blad: något tjocka, blåaktigt gröna, vanl. \pm tät fläckiga (endast hos skuggformer ofläckade), ibland med lilafärgade skaft och hos frodiga exemplar ej sällan med nedlöpande flikighet, \pm kala–gleshåriga. **Stjälkblad:** 1–2, ej stjärnhåriga. **Holkfjäll:** 10–12 mm, medelbreda, jämnt avsmalnande, oftast smalspetsade och kort vasspetsiga men ibland \pm brett trubbiga, mörkt olivgröna. **Holkglandler:** glesa–rikliga, korta, svarta. **Holkhår:** täta, medellånga–långa, från nära basen ljusa. **Holkstjärnhår:** oftast täml. rikligt, ojämnt spritt, ibland med tydliga luddränder längs fjällens basala kanter men oftare med \pm jämnt gråfildad holkbas, därtill oftast med \pm välutvecklad och nedlöpande spetstofs. **Holkskaft:** med glesa–täta hår och få–glesa glandler (sällan kala). **Märke:** \pm tät prickigt. **Kronbräm:** kalt. **Korgställning:** måttligt sammansatt med raka, föga utspärrade grenar och medellångt akladium. **Övrigt:** En mycket variabel och sannolikt heterogen art vars olika variabla karaktärer dock tycks variera oberoende av varandra och därigenom omöjliggör en meningsfull uppdelning av materialet. Fläckbladiga exemplar är dock närmast omiskänliga. Däremot kan skuggformer med ofläckade blad vara mycket svåra att skilja från 284. *H. exaltans* och gränsen mellan dessa bägge arter är över huvud föga skarp. **Utbredning:** 38 spridda lokaler och spridd i hela landskapet förutom de nordvästra fjälltrakterna. [Nästan hela landet nedom fjällen]

284. *H. exaltans* Dahlst. – räfsfibbla

H. murorum ssp. *exaltatum* Dahlst. ex Stenstr.

Blad: gulaktigt gräsgröna, endast i stark sol glest fläckiga, glest håriga, med medelbreda skaft som vanligen är försedda med långa sylsmala fria bladflikar. **Stjälkblad:** 1–2, något stjärnhåriga. **Holkfjäll:** 11–12 mm, medelbreda, mest smaltrubbiga (de innersta kortspetsiga), mörkgröna–svartgröna. **Holkglandler:** få–glesa, korta, svarta eller gulbruna. **Holkhår:** mycket täta, långa – mycket långa, från nära basen vita, \pm krusiga. **Holkstjärnhår:** främst mot basen sparsamt – täml. rikligt och där ofta \pm

tydligt koncentrerat till fjällkanterna. Därtill oftast med \pm yvig och nedlöpande spetstofs. *Holkskaft*: kalt eller med glesa–rikliga hår. *Märke*: oftast glest prickigt – rent gult (sällan mörkare). *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: långgrenig med raka, föga utspärrade grenar samt vanl. mycket långt akladium. *Övrigt*: Förväxlas mycket lätt med ofläckade former av 283. *H. basifolium* och det finns ingen karaktär som ensam räcker för att skilja skuggformer av dessa arter åt. *H. exaltans* har dock i regel trubbigare holkfjäll med längre hårbeklädnad (ca 1,5 mm mot ca 1 mm hos *H. basifolium*), kortare svart bas på holkhåren, färre och mindre framträdande glandler, \pm glest prickigt märke, holkskaft helt utan glandler, mer långgrenig korgställning med längre akladium samt djupare och mer utspärrad bladflikighet än normal *H. basifolium*. Den största skillnaden mellan dessa arter är dock bladfärgen – gulaktigt gräsgrön utan eller med otydliga fläckar hos *H. exaltans* och mörkt blåaktigt grön med täta leverfläckar hos *H. basifolium* – men denna skillnad är tyvärr endast märkbar på levande material som vuxit solbelyst. Extrema skuggformer av dessa arter bör man vara mycket försiktig med att namnge. Skild från ljusstiftiga arter i *H. plicatum* agg. genom att dessa har tätare håriga blad med långt och \pm brunt håriga skaft. Kan vidare även förväxlas med djupflikiga former av 288. *H. ravidum* vilken dock normalt har bredare och kortare blad, utvecklade stjälkblad och grövre och längre korgställningsgrenar. *Utbredning*: Närsen i Nås, Sävsbyn i Säfsnäs tre lokaler i Falun samt Limberget i Lima vilket är de nordligaste kända förekomsterna av denna art. [Sm–Upl]

285. *H. grophosum* (Dahlst. & Johanss.) Johanss. – grov stenfibbla

Föga skild är: var. *vilescens* Johanss.

Blad: mörkt gräsgröna, de yttre ofta violettanlupna, \pm jämnt håriga, medelbrett skaftade. *Stjälkblad*: 1–2, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 12 mm, breda, åtm. de inre kort vass-spetsiga, mörkt brungröna. *Holkglandler*: \pm täta, korta, gulbruna–svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, mycket långa, ungefär från mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt – rikligt, \pm spritt om än rikligast mot holkbasen. *Holkskaft*: med rikliga hår och glandler. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: måttligt sammansatt med svagt böjda grenar och kort akladiu, ibland flocklik. *Övrigt*: En vanligtvis mycket grov och habituellt täml. särpräglad art som förefaller stå mellan arterna i *H. ravidum* agg. och de egentliga hagfibblorna och lätt tas för en grov form av någon art i *H. vulgatum* agg. Känd från ett relativt litet antal men geografiskt långt åtskilda lokaler och det är osäkert om dessa populationer verkligen utgör en naturlig art eller om de representerar en serie \pm obesläktade men morfologiskt snarlika lokalarter. *Utbredning*: 11 lokaler och glest spridd över nästan hela landskapet. [Nästan hela Götaland och Svealand]

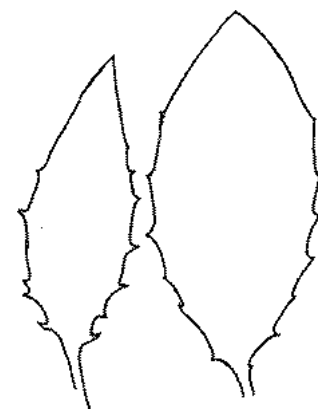

grophosum

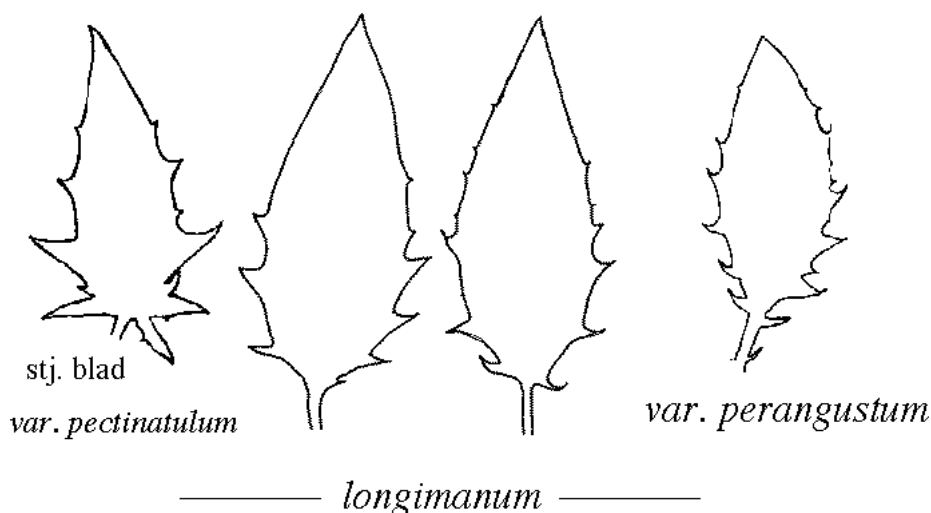
286. *H. laeticolor* (Almq.) Lönnr. – klen färgfibbla

H. caesium sensu Almq. et Lindeb.

Blad: gräsgröna, \pm kala, med smala, ofta lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 1–2, ej stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, jämnt smalspetsade, något spetsiga, svartaktigt brungröna. *Holkglandler*: rikliga, korta–medellånga, svarta. *Holkhår*: täta, korta, ungefär från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: mot basen rikligt spritt. *Holkskaft*: \pm kalt eller med få glandler och/eller hår. *Märke*: \pm svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: måttligt sammansatt, rakgrenig med föga utspärrade grenar och kort–medellångt akladium. *Övrigt*: Mycket snarlik 287. *H. longimanum* men skild från denna genom relativt fintandade blad och, framför allt, mer sammansatt (mer hagfibble–lik) holkställning med kortare holk-skaft och mindre holkar. Till följd av den stora variationsbredd som *H. longimanum* uppvisar framstår dock gränsen mellan dessa arter som något diffus. *H. laeticolor* står måhända egentligen närmare hagfibblorna än de egentliga krattfibblorna men de stora likheterna med *H. longimanum* gör att det känns motiverat att föra även *H. laeticolor* till denna grupp. Jämför även 290. *H. albinotum* som tycks utgöra nästa steg i samma utvecklingslinje. *Utbredning*: 9 lokaler i landskapets sydostligaste del. [Östra Sverige från Ög–Hls]

laeticolor

287. *H. longimanum* (Norrl.) Dahlst., emend Johanss. – färgfibbla

H. laeticolor var. *sublaeticolor* Dahlst. – *H. laeticolor* var. *perangustum* Johanss – *H. caesium* ssp. *pectinatum* Almq. ex Dahlst. – *H. caesium* var. *subprolixum* Dahlst.

Föga skild är var. *phyllocomum* Johanss. & Sam.

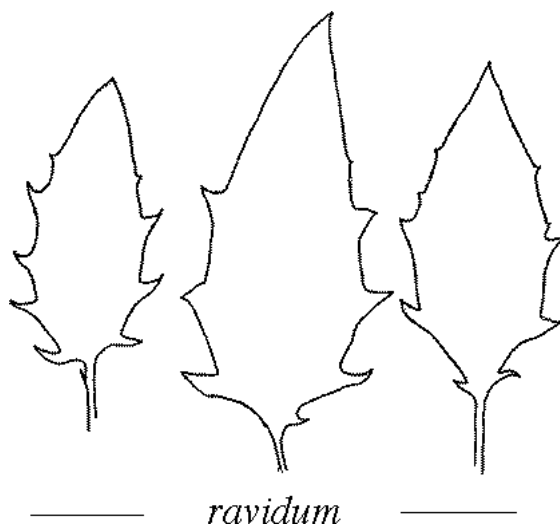
Blad: gröna, ibland lilaanlupna eller med violettfärgade skaft, ± kala, ibland med på skaftet nedstigande flikar. **Stjälkblad:** 1–3, ± stjärnhåriga, oftast triangulära med bred bas utmärkt av 2–4 långa triangeltänder, ibland med ± långt utdragen spets. **Holkfjäll:** 11–13 mm, tämligen breda, jämnt avsmalnande, smalspetsade, mest smaltrubbiga, de yttre ± löst anlagda, olivgröna. **Holkglandler:** få – ± täta, medellånga, svarta. **Holkhår:** rikliga–täta, grova, knapt medellånga–långa, till eller över mitten mörka. **Holkstjärnhår:** endast mot basen ± rikligt spritt. Spetstofs otydlig. **Holkskaft:** kalt eller med få–glesa glandler eller hår. **Märke:** ± prickigt–svart. **Kronbräm:** kalt. **Korgställning:** ± enkel och djupt långgrenig med grova och föga utspärrade grenar, ofta med rudimentära sidoholkar. Akladium mycket långt (> 4 cm) och vanligen ±sidoriaktat eller från en zigzagböjd mittaxel. **Övrigt:** Mycket variabel men förefaller ändå vara en väl sammanhållen enhet. Vid artens nordgräns i Mpd och norra Hls är märkena ofta påfallande ljusa jämfört med den övervägande ± svarta märkesfärgen hos sydsvenskt material. Denna ljusstiftiga form har beskrivits under namnet *sublaeticolor* men är knappast artschild. Avgränsningen mot 286. *H. laeticolor* förtjänar dock att studeras närmare (se vidare under denna art). Kan även förväxlas med former av 292. *H. conioops*, se kommentar vid denna! Det som kallas 'pectinatum' är en form som främst avviker genom sylflikiga blad med fria skaftflikar, triangulära och bredbasiga stjälkblad samt högre växt medan 'subprolixum' däremot är en form med relativt regelbundet och grunt tandade blad (och således står nära typen för arten). Sannolikt är dessa extrema former till största delen modifieringar i extrema miljöer men troligen finns även genetisk bakgrund och framför allt var. *pectinatum* förtjänar att studeras närmare även om det förefaller omöjligt att dra någon skarp gräns mellan denna och huvudformen. Formen 'perangutum' (beskriven från Sundsvall) är en typ med tätare och smalare flikiga blad och möjligen något mer smalspetsiga holkfjäll men utan mer handfasta skiljekaraktärer och former med liknande bladsnitt är kända från åtskilliga spridda lokaler. Var. *phyllocomum* avviker habituellt genom hög växt och 4–7 stjälkblad samt genom tätare glandulära holkar med blott få hår men då denna typ blott samlats en gång kan dess värde knappast värderas och den kan mycket väl avfärdas såsom en luxurerande ståndortsvariation. **Utbredning:** 37 lokaler i sydöstra halvan av landskapet. Var. *phyllocomum* är endast känd från Lilltäkt i Sundborn (1910). [Östra Sverige från Sm till Nb]

288. *H. ravidum* Brenner – stenfibbla

H. galbanum (Dahlst.) Dahlst. – *H. eviridatum* (Johanss.) Johanss.

Blad: gulbrunaktigt gröna – gulaktigt gräsgröna, ibland vitfläckiga eller lilaanlupna, ± kala. **Stjälkblad:** 1–3, ofta ± glest stjärnhåriga. **Holkfjäll:** 11–13 mm, ± breda, de mellersta oftast ± brett rundtrubbiga men de inre ibland ± kortspetsigt förlängda, gulgröna–olivgröna. **Holkglandler:** enstaka–rikliga, korta, medelgrova, svarta. **Holkhår:** ± täta, medellånga–långa, grova, åtminstone från mitten ljus-spetsade. **Holkstjärnhår:** täml. rikligt – mycket rikligt. ± spritt, mest mot holkbasen (hos typen) eller över hela fjällen, ibland (särskilt hos relativt sparsamt stjärnluddiga former) ± koncentrerat till fjällens kanter. De yttre och mellersta fjällen ofta med ± tydlig spetstofs. **Holkskaft:** med glesa hår och 0–få glandler. **Märke:** ± glest prickigt – rent gult. **Korgställning:** enkel, djupt lång- och rakgrenig med grova grenar

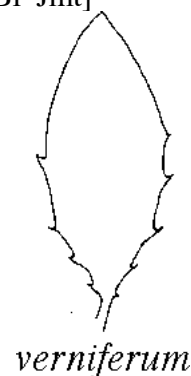
och vanligen mycket långt akladium. *Övrigt*: En åtminstone till bladformen ytterst variabel art med ett otal \pm extrema former som är förenade av talrika mellanformer vilket omöjliggör deras urskiljande på artnivå och i vad mån denna variation är ärftlig är ännu inte utrett. Den från flera lokaler i Dalarna uppgivna och av mig i tidigare arbeten accepterade *H. eviridatum* anses skild från typisk *H. ravidum* genom \pm rent gult märke, mindre och blekare holkar med till fjällkanterna koncentrerat stjärnhårsludd samt kortare akladium och \pm glandulära holkskaft och skall enligt auktorerna ha en från *H. ravidum* avvikande bladfärg som ibland förstärks av \pm tydliga fläckar. Är dessutom ofta en högre och slankigare växt än normalt utvecklad *H. ravidum* men är habituellt mycket snarlik skuggformer av den senare. Emellertid uppvisar typmaterialet för *H. eviridatum* mycket lite av dessa föregivna skillnader och även mer extrema former av denna ras är inte mer avvikande från normal *H. ravidum* än flera östsvenska

raser som hittills lämnats utan taxonomiskt erkännande. På pressat material ibland svår att skilja från 279. *H. plumbeum* som främst avviker genom mer triangulära, främst mot basen grovtandade, blågröna och stundom fläckiga men aldrig lilaanlupna blad samt långt utdragna, sylspetsiga och stjärnhårslösa holkfjäll. *Utbredning*: 64 lokaler och relativt vanlig i hela landskapet. [Bl–Jmt]

289. *H. verniferum* Johanss. – jungfrufibbla

Blad: gröna (?), ibland lilaanlupna, \pm kala. *Stjälkblad*: 1–2, tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 11–12 mm, från bred bas utdraget smalspetsade men i yttersta spetsen smaltrubbiga. (De innersta dock \pm sylspetsiga.) *Holkglandler*: rikliga–täta, korta men grova, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, från nedom mitten ljusa. *Holkstjärnhår*: nedom mitten \pm sparsamt spritt. *Holkskaft*: med glesa–rikliga glandler och hår. *Märke*: prickigt. *Korgställning*: gles och långgrenig med långt akladium. *Utbredning*: Endast känd från sju lokaler i Boda, Ore, Orsa, Lima och Älvdalen.

290–294 *H. coniops* agg.

Ingående arter kännetecknas av långsträckta, smalt elliptiskt lansettlika blad med spetsig spets och killik bas, 2–7 stjälkblad, \pm glest beklädda holkar vars beklädnad domineras av långt ljus-spetsade hår (ibland helt utan glandler), kala eller glest beklädda holkskaft samt \pm tätt prickiga – svarta märken. Hithörande arter förefaller utgöra mellanled mellan de egentliga krattfibblorna och styvfibblorna *H. sect. Tridentata*.

290. *H. albinotum* Dahlst. ex Johanss. – blek vägfibbla

H. miramarensense (Almq. ex Dahlst.) Johanss. – *F. callunetorum* Johanss.

Blad: gröna, \pm kala, ibland lilaanlupna, med smala, ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 3–7, föga stjärnhåriga, oftast små och smala. *Holkfjäll*: 7–9 mm, från bred bas jämnt avsmalnande, smalare–bredare trubbiga (sällan kort vass-spetsiga), mörkt grågröna – grönsvarta, de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: \pm rikliga – täta, korta, bruna–svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga, från nedom mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: främst nedom mitten \pm rikligt spritt (sällan mer sparsamt), f.ö. 0. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: \pm kalt eller med glesa glandler och/eller hår. *Märke*: \pm glest prickigt – nästan svart (oftast tätt prickigt). *Korgställning*: långsträckt med långa, raka, föga utspärrade grenar och akladium av varierande längd. *Övrigt*: En tämligen variabel och modifierbar art som sannolikt inte är helt enhetlig. Till holkarna påfallande lik 287. *H. longimanum* men knappt mer än hälften så stora som hos denna. Liknar habituellt mycket 213. *H. subsimile* men skild genom rikligare håriga holkar och bredare holkfjäll utan spetstofs. Kan lätt förväxlas med 181. *H. madarodes* men normalt med fler och tätare placerade stjälkblad med mer oregelbunden och spretig tandning samt mer långsträckt korgställning. Jämför även kommentar under 286. *H. laeticolor*! Det som namngivits som *H. miramarensense* är en nordligare, något mer lågväxt form med oftast grundare tandade blad än typen för *H. albinotum* men jag har inte lyckats finna några mer handfasta skiljekaraktärer dem emellan.

F. callunetorum däremot är en modifikation utan systematiskt värde. *Utbredning*: 24 lokaler i östra halvan av landskapet. [Vsm–Jmt]

291. *H. caesiicolor* (Dahlst. ex Zahn) Dahlst. ex Johanss. – stålfiibbla

H. laeticolor var. *caesiellum* Dahlst. – *H. levicaule* ssp. *austericolor* Dahlst. ex Zahn.

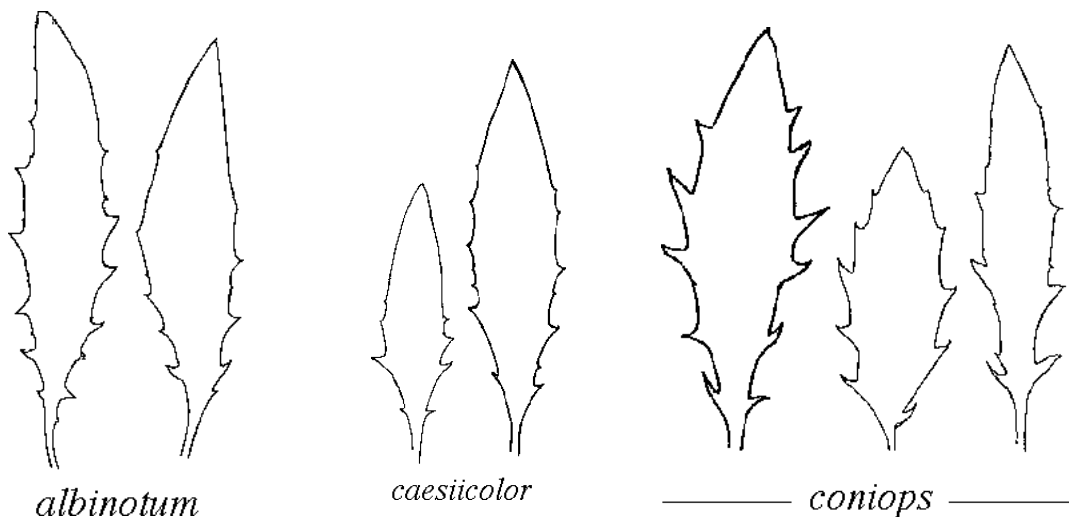
Blad: blåaktigt gröna, smalt lilaskaftade, ± kala. *Stjälkblad*: 2–5, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10 mm, från bred bas jämnt avsmalnande mot en kort vass spets, de yttre ± löst anlagda, blåsvarta. *Holkglandler*: enstaka–rikliga, korta, svarta. *Holkhår*: ± täta, långa, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: närmast holkbasen täml. rikligt spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: ± kalt. *Märke*: ± tätt prickigt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Hithörande former har hittills sammanblandats med 292. *H. coniops* och 290. *H. albinotum*. Skild från *H. coniops* genom högre växt och blåsvarta vass-spetsiga holkfjäll och från *H. albinotum* genom betydligt längre och ljusare holkbeklädnad. Den ursprungliga ”*caesiicolor*” saknar nästan fullständigt glandler på holkarna medan sådana förekommer sparsamt hos de ursprungliga ”*austericolor*” och ”*caesiellum*” och typen för ”*austericolor*” har något sparsammare stjärnludd på holkarna är de andra formerna men härutöver är typerna så lika att de utan problem kan rymmas inom samma art. *Utbredning*: Uppgiven från Ytter-Tänger i Enviken och Ärteråsen i Ore men inga fullt övertygande belägg har påträffats. [Hls–Jmt]

292. *H. coniops* Norrl. – konfiibbla

H. pandans Norrl. – *H. subadunans* Norrl. – *H. furvicolor* Brenner – *H. angusticeps* Brenner – *H. kainuëns* Brenner – *H. torpense* Dahlst.

Inkl.: *F. umbricola* (Sael. ex Norrl.) Johanss.

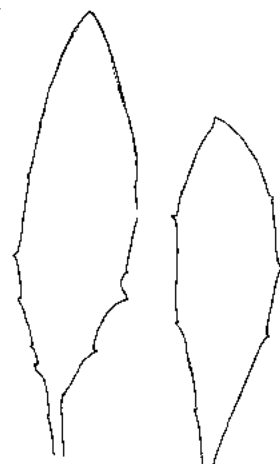
Blad: blåaktigt gröna, nästan kala, med påfallande korta, medelbreda–vingade skaft. *Stjälkblad*: 1–3, liksom de inre stjälkbladen vanligen karakteristiskt smalt rombiska med lång helbräddad spets (= övre halva), tätt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, breda, jämnt avsmalnande, ± trubbiga eller kort triangelspetsiga, svartgröna–grönsvarta, de yttre något löst anlagda. *Holkglandler*: enstaka–rikliga, korta, svarta. *Holkhår*: täta, oftast mycket långa, påfallande tunna och ”mjuka”, åtminstone från mitten ljus-spetsade (oftast från nära basen), koncentrerade till holkbasen. *Holkstjärnhår*: närmast basen i varierande mängd spritt (oftast täml. rikligt men sparsamt hos *f. umbricola*). Vanligen utan spetstofs. *Holkskaft*: ± kalt eller med glesa hår. *Märke*: ± prickigt. *Korgställning*: relativt enkelt rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: Tämligen variabel art men de försök som gjorts att dela den har hittills varit mindre framgångsrika. Mest utmärkande är att holkarna ovan mitten är nästan nakna eller har blott få hår medan de mot basen är tätt klädda av täta mjuka ljusa hår och oftast även rikligt stjärnludd samt ± få inblandade glandler. Kan förväxlas med 287. *H. longimanum* vilken dock har större holkar och ± sidoriiktat akladium eller zigzagböjd mittaxel i korgställningen medan akladiet hos *H. coniops* alltid utgör en rak förlängning av stjälken. Annars främst snarlik lågväxta former av 290. *H. albinotum* men dessa har rikligare glandulära och kortare håriga holkar. Det som kallats ”*subtorpense*” är en bredbladigare form med mycket tätt och ljust håriga holkar nästan utan glandler samt ± håriga holkskaft men denna form är aldrig formellt beskriven. Det som kallats ”*umbricola*” är däremot en vittspridd form med mycket sparsamt stjärnhårsludd på holkarna men bägge dessa typer är av tveksamt taxonomiskt värde. *Utbredning*: 98 lokaler och vanlig i nordvästra halvan men söderut sällsyntare och saknas helt i sydöstligaste delen.

293. *H. dermatodes* Johanss. & Sam. – hudfibbla

H. microcymoides Johanss. & Sam.

Blad: blåaktigt gröna, ibland lilaanlupna, nästan kala. *Stjälkblad*: 3–6, föga stjärnhåriga, smalt romboidiskt lansettlika, nästan oskaftade, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–9 mm, breda, jämnt triangulärt avsmalnande och ± spetsiga, grönsvarta, påfallande oliklånga och de yttre löst anlagda. *Holkglandler*: få–glesa, mycket korta, svarta. *Holkhår*: rikliga, medellånga, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: nedom mitten rikligt spritt, därtill ofta med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: ± kalt eller med få hår. *Märke*: ± tätt prickigt – svart. *Korgställning*: djupt och oregelbundet långgrenig med raka grenar men oftast med mycket kort akladium. *Övrigt*: Habitueellt och till holkarnas byggnad snarast en fåbladig styvfibbla, men förefaller tillhöra samma formgrupp som 290. *H. albinotum* och därför medtagen här. Den form som beskrivits som *H. microcymoides* utmärks av lägre växt och kortare internoder (relativt sett större blad) samt mindre och smala holkar men dessa bägge former växer ofta blandade och det är mycket tveksamt om det finns någon genetisk skillnad mellan dem eller om det bara är frågan om individ av olika ålder och/eller frodighet. *Utbredning*: Endast känd från 55 lokaler i västra halvan av landskapet.

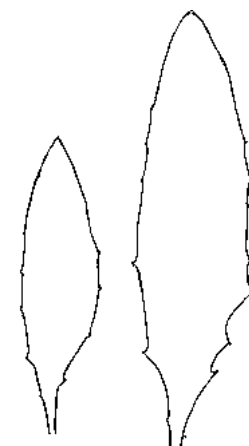

dermatodes

294. *H. subdentulum* Johanss. & Sam. – ellipsfibbla

H. estellatum Johanss. & Sam. – *H. constringens* var. *spanochnoum* Johanss. & Sam.

Blad: mörkgröna, ofta lilaanlupna och med lilafärgade skaft och stjälkbas, smalt elliptiska och påfallande trubbiga, glest håriga. *Stjälkblad*: 1–4, ej eller glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–10 mm, breda, jämnt triangulärt avsmalnande, kort men mycket vasst spetsiga (de innersta ± syllika), glänsande grönsvarta, de yttre ± löst anlagda. *Holkglandler*: glesa, mycket korta, svarta. *Holkhår*: ± täta, långa – mycket långa, grova, från nedom mitten ljust grå eller gulbruna. *Holkstjärnhår*: mot basen sparsamt spritt. *Holkskaft*: med glesa glandler och ± täta hår. *Märke*: ± svart. *Korgställning*: rakgrenig med ofta mycket kort akladium. *Övrigt*: Den ras från Idre som beskrivits som *H. constringens* var. *spanochnoum* har helt uppenbart inget med 146. *H. constringens* att skaffa men är däremot så snarlik 294. *H. subdentulum* att jag inte tvekar att behandla dem som identiska även om förekomsten i Idre ligger en bit utanför artens övriga utbredningsområde. Från typlokalen för *H. constringens* var. *spanochnoum* har även en *H. estellatum* beskrivits vilken representerar en något mer högväxt form med habitus och holkbyggnad närmade sig arter av *H. sect. Tridentata*, men det förefaller rimligt att anta att denna blott är en modifikation av den på samma lokal förekommande *H. subdentulum/spanochnoum*. *Utbredning*: Endast känd från fem lokaler i Älvdalen samt från Idreby i Idre.

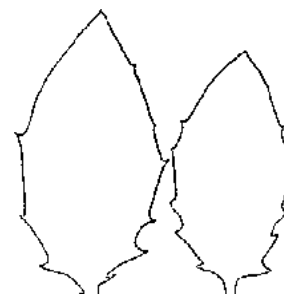
subdentulum

295–296 *H. idrense* agg.

En provisorisk artgrupp bestående av arter från fjällnära miljöer som tidigare räknats till gruppen mellanfibblor ”*Semidovrensia*” och som förefaller kunna ha ett gemensamt ursprung även om gruppen mellanfibblor inte längre urskiljs som ett eget taxon.

295. *H. idrense* Johanss. & Sam. – idrefibbla

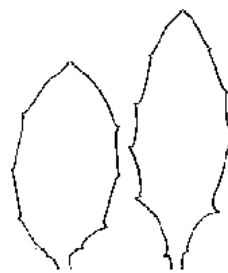
Blad: gulgröna, ibland lilaanlupna, glest håriga. *Stjälkblad*: 2–3, ± stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, breda, mest bredtrubbiga men påfallande olikformiga och ofta till en del spetsiga eller fleruddiga, grönsvarta. *Holkglandler*: rikliga, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga, långa och grova, ungefär från mitten ljus-spetsade. *Holkstjärnhår*: nedom mitten täml. rikligt spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: med ± rikliga glandler och 0–enstaka hår. *Märke*: tätt prickigt – ± svart. *Kronbräm*: kort cilierat. *Korgställning*: ± enkel och rakgrenig med medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Lisselfjället, Ulandshögen och Nipfjället i Idre.

idrense

296. *H. sublestum* Johanss. & Sam. – hemfjällsfibbla

Blad: gulgröna – ljusst blåaktigt gröna, glest håriga. Bladskaft och stjälek däremot ganska tätt långhåriga. *Stjälkblad*: 1–3, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 10–11 mm, medelbreda, smaltrubbiga, olivgröna, ofta med bruna–lilafärgade spetsar. *Holkglandler*: ± glesa, korta, brunknappiga. *Holkhår*: glesa–täta, medellånga, till eller över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: ± rikligt, främst nedom mitten spritt. Spetstofs saknas. *Holkskaft*: kalt eller med enstaka små glandler. *Märke*: ± tätt prickigt. *Kronbräm*: ± cilierat. *Korgställning*: fåkorgig med raka, föga utspärrade, ofta ± flocklikt anordnade grenar, samt medellångt akladium. *Utbredning*: Endast känd från Hemfjället ovan Bompasäteren [=Bond-Pers säteren] i Transtrand.

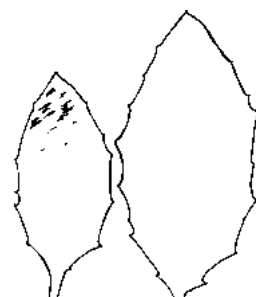

sublestum

297–301 Avvikande of fristående arter som inte låter sig inordnas i någon större artgrupp

297. *H. dalecarlicum* Sam. – dalkarlsfibbla

Blad: gröna, ofta fläckiga, ± kala, med smala, ibland lilaaanlupna skaft, runt om grunt triangeltandade eller fint uddtandade. *Stjälkblad*: 1–2, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 8–10 mm, medelbreda, smalare–bredare trubbiga, svartgröna. *Holkglandler*: täta, medellånga, ljusst guldgula. *Holkhår*: få–rikliga, korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: täml. rikligt, ojämnt spritt och rikligast längs de basala fjällkanterna. Spetstofs välutvecklad, yvig och nedlöpande. *Holkskaft*: med täta glandler och 0–få hår. *Märke*: prickigt. *Kronbräm*: tätt men kort cilierat. *Kronblad* påfallande korta. *Korgställning*: oregelbundet och spretigt sammansatt med korta, ± starkt utspärrade och båg böjda grenar och kort, ofta sidoriktat akladium. *Övrigt*: Mängden hår på holkar och holkskaft varierar inom ganska vida gränser men de ljusgula holkglandlerna, fintandade bladen och tätt cilierade krontänderna är mycket karakteristiska. *Utbredning*: Endast känd från 35 lokaler i Malung, Lima, Transtrand och Älvdalen.

dalecarlicum

298. *H. oligasterum* (Johanss. & Sam.) T. Tyler – tvillingfibbla

Blad: något tjocka, ± kala, ljusst gröna, med smala, ibland lilafärgade skaft. *Stjälkblad*: 0–1, föga stjärnhårigt. *Holkfjäll*: 10–11 mm, från medelbred bas jämnt avsmalnande till en ± sylspetsig spets, brunsvarta men i spetsen ofta rödlila anlupna. *Holkglandler*: täta, mycket korta, ± svarta. *Holkhår*: täta, delvis mycket långa, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: ± 0 och ± utan spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och hår. *Märke*: sotsvart. *Kronbräm*: kort och glest cilierat. *Korgställning*: gles och spretig med långa, ± raka grenar som uppstår täta ansamlingar av korgar på mycket korta enskilda korgskaft. Akladium mycket kort eller oftare aborterat (korgar parvis hopvuxna). *Övrigt*: Beskriven som en varietet av 112. *H. expallidiforme* och delvis sammanblandad med f. *parcifloccum* av denna art men skild genom ovan kala blad, sylspetsiga holkfjäll helt utan stjärnhår eller spetstofs samt ± cilierat kronbräm. Korgställningens egendomliga byggnad framhålls även i ursprungsbeskrivningen men liknande egenskaper, om än ej ofta i så extrem form, uppträder även hos *H. expallidiforme*. *Utbredning*: Endast känd från Foskros, Storsäteren och Dikesmyran SV Storbo i Idre (1918–22).

oligasterum

299. *H. amplificatum* Dahlst. – storfibbla

Blad: gröna, ofta violettanlupna, ± vågiga–veckade, ovan ± kala men längs kanterna och på skaften ± tätt långhåriga, med korta medelbreda skaft och vanligen på skaftet nedlöpande grov flikighet. *Stjälkblad*: 2–4, glest ställda, glest stjärnhåriga, ± oskaftade och oftast med bred, nästan stjälskomfattande, djupt och grovt asymmetriskt flikig bas. *Holkfjäll*: ca 12 mm, medelbreda, med långt utdragen ± smaltrubbig–spetsig spets (i knopp överskjutande blomanlagen), mörkgröna–svartgröna. *Holkglandler*: täta, ± korta, svarta. *Holkhår*: rikliga–täta, medellånga–långa, från mitten ljus–spetsade. *Holkstjärnhår*: nedom mitten ± sparsamt, ojämnt spritt, oftast främst längs de basala fjällkanterna. *Holkskaft*: med ± täta glandler och rikliga hår. *Märke*: ± prickigt – rent gult (variabelt!).

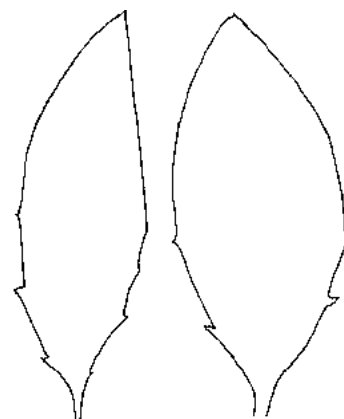
Korgställning: rakgrenig med föga utspärrade grenar samt oftast kort akladium. *Övrigt*: Huruvida denna art bäst klassificeras som en hagfibbla eller krattfibbla är mycket svårt att avgöra. Något lik 214. *H. dissimile* men skild genom betydligt sparsammare stjärnhårsludd på holkarna och utdraget smalspetsade holkfjäll. Dessutom i allmänhet redan på håll lätt igenkänlig på de djupt och mycket oregelbundet grovflikiga bladen och de bredbasiga, oftast kupiga-vågiga och därigenom skenbart stjälskomfattande rosettbladen. Till holkarna relativt lik 188. *H. adunans* men denna har betydligt kortare hår och i allmänhet ljusknappiga glandler. *Utbredning*: 236 lokaler och i hela landskapet en av de allra vanligaste arterna.

300. *H. caesiomurorum* Lindeb. – zebrafibbla

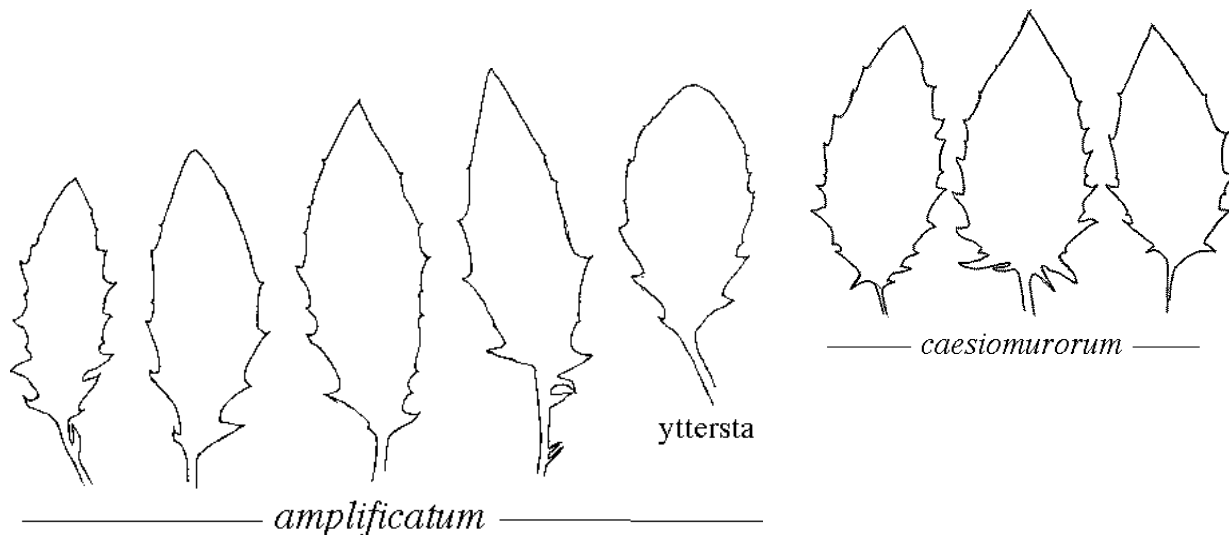
Blad: gröna, ± smalt lilaskaftade men sällan violettanlupna, glest håriga-kala, ibland med på skaftet nedstigande tänder. *Stjälkblad*: 1–2, brett äggrunda med långt utdragen spets, ofta djupt sylflikiga, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, relativt breda, bredspetsade, något trubbade, mörkgröna-svartgröna. *Holkglandler*: rikliga-täta, korta, ± svarta. *Holkhår*: rikliga-täta, korta-medellånga, från mitten vitspetsade. *Holkstjärnhår*: mycket rikligt, bildandes extremt breda och tjockt filtartade luddband längs fjällkanterna. Därtill med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: med täta glandler och ± rikliga hår. *Märke*: tätt prickigt – svart. *Kronbräm*: kalt. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar och medellångt akladium. *Övrigt*: En av landets mest särpräglade arter och lätt igenkännlig genom de extremt brett och tätt luddkantade holkfjällen. Har av tradition förts till krattfibblorna eller motsvarande grupperingar och liknar dessa mycket till bladens form och behåring men holkluddets fördelning talar emot en sådan placering och holkarna liknar till form och beklädnad f.ö. mycket den hos skogsfibblorna i *H. triangulare* agg. varför den evolutionärt mest rättvisande placeringen troligen skulle vara mellan *H. triangulare* agg. och sect. *Bifida*. *Utbredning*: 12 lokaler och glest spridd över hela landskapet. [Nästan hela landet men ovanlig i Norrland]

301. *H. helsingicum* Almq. ex Dahlst. – hälsingefibbla

Blad: blåaktigt gröna, tjocka, ofta brokigt lilaanlupna, ofta helt kala, talrika i basal rosett. *Stjälkblad*: 1–3 (sällan fler), oftast små, glest stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9–10 mm, täml. breda, kortspetsiga, de yttre ± löst anlagda, svartaktigt brungröna. *Holkglandler*: 0–enstaka, korta, svarta. *Holkhår*: rikliga, långa, från nära basen ljusa. *Holkstjärnhår*: rikligt, ojämnt spritt, vanligen rikligast mot holkbas och fjällspetsar men utan egentlig spetstofs. *Holkskaft*: ± kalt. *Märke*: ± prickigt (ibland nästan rent gult). *Korgställning*: måttligt sammansatt med raka, föga utspärrade grenar och oftast kort akladium. *Övrigt*: En mycket särpräglad art som förutom genom de nästan helbräddade bladen (som kan modifieras på skuggiga ståndorter) lätt igenkänns genom nästan glandelfria holkfjäll med mot spetsarna tätande stjärnhårsludd. *Utbredning*: 25 lokaler i främst nordöstra delen av landskapet. Saknas helt längst i söder och väster. [Hls–Jmt]

helsingicum

caesiomurorum

amplificatum

Parkfibblor

Parkfibblor är ett samlingsnamn för alla de arter av främst skogsfibblor som blivit införda till landet med den kommersiella gräsfröblandning från centraleuropa som användes vid anläggandet av s.k. engelska parker, finare villaträdgårdar och längs vissa järnvägssträckningar ca. 1880–1910. Följearter till dessa är vanligen parkgröe *Poa chaixii* och vitfryle *Luzula luzuloides*. Förutom den ovan behandlade praktfibbla *H. grandidens* som är under stark spridning i landet och lokalt t.o.m. uppträder som invasiv är endast följande parkfibbla dokumenterats från Dalarna. Från samma lokal föreligger dock eventuellt även andra arter som dock inte kunnat identifieras. De flesta av parkfibblorna visar ingen eller ringa tendens att sprida sig från de parker där de en gång blivit insådda, men många har visat sig vara mycket livskraftiga och bildar stora bestånd på ursprungslokalerna varför det alltid finns skäl att leta efter parkfibblor på lokaler från vilka följearterna är kända.

H. crebriserratum (I Ringselles trädgård i Hedemora 1933–38)

**Register till
vetenskapliga
artertiet och synonymer**

abiegni	97	canipes	80	emmeles	144
acidodontum		canonigrum	120	epimelas	154
164		capitonale	255	epopsium	52
acroleucum	207	carcarophyllum	75	erithallum	219
acromadarum	277	causiatum	190	estellatum	294
adunans	188	celsum	144	ethologum	107
aethiadenium	33	centonale	247	eumeces	56
aethiops	134	centrotum	233	eurygonium	6
aethocranum	47	ceramotum	165	eustictum	208
albinotum	290	chloeropsis	24	euthysanum	50
albovittatum	12	chloocranum		eviridatum	288
ambigosum	231	218		exaltans	284
amblyglochin	55	chlorellum	269	exaltatum	284
amoenifrons	103	chloroleucum	203	exarmatum	224
amorphophyllum	151	chloropoecilum	79	expallidiforme	112
ampliceps	144	christianense	257	falcatidens	167
amplificatum		chrysophorum	170	favillaceum	124
299		ciliatiflorum	48	ferrimontanum	144
ancisum	73	ciliatum	48	floccifrons	214
anfracticeps	185	cinerellum	248	formicarium	139
angulare	279	circumvietum	41	fulvasterum	121
angulatum	220	coadunatum		fulvescens	223
angusticeps	292	277		furvicolor	292
angustidens	232	collideri	120	fusciceps	80
anisolobum	89	collucens	254	galbaniforme	268
anisotomum	244	colodontum	99	galbanum	288
anodontum	104	comanticeps	216	gilvocaniceps	57
apicum	267	compitale	270	glandulosissimum	28
approximatum	188	coniceps	201	glaucovirens	174
arcuaticuneatum	256	coniops	292	goniophyllum	122
argentimontanum	1	conserratum	181	grandidens	123
atriglomerosum	26	constrictum	146	gravastellum	146
atripilum	102	constringens		gripharium	58
atronitens	175	146		grophosum	285
austericolor	291	contracticeps		gunnarii	66
		56		gymnocentrum	249
barrimum	189	cosmiodontum	34	haegerstroemii	81
basifolium	283	cruentatum	283	helsingicum	301
bergstroemii	245	cuneolatum	191	hepaticiforme	204
bifidum	279	cuprimontanum	105	hepaticum	205
birameum	18	cyclum	19	hjeltii	13
brandelii	276	cyrtotrachelum	27	hormundense	10
brevialatum	246	dactylites	45	horripilans	102
brevipilosum		dalecarlicum	297	hyperlepideum	108
5		daniciforme	119	idrense	295
		dasytomum	263	imbricatiforme	215
caesiellum	291	deamplians	185	imbricatum	135
caesiicolor	291	delime	106	implume	90
caesiiflorum	268	demutabile	35	inconditum	42
caesiofloccosum	258	dermatodes	293	inflexipes	120
caesiomurorum	300	devertens	84	informe	124
caesitium	257	diaphanooides		inophyllum	7
caesium	279, 283, 286	152		insuccatum	29
		diminuens	120	integratifrons	125
calathariodes	227	dissimile	214	integratum	51
calatharium	227	dissomorphum	153		
		distinctum	49		

calathariodes
calatharium227
222

- 142 -

interlucens 106
intermarginatum 2
involutum 193
itharophyton 234
ithytomum 82

juncinescens 83
junciniforme 84

kainuëense 292
kuusamoëense 139

laceratum 266
lacerifolium 227
laciniifolium 283
laeticeps 223
laeticolor 286
laetifolium 202
lampocranum 175
latilobum 269
legnodes 36
leiocranum 206
lepidiceps 176
lepidiforme 177
lepidulum 178
lepistoides 30
leptogrammum 154
leptum 250
leucochloropsis 278
leucodaedalum 179
leucotaenium 264
leucotrachelum 180
leucurolepium 59
limbosum 61
limitianum 93
lingua 60
lipomnium 39
lissodermum 235
lonchodontum 168
longicollum 258
longilobum 217
longimanum 287
ludoviciense 166
lugubre 148

machairodon 8
macrescens 154
macrocentrum 209
macrocolum 175
macrocolum 180
macromalloides 126
macromallum 52
maculosum 259
madarodes 181
maeandrinum 113
majoriceps 182
malaxatiforme 82
malaxatum 46
mallopodoides 76

mallopodophyllum 76
mallopodum 77
manocolum 236
marginellum 94
marginulatum 278
mataeum 147
megalodon 167
megavulgatum 194
melanolepis 15
micracladium 37
microcymoides 293
microcymon 195
miramarensis 290
molucratum 53
morulum 127
multiceps 136
multinodum 208
multisigne 3
mundulifolium 78
munduliforme 40
mutabundum 128

nastophyllum 31
neomicracladium 37
neritodon 114
nigriticeps 30
nigrocyanum 109
nigrofusum 251
nigroglanduliferum 171
nigroglandulosum 15
nordlanderii 264

oblaqueatum 168
obscurans 22
obscuratum 92
obscuriceps 108
obtexticeps 248
obtextum 61
obtusidens 63
obtusius 120
obtusoserratum 62
occidentale 17
ochrochlorum 21
ocriophyllum 129
oestmanii 155
offulgens 98
oistophyllum 115
oletatum 156
oligasterum 298
oligochnum 38
oligogonium 99
opaciceps 74
opochloroides 137
opochlorum 196
orbicans 14
oresignum 182
ornatiforme 149
ornatum 150
orphanotrichum 102

orsense 138
orthocolon 211
osmundaceum 39
ovatifrons 66
oxylepium 278

pachycalamum 252
pachycranum 100
paeminosum 157
pandans 292
paramaurum 31
parcifloccum 112
parmiferum 9
patale 40
pectinatulum 287
pectinosum 212
pellocranum 152
pellucidum 15
penduliforme 265
pendulum 266
perangustum 287
percrenatum 253
perlaxum 63
persbergense 168
persimile 85
pertenue 44
phaedrophyllum 158
phaeocomoides 116
phaeocomum 116
phaeopsarum 260
phaeotrichum 101
phaleratum 41
phaliotrichum 186
philanthracinum 86
philanthracoides 86
philanthrax 117
phrixolepis 165
phyllocomum 287
placibile 237
platessifolium 124
platygastor 10
platysemum 130
plicatiforme 139
plicatum 139
plumbeum 279
polycampylum 64
polycymum 131
porphyrites 156
porrigens 225
porrigentiforme 224
praenodatum 23
praepilulatum 197
praeteneriforme 188
praetenerum 261
praetextum 146
praetusum 65
praeviride 140
prasinolepis 234
pravifrons 271

pristophyllum	220	striaticeps	207	vilescens	285
progrediens	159	stymnophytum	240	villattingense	
prolixiceps	257	subacroleucum	181	184	
prolixum	262	subadunans	292	vinaceiforme	
proximum	261	subampliatum	175	241	
psepharum	254	subanthracinum	182	vinaceum	282
pseudodiaphanum	171	subarctoum	169	viriatum	72
pseudodiminuens	22	subcinerellum	124	vulgatiforme	
pseudoincrassans	66	subcultratum	124	194	
pseudoplicatum	141	subdentulum	294	vulgatum	200
pseudostorliense	161	subglaucovirens	174		
pteropodium	87	subhastatum	110	xanthostylum	145
pterygotum	257	subincrassans	134	xystophorum	255
ptychophyllum	13	subirriguum	199		
pulchridens	102	sublacerifolium	4		
pycnotomum	132	sublaeticolor	287		
		sublestum	296		
ravidum	288	subobscurans	32		
reclinatum	213	subpellucidum	162		
regillatiforme	133	subpilulatum	210		
regillatum	118	subplacerum	25		
remanens	16	subprolixum	287		
remotidens	248	subreclinatum	211		
resupinatum	212	subsimile	213		
rhodobasis	108	subterscissum	88		
ruminosiforme	238	subtriangulare	4		
ruminosum	229	subulicuspis	275		
		subuliginosum	159		
sagittatum	115	subviridans	42		
sarcophyllum	239	subvulgatiforme	194		
sarissatum	95	sudermannicum	32		
saurotoides	226	suriforme	143		
scandinavorum	272				
schlegelii	160	taeniifolium	163		
schlyteri	142	tanyglochis	43		
scioides	67	tenebrosum	152		
scotocranum	187	tenericaulescens	181		
sematolepis	257	thysanotum	44		
semiconstringens	146	tincticuspis	71		
siljense	228	torpense	292		
silvaticum	272	trachlosimoides	183		
similigerum	182	trachlosimum	183		
sinuosifrons	273	transtrandense	17		
solanum	280	triangulare	4		
spanochnoum	294	trichelliceptis	144		
spargens	54	trichellum	144		
sparsidens	68	triviale	200		
speculare	274	trunciceps	230		
steloides	69	tunense	11		
stenocoloides	172	turbiniceps	221		
stenocolum	173				
stenolepis	281	ulocomum	117		
stenolomoides	70	umbelliferum	23		
stenstroemii	134	umbricola	292		
stipatifforme	175				
stipatum	198	valgidentatum	111		
stiptadenioides	91	venetifolium	96		
stiptadenium	91	verniferum	289		
storliense	161	vietulifolium	176		

Register till svenska artnamn					
		glandelfibbla	171	klen rufsfibbla	144
		glansfibbla	175	klenfibbla	261
armfibbla	236	gläntfibbla	124	klibbfibbla	152
askfibbla	248	granfibbla	15	klykfibbla	18
aspfibbla	28	granlundsfibbla	97	klyvfibbla	276
		gräsgrön fibbla	24	knivfibbla	8
bandklibbfibbla	163	gripfibbla	58	knubbfibbla	100
bergströmsfibbla	245	grönholkig fibbla	218	konfibbla	292
björkfibbla	30	grov rufsfibbla	145	kopparbergsfibbla	105
björnbergsfibbla	233	grov tallfibbla	269	korpfibbla	47
bläckfibbla	195	grovtjälig fibbla	252	korsvägsfibbla	270
blankspetsfibbla	91	grovtandad fibbla	63	korthårig fibbla	197
blek älvdalsfibbla	21	grovtandad glandelfibbla	172	kottefibbla	201
blek leverfibbla	204	grytnäsfibbla	74	kraftfibbla	72
blek vägfibbla	290	gulgrå fibbla	57	krattfibbla	262
blixtfibbla	98	gunnarfibbla	66	krumfibbla	79
blyfibbla	279	gycklarfibbla	107	krusbärsfibbla	25
blygfibbla	219	gytterfibbla	188	krusfibbla	131
boafibbla	216	gästrikefibbla	280	krusfibbla	229
Bond-Pers fibbla	250			kuggfibbla	2
bred rufsfibbla	146	hagfibbla	200	kungsfibbla	118
bredtandad fibbla	6	hajfibbla	220	kvigfibbla	241
brunfibbla	260	hajtandsfibbla	75	kycklingfibbla	170
brunhårig fibbla	101	hakfibbla	90	köttfibbla	104
buckelfibbla	271	hällfibbla	281		
bukettfibbla	180	halsfibbla	258	lapptäckesfibbla	247
bågfibbla	64	harpunfibbla	212	legnodfibbla	36
bärnstensfibbla	176	helfibbla	125	lenfibbla	235
		hemfjällsfibbla	296	leverfibbla	205
cirkelfibbla	14	himmelsfibbla	33	lillfjåtsfibbla	110
		hisåsfibbla	35	limafibbla	106
dalafibbla	228	hjeltfibbla	13	limbergsfibbla	41
dalkarlsfibbla	297	hjulfibbla	19	liten skuggfibbla	69
dimfibbla	61	hormundsfibbla	10	ljus flikfibbla	93
dolkfibbla	153	hornfibbla	27	ljus klibbfibbla	157
drasutfibbla	192	hudfibbla	293	ljus tassfibbla	76
drottningfibbla	133	huggfibbla	224	ljus veckfibbla	96
druvfibbla	242	hundfibbla	214	lofibbla	88
dysterfibbla	31	hårfibbla	186	ludvikafibbla	166
		hårig granfibbla	16	lysfibbla	273
elefantfibbla	189	hårig smyckefibbla	149	långlobsfibbla	217
ellipsfibbla	294	hårig triangelfibbla	3	läderfibbla	223
esaufibbla	263	hårlös rivfibbla	73	lövåsfibbla	111
		hägerströmsfibbla	81		
falkfibbla	167	hälsingefibbla	301	malungsfibbla	92
fedrafibbla	158	hög randfibbla	209	marmorfibbla	225
fetfibbla	239	hög rufsfibbla	141	mattbladig fibbla	38
finstrimmig fibbla	154			meanderfibbla	113
fiolfibbla	86	idrefibbla	295	mjukbladig fibbla	46
fjällrufsfibbla	137	isfibbla	42	mullbärsfibbla	127
fläckfibbla	259			myckelbergsfibbla	173
fläckig klibbfibbla	156	jungfrufibbla	289	mångkorgig rufsfibbla	136
fläckig trollfibbla	117	järfibbla	215	mälårfibbla	184
flikfibbla	85			möfibbla	237
flikig krattfibbla	257	kalfibbla	183	mörk läderfibbla	222
flockrufsfibbla	142	kalspetsfibbla	181	mörk slokfibbla	265
färgfibbla	287	kandelaberfibbla	23	mörkfibbla	187
föränderlig fibbla	182	kilfibbla	191		
		klen färgfibbla	286		

narrtallfibbla	275	småfibbla	7	uddtandad klibbfibbla	159
navarnäsfibbla	232	småkorgig vargfibbla	83	vägfibbla	213
nickelfibbla	234	snaggfibbla	5	vargfibbla	80
nordfibbla	169	snibbfibbla	253	vass krattfibbla	249
nordlanderfibbla	264	snurrfibbla	221	vassfjällig klibbfibbla	160
nordlig sågfibbla	54	sorgfibbla	148	vasstandad hållfibbla	277
nordlig tandfibbla	185	spatelfibbla	45	veckfibbla	94
norsk spädfibbla	22	spegelfibbla	274	viggfibbla	255
nystfibbla	65	spenatfibbla	119	vikarbyfibbla	78
nätfibbla	132	spenslig silkesfibbla	143	vinfibbla	282
		spetsfibbla	267	vinkelfibbla	122
oliktandad fibbla	89	spetsfjällig fibbla	43	vinkeltandsfibbla	99
olivfibbla	84	spetsfjällig trollfibbla	116	vitbandad fibbla	12
orsafibbla	138	spolfibbla	103	vitsvansfibbla	59
osmundsfibbla	39	spretfibbla	68	vågfibbla	62
		spräckelfibbla	208	vålsfibbla	147
panelfibbla	168	spädfibbla	120	vänfibbla	202
patalfibbla	40	stegfibbla	87		
pistagefibbla	203	stenfibbla	288	zebrafibbla	300
plattfibbla	130	stenströmsfibbla	134	zinkfibbla	278
porfyrfibbla	226	stickfibbla	50	zonfibbla	243
praktfibbla	123	stor hagfibbla	194		
prydlig tallfibbla	268	storfibbla	299	åsbofibbla	179
pudercfibbla	244	strimmig violfibbla	199	äggfibbla	51
		stumpfibbla	37	älvdalsfibbla	20
raggfibbla	126	stymnofibbla	240	ärnäsfibbla	53
rambutanfibbla	70	styv glandelfibbla	174	ärteråsfibbla	246
randfibbla	207	stålfibbla	291		
rivfibbla	95	stänkfibbla	283	ögonfransfibbla	48
rodnande fibbla	211	svansfibbla	55	östmanfibbla	155
rosenfotad fibbla	108	svärdfibbla	44		
rufsfibbla	139	svartblå fibbla	109		
rundfjällig rufsfibbla	135	svartbrun fibbla	251		
räfsfibbla	284	svitfibbla	190		
rännfibbla	193	svängfibbla	256		
rödbetsfibbla	178	syltandad fibbla	164		
rödtoppad fibbla	71	sälensfibbla	129		
rönnfibbla	34	särfibbla	49		
röskåsfibbla	26	säterfibbla	161		
		sörmlandsfibbla	32		
saftfibbla	29	taigafibbla	162		
silkesfibbla	140	tallfibbla	272		
silverbergsfibbla	1	tassfibbla	77		
skarpfibbla	165	tjurfibbla	238		
skinkfibbla	56	tossåsfibbla	52		
skuggfibbla	67	transtrandsfibbla	17		
skärklittsfibbla	230	trasfibbla	227		
sköldfibbla	9	triangelfibbla	4		
sköntandad fibbla	102	trollfibbla	115		
slarvfibbla	151	trubbfibbla	196		
slät trollfibbla	112	tunafibbla	11		
slätfibbla	206	tungfibbla	60		
slingerfibbla	128	tvekfibbla	231		
slokfibbla	266	tvillingfibbla	298		
smal krattfibbla	254	tvåbladig fibbla	82		
smal randfibbla	210	tätfibbla	198		
smal rödbetsfibbla	177				
smedfibbla	114				
smyckefibbla	150				